

Μεταπτυχιακό στην Ιστορία

Νομοθετικό Συμβούλιο (Legislative Council): οι εκλογές, οι εκλογικοί κατάλογοι και τα εκλογικά δικαιώματα των Κυπρίων κατά την περίοδο 1878-1914

Ονοματεπώνυμο φοιτητή: Σωτήρης Χατζηλοϊζής

Πάφος
Αύγουστος 2017

Εξώφυλλο: Ο αρμοστής Sir Williams Haynes-Smith με τους βουλευτές του 1901 και τα μέλη του γραμματειακού προσωπικού της Βουλής. Η φωτογραφία δημοσιεύεται στο λεύκωμα *Οι κυπριακές φορεσιές του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου, μια αναδρομή στον κόσμο της Κύπρου την αυγή του 20^{ου} αι.*, Αθήνα, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο και Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπεζής Κύπρου, 1999.

Περιεχόμενα

Συντομογραφίες και ξενικοί όροι.....	3
1. Εισαγωγή.....	4
2. Το Νομοθετικό Συμβούλιο (Legislative Council)	7
3. Εκλογικά δικαιώματα και εκλογικό σύστημα.....	10
4. Σύστημα ψηφοφορίας	11
5. Σύνταξη εκλογικών καταλόγων	14
6. Εκλογικά διαμερίσματα – Κέντρα ψηφοφορίας	15
7. Πολιτικές ιδεολογίες και διαίρεσεις.....	15
7.1. Εθνοτική-πολιτισμική διαίρεση: «μουσουλμάνου» και «μη μουσουλμάνου» ...	15
7.2. «Διαλλακτικοί» VS «αδιάλλακτοι»	16
7.3. Κεφαλαιούχοι – Εργάτες.....	17
8. Οικονομική ανάπτυξη	18
9. Πληθυσμιακή και δημογραφική εξέλιξη.....	20
10. Οι εκλογές για το Νομοθετικό (1883-1914)	20
10.1. Οι εκλογές του 1883	20
10.2. Οι εκλογές του 1886	26
10.3. Οι εκλογές του 1891	29
10.4. Οι εκλογές του 1896	34
10.5. Οι εκλογές του 1901	39
10.6. Οι εκλογές του 1906	45
10.7. Η επίλυση του «Αρχιεπισκοπικού Ζητήματος» και οι εκλογές του 1911	53
11. Η περίοδος 1911-1914.....	57
12. Παρατηρήσεις-συμπεράσματα.....	60
13.Επίλογος.....	64
14. Παράρτημα.....	66
Στοιχείο 1: Το Διάταγμα εν Συμβουλίω της 14ης Σεπτεμβρίου 1878 με το οποίο εγκαθιδρύθηκαν το Νομοθετικό και το Εκτελεστικό Συμβούλιο ...	67
Στοιχείο 2: Το «Διάταγμα εν Συμβουλίω» («Order in Council») της 30ής Νοεμβρίου 1882 ή αλλιώς «Σύνταγμα του 1882».....	69
Στοιχείο 3: Οι πρόνοιες για τις πρώτες εκλογικές διαδικασίες για το Νομοθετικό Συμβούλιο του 1883	74

Στοιχείο 4: Οι πρόνοιες για εκλογικές διαδικασίες για το Νομοθετικό Συμβούλιο του 1906.....	77
Στοιχείο 5: Εκλογικά διαμερίσματα και κέντρα ψηφοφορίας	82
Στοιχείο 6: Δημογραφική και πληθυσμιακή εξέλιξη Κύπρου, 1881-1911.....	85
Στοιχείο 7: Πίνακες κυβερνητικών υπαλλήλων που κατήρτισαν τους εκλογικούς καταλόγους των ψηφοφόρων για το Νομοθετικό Συμβούλιο.	86
Στοιχείο 8: Γενικά στοιχεία εκλογών Νομοθετικού Συμβουλίου Κύπρου, 1883-1911	90
Στοιχείο 9: Κατανομή κοινοτήτων στα εκλογικά κέντρα και εκλογικά διαμερίσματα.	92
Στοιχείο 10: Αποτελέσματα εκλογών για το Νομοθετικό Συμβούλιο (1883-1911) ανά εκλογικό διαμέρισμα και εκλογικό κέντρο.....	108
Στοιχείο 11: Η προσφυγή Young κατά του κύρους των εκλογών του 1891	117
Στοιχείο 12: Η επίλυση του «αρχιεπισκοπικού ζητήματος» και οι δημοτικές εκλογές που αποτέλεσαν πρόβα για τις Γενικές Εκλογές του 1911	118
Στοιχείο 13: Αιρετοί Κυπρίοι Βουλευτές (1883-1911)	120
Στοιχείο 14: Σπουδές και επαγγελματικές ενασχολήσεις ελληνοκυπρίων πολιτευτών Νομοθετικού Συμβουλίου Κύπρου 1883-1914.....	127
15. Πηγές-Βιβλιογραφία	129

Συντομογραφίες και ξενικοί όροι

CO = Colonial Office= Υπουργείο Αποικιών

Cyprus Census = Επίσημη Απογραφή Κύπρου

Extraordinary = έκτακτο

SA = Secretarial Archive = Αρχείο Αρχιγραμματείας

The Cyprus Blue Book = Κυανή Βίβλος της Κύπρου

The Cyprus Gazette = Επίσημη Εφημερίδα της Κυβερνήσεως

vol = volume = τόμος

βλ. = βλέπε

επιμ. = επιμέλεια

ό.π. = όπως παραπάνω

σ. = σελίδα

σσ. = σελίδες

τ. = τόμος

τχ.= τεύχος

χ.ε = χωρίς εκδότη

Νομοθετικό Συμβούλιο (Legislative Council): οι εκλογές, οι εκλογικοί κατάλογοι και τα εκλογικά δικαιώματα των Κυπρίων κατά την περίοδο 1878-1914

1. Εισαγωγή

Με τη Βρετανοοθωμανική Συνθήκη Αμυντικής Συμμαχίας της 4ης Ιουνίου 1878 η Βρετανία ανέλαβε τη διοίκηση της Κύπρου από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Στις 22 Ιουλίου 1878 αποβιβάζεται στη Λάρνακα ο πρώτος βρετανός ύπατος αρμοστής, ο υποστράτηγος Garnet Wolseley. Οι Βρετανοί στα πλαίσια της αποικιακής τους πολιτικής επιθυμούσαν την ελαχιστοποίηση των δαπανών και των διοικητικών τους προβλημάτων.¹ Έτσι, προκειμένου να αποκτήσουν και κάποια λαϊκή νομιμοποίηση, αποφάσισαν να παραχωρήσουν στους ντόπιους μερίδιο στη διαχείριση της Κύπρου μέχρι του σημείου όμως που δεν θα ετίθετο θέμα αμφισβήτησης των συμφερόντων τους. Ως εκ τούτου οι δημοκρατικές διαδικασίες κατά την περίοδο 1879-1914, οι οποίες διεξάγονται υπό τη σκιά του αιτήματος για την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, παρέμειναν ελλιπείς και παραμορφωμένες. Οι πιο σημαντικοί θεσμοί στους οποίους αντιπροσωπεύονταν πολιτικά οι Κύπριοι αυτή την περίοδο ήταν:

α) το «Νομοθετικό Συμβούλιο» («Legislative Council»): όπως υποδηλοί το όνομά του, είχε νομοθετικές αρμοδιότητες. Σε αυτό οι Κύπριοι είχαν τη δυνατότητα να εκλέγουν τα δώδεκα από τα δεκαεννιά μέλη. Εντούτοις οι αρμοδιότητες του Συμβουλίου ήταν περιορισμένες.²

β) Τα Δημοτικά Συμβούλια και οι Κοινοτικές Αρχές και

γ) Το Κεντρικό Διοικητικό Συμβούλιο και τα Επαρχιακά Διοικητικά Συμβούλια (γνωστά ως Medjlis-i Idare): είχαν συγκροτηθεί ήδη από την Ύστερη Οθωμανοκρατία. Στα σώματα αυτά τα μέλη τυπικά αναδεικνύονταν με εκλογές. Κανόνες δεν υπήρχαν και οι ψηφοφορίες, οι οποίες διεξάγονταν μια φορά τον χρόνο σε ανοικτές συγκεντρώσεις, ήταν φανερές και γίνονταν διά ανατάσεως της χειρός ή διά βοής. Εκλογικά δικαιώματα είχαν οι άρρενες άνω των 18 ετών. Όσοι πλήρωναν τουλάχιστον 50 γρόσια ετήσιο φόρο είχαν το δικαίωμα του εκλέγειν και όσοι πλήρωναν 100 τουλάχιστον γρόσια είχαν και το δικαίωμα του εκλέγεσθαι. Είναι αυτονόητο ότι με τον

¹ George S. Georgallides, *A political and administrative history of Cyprus, 1918-1926: With a survey of the foundations of British rule*, Nicosia: Cyprus Research Centre, 1979, σσ. 3-14.

² Βασίλης Πρωτοπαπιάς, *Εκλογική Ιστορία της Κύπρου, Πολιτευτές, κόμματα και εκλογές στην Αγγλοκρατία, 1878 -1960*, Αθήνα: Θεμέλιο, 2012, σσ. 36-37.

τρόπο αυτό η πολιτική ζωή ήταν προνόμιο των ισχυρών-πλουσίων (αρχιερέων, δημογερόντων ή κοτζαμπάσηδων).³ Οι Βρετανοί διατήρησαν αυτό το θεσμό, αλλά υποβαθμισμένο με αποτέλεσμα να χάσει το παλαιό του κύρος. Οι χριστιανοί στο Κεντρικό Συμβούλιο αντιπροσωπεύονταν από τον Αρχιεπίσκοπο και δύο αιρετούς πολίτες και στα Επαρχιακά Συμβούλια με τον οικείο μητροπολίτη και τρία αιρετά μέλη. Τα αιρετά μέλη δεν εκλέγονταν διά μέσου γενικών εκλογών, αλλά με την εξής διαδικασία. Κάθε κοινότητα ή ενορία που αριθμούσε πέραν των 200 κατοικιών όριζε ένα αντιπρόσωπο, ο οποίος συμμετείχε στην εκλογή των μελών των Επαρχιακών Συμβουλίων, τα οποία ακολούθως εξέλεγαν το Κεντρικό. Ο τρόπος ανάδειξης των μελών των Συμβουλίων στην περίοδο της Αγγλοκρατίας δεν τα καθιστά θεσμό πολιτικής αντιπροσώπευσης.⁴

Στα πλαίσια αυτής της εργασίας θα ασχοληθούμε μόνο με τις εκλογές, τους εκλογικούς καταλόγους και τα εκλογικά δικαιώματα που αφορούν το Νομοθετικό Συμβούλιο, το οποίο ήταν ο κυριότερος θεσμός πολιτικής αντιπροσώπευσης των Κυπρίων.

Η εργασία αυτή αποσκοπεί να εξετάσει τις εκλογικές διαδικασίες, τις επιδιώξεις και τα εκλογικά δικαιώματα κυρίως των χριστιανών/Ελλήνων πολιτών της Κύπρου κατά τα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας και δη από την ανάληψη της διοίκησης της Κύπρου από την Αγγλία το 1878 μέχρι το 1914, χρονιά κατά την οποία η Αγγλία προσαρτά μονομερώς την Κύπρο με αποτέλεσμα το νησί να απαλλαχτεί από τους Οθωμανούς, όταν αυτοί στα πλαίσια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου τάχθηκαν με το μέρος της Γερμανίας.

Αρχικά θα γίνει αναφορά στην ίδρυση, στη λειτουργία και στις αρμοδιότητες του Νομοθετικού Συμβουλίου και στη συνέχεια θα αναλύσουμε τα εκλογικά δικαιώματα και το εκλογικό σύστημα που ακολουθείτο για την εκλογή των μελών του Συμβουλίου, το σύστημα ψηφοφορίας και τη σύνταξη των εκλογικών καταλόγων. Σε αυτά τα πλαίσια θα παρουσιάσουμε τα εκλογικά διαμερίσματα και τα κέντρα ψηφοφορίας, τις πολιτικές ιδεολογίες και διαιρέσεις, την οικονομική και δημογραφική εξέλιξη τού νησιού και στο πώς όλα αυτά επηρεάζουν τις εκλογικές διαδικασίες για το Νομοθετικό της περιόδου 1883-1914. Για κάθε μία εκλογική διαδικασία θα δίνουμε αρχικά κάποια τυπικά και διαδικαστικά στοιχεία που αφορούν τις εκλογές, θα αναλύουμε στο μέτρο

³ Στο ίδιο, σσ. 36-38· Rolandos Katsiaounis, *Labour, Society and Politics in Cyprus during the Second Half of the Nineteenth Century*, Nicosia: Cyprus Research Centre, 1996, σσ. 62-63.

⁴ Πρωτοπαπάς, ό.π., σ. 38.

του δυνατού το πολιτικό πλαίσιο και θα παρουσιάζουμε μαζί με κάποια απαραίτητα σχόλια τις υποψηφιότητες και τα εκλογικά αποτελέσματα. Στο τέλος θα εξαγάγουμε κάποια συμπεράσματα και διαπιστώσεις για όσα θα έχουμε παρουσιάσει προηγουμένως.

Για την υλοποίηση αυτής της εργασίας χρησιμοποιήθηκε πληθώρα αρχειακών πηγών του Κρατικού Αρχείου Κύπρου, η επίσημη *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (=Cyprus Gazette), η *Κυανή Βίβλος της Κύπρου* (= The Cyprus Blue Book), οι επίσημες απογραφές (Cyprus Census), εφημερίδες της περιόδου που εξετάζουμε και ασφαλώς η ήδη υπάρχουσα σχετική βιβλιογραφία.

2. Το Νομοθετικό Συμβούλιο (Legislative Council)

Το Νομοθετικό Συμβούλιο ήταν η Βουλή των Κυπρίων. Αρχικά ιδρύθηκε με συμμετοχή διοριζομένων μελών στις 14 του Σεπτέμβρη το 1878.⁵ Οι έλληνες χριστιανοί ζητούσαν συμμετοχή και αιρετών αντιπροσώπων τους στη διακυβέρνηση.⁶ Η διάψευση των προσδοκιών των Κυπρίων ότι ο Άγγλος φιλελεύθερος πρωθυπουργός Gladstone θα επέτρεπε την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, όπως έπραξε προηγουμένως για τα Επτάνησα, σε συνδυασμό με τη δυσαρέσκεια των αρχιερέων για τον λόγο ότι οι Άγγλοι αμφισβητούσαν τον ρόλο που αυτοί είχαν επί Οθωμανοκρατίας, ήταν οι λόγοι για να δημιουργηθούν νέες απαιτήσεις των χριστιανών Κυπρίων από τους Άγγλους. Έτσι ασκούνταν αφόρητες πιέσεις προς όσους διορίζονταν είτε στα Διοικητικά Συμβούλια είτε στο Νομοθετικό για να παραιτηθούν, ώστε οι Άγγλοι να υποχρεωθούν να παραχωρήσουν αιρετούς θεσμούς πολιτικής αντιπροσώπευσης. Το καλοκαίρι του 1881, πρωτοστατούντων του αρχιεπισκόπου και των μητροπολιτών, υποβάλλονται μαζικά παραιτήσεις των διορισμένων στα Διοικητικά Συμβούλια και στο Νομοθετικό χριστιανών Κυπρίων. Ήταν τέτοιο το κλίμα που δημιουργήθηκε μετά την παραίτηση του Θεόδωρου Περιστιάνη, μέλους του Νομοθετικού και τον θάνατο του δεύτερου αντιπροσώπου των χριστιανών σε αυτό το σώμα Χρ. Π. Οικονομίδη, που ανάγκασε τον αρμοστή Biddulph να θορυβηθεί και να ενημερώσει τον άγγλο Υπουργό Αποικιών ότι δεν θα βρισκόταν άτομο να αποδεχθεί διορισμό.⁷

Στο μεταξύ οι μουσουλμάνοι, ως αντίδραση στο αίτημα των Ελληνοκυπρίων για ενσωμάτωση στον εθνικό κορμό, επιδιώκουν να αποτρέψουν το πολιτικό τους προβάδισμα ζητώντας ισάριθμη με τους Ελληνοκύπριους συμμετοχή στο Νομοθετικό και στα Διοικητικά Συμβούλια, αποδεχόμενοι την πληθυσμιακή αναλογία μόνο στα Δημοτικά Συμβούλια και επικαλούμενοι το επιχείρημα ότι στην Οθωμανική Αυτοκρατορία υπήρχε ίση αντιπροσώπευση των θρησκευτικών ομάδων ανεξάρτητα από το πληθυσμιακό τους μέγεθος.⁸

⁵ Charles Williams James Orr, *Cyprus Under British Rule*, Λονδίνο: Zeno Publishers, 1972, σσ. 95-96· Χάιντς Ρίχτερ, *Ιστορία της Κύπρου: 1878-1949* (μετάφραση Κώστας Σαρρόπουλος), τ. Α', Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2007, σ. 91. Βλ. Το σχετικό διάταγμα στο Παράρτημα της παρούσας εργασίας: Στοιχείο 1: Το Διάταγμα εν Συμβουλίω της 14ης Σεπτεμβρίου 1878 με το οποίο εγκαθιδρύθηκαν το Νομοθετικό και το Εκτελεστικό Συμβούλιο.

⁶ Βλ. σχετικό υπόμνημα στο Φίλιος Ζαννέτος, *Ιστορία της Νήσου Κύπρου από της Αγγλικής Κατοχής μέχρι της σήμερον*, τ. Β', Λάρνακα: Τύποις Φιλοκαλίας, 1911, σσ. 144-159.

⁷ CO 67/21, Εμπιστευτικό, Sir R. Biddulph, Αρμοστής της Κύπρου, προς The Earl of Kimberley, Υπουργό Αποικιών, 22 Οκτωβρίου 1881.

⁸ George Hill, *A History of Cyprus*, vol. IV, *The Ottoman Province and the British Colony, 1571-1948*, Cambridge: Cambridge University Press, 1972, σσ. 419-420.

Εν τέλει ο Υπουργός Αποικιών Kimberley δεν πείστηκε και στις 30 Νοεμβρίου 1882 εξέδωσε το βασιλικό Διάταγμα εν Συμβουλίω (Order in Council), το οποίο έμεινε γνωστό ως «Σύνταγμα του 1882».⁹ Σε αυτό από τα πρώτα κιόλας άρθρα είναι ξεκάθαρο ότι ο βρετανός βασιλιάς θα είχε την απόλυτη εξουσία, αφού διατηρούσε το δικαίωμα να επικυρώνει ή να ακυρώνει τους νόμους που θα θέσπιζε το Νομοθετικό Συμβούλιο ή ακόμα να κυβερνά με διατάγματα. Ο Αρμοστής θα ήταν εκείνος που θα τον εκπροσωπούσε και θα υπέγραφε εκ μέρους του. Το Νομοθετικό Συμβούλιο εστερείτο της δυνατότητας θέσπισης φορολογικής ή δασμολογικής νομοθεσίας χωρίς εκ των προτέρων έγκρισης του βασιλιά. Η φορολογική νομοθεσία ήταν αποκλειστικό προνόμιο της κυβέρνησης.¹⁰

Παρόλο που οι Άγγλοι δεν πείστηκαν από τα διαβήματα των μουσουλμάνων, με το Σύνταγμα του 1882 προσπάθησαν να εξισορροπήσουν τρεις παράγοντες: να διασφαλίσουν τα δικά τους αποικιοκρατικά συμφέροντα, να αναγνωριστεί στους Ελληνοκύπριους πολιτικός ρόλος ανάλογος του πληθυσμιακού τους μεγέθους, αλλά και να διασφαλιστεί ο ρυθμιστικός πολιτικός ρόλος των μουσουλμάνων.

Το Νομοθετικό Συμβούλιο αποτελείτο από τον Αρμοστή και δεκαοκτώ μέλη, έξι «επίσημα» μη αιρετά και δώδεκα «ανεπίσημα» αιρετά μέλη. Τα μη αιρετά μέλη διορίζονταν από τη Βρετανία και ήταν ανώτατα στελέχη της αποικιακής διοίκησης. Τα αιρετά μέλη ήταν εννέα «μη μωαμεθανοί» και τρεις «μωαμεθανοί» και εκλέγονταν από χωριστούς εκλογικούς καταλόγους με χωριστή ψηφοφορία. Συνήθως οι μωαμεθανοί βουλευτές συμφωνούσαν με τα μη αιρετά (*ex officio*) μέλη του Νομοθετικού. Έτσι, η πλειοψηφία ήταν εξασφαλισμένη για τους Άγγλους.

Όλα τα μέλη μπορούσαν να υποβάλλουν ερωτήματα προς συζήτηση. Τα «ανεπίσημα» μέλη είχαν τη δυνατότητα υποβολής ερωτημάτων προς τα «επίσημα» για θέματα που παρουσίαζαν δημόσιο ενδιαφέρον και είχαν σχέση με τις κυβερνητικές υπηρεσίες στις οποίες υπηρετούσαν. Το Νομοθετικό δεν είχε αρμοδιότητα για τον προϋπολογισμό, πράγμα που το αποδυνάμωνε κατά πολύ. Στις συνεδριάσεις τα μέλη μπορούσαν να χρησιμοποιούν την ελληνική, την τουρκική ή την αγγλική γλώσσα. Τηρούνταν πρακτικά στην αγγλική γλώσσα, αλλά τυπώνονταν και μεταφράσεις και στις άλλες δύο γλώσσες των μελών του Συμβουλίου. Όλες οι νομοθεσίες αποστέλλονταν για έγκριση

⁹ Βλ. σχετικά στο παράρτημα: Στοιχείο 2: Το «Διάταγμα εν Συμβουλίω» («Order in Council») της 30ής Νοεμβρίου 1882 ή αλλιώς «Σύνταγμα του 1882».

¹⁰ Πρωτοπαπιάς, ό.π., σσ. 40-41.

ή απόρριψη στο Λονδίνο. Το Σύνταγμα προέβλεπε επίσης £92.989 ως «φόρο υποτελείας», £4.000 για τον μισθό του αρμοστή, £600 για το προσωπικό της αρμοστείας, £13.000 για τους δικαστές, τους υπαλλήλους και τα λοιπά έξοδα των δικαστηρίων, £5.000 για τους μισθούς των δημοσίων αξιωματούχων (με εξαίρεση τα αιρετά μέλη του Νομοθετικού).¹¹

Η διάρκεια της θητείας του Νομοθετικού Συμβουλίου ήταν αρχικά τρία και κατόπιν πέντε έτη. Συνεδρίαζε μια τουλάχιστον φορά τον χρόνο. Πρόεδρος στις συνεδριάσεις ήταν ο αρμοστής, ο οποίος καθόριζε με προκήρυξη του την ημερομηνία και τον χώρο της συνεδρίασης και είχε τη νικώσα ψήφο σε ενδεχόμενη ισοψηφία.

Το γεγονός ότι το Νομοθετικό είχε πολύ περιορισμένες αρμοδιότητες σε συνδυασμό με τα βασιλικά Διατάγματα δεν βοηθούσαν στην καλλιέργεια πολιτικής υπευθυνότητας εκ μέρους των αιρετών μελών με αποτέλεσμα αυτά να λειτουργούν δημαγωγικά, γεγονός που ενισχυόταν από την απουσία πολιτικής υποχρέωσης για λογοδοσία προς τους εκλογείς για το όποιο έργο αυτά επιτέλεσαν κατά τη διάρκεια της θητείας τους.¹²

Το Νομοθετικό Συμβούλιο, όπως διαμορφώθηκε το 1882, διατηρήθηκε χωρίς ουσιαστικές διαφοροποιήσεις μέχρι το 1925 που εκδόθηκε το «νέο» Σύνταγμα, όταν τα μέλη αυξήθηκαν σε είκοσι τέσσερα (εννέα «επίσημα» και 18 «ανεπίσημα») χωρίς να αλλάξει η αναλογία της προσδοκώμενης συμμαχίας «επισήμων» μελών και μουσουλμάνων έναντι των Ελλήνων. Μέχρι τη διάλυσή του μετά τα Οκτωβριανά του 1931 δεν κέρδισε την εκτίμηση ούτε των ντόπιων ούτε της εκάστοτε αποικιακής διοίκησης του νησιού με αποτέλεσμα ο κυβερνήτης Storrs στα απομνημονεύματά του να το αποκαλεί «εξοργιστική και προσβλητική ανοησία».¹³ Οι Έλληνες, ως πληθυσμιακή πλειοψηφία που ήταν, επιθυμούσαν περισσότερες αρμοδιότητες και δικαιώματα. Οι Άγγλοι δεν αποδέχονταν τις απαιτήσεις κι έτσι οι Ελληνοκύπριοι αντιπολιτεύονταν τους κυβερνώντες. Από την άλλη οι μουσουλμάνοι παρόλο που θεωρούσαν τον εαυτό τους θιγμένο, καθώς οι Άγγλοι τους είχαν αφαιρέσει κάποια προνόμια και δικαιώματα που είχαν επί Οθωμανοκρατίας, συμμαχούσαν με τους

¹¹ Βλ. ολόκληρο το «Διάταγμα εν Συμβουλίω» (“Order in Council”) με όλα τα βασιλικά και αρμοστιακά διατάγματα για την Κύπρο στην έκδοση John C. Howard-Charles C. Gerathy, *The Imperial Orders in Council applicable to Cyprus*, London: Waterlow, 1923. Οι συγγραφείς υπηρέτησαν ως πρόεδροι στα επαρχιακά δικαστήρια της Λευκωσίας και της Λεμεσού. Ρίχτερ, ό.π., τ. Α, σ. 96.

¹² Πρωτοπαπάς, ό.π., σ. 43.

¹³ Ronald Storrs, *Orientalisms*, London: Nicholson & Watson, 1945, σ. 472.

Άγγλους προκειμένου να αποφύγουν είτε την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα είτε την κυριαρχία των Ελληνοκυπρίων.

Από τα πιο πάνω είναι εξόφθαλμο ότι το Νομοθετικό παρουσίαζε σοβαρά δημοκρατικά ελλείμματα παρά το γεγονός ότι οι Κύπριοι θεώρησαν αρχικά ότι τα δικαιώματα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι που τους είχαν παραχωρήσει οι Άγγλοι στο Νομοθετικό ήταν ένα σπουδαίο επίτευγμα.¹⁴ Εντούτοις οι αρχαιρεσίες για εκλογή των μελών του συνετέλεσαν στην απαρχή της συγκρότησης πολιτικής ζωής, στην έκφραση των κοινωνικών διαφοροποιήσεων των Κυπρίων και στη διαμόρφωση κοινωνικών και πολιτικών ρευμάτων.¹⁵ Ως εκ τούτου το Νομοθετικό Συμβούλιο κατέστη ο θεσμός με τη μεγαλύτερη εγκυρότητα και επιρροή.¹⁶

3. Εκλογικά δικαιώματα και εκλογικό σύστημα

Δικαίωμα εγγραφής στους εκλογικούς καταλόγους είχαν οι οθωμανοί ή βρετανοί άρρενες υπήκοοι άνω των 21 ετών ή όσοι είχαν συμπληρώσει τουλάχιστον 5 χρόνια διαμονής στην Κύπρο και οι οποίοι είχαν εξοφλημένο μέχρι τις 13 Ιανουαρίου τον φόρο *verghi* (πράγμα που σήμαινε ότι κατείχαν ακίνητη ιδιοκτησία).¹⁷ Στόχος του μέτρου αυτού, για το οποίο πρωτοστάτησε ο αρμοστής *Biddulph*, ήταν ο αποκλεισμός από την εκλογική διαδικασία του μεγαλύτερου μέρους των λαϊκών στρωμάτων. Κι αυτό υλοποιήθηκε τελικά παρά το γεγονός ότι υπηρεσιακοί παράγοντες του Υπουργείου Αποικιών επιθυμούσαν τη συμπερίληψή τους στην εκλογική διαδικασία, διότι αυτά θεωρούνταν λιγότερο αντιδραστικά στην αγγλική διακυβέρνηση σε σχέση με τον ανώτερο κλήρο και τους αστούς εθνικιστές.¹⁸

Στερούνταν του δικαιώματος εκλογής οι δικαστές, οι εργολάβοι του δημοσίου, οι χρεοκόποι και οι ποινικά καταδικασθέντες σε πέραν των έξι μηνών φυλάκισης. Τυχόν

¹⁴ Η απόκτηση των δικαιωμάτων του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι θεωρήθηκε σημαντική, διότι οι Κύπριοι πίστευαν ότι πλέον οι «άρχοντες και εξουσιαστές τους δεν θα μπορούν να κάνουν ό,τι θέλουν» και ότι πλέον θα είχαν σημαντικό λόγο στη λήψη αποφάσεων διακυβέρνησης που τους αφορούσαν άμεσα. Έτσι ο τύπος λίγο πριν τις πρώτες εκλογές για το Νομοθετικό καλούσε τους ψηφοφόρους να κατέλθουν μαζικά στις κάλπες. Βλ. π.χ. *Στασίος*, 1/18 Μαΐου 1883.

¹⁵ Ευάνθης Χατζηβασιλείου, *Το Κυπριακό ζήτημα, 1878-1960: Η συνταγματική πτυχή*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1998, σσ. 43-65· Γιώργος Παπαδημητρίου, *Το Συνταγματικό πρόβλημα της Κυπριακής Δημοκρατίας*, Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, 1997, σσ. 15-34· Πρωτοπαπάς, ό.π., σ. 43.

¹⁶ Πρωτοπαπάς, ό.π., σ. 45.

¹⁷ *The Cyprus Gazette*, αρ. 99, Τρίτη, 8 Φεβρουαρίου 1883· *The Cyprus Gazette*, αρ. 102, Τετάρτη, 7 Μαρτίου 1883.

¹⁸ Βλ. Ρολάνδος Κατσιαούνης, «Εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις πρώτες βουλευτικές εκλογές της Αγγλοκρατίας το 1883», *Επετηρίς του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών*, τ. XX, Λευκωσία: Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, 1994, σσ. 323-324. Ο φόρος *verghi*, ο οποίος ήταν κατάλοιπο της οθωμανικής περιόδου, καταργήθηκε το 1906, όταν οι Άγγλοι διενήργησαν φορολογική μεταρρύθμιση. Περί τούτου βλ. *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 853, Σάββατο, 12 Μαΐου 1906.

ενστάσεις εκδικάζονταν από το Ανώτατο Δικαστήριο (Εφετείο), ενώ σε περιπτώσεις χηρείας ή παραιτήσεων διενεργούνταν αναπληρωματικές εκλογές. Ο Αρμοστής ήταν εκείνος που είχε την ευθύνη για την όσο το δυνατόν καλύτερη και δίκαιη διεξαγωγή της εκλογικής διαδικασίας. Το ποσοστό των εγγεγραμμένων ψηφοφόρων σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού ήταν περίπου 8% στο διάστημα 1896-1906, που ήταν σχετικά μικρό σε σχέση με τα περισσότερα δυτικά κράτη της αντίστοιχης χρονικής περιόδου. Σε αυτό συνετέλεσε και το γεγονός ότι οι γυναίκες στην Κύπρο δεν είχαν εκλογικά δικαιώματα.¹⁹

4. Σύστημα ψηφοφορίας

Ο εκάστοτε αρμοστής είχε την αρμοδιότητα να προσδιορίζει και να τροποποιεί το εκλογικό σύστημα και τις εκλογικές διαδικασίες. Στην προκήρυξη για τις πρώτες εκλογές για το Νομοθετικό που εκδόθηκε στις 17 Μαρτίου 1883 από τον αρμοστή Biddulph προνοούνταν σε αδρές γραμμές τα ακόλουθα:

Ο αρμοστής ήταν υπεύθυνος για τον καθορισμό της ημερομηνίας διεξαγωγής της εκλογής ανά εκλογικό διαμέρισμα, την αποστολή γνωστοποίησης στις επαρχιακές διοικήσεις, στους δήμους και στις κοινότητες και για τη δημοσίευση στην επίσημη εφημερίδα. Επιπρόσθετα ανακοινώνονταν τα εκλογικά κέντρα (υποδιαμερίσματα), όπου θα ψήφιζε κάθε κοινότητα.

Ο επαρχιακός διοικητής ή κάποιος εκπρόσωπός του ήταν υπεύθυνος σε κάθε διαμέρισμα.

Υπήρχε ειδικό τυποποιημένο έντυπο για την υποβολή υποψηφιοτήτων σε μέρα που καθοριζόταν από τις 10 π.μ. μέχρι της 12 το μεσημέρι. Σε αυτό υπέγραφε ένας προτείνων την υποψηφιότητα, ένας υποστηρίζων και οκτώ συναινούντες (εκλογείς).

Οι υποψηφιότητες υποβάλλονταν προς τους διοικητές Λευκωσίας για το πρώτο διαμέρισμα, Λάρνακας για το δεύτερο και Λεμεσού για το τρίτο.

Ψηφοφορία πραγματοποιούνταν σε περίπτωση που οι υποψηφιότητες ήταν περισσότερες από τις έδρες.

Η ψηφοφορία έπρεπε να πραγματοποιηθεί σε διάστημα 7 έως 14 ημερών από την ημέρα που υποβλήθηκαν οι υποψηφιότητες και μπορούσε να διαρκεί από μία έως τρεις ημέρες σύμφωνα με την κρίση του οριζόμενου από τον Αρμοστή προεδρεύοντος του εκλογικού κέντρου υπαλλήλου.

¹⁹ Πρωτοπαπάς, ό.π., σσ. 41, 48-49.

Τα Κοινοτικά Συμβούλια εξέλεξαν ένα μέλος τους ως αντιπρόσωπό τους στη ψηφοφορία για σκοπούς πιστοποίησης της ταυτότητας των ψηφοφόρων της κοινότητάς τους.

Έξω από τα εκλογικά κέντρα τρεις μέρες πριν τις εκλογές γινόταν τοιχοκόλληση των ονομάτων των υποψηφίων, του τόπου κατοικίας τους και του επαγγέλματός τους.

Μέσα στην αίθουσα όπου διεξαγόταν η ψηφοφορία παρευρίσκονταν ο υπάλληλος που προήδρευε, ένας διερμηνέας, ένας γραμματέας και ο αντιπρόσωπος της κοινότητας. Στο εκλογικό κέντρο υπήρχαν αντιπρόσωποι όλων των κοινοτήτων που ψήφιζαν στο συγκεκριμένο εκλογικό κέντρο, αλλά εισέρχονταν στην αίθουσα ψηφοφορίας, όταν συνόδευαν ψηφοφόρο της κοινότητάς τους. Οι υποψήφιοι είχαν τη δυνατότητα να διορίσουν αντιπρόσωπό τους με δικαίωμα παρουσίας στη διαδικασία της ψηφοφορίας. Σε κάθε εκλογικό κέντρο υπήρχε τουλάχιστον ένας κατάλογος των εκλογέων, ισάριθμες με τους υποψηφίους και όμοιες μεταξύ τους κάλπες (ballot box) και δελτία ψηφοφορίας (voting tickets). Η κάθε κάλη έφερε εξωτερικά το όνομα του υποψηφίου στην ελληνική ή τουρκική γλώσσα.

Αφού ο ψηφοφόρος δήλωνε το όνομα και τον τόπο διαμονής του, τα οποία πιστοποιούνταν είτε από τον αντιπρόσωπο της κοινότητάς του είτε από τον προεδρεύοντα και ο γραμματέας σημείωνε την παρουσία του εκλογέα πάνω στον εκλογικό κατάλογο, ο ψηφοφόρος δήλωνε το όνομα του υποψηφίου που ήθελε να ψηφίσει και λάμβανε από τον προεδρεύοντα υπάλληλο ένα δελτίο για να το ρίξει ο ίδιος στην σχετική κάλη. Είχε τη δυνατότητα να ψηφίσει από έναν έως και τρεις υποψηφίους, όσες δηλαδή ήταν και οι έδρες του διαμερίσματος.²⁰

Από τις εκλογές του 1906 και έπειτα η ψηφοφορία γίνεται θεωρητικά μυστική και οι ψηφοφόροι υποχρεώνονται πλέον να ψηφίζουν θετικά ή αρνητικά όλους τους υποψηφίους του εκλογικού διαμερίσματος. Με το διάταγμα του αρμοστή King-Harman της 14^{ης} Αυγούστου 1906 εισήχθη μια νέα τεχνική ψηφοφορίας.²¹ Πλέον η κάθε κάλη χωριζόταν εσωτερικά σε δύο μέρη που ξεχώριζαν εξωτερικά με λευκό χρώμα για τις θετικές ψήφους (ayes) και μαύρο χρώμα για τις αρνητικές ψήφους (noes). Οι λέξεις «ναι» (ayes) και «όχι» (noes) ήταν γραμμένες με κεφαλαία γράμματα έμπροσθεν της

²⁰ *The Cyprus Gazette*, αρ. 104, Σάββατο, 31 Μαρτίου 1883. Βλ. ολόκληρη τη σχετική προκήρυξη στο παράρτημα: Στοιχείο 3: Οι πρόνοιες για τις πρώτες εκλογικές διαδικασίες για το Νομοθετικό Συμβούλιο του 1883.

²¹ *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 862, Σάββατο, 18 Αυγούστου 1906· Παναγιώτης Παπαδημήτρης-Πέτρος Πετρίδης, *Ιστορική Εγκυκλοπαίδεια της Κύπρου, 1878-1978*, Λευκωσία: Εκδόσεις Κ. Επιφανίου, 1979, τ. Γ', σσ. 166-172. Βλ. το διάταγμα στο παράρτημα: Στοιχείο 4: Οι πρόνοιες για τις εκλογικές διαδικασίες για το Νομοθετικό Συμβούλιο του 1906.

κάλπης στην ελληνική ή τουρκική γλώσσα. Μπροστά από την κάλπη υπήρχε μια κυκλική οπή που οδηγούσε σε μια χοάνη μέσω της οποίας ο ψηφοφόρος τοποθετούσε το χέρι του και έριχνε το δελτίο στην κάλπη είτε στο λευκό είτε στο μαύρο διαμέρισμα.²² Εκλέγονταν οι υποψήφιοι που συγκέντρωναν τις περισσότερες θετικές ψήφους.

Αφού ο ψηφοφόρος προσερχόταν στο εκλογικό κέντρο και ακολουθούνταν οι τυπικές διαδικασίες για την αναγνώρισή του και σημειωνόταν η προσέλευσή του στον εκλογικό κατάλογο, το άτομο που προήδρευε έδινε στον επόπτη κάθε κάλπης τόσα δελτία όσοι ήταν και οι ψηφοφόροι που βρίσκονταν εκείνη τη στιγμή μέσα στο εκλογικό κέντρο. Ο ψηφοφόρος περνούσε από τις κάλπες και αφού επληροφορείτο στην ελληνική ή τουρκική γλώσσα από τον επόπτη της κάθε κάλπης το όνομα του υποψηφίου στον οποίο ανήκε η κάλπη λάμβανε ένα δελτίο και αφού το σήκωνε ψηλά, ώστε να φανεί ότι κρατούσε μόνο ένα, τοποθετούσε το χέρι του στην κάλπη και ψήφισε χωρίς κανείς να μπορεί να συμπεράνει τι είχε επιλέξει. Ο ψηφοφόρος επαναλαμβάνοντας τη διαδικασία αυτή ήταν υποχρεωμένος να περάσει από όλες τις κάλπες και να δώσει θετική ή αρνητική ψήφο σε όλους τους υποψηφίους.²³

Με το πέρας της ψηφοφορίας οι κάλπες σφραγίζονταν και παραδίδονταν στον διοικητή της επαρχίας και στην πόλη που οριζόταν για κάθε εκλογικό διαμέρισμα, δηλαδή στη Λευκωσία, στη Λάρνακα και στη Λεμεσό.

Κατόπιν ο επαρχιακός διοικητής φρόντιζε να ειδοποιήσει γραπτώς τους υποψηφίους για τον χώρο και τον χρόνο που θα γινόταν η καταμέτρηση των ψήφων. Οι υποψήφιοι μπορούσαν να παρίστανται αυτοπροσώπως σε αυτήν ή να ορίσουν αντιπρόσωπό τους. Στη συνέχεια ο διοικητής απέστειλε γραπτώς τα αποτελέσματα στον κυβερνητικό αρχιγραμματέα συνοδεύει των σφραγισμένων φακέλων με τα δελτία που συγκέντρωσε κάθε υποψήφιος.²⁴

Με βάση το Σύνταγμα του 1882 υπήρχε η δυνατότητα προσφυγής στο Ανώτατο Δικαστήριο σε περιπτώσεις που διαπιστώνονταν παρατυπίες, δωροδοκία, διαφθορά, εστίαση, εκφοβισμός κτλ.

²² Από το μαύρο διαμέρισμα των αρνητικών ψήφων προέκυψε και η μέχρι σήμερα χρησιμοποιούμενη κατά τις προεκλογικές περιόδους φράση «μαυρίστε τους» ή «τον μαύρισα», όταν κάποιος υποψήφιος δεν είναι επιθυμητός προς εκλογήν. Βλ. Παπαδημήτρης-Πετρίδης, ό.π., τ. Γ, σ. 166.

²³ *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 862, Σάββατο, 18 Αυγούστου 1906.

²⁴ *The Cyprus Gazette*, αρ. 104, Σάββατο, 31 Μαρτίου 1883.

5. Σύνταξη εκλογικών καταλόγων

Ο Αρμοστής κάθε χρόνο εξέδιδε προκήρυξη με βάση την οποία καθοριζόταν η σύνταξη, η αναθεώρηση και η διαφύλαξη των εκλογικών καταλόγων, η οποία είχε ως ακολούθως:

Σε κάθε υποδιαμέρισμα ένας οριζόμενος από τον Αρμοστή κυβερνητικός υπάλληλος συνέτασσε ετησίως έναν κατάλογο με τα άτομα που πλήρωναν φόρο *verghi* στο συγκεκριμένο υποδιαμέρισμα και οι οποίοι εδύναντο να εγγραφούν ως ψηφοφόροι στο εκλογικό διαμέρισμα, όπου ανήκε το υποδιαμέρισμα.²⁵

Ο κατάλογος αυτός διαχώριζε τους μουσουλμάνους από τους μη μουσουλμάνους (χριστιανούς) ψηφοφόρους. Διαχωρίζονταν επίσης κατά κοινότητα ή ενορία διαμονής και τα ονόματά τους καταχωρούνταν κατά αλφαβητικό τρόπο. Ο κατάλογος περιελάμβανε το όνομα και το επίθετο (αν δεν υπήρχε επίθετο, το πατρώνυμο), την επαγγελματική ιδιότητα, τον τόπο διαμονής και όπου υπήρχε, την οδό και τον αριθμό κατοικίας του ψηφοφόρου.

Ο κατάλογος των ψηφοφόρων του υποδιαμερίσματος στη συνέχεια απεστέλλετο στον πρόεδρο του αρμόδιου Επαρχιακού Δικαστηρίου. Αυτός μέσα σε χρονικό διάστημα 14 ημερών φρόντιζε όπως αναρτηθεί σε κάθε κοινότητα ή ενορία κάθε υποδιαμερίσματος. Ταυτόχρονα γινόταν ανάρτηση ενός σημειώματος στην αγγλική, τουρκική και ελληνική γλώσσα, ώστε αν υπήρχαν πολίτες που είχαν δικαίωμα ψήφου, αλλά δεν βρίσκονταν στον κατάλογο ή είχαν ενστάσεις για τη σύνθεση του καταλόγου να πληροφορηθούν για την ημέρα, την ώρα και τον χώρο όπου θα μπορούσαν να εγγραφούν στον κατάλογο ή να υποβάλουν την ένστασή τους.

Μέσα σε χρονικό διάστημα 28 ημερών από την ημέρα που ο πρόεδρος του επαρχιακού δικαστηρίου θα ελάμβανε τον αρχικό εκλογικό κατάλογο έπρεπε να καταρτιστεί ο τελικός κατάλογος.

Για την υποβολή ένστασης απαιτείτο η καταβολή πέντε σελινιών. Ο υποβάλλων την ένσταση λάμβανε έτσι το δικαίωμα να εμφανιστεί ενώπιον του προέδρου του Επαρχιακού Δικαστηρίου και να παρουσιάσει τα αποδεικτικά στοιχεία που είχε στην κατοχή του. Κατά την εξέταση της ένστασης ήταν παρόν και το άτομο που κατάρτισε τον αρχικό κατάλογο, ώστε να παρουσιάσει αν χρειαζόταν στοιχεία. Ο τελικός κατάλογος κάθε υποδιαμερίσματος φυλασσόταν από τον γραμματέα του Επαρχιακού Δικαστηρίου. Όποιος επιθυμούσε να τον εξετάσει πλήρωνε κάθε φορά ένα σελίνι.

²⁵ *The Cyprus Gazette*, αρ. 99, Τρίτη, 8 Φεβρουαρίου 1883.

6. Εκλογικά διαμερίσματα – Κέντρα ψηφοφορίας

Η Κύπρος με βάση το Σύνταγμα ήταν χωρισμένη σε τρία εκλογικά διαμερίσματα, με το καθένα να περιλαμβάνει δύο επαρχίες και να εκλέγει 4 βουλευτές, 1 μουσουλμάνο και 3 μη μουσουλμάνους. Αυτά ήταν τα εκλογικά διαμερίσματα Λευκωσίας-Κερύνειας, Λάρνακας-Αμμοχώστου και Λεμεσού-Πάφου. Η ρύθμιση αυτή λειτούργησε μέχρι το 1925, όταν η Κύπρος χωρίστηκε σε δώδεκα μονοεδρικές εκλογικές περιφέρειες για τις ελληνοκυπριακές έδρες.²⁶

Από το 1883 μέχρι το 1901 λειτουργούσαν σταθερά 22 κέντρα ψηφοφορίας σε όλη την Κύπρο, όπου ψήφιζαν οι ψηφοφόροι 650 κοινοτήτων. Μετά το 1906 παρατηρείται σταδιακά μικρή αύξηση των κέντρων ψηφοφορίας. Δεν υπήρχε ισομερής κατανομή κοινοτήτων ή ψηφοφόρων στα διάφορα κέντρα ψηφοφορίας.²⁷

Ο Ύπατος Αρμοστής είχε το δικαίωμα να προβαίνει σε αναδιανομή των διαφόρων κοινοτήτων ή ενοριών στα εκλογικά διαμερίσματα.²⁸

7. Πολιτικές ιδεολογίες και διαιρέσεις

Αν και οι Άγγλοι εισήγαγαν δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις, η προσπάθεια τους παρέμεινε ημιτελής, γιατί επικράτησε ο συντηρητισμός. Από τη μια οι ίδιοι οι Άγγλοι δεν βοήθησαν όσους ζητούσαν πιο ουσιαστική συμμετοχή των ντόπιων στη διακυβέρνηση και από την άλλη οι ίδιοι οι Ελληνοκύπριοι παρέμειναν προσκολλημένοι στη μονολιθική διεκδίκηση των εθνοτικών τους δικαιωμάτων.²⁹

7.1. Εθνοτική-πολιτισμική διαίρεση: «μουσουλμάνοι» και «μη μουσουλμάνοι»

Η πρώτη διαίρεση που παρατηρείται είναι ανάμεσα στους χριστιανούς (Ελληνοκύπριους) μη μουσουλμάνους και στους μουσουλμάνους (Τουρκοκύπριους), οι οποίοι αποτυγχάνουν στην οικοδόμηση κοινού πολιτικού μέλλοντος. Από τις πρώτες ημέρες της Αγγλοκρατίας οι Ελληνοκύπριοι ως πλειοψηφία αναπτύσσουν έντονη ελληνική συνείδηση και επιζητούν την Ένωση με την Ελλάδα. Από την άλλη οι μουσουλμάνοι αποστρεφόμενοι αυτό το όραμα καλλιεργούν συστηματικά τη δική τους

²⁶ Πρωτοπαπάς, ό.π., σσ. 41, 53· Ρίχτερ, ό.π., τ. Α, σ. 96.

²⁷ *The Cyprus Gazette*, 25 Μαΐου 1883, 11 Σεπτεμβρίου 1886, 8 Οκτωβρίου 1891, 2 Οκτωβρίου 1896 και 13 Σεπτεμβρίου 1901. Επιπρόσθετα βλ. τους σχετικούς πίνακες στο Παράρτημα: Στοιχείο 5: Εκλογικά διαμερίσματα και κέντρα ψηφοφορίας.

²⁸ *The Cyprus Gazette*, αρ. 102, 7 Μαρτίου 1883.

²⁹ Πασχάλης Κυτρομηλίδης, «Το ιδεολογικό πλαίσιο της πολιτικής ζωής της Κύπρου: κριτική θεώρηση», στο Γ. Τενεκίδης-Γ. Κρανιδιώτης (επιμ.), *Κύπρος: ιστορία, προβλήματα και αγώνες του λαού της*, Αθήνα: Εστία, 1981, σσ. 449-471, ειδικά σσ. 450-454.

εθνική συνείδηση, ιδίως μετά το 1923, όταν και ιδρύεται το τουρκικό κράτος-έθνος, στοιχείο το οποίο κορυφώνεται κατά τη διάρκεια του αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α.³⁰

Οι Άγγλοι θα υποθάλψουν τη διαίρεση εφαρμόζοντας την πολιτική του «διαίρει και βασίλευε» και θα εκμεταλλευτούν τον εθνικισμό των ντόπιων πολιτικών ηγετών. Δεν δυσκολεύτηκαν να πετύχουν τον στόχο τους ανάμεσα στους μουσουλμάνους, καθώς αυτοί στα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας εστερούντο εθνικής συνείδησης. Οι Ελληνοκύπριοι όμως με κύριους εκφραστές την Εκκλησία, τους πλούσιους αστούς και τους δυναμικούς νέους επιστήμονες και με κύριο ιδεολογικό μηχανισμό τα σχολεία, των οποίων ο αριθμός αυξάνεται ραγδαία στην περίοδο της Αγγλοκρατίας, αυτοπροσδιορίζονταν εξ αρχής ως Έλληνες. Αντίθετα κάτι αντίστοιχο και μαζικό δεν συνέβαινε ανάμεσα στους μουσουλμάνους μέχρι και το 1940. Οι Βρετανοί προσπάθησαν με τις παρεμβάσεις τους να καταπολεμήσουν τον αλυτρωτικό εθνικισμό των Ελληνοκυπρίων χωρίς αποτέλεσμα. Αντιθέτως κατάφεραν άθελά τους να τον κάνουν εντονότερο με αποτέλεσμα όποιοι δεν τον υιοθετούσαν να απαξιώνονται κοινωνικά και να περιθωριοποιούνται πολιτικά.³¹

Έτσι, οι Βρετανοί καλλιεργούσαν και νομιμοποιούσαν τον εθνοτικό διαχωρισμό των δύο κοινοτήτων χρησιμοποιώντας χωριστά εκλογικά κέντρα και εκλογικούς καταλόγους και επικαλούνταν ως άλλοθι για τις συνεχείς απορρίψεις των αιτημάτων των Ελληνοκυπρίων για Ένωση την ανασφάλεια των μουσουλμάνων.³²

7.2. «Διαλλακτικοί» VS «αδιάλλακτοι»

Η παρουσία των Άγγλων αποικιοκρατών στο νησί χώρισε την αστική «ιθύνουσα» τάξη των Κυπρίων και στις δύο κοινότητες σε «διαλλακτικούς» και «αδιάλλακτους» ή διαφορετικά σε «ριζοσπάστες» και «μεταρρυθμιστές».

³⁰ Βλ. Altay Nevjat, *Nationalism amongst the Turks of Cyprus: the first wave*, διδακτορική διατριβή, Oulu: Πανεπιστήμιο Oulu, Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, Τμήμα Ιστορίας, 2005· Σώτος Κτωρής, *Τουρκοκύπριοι. Από μειονότητα σε πολιτική κοινότητα (1923-1960)*, αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Λευκωσία: Πανεπιστήμιο Κύπρου, Τμήμα Τουρκικών και Μεσανατολικών Σπουδών, 2011· Χαράλαμπος Κανκαρίδης, *Τουρκία-Κύπρος, 1923-1960: Η τουρκική πολιτική στο Κυπριακό από τον Αττατούρκ στον Μεντερές*, Λευκωσία: Αμοργός, 2010· Jacob Landau, *Παντουρκισμός, Το δόγμα του τουρκικού επεκτατισμού*, Αθήνα: Θετίλη, 1985, κυρίως σσ.107-108 και 149-192.

³¹ Κλεόβουλος Μυριανθόπουλος, *Η Παιδεία εν Κύπρω επί Αγγλοκρατίας, 1878-1946*, Λεμεσός: χ.ε., 1946, σ. 275· Ειδικότερα βλ. Δημήτρης Χαράλαμπος, *Ιστορία του Διδασκαλικού Συνδικαλισμού στην Κύπρο (1898-1960)*, τ. Α', Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα-Π.Ο.Ε.Δ, 2001· Στέφανος Παπαγεωργίου, *Η πρώτη περίοδος της «Αγγλοκρατίας» στην Κύπρο, 1878-1914: πολιτικός εκσυγχρονισμός και πολιτικές αδράνειες*, Αθήνα: Παπαζήσης, 1996, σσ. 179-201· Paschalis Kitromilides, «The dialectic of intolerance: ideological dimensions of ethnic conflict», *Journal of the Hellenic Diaspora* 6, αρ. 4, New York: Pella Publishing Company, 1979, σσ. 5-30.

³² Πρωτοπαπάς, ό.π., σσ. 62-63.

Οι «διαλλακτικοί», παρόλο που είχαν ως τελικό στόχο την Ένωση, επιζητούσαν πολιτικές ελευθερίες και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης. Έβλεπαν θετικά τη συνεργασία με τους μουσουλμάνους και δεν επιθυμούσαν δυναμική αντιπαράθεση.

Από την άλλη οι «αδιάλλακτοι», που αυτοαποκαλούνταν και «εθνικοί» ή «ριζοσπάστες», είχαν ως σύνθημα το «ένωσις και μόνον ένωσις».

Μια άλλη άτυπη ομάδα είναι κάποιοι ιδιοτελείς Ελληνοκύπριοι, οι οποίοι είχαν αποδεχτεί υψηλές κυβερνητικές θέσεις και υποστήριζαν τους Άγγλους, ακόμα κι όταν αυτοί στρέφονταν κατά της εθνικής ταυτότητας και της Ένωσης.

Η αντιπαράθεση των δύο τάσεων ξεκίνησε επισήμως το 1895 και έφτασε στο αποκορύφωμά της κατά την περίοδο 1900-1910, όταν και προέκυψε το λεγόμενο «αρχιεπισκοπικό ζήτημα». Πρωταγωνίστρια ήταν η εκκλησία, η οποία πλήρωσε και το μεγαλύτερο τίμημα.³³

7.3. Κεφαλαιούχοι – Εργάτες

Η ταξική αυτή διαίρεση κατά την περίοδο της Αγγλοκρατίας αφορά κυρίως την περίοδο μετά το 1918 κι ως εκ τούτου δεν αφορά τη χρονική περίοδο που εξετάζουμε στην παρούσα μελέτη. Εντούτοις αξίζει να αναφερθεί ότι οι συνθήκες διαβίωσης των αγροτών και των λαϊκών στρωμάτων ήταν άθλιες λόγω της δυσβάστακτης φορολογίας και της άγριας εκμετάλλευσής τους από τους τοκογλύφους. Έτσι οι άνθρωποι αυτοί για να μπορέσουν να επιβιώσουν είτε μετανάστευαν είτε μετακινούνταν προς τις πόλεις, όπου μαζί με τους βιοτέχνες συγκρότησαν μια συμπαγή εργατική τάξη. Η απουσία νομοθεσίας συντελούσε στην εκμετάλλευση της τάξης αυτής από την αστική. Παράλληλα οι αστοί κυριαρχούσαν τόσο στο Νομοθετικό Συμβούλιο όσο και στα Δημαρχεία, ενώ παράλληλα εμφάνιζαν τοκογλυφική δραστηριότητα. Το στερεότυπο προφίλ του τότε βουλευτή εμφάνιζε τα χαρακτηριστικά του μορφωμένου δικηγόρου, ο οποίος είχε σπουδάσει στην Ελλάδα και παράλληλα δρούσε ως δανειστής, μεγαλοκτηματίας και έμπορος.³⁴ Το κλίμα αυτό οδήγησε αργότερα τα λαϊκά στρώματα στο να διαμορφώσουν σταδιακά ταξική συνείδηση, και να διαφοροποιηθούν από τους προνομιούχους αστούς και τους λοιπούς ευνοούμενους των Άγγλων.³⁵

³³ Στο ίδιο, σσ. 65-66.

³⁴ Marios Lyssiotis, «An analysis of the Cyprus Legislative Council», *The Cyprus Review*, τ. 2, Nicosia: Intercollege, 1990, σσ. 55-69. Βλ. επίσης Katsiaounis, *Labour...*, ό.π., σσ. 106-108.

³⁵ Πρωτοπαπάς, ό.π., σ. 69.

8. Οικονομική ανάπτυξη

Οι Άγγλοι παρέλαβαν από τους Οθωμανούς μια Κύπρο που οι κάτοικοι της ζούσαν κάτω από συνθήκες εξαθλίωσης και που η οικονομία της ήταν κατά βάση εισαγωγική όσον αφορά τα μη βασικά καταναλωτικά προϊόντα. Η κατάσταση αυτή θα αλλάξει μετά την οικονομική ανάπτυξη που ακολούθησε τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.³⁶

Ο Άγγλος πρωθυπουργός Gladstone επιθυμούσε όπως οι αποικίες ήταν οικονομικά αυτόνομες ώστε να μη χρειάζονται χρηματοδότηση από το βρετανικό θησαυροφυλάκιο. Επιπρόσθετα, παρά το γεγονός ότι οι Άγγλοι βελτίωσαν το φορολογικό σύστημα της Αγγλοκρατίας διατήρησαν για πολλά χρόνια πολλές από τις φορολογικές επιβαρύνσεις των Οθωμανών υπό άλλη μορφή, όπως για παράδειγμα το φόρο της δεκάτης. Το αποτέλεσμα αυτής της οικονομικής πολιτικής ήταν η οικονομία του νησιού να μην αναπτυχθεί λόγω της απουσίας επαρκών κρατικών και ιδιωτικών κεφαλαίων και να είναι ευάλωτη στις κακές εσοδείες και στις διακυμάνσεις των τιμών των γεωργικών προϊόντων.

Επιπρόσθετα, η επιβολή στους Κυπρίους του λεγόμενου «Φόρου Υποτελείας» (Tribute) για την αποπληρωμή του ετήσιου ενοικίου των 92799 λιρών της Αγγλίας προς τον Σουλτάνο για την παραχώρηση του νησιού τη στιγμή που στα πρώτα είκοσι χρόνια της Αγγλοκρατίας το ετήσιο ακαθάριστο εισόδημα του νησιού ήταν περίπου 200000 λίρες, η πολιτική λιτότητας όσον αφορά τα δημόσια έξοδα και οι ελάχιστες αναπτυξιακές επενδύσεις συνέβαλαν στον περαιτέρω οικονομικό μαρασμό και στη μη επαρκή ανάπτυξη του νησιού.

Η πολιτική αυτή θα αλλάξει το 1895, όταν Υπουργός Αποικιών θα αναλάβει ο Chamberlain. Αυτός έβλεπε τις αποικίες ως τις αγορές των αγγλικών βιομηχανικών προϊόντων και ως τις πηγές για τις πρώτες ύλες που απαιτούνταν για τη λειτουργία των αγγλικών βιομηχανιών. Αυτή η πολιτική συνεπαγόταν οικονομικές επενδύσεις στις αποικίες. Έτσι, όταν το 1899 οι Άγγλοι ξεκινούν να δίνουν χρήματα για την ανάπτυξη των αποικιών, επωφελήθηκε και η Κύπρος με αναπτυξιακά έργα κατά τα έτη 1900-1906.³⁷

³⁶ Hansjorg Brey, «The Cypriot Economy under British Rule and the Economic Heritage of the British Period», στο Hubert Faustmann – Nicos Peristianis (επιμ.), *Britain in Cyprus, Colonialism and Post-Colonialism, 1878-2006*, Mannheim-Möhnesee: Bibliopolis, 2006, σ. 442.

³⁷ Georgiades, ό.π. σσ. 29-30.

Η κατάσταση αυτή είχε συνέπειες και στις εκλογικές διαδικασίες. Η απουσία αμαξιών δρόμων και οι δύσκολες συνθήκες διακίνησης στα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας αποτελούσαν εμπόδιο για τις μετακινήσεις των αγροτών, πολλοί από τους οποίους σε όλη τους τη ζωή δεν γνώριζαν άλλο τόπο πλην του χωριού τους. Το 1878 υπήρχε μόνο ο αμαξιτός δρόμος που συνέδεε τη Λευκωσία με τη Λεμεσό και για να τον διανύσει κανείς χρειαζόταν μια ολόκληρη μέρα με το μουλάρι. Οι Άγγλοι ως το 1904 είχαν δημιουργήσει 1231 χιλιόμετρα οδικού δικτύου. Το 1905 λειτούργησε ο κυπριακός σιδηρόδρομος. Το 1907 εισάγονται τα πρώτα τροχοφόρα με τα οποία η διαδρομή Λευκωσίας-Λεμεσού μπορούσε να πραγματοποιηθεί σε 5 ώρες. Έτσι η κατάσταση σταδιακά άρχισε να βελτιώνεται.³⁸

Καθ' όλη τη διάρκεια της Αγγλοκρατίας η οικονομία της Κύπρου ήταν κυρίως αγροτική και η οικονομική δραστηριότητα είχε σχέση με το εξωτερικό εμπόριο. Το 1901 μόνο 13,4% του πληθυσμού δεν ασχολείτο με τη γεωργία. Το ποσοστό αυτό με την πάροδο των ετών αυξάνεται για να φτάσει το 1946 στο 62,6%.³⁹

Το 1879, μετά από μια μικρή μεταβατική περίοδο, οι Άγγλοι εισήγαγαν στην Κύπρο το αγγλικό νομισματικό σύστημα.⁴⁰ Η δραστηριότητα των εμπόρων επέφερε την ανάγκη για τη λειτουργία τραπεζών. Οι Άγγλοι από το 1895 κατέστησαν την Οθωμανική Τράπεζα που τότε ήταν αγγλογαλλικών συμφερόντων την επίσημη κυβερνητική τράπεζα και της έδωσαν την εξουσία να εκδίδει νομίσματα στο όνομα της κυβέρνησης και μέσω αυτής να συναλλάσσονται οι υπόλοιπες τράπεζες που λειτουργούσαν στην Κύπρο. Στις αρχές του 20ου αι ξεκινούν να λειτουργούν και τα Συνεργατικά Πιστωτικά Ιδρύματα με στόχο την αντιμετώπιση της μάζστιγας της τοκογλυφίας.⁴¹

Σταδιακά η οικονομία της Κύπρου θα αναπτυχθεί και οι συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων θα βελτιωθούν, στοιχεία που επηρεάζουν και τις εκλογικές διαδικασίες.

³⁸ Demetrios Christodoulou, *Inside the Cyprus Miracle, the Labours of an Embattled Mini-Economy*, Minneapolis: University of Minnesota, 1992, σσ. 126-128. Επιπρόσθετα για τις συγκοινωνίες και επικοινωνίες της εποχής βλ. το βιβλίο του Ανδρέα Σοφοκλέους (επιμ.), *Η ιστορία της κυπριακής διαφήμισης*, Λευκωσία: Πολιτιστικό Κέντρο Ομίλου Λαϊκής, 2004.

³⁹ Christodoulou, ό.π., σσ. 13-23.

⁴⁰ Χριστοφής Οικονομίδης, «Η ιστορία του χρήματος στην Κύπρο (1571-1960)», *Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, Πρακτικά του Δεύτερου Διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου*, Λευκωσία: Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, 1987, σσ. 607-615.

⁴¹ Το 1899 είχε ιδρυθεί το Ταμειυτήριο Λευκωσίας, το οποίο μετονομάστηκε σε Τράπεζα Κύπρου το 1912. Βλ. Christodoulou, ό.π., σσ. 163-164.

9. Πληθυσμιακή και δημογραφική εξέλιξη⁴²

Οι μεταρρυθμίσεις των Βρετανών βελτίωσαν τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες με αποτέλεσμα τη σταδιακή αύξηση του κυπριακού πληθυσμού. Από 186.173 το 1881 η Κύπρος έφτασε να αριθμεί 274.108 κατοίκους το 1911, ενώ ως το τέλος της Αγγλοκρατίας το 1960 ο πληθυσμός έφτασε τις 573.566 κατοίκους. Οι Ελληνοκύπριοι (χριστιανοί ορθόδοξοι) σε όλες τις επαρχίες πλειοψηφούσαν σε μεγάλο βαθμό, ενώ και ο ρυθμός αύξησής τους ήταν μεγαλύτερος από εκείνο των μουσουλμάνων ως το 1931, τάση που αντιστρέφεται μετά το 1946.⁴³

Κατά τη διάρκεια της Αγγλοκρατίας πραγματοποιείται η μετάβαση από την αγροτική οικονομία προς την ελαφρά βιομηχανία και τις υπηρεσίες, γεγονός που οδηγεί στην αστικοποίηση. Ωστόσο αυτό αφορά κυρίως την περίοδο μετά το 1911, χρονιά κατά την οποία διεξήχθησαν οι τελευταίες εκλογές για το Νομοθετικό εντός του χρονικού πλαισίου που καλύπτει η παρούσα εργασία. Εντούτοις η πλειοψηφία του πληθυσμού εξακολουθούσε να κατοικεί στις αγροτικές περιοχές. Η μεγαλύτερη σε πληθυσμό πόλη ήταν η Λευκωσία, δεύτερη η Λεμεσός και τρίτη η Λάρνακα, η οποία όσο περνούν τα χρόνια θα υποσκελιστεί από την Αμμόχωστο.⁴⁴

10. Οι εκλογές για το Νομοθετικό (1883-1914)

10.1. Οι εκλογές του 1883

Πολιτικό πλαίσιο

Στις 8 Φεβρουαρίου 1883 ο αρμοστής Robert Biddulph εξέδωσε την πρώτη προκήρυξη για τις επικείμενες εκλογές για το Νομοθετικό Συμβούλιο, η οποία δημοσιεύτηκε στην *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (The Cyprus Gazette)*. Μέσω αυτής ανακοινωνόταν ότι δικαίωμα εγγραφής στον εκλογικό καταλόγο για τις εκλογές του Νομοθετικού Συμβουλίου θα είχαν όσοι πλήρωναν φόρο Verghi. Μέσω της ίδιας προκήρυξης ανακοινώθηκαν επίσης τα ονόματα των κυβερνητικών υπαλλήλων που είχαν επιφορτιστεί με το καθήκον της σύνταξης των εκλογικών καταλόγων σε κάθε υποδιαμέρισμα. Την ανακοίνωση αυτή υπέγραφε ο αρχιγραμματέας της Κυβέρνησης

⁴² Βλ. επιπρόσθετα και τους πίνακες στο Παράρτημα: Στοιχείο 6: Δημογραφική και πληθυσμιακή εξέλιξη Κύπρου, 1881-1911.

⁴³ Evros Demetriades, «The population of Cyprus during the British Rule, 1878-1960», *Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, Πρακτικά του Τρίτου Διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου*, Λευκωσία: Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, 2001, σσ. 169-178.

⁴⁴ Stavros Constantinou, «Evolution of the Population Centers of Cyprus, 1878-1960», *Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, Πρακτικά του Τρίτου Διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου*, τ. Γ', Λευκωσία: Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, 2001, σσ. 179-201.

Falk Warren. Ως ημερομηνία έναρξης αυτής της διαδικασίας οριζόταν η 15η Φεβρουαρίου 1883.⁴⁵

Στην επόμενη έκδοση της *Cyprus Gazette* στις 15 Φεβρουαρίου ανακοινώθηκαν και οι υπόλοιπες διαρρυθμίσεις για τον καταρτισμό των εκλογικών καταλόγων, ενώ στην έκδοση της 7ης Μαρτίου 1883 ανακοινώθηκαν και οι υπόλοιπες προϋποθέσεις πέραν της πληρωμής του φόρου Vergħi για να μπορέσει να εγγραφεί κάποιος στον εκλογικό κατάλογο. Στα στοιχεία αυτά έχουμε ήδη αναφερθεί στα σχετικά κεφάλαια που προηγήθηκαν.

Στην έκδοση της *Cyprus Gazette* της 25^{ης} Μαΐου 1883 ανακοινώθηκαν οι χώροι και οι ημερομηνίες υποβολής υποψηφιοτήτων, τα εκλογικά κέντρα και η κατανομή των διαφόρων κοινοτήτων σε αυτά. Ημερομηνία υποβολής υποψηφιοτήτων για το πρώτο εκλογικό διαμέρισμα ορίστηκε η 28^η Μαΐου και χώρος η Λευκωσία. Για το δεύτερο εκλογικό διαμέρισμα οι υποψηφιότητες υποβλήθηκαν στη Λάρνακα στις 29 Μαΐου, ενώ κατά την ίδια ημερομηνία υποβλήθηκαν και οι υποψηφιότητες για το τρίτο εκλογικό διαμέρισμα στη Λεμεσό.⁴⁶ Όπως φαίνεται όμως από τα αποτελέσματα στη Λευκωσία και στη Λεμεσό λειτούργησαν τελικά δύο εκλογικά κέντρα αντί ένα που αναφέρεται στην προκήρυξη.⁴⁷

Λόγω της διασύνδεσης του εκλογικού δικαιώματος με την ιδιοκτησία γης και με τη φορολογία, μόνο 21073 εκλογείς από τις 40000 φορολογούμενους είχαν καταφέρει να εγγραφούν στον εκλογικό κατάλογο, γεγονός που στηλίτευσε ο τύπος της εποχής. Πέραν της συρρίκνωσης του εκλογικού σώματος οι εφημερίδες επισημαίνουν επίσης ότι οι περιορισμένες ελευθερίες που παραχώρησαν οι Άγγλοι δεν ήταν ανάλογες των προσδοκιών των Κυπρίων.⁴⁸ Εκτός έμειναν όχι μόνο οι φτωχοί, αλλά και αρκετοί πλούσιοι λόγω μη έγκαιρης καταβολής της φορολογίας, όπως ο αρχιεπίσκοπος

⁴⁵ *The Cyprus Gazette*, αρ. 99, Τρίτη, 8 Φεβρουαρίου 1883. Για τα ονόματα των κυβερνητικών υπαλλήλων που κατήρτισαν τους εκλογικούς καταλόγους για το 1883 και τις επόμενες εκλογές βλ. στο Παράρτημα: Στοιχείο 7: Πίνακες κυβερνητικών υπαλλήλων που κατήρτισαν τους εκλογικούς καταλόγους των ψηφοφόρων για το Νομοθετικό Συμβούλιο.

⁴⁶ *The Cyprus Gazette*, αρ. 108, Παρασκευή, 25 Μαΐου 1883. Για την κατανομή των κοινοτήτων στα διάφορα εκλογικά κέντρα και εκλογικά διαμερίσματα κατά τις εκλογές του 1883 αλλά και τις επόμενες βλ. επιπρόσθετα στο Παράρτημα: Στοιχείο 9: Κατανομή κοινοτήτων στα εκλογικά κέντρα και εκλογικά διαμερίσματα.

⁴⁷ SA1: 6333/1883· SA1: 6329/1883· SA1: 6337-38/1883.

⁴⁸ «Τα εκλογικά προσόντα», *Νέον Κίτιον*, 2/14 και 16/28 Απριλίου 1883· «Τα εκλογικά προσόντα», *Στασίνας*, 9/21 Απριλίου 1883· «Διάφορα», *Αλήθεια*, 7/19 Μαΐου 1883· Ανδρέας Σοφοκλέους, *Οι πρώτες κυπριακές εφημερίδες και τα ανθρώπινα δικαιώματα των Ελλήνων της Κύπρου*, Λευκωσία: Intercollege, 1995, σσ.143-171.

Σωφρόνιος και οι μητροπολίτες Πάφου και Κυρηνείας.⁴⁹ Οι 16727 ήταν «μη μωαμεθανοί». Στις κάλπες προσήλθε το 54,8% των ελληνοκυπρίων ψηφοφόρων σε 22 εκλογικά κέντρα, ποσοστό αρκετά ψηλό λαμβανομένων υπόψη των γενικών συνθηκών της εποχής (π.χ. ανυπαρξία συγκοινωνιακού δικτύου) και του γεγονότος ότι ήταν οι πρώτες εκλογές του είδους.⁵⁰

Είναι ενδιαφέρον για την πολιτική ζωή της Κύπρου ότι οι αρχιερείς αναγκάζονται να διεκδικήσουν τη συμμετοχή τους μέσω εκλογών, αλλά και η κριτική που δέχονται από μερίδα του τύπου για την εμπλοκή τους στην πολιτική με κύριο επιχείρημα ότι η εμπλοκή στην πολιτική δεν συμβαδίζει με τα πνευματικά τους καθήκοντα.⁵¹

Λόγω του γεγονότος ότι οι υποψηφιότητες των «μη μωαμεθανών» ήταν παντού περισσότερες από τις έδρες υπήρξαν εκλογικές συνεργασίες ανάμεσα σε υποψηφίους, όπως εκείνη του Θεόδωρου Περιστιάνη, Ζήνωνα Πιερίδη και Ριχάρδου Ματέη στο διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου.⁵²

Αξιοσημείωτο γεγονός σε αυτή την εκλογική αναμέτρηση αποτέλεσε επίσης η υποψηφιότητα του Arthur Young, του βρετανού επαρχιακού διοικητή Αμμοχώστου για τις θέσεις των «μη μωαμεθανών», γεγονός που προκάλεσε εκνευρισμό στους Ελληνοκύπριους. Υπήρξαν επίσης Ελληνοκύπριοι που είχαν υπογράψει ως προτείνοντες τη συγκεκριμένη υποψηφιότητα, οι οποίοι δέχτηκαν οξεία κριτική, καθώς η πράξη τους θεωρήθηκε προδοτική.⁵³

Οι υποψήφιοι τελικά για τις εννέα έδρες των «μη μωαμεθανών» στο Νομοθετικό Συμβούλιο, συμπεριλαμβανομένου του Young, ήταν είκοσι. Αυτοί ανά εκλογικό διαμέρισμα ήταν οι ακόλουθοι:

1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας, 3 έδρες, 6 υποψήφιοι: Μιχάλης Σιακαλλής, μεγαλέμπορος σιτηρών, Πασχάλης Κωνσταντινίδης, δικηγόρος-δανειστής χρημάτων, Ευστάθιος Κωνσταντινίδης (αδελφός του προηγούμενου υποψηφίου),

⁴⁹ Γενικά τα εισοδήματα των κληρικών είχαν μειωθεί σημαντικά γιατί οι Βρετανοί μη αναγνωρίζοντας τα σουλτανικά βεράτια αφαίρεσαν από την Εκκλησία το δικαίωμα είσπραξης των φόρων. Βλ. σχετικά Κατσιαούνης, «Εκλέγειν...», ό.π., σσ. 309-345.

⁵⁰ Πρωτοπαπάς, ό.π., σ. 86.

⁵¹ Στο ίδιο, σσ. 80-81· «Περί εκλογών», *Νέον Κίτιον*, 26/27 Απριλίου 1883, *Νέον Κίτιον*, 21/2 Ιουνίου 1883· *Νέον Κίτιον*, 16/28 Απριλίου 1883· *Στασίνο*, 6/18 Μαΐου 1883.

⁵² *Νέον Κίτιον*, 21/2 Ιουνίου 1883· *Στασίνο*, 23/4 Ιουνίου 1883.

⁵³ Στο ίδιο.

καθηγητής, Ριχάρδος Ματέι, γεωπόνος-γαιοκτήμονας, Ιωάννης Παυλίδης, δάσκαλος και Γρηγόριος Δημητριάδης, γαιοκτήμονας.⁵⁴

2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου, 3 έδρες, 6 υποψήφιοι: μητροπολίτης Κιτίου Κυπριανός (της πιο πλούσιας μητρόπολης της τότε εποχής), Ζήνων Δ. Πιερίδης, έμπορος, Θεόδωρος Περιστιάνης (συνεταίρος του Π. Κωνσταντινίδη), δικηγόρος, Ριχάρδος Ματέι (υποψήφιος και στο 1^ο διαμέρισμα), Σωτήρης Εμφιετζής, δήμαρχος Αμμοχώστου από το 1878, έμπορος και ο Arthur Young, διοικητής Αμμοχώστου.⁵⁵

3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου, 3 έδρες, 8 υποψήφιοι: Γεώργιος Μαληκίδης, έμπορος, Δημήτριος Νικολαΐδης, έμπορος, μητροπολίτης Κιτίου Κυπριανός (υποψήφιος και στο 2^ο εκλογικό διαμέρισμα), Τουρμούσης Πασχαλίδης, έμπορος, Χριστόδουλος Καρύδης, έμπορος και δήμαρχος Λεμεσού από το 1878, Δημοσθένης Πιλαβάκης, γαιοκτήμονας, Γεώργιος Λουκά, δάσκαλος και Χριστόδουλος Μοδινός, αγνώστου επαγγέλματος.⁵⁶

Αποτελέσματα⁵⁷

Στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας στις εκλογές που διενεργήθηκαν στις 6 και 7 Ιουνίου 1883 εξελέγησαν ως βουλευτές οι Ελληνοκύπριοι Μιχάλης Σιακαλλής (77,2%), ο Πασχάλης Κωνσταντινίδης (66,5%) και ο Ευστάθιος Κωνσταντινίδης (64,9%).⁵⁸

Εξετάζοντας τα αποτελέσματα διαπιστώνουμε ότι σχεδόν όλοι οι ψηφοφόροι έδωσαν και τις τρεις ψήφους που είχαν δικαίωμα. Υπολογίζεται ότι μόνο 19 άτομα ψήφισαν λιγότερους από τρεις υποψηφίους. Η υψηλότερη συμμετοχή παρατηρείται στα εκλογικά κέντρα της Λευκωσίας και η χαμηλότερη στην Κερύνεια.

Στο 2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου στις 6 και 7 Ιουνίου 1883 εξελέγησαν ως βουλευτές εκπρόσωποι των Ελληνοκυπρίων ο μητροπολίτης Κιτίου Κυπριανός (74,8%), ο Ζήνων Πιερίδης (64,5%) και ο Θεόδωρος Περιστιάνης (49,4%).

Οι δύο πρώτοι εξελέγησαν με μεγάλη διαφορά, ενώ ο τρίτος κέρδισε οριακά τον Ριχάρδο Ματέι. Η συμπεριφορά των εκλογέων, όπως και στο πρώτο εκλογικό

⁵⁴ SA1: 6298/1883, Διοικητής Λευκωσίας προς Αρχιγραμματέα, 28 Μαΐου 1883.

⁵⁵ SA1: 6299/1883, Διοικητής Λάρνακας προς Αρχιγραμματέα, 29 Μαΐου 1883.

⁵⁶ SA1: 6299/1883, Διοικητής Λεμεσού προς Αρχιγραμματέα, 30 Μαΐου 1883.

⁵⁷ Για τα Γενικά Στοιχεία και τα αποτελέσματα ανά εκλογικό διαμέρισμα και κέντρο για το 1883 και τις επόμενες εκλογές βλ. Παράρτημα: Στοιχείο 8: Γενικά Στοιχεία Εκλογών Νομοθετικού και Στοιχείο 10: Εκλογικά αποτελέσματα για το Νομοθετικό Συμβούλιο ανά εκλογικό διαμέρισμα και εκλογικό κέντρο.

⁵⁸ SA1: 6329/1883· SA1: 6333/1883.

διαμέρισμα εμφανίζει τα χαρακτηριστικά της ανομοιογένειας και του τοπικισμού. Ο διοικητής Young απέτυχε παταγωδώς, στοιχείο που δείχνει ότι οι Άγγλοι δεν θέλησαν να επηρεάσουν υπέρ του το εκλογικό σώμα, ότι υπήρχε χάσμα ανάμεσα στους Κύπριους και στους Άγγλους, αλλά και ότι στην Κύπρο αυτή την περίοδο υπήρχαν ορισμένες ισχυρές πελατειακές σχέσεις ανάμεσα στους υποψηφίους και στους ψηφοφόρους.

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων δείχνει ότι στο 2^ο εκλογικό διαμέρισμα 517 ψηφοφόροι δεν έδωσαν και τις 3 ψήφους τους. Αυτό φαίνεται κυρίως στη Λάρνακα, όπου πιθανόν να υπήρξε κάποιου είδους καθοδήγηση των ψηφοφόρων υπέρ του μητροπολίτη Κυπριανού και του Πιερύδη. Τέτοια «συμμαχία» δεν φαίνεται να υπήρξε στην Αμμόχωστο, όπου οι ψηφοφόροι σε μεγάλο ποσοστό φαίνεται να έδωσαν και τις 3 ψήφους τους κατά τρόπο ανομοιόμορφο.

Το ποσοστό των συμμετεχόντων ήταν κατά πολύ υψηλότερο (62,1%) σε σχέση με εκείνο του πρώτου εκλογικού διαμερίσματος (47,9%). Φαίνεται επίσης ότι η γεωμορφολογία του εδάφους ευνόησε ή δυσχέρανε σε κάποιο βαθμό την προσέλευση των ψηφοφόρων στα διάφορα εκλογικά κέντρα.

Στο 3^ο εκλογικό διαμέρισμα **Λεμεσού-Πάφου** στην ψηφοφορία που έλαβε χώρα στις 7 και 8 Ιουνίου 1883 με ποσοστό συμμετεχόντων 56,7% ως εκπρόσωποι των χριστιανών εξελέγησαν με μεγάλη διαφορά οι συνεργαζόμενοι Γεώργιος Μαληκίδης, Δημήτριος Νικολαΐδης και μητροπολίτης Κιτίου Κυπριανός.⁵⁹

Στη περιφέρεια Πάφου παρατηρήθηκαν ορισμένα προβλήματα κατά την εκλογική διαδικασία, τα οποία καταγράφονται από τον επαρχιακό διοικητή Λεμεσού Huchill σε δύο εκθέσεις που απέστειλε προς τον Αρχιγραμματέα, αλλά και από την εξέταση των επίσημων αποτελεσμάτων που ο ίδιος απέστειλε: ⁶⁰

α) Κάποιες κάλπες έσπασαν κατά τη μεταφορά τους (στοιχείο που όπως δείχνουν και τα πιο κάτω προβλήματα μάλλον δεν ήταν τυχαίο). Κατόπιν κάποια από τα ψηφοδέλτια πιθανόν τοποθετήθηκαν τυχαία στις κάλπες που επηρεάστηκαν με αποτέλεσμα οι αριθμοί να εμφανίζουν λάθη.

β) Στο Κοιλάνι βρέθηκαν 4 ψηφοδέλτια περισσότερα και στη Χρυσοχού 19.

⁵⁹ SA1: 6280/1883· SA1: 6333/1883· SA1: 6337-38/1883.

⁶⁰ SA1: 6336/1883, R. Huchill, Επαρχιακός Διοικητής Λεμεσού, προς Αρχιγραμματέα, 11 Ιουνίου 1883 και SA1: 6338/1883, R. Huchill προς Αρχιγραμματέα, 13 Ιουνίου 1883.

γ) Στην κάλπη του Μαληκίδη στην Πάφο βρέθηκαν 40 ψηφοδέλτια περισσότερα.

δ) Στα Κελοκέδαρα η κάλπη του Νικολαΐδη βρέθηκε με 75 ψηφοδέλτια περισσότερα.

Το γεγονός ότι οι 3 πρώτοι επικράτησαν με διαφορά οδήγησε τους Άγγλους στο να μην δώσουν έκταση και δημοσιότητα στο θέμα επιχειρώντας να το υποβαθμίσουν.

Οι **μουσουλμάνοι** εξέλεξαν στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα τον Κιορογλουζαδέ Χουσεΐν Ατά εφέντη, στο 2^ο τον Μεχμέτ Αλή Φεχίμ εφέντη και στο 3^ο τον Αχμέτ Ρασίντ εφέντη.⁶¹ Στο πρώτο εκλογικό διαμέρισμα οι υποψήφιοι ήταν τρεις, ενώ στα υπόλοιπα δύο οι βουλευτές εξελέγησαν χωρίς ανθυποψηφίους. Το ποσοστό προσέλευσης των μωαμεθανών στις κάλπες ήταν 53% του εκλογικού σώματος.⁶²

Αναπληρωματικές εκλογές, 1883-1886

Ο μητροπολίτης Κιτίου Κυπριανός, ο οποίος είχε εκλεγεί τόσο στο 2^ο διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου όσο και στο 3^ο διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου, αποφάσισε να κρατήσει τελικά την έδρα στο 2^ο διαμέρισμα.⁶³ Έτσι προκηρύχθηκαν αναπληρωματικές εκλογές στις 17 Ιουλίου 1883 για πλήρωση της κενής θέσης στο 3^ο εκλογικό διαμέρισμα. Υποψήφιοι ήταν 2 έμποροι της Λεμεσού, ο Δημοσθένης Χατζηπαύλου και ο Μιχαήλ Ευθύβουλος και εκ νέου ο γαιοκτήμονας Γεώργιος Λουκά από το Κοιλάνι. Τελικά κέρδισε άνετα ο Χατζηπαύλου εξασφαλίζοντας 1172 ψήφους (80,9%) σε σύνολο 1448 ψηφοφόρων (24,6% των όσων είχαν δικαίωμα ψήφου). 231 ψήφους πήρε ο Ευθυβούλου και 45 ο Λουκά.⁶⁴

Αναπληρωματικές εκλογές πραγματοποιήθηκαν άλλες τρεις φορές έως το 1886, που ήταν ορισμένες οι επόμενες γενικές εκλογές. Ο Σιακαλλής, ο οποίος είχε εκλεγεί στο διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας απεβίωσε και στην επαναληπτική εκλογή που διεξήχθη στις 4 Μαρτίου 1884 τη θέση κατέλαβε ο δάσκαλος Ιωάννης Παυλίδης συγκεντρώνοντας 505 ψήφους (49,6%). Συνυποψήφιοί του ήταν ο δικηγόρος Νικόλαος Ρώσσο, ο οποίος εξασφάλισε 429 ψήφους (42,1%) και ο Θεόδουλος Κωνσταντινίδης, εκδότης του *Νέου Κιτίου*, ο οποίος συγκέντρωσε 85 ψήφους (8,3%). Δικαίωμα ψήφου είχαν 6324 εκλογείς εκ των οποίων ψήφισαν οι 1019 (16,1%).⁶⁵

⁶¹ *The Cyprus Gazette*, αρ. 110, Παρασκευή, 15 Ιουνίου 1883· Ζαννέτος, *Ιστορία...*, ό.π., τ. Β, σ. 350.

⁶² Παπαδημήτρης-Πετρίδης, ό.π., τ. Β, σσ. 145-147.

⁶³ SA1: 6339/1883, Μητροπολίτης Κιτίου Κυπριανός προς Επαρχιακό Διοικητή Λεμεσού, 4/16 Ιουνίου 1883.

⁶⁴ SA1: 6355/1883, Επαρχιακός Διοικητής Λεμεσού προς Αρχιγραμματέα, 20 Ιουλίου 1883.

⁶⁵ *The Cyprus Gazette*, αρ. 128, Σάββατο, 15 Μαρτίου 1884.

Στην περιφέρεια Λεμεσού-Πάφου ο Χατζηπαύλου παραιτήθηκε και στη θέση του εξελέγη ο έμπορος Δημήτρης Πιερίδης. Στην εκλογή, που πραγματοποιήθηκε στις 5 Νοεμβρίου 1884 εξασφάλισε 820 ψήφους (82,4%) και ο δικηγόρος Ιωάννης Καρεμφυλάκης 175 (17,67%). Δικαίωμα ψήφου είχαν 6533 ψηφοφόροι εκ των οποίων ψήφισαν οι 995 (15,6%).⁶⁶

Η τελευταία αναπληρωματική αναμέτρηση πραγματοποιήθηκε στις 24 Δεκεμβρίου 1885 και πάλι στο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου. Ο έμπορος Σωκράτης Φραγκούδης εξελέγη αντικαθιστώντας τον Πιερίδη που είχε παραιτηθεί. Συγκέντρωσε 686 ψήφους (92%) και ο Καρεμφυλάκης μόλις 60 (8%). Ψήφισαν 746 άτομα (15,4%) από τους 4849 ψηφοφόρους που είχαν δικαίωμα ψήφου.⁶⁷

10.2. Οι εκλογές του 1886

Πολιτικό πλαίσιο

Στο μεσοδιάστημα από τις πρώτες εκλογές του 1883 έως τις δεύτερες του 1886 δεν προκύπτει κάποιο αξιοπρόσεκτο πολιτικό γεγονός πέραν από το γεγονός ότι από εδώ και στο εξής η θητεία του Νομοθετικού από τριετής γίνεται πενταετής. Εντούτοις ξεκινούν να εμφανίζονται διάφορα σοβαρά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, που πλήττουν τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα, οδηγώντας τα στη φτωχοποίηση και στην εξαθλίωση λόγω της εκμετάλλευσής τους από τους τοκογλύφους. Το εμπόριο της άλλοτε ακμάζουσας Λάρνακας φθίνει. Έτσι οι εφημερίδες καλούν τους νέους υποψήφιους βουλευτές να προωθήσουν λύσεις. Καυτηριάζουν επίσης τη διασύνδεση του εκλογικού δικαιώματος με την έγκαιρη καταβολή της φορολογίας για το λόγο ότι με τον τρόπο αυτό πολλοί αποκλείονταν από τους εκλογικούς καταλόγους.⁶⁸ Παράλληλα οι Κύπριοι αρχίζουν να συνειδητοποιούν ότι ο τρόπος που λειτουργεί το Νομοθετικό κατέπνιγε τα αιτήματά τους παρά τα προωθούσε, ότι ισοδυναμούσε με παρωδία Βουλής και ότι απλά είχε συσταθεί για να δημιουργείται η εντύπωση στον έξω κόσμο ότι στην Κύπρο λειτουργούσε η Δημοκρατία. Χαρακτηριστικά είναι τα όσα σχετικά αναφέρονται στον τύπο της εποχής.⁶⁹

Στις 22 Φεβρουαρίου 1886 ο νέος Ύπατος Αρμοστής Bulwer εξέδωσε την καθιερωμένη ετήσια προκήρυξη με την οποία ανακοίνωνε τα ονόματα των

⁶⁶ SA1: 4180/1884 και SA: 4182/1884· *The Cyprus Gazette*, αρ. 147, Σάββατο, 15 Νοεμβρίου 1884.

⁶⁷ SA1: 5038/1885.

⁶⁸ «Κατάστασις και Ανάγκαι της Κύπρου», *Ένωσις*, 11/23 Οκτωβρίου 1886· «Αδίκος Αποστέρησις των Πολιτικών δικαιωμάτων εν Κύπρω», *Ένωσις*, 11/23 Οκτωβρίου 1886.

⁶⁹ Βλ. π.χ. *Σάλπηγξ*, 27 Φεβρουαρίου 1885.

κυβερνητικών υπαλλήλων που θα κατάρτιζαν μέχρι τις 15 Απριλίου τους εκλογικούς καταλόγους κάθε υποδιαμερίσματος για τις επικείμενες εκλογές του Νομοθετικού.⁷⁰ Με διάταγμα που εξέδωσε στις 11 Σεπτεμβρίου 1886 γνωστοποιήθηκε στο κοινό η κατανομή των διαφόρων κοινοτήτων ή ενοριών στα εκλογικά κέντρα και διαμερίσματα και στις 30 Σεπτεμβρίου 1886 με νέο διάταγμα γνωστοποιήθηκαν οι ημερομηνίες για τη διεξαγωγή των εκλογών.⁷¹ Στις 30 Σεπτεμβρίου 1886 ορίστηκαν οι ημερομηνίες και οι χώροι υποβολής υποψηφιοτήτων για τους Ελληνοκύπριους που επιδίωκαν εκλογή στο Νομοθετικό. Οι υποψήφιοι για το πρώτο εκλογικό διαμέρισμα θα υπέβαλλαν τις υποψηφιότητές τους στη Λευκωσία στις 18 Οκτωβρίου, για το δεύτερο στη Λάρνακα στις 16 Οκτωβρίου και για το τρίτο στη Λεμεσό στις 19 Οκτωβρίου.⁷²

Στις εκλογές αυτές παρατηρείται έντονη πολιτική αδιαφορία, καθώς στα δύο από τα τρία εκλογικά διαμερίσματα οι υποψήφιοι είναι όσες και οι έδρες. Οι «μη μωαμεθανοί» ψηφοφόροι ήταν συνολικά 15.408. Το ποσοστό των ψηφισάντων ήταν πολύ χαμηλό, καθώς μόλις το 10,2% (607 άτομα) ψήφισε.

Εκλογές πραγματοποιήθηκαν μόνο για το **1^ο εκλογικό διαμέρισμα** Λευκωσίας-Κερύνειας την 1^η Νοεμβρίου 1886.⁷³ Οι υποψήφιοι ήταν πέντε: οι αδελφοί Κωνσταντινίδη, Πασχάλης και Ευστάθιος, ο Νικόλαος Ρώσσος, ο οποίος είχε ήδη εκλεγεί στο δεύτερο διαμέρισμα, ο ιεροδιάκονος Κύριλλος Παπαδόπουλος και ο Αχιλλέας Λιασίδης, συνεργάτης του Κωνσταντινίδη και γιος του πρώτου αντιπροσώπου της Οθωμανικής Τράπεζας στη Λευκωσία. Ουσιαστικά οι υποψήφιοι ήταν τέσσερις εκ των οποίων μάλιστα ο ένας (ο Παπαδόπουλος) δεν είχε εγγραφεί στον εκλογικό κατάλογο του διαμερίσματος, πράγμα που θα καθιστούσε άκυρη τυχόν εκλογή του. Η ψηφοφορία ανέδειξε ως βουλευτές τους Ευστάθιο Κωνσταντινίδη με ποσοστό 86,9%, Πασχάλη Κωνσταντινίδη με ποσοστό 84,8% και προς έκπληξη όλων σχεδόν, λόγω της παράνομης συμμετοχής του στη διαδικασία, τον ιεροδιάκονο Κύριλλο Παπαδόπουλο (70,3%).⁷⁴

⁷⁰ *The Cyprus Gazette*, αρ. 190, Δευτέρα, 22 Φεβρουαρίου 1886.

⁷¹ *The Cyprus Gazette*, αρ. 208, Σάββατο, 11 Σεπτεμβρίου 1886· *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 211, Τρίτη, 30 Σεπτεμβρίου 1886.

⁷² *The Cyprus Gazette*, αρ. 211, Πέμπτη, 30 Σεπτεμβρίου 1886.

⁷³ SA1: 4346/1886.

⁷⁴ SA1: 3132/1886.

Στις 18 Οκτωβρίου 1886 είχαν εκλεγεί άνευ ανθυποψηφίου στο **2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου** ο δικηγόρος Νικόλαος Ρώσσο, ο έμπορος και δήμαρχος Αμμοχώστου Σωτήρης Εμφιετζής και ο δικηγόρος Ιωάννης Καρεμφυλάκης.

Στις 19 Οκτωβρίου 1886 κατά τον ίδιο τρόπο είχαν εκλεγεί στο **3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου** οι έμποροι Γεώργιος Μαληκίδης και Σωκράτης Φραγκούδης και ο μητροπολίτης Κιτίου Κυπριανός, οι οποίοι είχαν εκλεγεί και στις προηγούμενες εκλογές για το Νομοθετικό.

Οι **μουσουλμάνοι** εξέλεξαν τον Ουζεγκιτζή Ζαδέ Χουσεΐν στο πρώτο εκλογικό διαμέρισμα, τον Μεχμέτ Ναΐμ στο δεύτερο και τον Αχμέτ Ρασίντ στο τρίτο.⁷⁵

Οι αναπληρωματικές εκλογές της περιόδου 1886-1891

Ο Λιασίδης αμέσως μετά τις εκλογές της 1^{ης} Νοεμβρίου έστειλε δύο επιστολές προς τον Αρχιγραμματέα ζητώντας την ακύρωση της εκλογής του Κύριλλου Παπαδόπουλου.⁷⁶ Μερικές μέρες αργότερα ο Κύριλλος Παπαδόπουλος παραιτήθηκε οικειοθελώς και ο Αχιλλέας Λιασίδης που ήταν ο μοναδικός υποψήφιος στις επαναληπτικές εκλογές της 22ας Δεκεμβρίου κατάφερε να εισέλθει στο Νομοθετικό.⁷⁷

Η επόμενη επαναληπτική εκλογή πραγματοποιήθηκε λόγω του θανάτου στις 10 Δεκεμβρίου 1886 του μητροπολίτη Κυπριανού. Την κενωθείσα θέση στο Νομοθετικό στην εκλογική περιφέρεια Λεμεσού-Πάφου διεκδίκησαν ο Δημήτριος Λανίτη Νικολαΐδης, βουλευτής στο προηγούμενο Νομοθετικό και ο Μιχαήλ Μιχαηλίδης, έμπορος και γαιοκτήμονας. Επικράτησε ο Δημήτριος Νικολαΐδης σε μια ψηφοφορία όπου ψήφισαν μόνο 479 άτομα από τους 3.990 εγγεγραμμένους ψηφοφόρους. Συγκέντρωσε 284 ψήφους (59,3%) έναντι 195 (40,7%) του ανθυποψηφίου του.⁷⁸ Στις 5 Σεπτεμβρίου 1887 εξελέγη ο Ριχάρδος Ματέι χωρίς ανθυποψήφιο στο δεύτερο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου. Είχε παραιτηθεί ο Σωτήρης Εμφιετζής.⁷⁹ Στις 3 Απριλίου 1888 εξελέγη βουλευτής στο 3^ο εκλογικό διαμέρισμα ο Μιχάλης Ηράκλη Μιχαηλίδης προς αντικατάσταση του αποβιώσαντος στις 6 Μαρτίου

⁷⁵ Ζαννέτος, *Ιστορία...*, ό.π., τ. Β, σ. 448.

⁷⁶ SA1: 3132/1886, Αχιλλέας Λιασίδης προς Αρχιγραμματέα, 3 και 6 Νοεμβρίου 1886.

⁷⁷ *The Cyprus Gazette*, αρ. 217, Σάββατο, 4 Δεκεμβρίου 1886 και *The Cyprus Gazette*, αρ. 220, Σάββατο, 1 Ιανουαρίου 1887.

⁷⁸ SA1: 4196/1887, Επαρχιακός Διοικητής Λεμεσού προς Αρχιγραμματέα, 20 Ιανουαρίου 1887· *The Cyprus Gazette*, αρ. 222, Παρασκευή, 28 Ιανουαρίου 1887.

⁷⁹ SA1: 1797/1887· *The Cyprus Gazette*, αρ. 239, Παρασκευή, 26 Αυγούστου 1887· *The Cyprus Gazette*, αρ. 240, Παρασκευή, 9 Σεπτεμβρίου 1887.

Δημήτριου Νικολαΐδη.⁸⁰ Στις 16 Νοεμβρίου 1889 εξελέγη βουλευτής στο τρίτο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου ο Κύριλλος Παπαδόπουλος, ο οποίος εν τω μεταξύ είχε αναδειχθεί σε μητροπολίτη Κερύνειας προς αναπλήρωση του παραιτηθέντος στις 12 Ιουνίου 1889 Σωκράτη Φραγκούδη.⁸¹ Στις 15 Φεβρουαρίου 1890 εξελέγη βουλευτής Λάρνακας-Αμμοχώστου ο γαιοκτήμονας Περικλής Βοντιτσιάνος στη θέση του παραιτηθέντος Ριχάρδου Ματέι.⁸² Στις 25 Φεβρουαρίου 1890, ο δάσκαλος και εκδότης της εφημερίδας *Αλήθεια* Αριστοτέλης Παλαιολόγος εξελέγη στη εκλογική περιφέρεια Λεμεσού-Πάφου στη θέση του Γεώργιου Μαληκίδη που παραιτήθηκε επικαλούμενος λόγους υγείας.⁸³ Στις 16 Οκτωβρίου 1890 ο Ριχάρδος Ματέι επανήλθε στο νομοθετικό εκλεγόμενος στο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου αντικαθιστώντας τον Ιωάννη Καρεμφυλάκη, ο οποίος είχε παραιτηθεί από τις 30 Ιουλίου 1889 και για τη θέση του οποίου δεν είχε υπάρξει για μεγάλο χρονικό διάστημα ενδιαφερόμενος. Ο Ματέι εξασφάλισε 183 ψήφους και ο δάσκαλος ανθυποψήφιος του Λουκάς Παΐσιου 144.⁸⁴

10.3. Οι εκλογές του 1891

Πολιτικό πλαίσιο

Κατά την περίοδο 1886-1891 η Κύπρος θα περάσει αρχικά μια διετή περίοδο ανομβρίας, η οποία θα επιφέρει σοβαρά προβλήματα στους γεωργούς και θα επηρεάσει κατ' επέκταση την οικονομία της Κύπρου. Πολλές περιουσίες θα πουληθούν και τα αιρετά μέλη του Νομοθετικού, επειδή είχαν κοινά συμφέροντα με τους έμπορους-δανειστές, θα αποτελέσουν τροχοπέδη στις προσπάθειες των Άγγλων να προστατεύσουν ως ένα βαθμό τους αγρότες.⁸⁵ Οι αγρότες εισρέουν στις πόλεις, όπου δημιουργείται συνωστισμός και συνθήκες εξαθλίωσης. Θα υπάρξουν αντικυβερνητικές διαδηλώσεις, κυρίως στη Λεμεσό και στη Λάρνακα, με πρωτοστάτες τα μέλη του Νομοθετικού. Οι διαδηλωτές απαιτούσαν να διευρυνθούν οι αρμοδιότητες του

⁸⁰ *The Cyprus Gazette*, αρ. 253, Παρασκευή, 9 Μαρτίου 1888· *The Cyprus Gazette*, αρ. 257, Σάββατο, 21 Απριλίου 1888· *Cyprus Blue Book*, 1888-89, σ. 94.

⁸¹ SA1: 1944/1889· *The Cyprus Gazette*, αρ. 301, Παρασκευή, 29 Νοεμβρίου 1889.

⁸² SA1: 179/1890· *The Cyprus Gazette*, αρ. 307, Παρασκευή, 21 Φεβρουαρίου 1890.

⁸³ SA1: 314/1890· *The Cyprus Gazette*, αρ. 308, Παρασκευή, 7 Μαρτίου 1890.

⁸⁴ SA1: 1269/1890.

⁸⁵ Katsiaounis, *Labour...*, ό.π., σσ. 105-108.

Νομοθετικού, να αναδιοργανωθούν τα Διοικητικά Συμβούλια, διαφοροποιήσεις που αφορούσαν τον δεκατικό φόρο, έργα υποδομής κ.ά.⁸⁶

Η οικονομική κρίση προκάλεσε λαϊκή δυσαρέσκεια και αντιδράσεις εναντίον της κυβέρνησης, αλλά και όξυνση των σχέσεων της αποικιακής διοίκησης με τα αιρετά μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου (και των δύο κοινοτήτων) λόγω κάποιων αυθαιρεσιών των Βρετανών. Έτσι οι Κύπριοι αποφάσισαν να στείλουν πρεσβεία στο Λονδίνο, για να υποβάλουν απευθείας τα αιτήματά τους. Δεν υπήρχε όμως κοινή γραμμή χριστιανών και μουσουλμάνων. Οι τελευταίοι τελικά δεν θα λάβουν μέρος λόγω του ότι δεν επιθυμούσαν κατάργηση του Φόρου Υποτελείας, γιατί τον θεωρούσαν στοιχείο σύνδεσής τους με την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Υπήρξαν όμως διαφωνίες και ανάμεσα στους Ελληνοκύπριους. Από τη μια βρίσκονταν οι συντηρητικοί κύκλοι μεταξύ των οποίων και ο αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος, που δεν επιθυμούσαν την αποστολή «πρεσβείας» και από την άλλη πλευρά η νέα αστική και εθνικιστική τάξη που επιθυμούσε αποστολή πρεσβείας και πιο δυναμική αμφισβήτηση της αγγλικής διοίκησης. Κάτω από αυτή την πίεση τελικά θα αποσταλεί στο Λονδίνο μια πρεσβεία, η οποία όμως αποτελείτο μόνο από ηγέτες των παλαιών συντηρητικών ελληνοκυπρίων προυχόντων: τον αρχιεπίσκοπο Σωφρόνιο, τον Θεόδωρο Περιστιάνη, πρώην μέλος του Νομοθετικού και γραμματέα του Αρχιεπισκόπου και τους βουλευτές Π. Κωνσταντινίδη, Πιερύδη και Λιασίδη.⁸⁷ Θα υποβληθεί ένα χαμηλών τόνων υπόμνημα με αιτήματα για φορολογικές ελαφρύνσεις, για στήριξη των αγροτών, για περισσότερες αρμοδιότητες στο Νομοθετικό, για διορισμό Κυπρίων στο Εκτελεστικό Συμβούλιο και για θεσμική κατοχύρωση της Εκκλησίας. Γινόταν επίσης αναφορά στις εθνικές προσδοκίες των Κυπρίων, αλλά με πολύ προσεκτική διατύπωση. Η πρεσβεία δεν παρουσίασε οτιδήποτε που έδειχνε το αντικυβερνητικό κλίμα στην Κύπρο.⁸⁸ Το ζήτημα της αποστολής πρεσβείας έφερε στο προσκήνιο την αμφισβήτηση των παλαιών αρχόντων από τις νέες μεσαίες τάξεις της Λεμεσού και της Λάρνακας.

Το Λονδίνο θα τα απορρίψει, πράγμα που θα εντείνει τη δυσαρέσκεια εναντίον των Άγγλων, αλλά και την απαξίωση για το Νομοθετικό Συμβούλιο. Έτσι, όταν κυκλοφορεί

⁸⁶ «Το εν Λεμεσώ συλλαλητήριον», *Αλήθεια*, 10/22 Δεκεμβρίου 1887· «Τα εν Πάφω περί συλλαλητηρίου διενεργηθέντα» *Αλήθεια*, 9/21 Ιανουαρίου 1888· «Το εν Βαρωσίοις συλλαλητήριον», *Αλήθεια*, 16/28 Ιανουαρίου 1888.

⁸⁷ CO 67/60, «Εμπιστευτικό Υπόμνημα», 23 Μαΐου 1889· «Η πρεσβεία αναχωρεί», *Σάλπιγξ*, 13 Απριλίου 1889.

⁸⁸ «Η κυπριακή πρεσβεία», *Φωνή της Κύπρου*, 24/6 Ιουλίου 1889, και «Επεξηγηματική έκθεσις», *Αλήθεια*, 5/17 Αυγούστου 1889.

η φήμη ότι ο διοικητής Young θα έθετε ξανά υποψηφιότητα για το Νομοθετικό, ξεσπά θύελλα αντιδράσεων πρωτοστατούντων των ενωμένων, για την αντιμετώπιση του κοινού πλέον «εχθρού», ελληνοκυπρίων πολιτευτών και εκκλησίας.⁸⁹

Η καθιερωμένη ετήσια αρμοστιακή προκήρυξη για τον καθορισμό των αρμοδίων κυβερνητικών υπαλλήλων για τον καταρτισμό των εκλογικών καταλόγων κάθε υποδιαμερίσματος για τις εκλογές του Νομοθετικού εκδόθηκε στις 20 Μαΐου 1891 συνοδευόμενη από την εντολή για ολοκλήρωση της όλης διαδικασίας μέχρι την 1^η Ιουλίου του ιδίου έτους.⁹⁰ Με νέα προκήρυξη που εξέδωσε ο αρμοστής Bulwer στις 9 Ιουνίου αντικαταστάθηκαν ορισμένοι από τους υπαλλήλους που είχαν οριστεί, διότι δήλωσαν αδυναμία να επιτελέσουν το καθήκον που τους είχε ανατεθεί.⁹¹ Την 1^η Οκτωβρίου ο αρμοστής ασκώντας το δικαίωμα που του είχε παρασχεθεί με νόμο που ψηφίστηκε το 1882 με προκήρυξή του κήρυξε τη διάλυση του Νομοθετικού εν όψει της εκλογής του νέου, ώστε τα υφιστάμενα μέλη του Νομοθετικού να μην ξεπεράσουν το όριο θητείας των πέντε ετών που καθόριζε ο νόμος.⁹² Στις 8 Οκτωβρίου ανακοινώθηκαν οι ημερομηνίες για την υποβολή των υποψηφιοτήτων για τις εκλογές του Νομοθετικού και η κατανομή των κοινοτήτων και ενοριών στα διάφορα εκλογικά κέντρα στην επίσημη εφημερίδα της κυβέρνησης. Οι υποψήφιοι για το 1^ο εκλογικό διαμέρισμα θα υπέβαλλαν τις υποψηφιότητες τους στη Λευκωσία στις 26 Οκτωβρίου, εκείνοι του 2^{ου} εκλογικού διαμερίσματος κατά την ίδια ημερομηνία στη Λάρνακα και οι υποψήφιοι στο 3^ο εκλογικό διαμέρισμα στη Λεμεσό στις 24 Οκτωβρίου.⁹³ Στις 21 Οκτωβρίου ανακοινώθηκε ότι ορισμένες κοινότητες θα ψήφιζαν στο εκλογικό κέντρο της Κυθρέας αντί σε εκείνο της Λευκωσίας.⁹⁴

Παρά τις αναταράξεις και κινητοποιήσεις που αναφέραμε πιο πάνω το ενδιαφέρον για συμμετοχή στο Νομοθετικό δεν ήταν μεγάλο αυτή την περίοδο, διότι το αξίωμα του βουλευτή δεν έχαιρε ιδιαίτερου κύρους, δεν ήταν ξεκάθαρο το πολιτικό του αντικείμενο και δεν είχε μισθό. Έτσι, για να συμμετάσχει κάποιος σε αυτό, εκτός από

⁸⁹ Πρωτοπαπάς, ό.π., σσ. 104-105· «Ο κύριος Γιαγκ, Άγγλος και Διοικητής, Αντιπρόσωπος εν τη Βουλή του Ελληνικού Στοιχείου», *Σάλπιγξ*, 19 Οκτωβρίου 1891· «Η Λεμησός κατά της εκλογής του κ. Γιανγκ», *Αλήθεια*, 18/30 Οκτωβρίου 1891· «Είναι μέγα το νιχίον», *Σάλπιγξ*, 12 Οκτωβρίου 1891· «Η γνώμη ημών επί του Νομοθετικού», *Φωνή της Κύπρου*, 11/23 Οκτωβρίου 1891· «Η υποψηφιότης του Διοικητού Αμμοχώστου», *Αλήθεια*, 25/6 Νοεμβρίου 1891.

⁹⁰ *The Cyprus Gazette*, αρ. 342, Παρασκευή, 29 Μαΐου 1891.

⁹¹ *The Cyprus Gazette*, αρ. 343, Παρασκευή, 12 Ιουνίου 1891.

⁹² *The Cyprus Gazette*, αρ. 351, Παρασκευή, 2 Οκτωβρίου 1891.

⁹³ *The Cyprus Gazette*, αρ. 352, Πέμπτη, 8 Οκτωβρίου 1891.

⁹⁴ *The Cyprus Gazette*, αρ. 354, Τετάρτη, 21 Οκτωβρίου 1891. Μόρα, Ορνίθι, Ornithi Chiftlik, Τύμπου, Tchumlekji Chiftlik.

διαθέσιμο χρόνο, έπρεπε να διαθέτει και οικονομική επιφάνεια, αλλά επιπρόσθετα και φυσικές αντοχές λόγω του φτωχού δικτύου συγκοινωνιών.

Το χαμηλό ενδιαφέρον είχε ως αποτέλεσμα εκλογές να διεξαχθούν μόνο στο 2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου. Στα υπόλοιπα διαμερίσματα οι «μη μωαμεθανοί» υποψήφιοι εξελέγησαν χωρίς ψηφοφορία, καθώς ο αριθμός τους ήταν όσες ήταν και οι έδρες.

Οι πολίτες που είχαν δικαίωμα ψήφου μειώθηκαν κατά 35% σε σχέση με τις προηγούμενες εκλογές λόγω της φτώχειας, αλλά και λόγω της αδιαφορίας και της απαξίωσης. Στο δε διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας το εκλογικό σώμα μειώθηκε κατά 47%.

Τα αποτελέσματα της εκλογής για το Νομοθετικό του 1891

Στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα χωρίς να χρειαστεί να πραγματοποιηθεί ψηφοφορία αναδείχτηκαν ως βουλευτές στις 26 Οκτωβρίου 1891, ημέρα υποβολής των υποψηφιοτήτων τόσο για το 1^ο όσο και για το 2^ο εκλογικό διαμέρισμα, για τρίτη συνεχή φορά ο Πασχάλης Κωνσταντινίδης, για δεύτερη φορά ο μητροπολίτης Κυρηναίας Κύριλλος και για πρώτη φορά ο ηγούμενος του μοναστηρίου του Κύκκου Γεράσιμος.

Στο 2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου στη ψηφοφορία της 7ης Νοεμβρίου 1891 εξελέγησαν ο Αχιλλέας Λιασίδης, ο οποίος εξασφάλισε το 66,6% των ψήφων, ο Γεώργιος Σιακαλλής, ο οποίος εξασφάλισε το 66,4% των ψήφων και ο Νικόλαος Ρώσσο, ο οποίος εξασφάλισε το 46,4% των ψήφων. Ανθυποψήφιοί τους ήταν οι Ιωάννης Βοντιτσιάνος, ο Arthur Young (ο οποίος συνεργάστηκε με τον Λ. Παϊσίου) και ο Ρ. Ματέι. Η προσέλευση στις κάλπες παρά την έντονη κινητοποίηση εναντίον της συμμετοχής του Young έφτασε στο 48,7%. Το ποσοστό αυτό δεν θεωρείται ιδιαίτερα ψηλό αν συγκριθεί με το 62,1% των εκλογών του 1883. Η εκστρατεία εναντίον του Young με κάθε θεμιτό και αθέμιτο μέσο φαίνεται να απέδωσε.

Στο 3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου στις 24 Οκτωβρίου 1891, ημέρα υποβολής των υποψηφιοτήτων για το συγκεκριμένο εκλογικό διαμέρισμα, εξελέγησαν χωρίς ψηφοφορία βουλευτές οι Αριστοτέλης Παλαιολόγος και Σωκράτης Φραγκούδης, που επανήλθαν στο Νομοθετικό και για πρώτη φορά ο δικηγόρος και ιδιοκτήτης του πρώτου χυτηρίου σιδήρου της Λεμεσού Ιωάννης Κυριακίδης.⁹⁵

⁹⁵ *The Cyprus Gazette*, αρ. 356, Παρασκευή, 13 Νοεμβρίου 1891· SA1: 2546/1891· *Φωνή της Κύπρου*, 1/13 Νοεμβρίου 1891.

Οι **μουσουλμάνοι** εξέλεξαν στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα τον Μπουρουξίζαδε Αχμέτ Βασσίφ, στο 2^ο τον Ζουτί Μπιν Χατζηχασάν και στο 3^ο τον Αχμέτ Ρασίτ.⁹⁶ Στις 25 Σεπτεμβρίου 1895 μετά από αναπληρωματική εκλογή ο Χατζή Χαφούζ Ζιάι αντικατέστησε τον Βασσίφ στο πρώτο εκλογικό διαμέρισμα.⁹⁷

Η προσφυγή Young κατά του κύρους των εκλογών.

Ο Young ενοχλημένος από την οργανωμένη εκστρατεία εναντίον του προσέφυγε στο Ανώτατο Δικαστήριο απαιτώντας την ακύρωση της εκλογής του Αχιλλέα Λιασίδη και του Γεώργιου Σιακαλλή.⁹⁸

Ο δικαστής μετά που άκουσε πολλές μαρτυρίες, δικαίωσε τον Young και επέβαλε πρόστιμο 50 λιρών στον Φιλόθεο και 25 λιρών στον Κύριλλο θεωρώντας ότι είχαν ενεργήσει υπέρ των Λιασίδη και Σιακαλλή. Έτσι ακύρωσε την εκλογή των δύο Ελληνοκυπρίων, θεωρώντας ότι είχαν εκλεγεί κατόπιν πράξεων διαφθοράς και εκφοβισμού.⁹⁹

Αναπληρωματικές εκλογές της περιόδου 1891-1896

Στις 11 Φεβρουαρίου 1892 διενεργήθηκε αναπληρωματική εκλογή για τις δύο θέσεις στο Νομοθετικό που είχαν κενωθεί λόγω της πιο πάνω απόφασης του Δικαστηρίου. Υποψήφιοι ήταν ξανά οι δύο ακυρωθέντες εκλεγμένοι βουλευτές, Αχιλλέας Λιασίδης και Γεώργιος Σιακαλλής και οι Ιωάννης Βοντιτσιάνος, Ριχάρδος Ματέι και Γ. Παντελίδης. Ο Young κατόπιν υπόδειξης των ανωτέρων του δεν υπέβαλε ξανά υποψηφιότητα. Μέχρι και το 1931 που το Νομοθετικό διαλύθηκε κανένας Βρετανός αξιωματούχος δεν ήταν υποψήφιος για τις εκλέξιμες θέσεις του Νομοθετικού.

Εξελέγησαν κατά τρόπο σαρωτικό και αναμενόμενο οι Αχιλλέας Λιασίδης (1241 ψήφοι) και Γεώργιος Σιακαλλής (1132 ψήφοι), των οποίων η ακύρωση εκλογής κρίθηκε άδικη με αποτέλεσμα να πραγματοποιηθούν μέχρι και παγκύπριοι έρανοι για να πληρωθούν τα πρόστιμα που είχαν επιδικαστεί από το Δικαστήριο. Για άλλη μια φορά η συμμετοχή του εκλογικού σώματος ήταν χαμηλή και μάλιστα μειωμένη σε σχέση με τη γενική ψηφοφορία που είχε προηγηθεί.¹⁰⁰

⁹⁶ Ζαννέτος, *Ιστορία...*, ό.π., τ. Β, σ. 725· *The Cyprus Gazette*, αρ. 356, Παρασκευή, 13 Νοεμβρίου 1891.

⁹⁷ *The Cyprus Gazette*, αρ. 495, Παρασκευή, 11 Οκτωβρίου 1895.

⁹⁸ *Αλήθεια*, 27/8 Ιανουαρίου 1891/1892 και όλες οι εκδόσεις της ίδιας εφημερίδας από 3/15 Ιανουαρίου έως και 14/26 Φεβρουαρίου 1892.

⁹⁹ Ζαννέτος, *Ιστορία...*, ό.π., τ. Β, σ. 739· Hill, ό.π., σσ.441-442· CO 67/73, Bulwer, Αρμοστής της Κύπρου, προς Λόρδο Knutsford, Υπουργό Αποικιών, 21 Ιανουαρίου 1892. Περισσότερες πληροφορίες για το συγκεκριμένο γεγονός βλ. Στοιχείο 11: Η προσφυγή Young κατά του κύρους των εκλογών του 1891.

¹⁰⁰ SA1: 72/1892· Πρωτοπαπάς, ό.π., σσ. 112-113.

Μέχρι το 1896, που ήταν έτος νέων γενικών εκλογών, υπήρξαν άλλες δύο αλλαγές στους εκπροσώπους των Ελληνοκυπρίων στο Νομοθετικό.¹⁰¹ Και στις δύο περιπτώσεις δεν πραγματοποιήθηκαν εκλογικές διαδικασίες λόγω απουσίας ανθυποψηφίων. Η πρώτη ήταν η αντικατάσταση στις 8 Φεβρουαρίου 1896 του Αριστοτέλη Παλαιολόγου του διαμερίσματος Λεμεσού-Πάφου, ο οποίος είχε παραιτηθεί επικαλούμενος προσωπικούς λόγους, από τον νεαρό και πλούσιο δικηγόρο Ιωάννη Οικονομίδη.¹⁰² Η δεύτερη ήταν η αντικατάσταση του Ιωάννη Κυριακίδη, επίσης του διαμερίσματος Λεμεσού-Πάφου, ο οποίος, σύμφωνα με τον Καταλάνο, είχε παραιτηθεί, διότι διαφωνούσε με τη φιλοκυβερνητική στάση των παλιών πολιτευτών.¹⁰³ Έτσι, στις 3 Φεβρουαρίου 1896, η θέση πληρώθηκε από τον επίσης νεαρό και πλούσιο δικηγόρο, Γεώργιο Παυλίδη.¹⁰⁴

10.4. Οι εκλογές του 1896

Πολιτικό πλαίσιο

Στα πέντε χρόνια που μεσολάβησαν από τις προηγούμενες εκλογές παρατηρούνται αξιοσημείωτες κοινωνικές μεταβολές και προϋποθέσεις για ανταγωνισμούς και αντιπαράθεσεις. Οι χριστιανοί και οι μουσουλμάνοι βουλευτές ζητούν όπως οι Βρετανοί καταβάλλουν τον φόρο υποτελείας που μέχρι τότε πληρωνόταν από τα έσοδα του νησιού, αίτημα που θα καταστεί ως μια από τις κυριότερες εστίες επικρίσεως προς τους Άγγλους μαζί με εκείνο της δυσανεξίας για τις πολλές φορολογίες στους αγρότες και στους εμπόρους. Έτσι, βουλευτές, εκπρόσωποι της νέας αστικής τάξης, όπως ο Ιωάννης Κυριακίδης και ο Σωκράτης Φραγκούδης πρωτοστατούν σε κινητοποιήσεις, όπως εκείνη που πραγματοποιήθηκε από τους οινοπαραγωγούς και τους αγρότες στο Πέρα Πέδι τον Σεπτέμβρη του 1894, οι οποίοι διαμαρτύρονταν για τους φόρους των οινικών προϊόντων.¹⁰⁵ Οι μέχρι τότε ήρεμοι αγρότες δυσανεμμένοι

¹⁰¹ *The Cyprus Gazette*, αρ. 507, 14 Φεβρουαρίου 1896.

¹⁰² Στο ίδιο· SA1: 141/1896· Ο Καταλάνος υποστηρίζει ότι ο λόγος που παραιτήθηκε ήταν ιδιοτελής, δηλαδή για να αποδεχτεί θέση πάρεδρου δικαστή. Βλ. Νικόλαος Καταλάνος, *Κυπριακόν Λεύκωμα ο Ζήνων*, έτος Α, Λευκωσία: Τύποις «Λευκωσίας» Πετρίδου και Νικολάου, 1914, σ. 106.

¹⁰³ Καταλάνος, ό.π., σ. 115.

¹⁰⁴ SA1: 101/1896· *The Cyprus Gazette*, αρ. 507, 14 Φεβρουαρίου 1896.

¹⁰⁵ «Το συλλαλητήριο του Πέρα Πεδίου», *Αλήθεια*, 2/14 Σεπτεμβρίου 1894· «Το συλλαλητήριο των οινοπαραγωγών», *Νέον Έθνος*, 3/15 Σεπτεμβρίου 1894.

και αρνούμενοι να συμμορφωθούν, αντιδρούν και δυσκολεύουν το έργο της είσπραξης των φόρων.¹⁰⁶

Ιδρύονται επίσης σωματεία και λέσχες, όπως για παράδειγμα η «Αγάπη του Λαού» στη Λευκωσία, καθώς και δίκτυο ελευθεροτεκτονισμού (freemason) από τους αστούς, μέσα στα οποία γίνονται κοινωνικές και πολιτικές ζυμώσεις. Διάφοροι νέοι, μορφωμένοι και επιφανείς Κύπριοι, με πνευματική δράση δημιουργούν ένα πολιτικό δίκτυο παγκύπριας εμβέλειας, μέσα από το οποίο εκφράζονται πολιτικά με κυριότερο χαρακτηριστικό τον εθνικισμό.¹⁰⁷

Το 1895 το εθνικό αίσθημα των Κυπρίων είχε ήδη ισχυροποιηθεί. Έτσι η οικονομική δυσπραγία σε συνδυασμό με φήμες που είχαν κυκλοφορήσει με αφορμή μια ομιλία του τότε Βρετανού Υπουργού Οικονομικών William Harcourt, όπου δήλωνε ότι, αν αποχωρούσε η Βρετανία από την Κύπρο, το νησί θα επιστρεφόταν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, οδηγεί τους Κύπριους στη διοργάνωση συλλαλητηρίων διαμαρτυρίας τον Απρίλη του 1895 με επικεφαλής τους αρχιερείς και τους βουλευτές. Οι διαμαρτυρόμενοι ζητούσαν φορολογικές ελαφρύνσεις και παραχώρηση του νησιού στην Ελλάδα σε περίπτωση που η Βρετανία αποφάσιζε να αποχωρήσει από την Κύπρο. Ορίστηκε επίσης μια επιτροπή με στόχο τη σύνταξη ενός «παγκύπριου υπομνήματος» προς τους Βρετανούς. Όταν η επιτροπή αυτή συνήλθε στη Μονή Κύκκου το 1895, προέκυψαν σοβαρές διαφωνίες. Από τη μια βρίσκονταν οι νέοι πολιτευτές Ιωάννης Κυριακίδης και Ιωάννης Οικονομίδης και από την άλλη οι παλαιότεροι Αχιλλέας Λιασίδης και Νικόλαος Ρώσσο, οι οποίοι είχαν την υποστήριξη του Πασχάλη Κωνσταντινίδη και του Ηγούμενου Κύκκου Γεράσιμου.¹⁰⁸ Με το «Υπόμνημα» που τελικά συντάχτηκε, οι Κύπριοι, πέραν του αιτήματος της Ένωσης, ζητούσαν φορολογικές ελαφρύνσεις, περισσότερη συμμετοχή στη διοίκηση και έθεταν επίσης κάποια άλλα μικρότερης σημασίας ζητήματα.¹⁰⁹ Οι Βρετανοί απέρριψαν όλα τα αιτήματα των Κυπρίων.¹¹⁰ Ιδιαίτερες αντιδράσεις προκάλεσε η απόρριψη του αιτήματος για την Ένωση.¹¹¹ Έτσι, λίγο πριν τις εκλογές του 1896 δημιουργείται ένα

¹⁰⁶ Φίλιος Ζαννέτος, *Η Κύπρος κατά τον αιώνα της Παλιγγενεσίας, 1821-1930*, Αθήνα: Τύποις Δ. Δελή & Ι. Τσίπη, 1930, σσ. 58-61.

¹⁰⁷ Χριστόφορος Τορναρίτης, *Ιστορία του συγκεκριμένου κυπριακού τεκτονισμού και άλλαι τεκτονικά πραγματεΐαι και ομιλΐαι*, Λεμεσός: χ.ε., 1948, ιδίως οι σσ. 5-54.

¹⁰⁸ Καταλάνος, ό.π., σ. 98.

¹⁰⁹ «Το Παγκύπριον Υπόμνημα», *Αλήθεια*, 23/5 Ιουλίου 1895· «Τι περιέχει το υπόμνημα», *Αλήθεια*, 18/30 Αυγούστου 1895.

¹¹⁰ *The Cyprus Gazette*, αρ. 526, 11 Σεπτεμβρίου 1896· «Ο Υπουργός και το υπόμνημα», *Αλήθεια*, 6/18 Σεπτεμβρίου 1896.

¹¹¹ «Ένωσιν και μέχρι της Ενώσεως το καθεστώς», *Αλήθεια*, 18/30 Οκτωβρίου 1896.

πρώτο ρήγμα ανάμεσα στους νέους και με εθνικιστικές απόψεις αστούς και στους παλιούς συντηρητικούς πολιτευτές, χωρίς όμως να υπάρξει μετωπική σύγκρουση. Εξάλλου οι παλιοί εξακολουθούσαν να διαθέτουν τη στήριξη της Εκκλησίας, αλλά και της αποικιακής διοίκησης. Απόδειξη τούτου αποτέλεσε ο διορισμός του Αχιλλέα Λιασίδα ως προέδρου της Δημοτικής Επιτροπής Λευκωσίας, καθώς και ο διορισμός του ιδίου και του Πασχάλη Κωνσταντινίδη ως των δύο πρώτων Ελληνοκυπρίων μελών του Εκτελεστικού Συμβουλίου. Ο Καταλάνος επικρίνει τους δύο, θεωρώντας ότι ο διορισμός τους ήταν αποτέλεσμα συναλλαγής, ότι δηλαδή η αγγλική διοίκηση τους διόρισε λόγω της «διαλλακτικής» στάσης τους έναντί της.¹¹²

Στις εκλογές του 1896 για πρώτη φορά μετά το 1893 οι υποψήφιοι ήταν περισσότεροι από τις διαθέσιμες έδρες. Η εφημερίδα *Σάλπιγξ* λίγο πριν τις εκλογές επικρίνει το γεγονός της φανεράς ψηφοφορίας και ότι έπρεπε ο κάθε υποψήφιος να έχει καταρτισμένο και δημοσιευμένο πρόγραμμα για το τι θα πράξει σε περίπτωση εκλογής του.¹¹³ Στα αξιοσημείωτα αυτής της εκλογικής διαδικασίας ήταν ότι κατέρχονται στις εκλογές νέοι μορφωμένοι υποψήφιοι, οι οποίοι επηρεασμένοι από την πολιτική ζωή της Ελλάδας, όπου σπούδασαν, επιφέρουν καινοτομίες στην διεξαγωγή του προεκλογικού αγώνα. Έτσι εγκαινιάστηκαν οι προεκλογικές εκστρατείες με προγράμματα προς τον λαό και η οργάνωση σε εκλογικούς συνδυασμούς.¹¹⁴ Οι νεαροί υποψήφιοι βουλευτές, δικηγόροι Θεοφάνης Θεοδότου και Ιωάννης Οικονομίδης εξέδωσαν κοινή ανακοίνωση με την οποία καλούσαν το εκλογικό σώμα να ψηφίσει νέους βουλευτές κατηγορώντας εμμέσως τους παλιούς ότι ήταν πολύ διαλλακτικοί προς τους Άγγλους, ότι δεν είχαν το απαραίτητο σθένος και ελευθερία έκφρασης, καθώς και ότι συναλλάσσονταν με αυτούς.¹¹⁵

Οι υποψήφιοι

Με την προκήρυξη της 2ας Οκτωβρίου 1896 στη επίσημη εφημερίδα της δημοκρατίας ανακοινώθηκε ότι οι υποψηφιότητες και για τα τρία εκλογικά διαμερίσματα θα υποβάλλονταν στις 23 Οκτωβρίου 1896 στη Λευκωσία, στη Λάρνακα και στη Λεμεσό. Ανακοινώθηκε επίσης η κατανομή των ενοριών και κοινοτήτων στα διάφορα εκλογικά

¹¹² Καταλάνος, ό.π., σσ. 100-101· *The Cyprus Gazette*, αρ. 492, Παρασκευή, 30 Αυγούστου 1895.

¹¹³ «Αι εκλογαί», *Σάλπιγξ*, 25 Οκτωβρίου 1896.

¹¹⁴ Παπαδημήτρης-Πετρίδης, ό.π., τ. Γ, σσ. 154-156.

¹¹⁵ *Εναγόρας*, 17 Οκτωβρίου 1896.

κέντρα και διαμερίσματα. Ορισμένες προσθήκες και αλλαγές στην κατανομή των κοινοτήτων στα εκλογικά κέντρα ανακοινώθηκαν στις 28 Οκτωβρίου 1896.¹¹⁶

Στο 1ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας υποψήφιοι ήταν εκ νέου ο Πασχάλης Κωνσταντινίδης και ο ηγούμενος Κύκκου Γεράσιμος. Υποψηφιότητα επίσης υπέβαλαν ο νεαρός δικηγόρος Θεοφάνης Θεοδότου, ανιψιός του αρχιεπισκόπου Σωφρονίου και ο κερυνειώτης δικηγόρος Μιλτιάδης Σιακαλλής. Η συνεργασία των τριών πρώτων υποψηφίων σε συνδυασμό με τα μέσα που είχαν στη διάθεση τους έκανε δύσκολη την εκλογή του τελευταίου υποψηφίου.¹¹⁷

Στο 2ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου υποψήφιοι ήταν ο δήμαρχος και βουλευτής Αχιλλέας Λιασίδης, ο νεαρός δικηγόρος (και ανιψιός του μητροπολίτη Κιτίου Κυπριανού) Ιωάννης Οικονομίδης, ο οποίος είχε καταλάβει την κενωθείσα θέση στο 3ο εκλογικό διαμέρισμα άνευ ανθυποψηφίου τον Φεβρουάριο του 1896, ο Νικόλαος Ρώσσος, δήμαρχος Λάρνακας και δικηγόρος, ο Ιωάννης Βονιτσιάνος, γαιοκτήμονας και ο Ονούφριος Ιασονίδης, φιλόλογος και νομικός. Υπήρξε συνεργασία ανάμεσα στον Λιασίδα και στον Οικονομίδα.¹¹⁸

Στο 3ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού –Πάφου ήταν υποψήφιοι ο μητροπολίτης Κιτίου Κύριλλος και ο Σωκράτης Φραγκούδης, που διετέλεσαν και στο παρελθόν βουλευτές, ο Γεώργιος Παυλίδης που ήταν έμπορος και ο Ονούφριος Ιασονίδης, ο οποίος ήταν υποψήφιος και στο 2ο εκλογικό διαμέρισμα.¹¹⁹

Τα εκλογικά αποτελέσματα¹²⁰

Η προσέλευση των εκλογέων στις κάλπες έφτασε συνολικά στο 37,8%, ποσοστό που ήταν αυξημένο κατά περίπου 20% σε σχέση με τις εκλογές του 1891. Στο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας παρατηρήθηκε αύξηση του εκλογικού σώματος κατά 44,5%. Απεναντίας στην Πάφο παρατηρείται αξιοσημείωτη συρρίκνωση του εκλογικού σώματος, καθώς οι ψηφοφόροι από 5896 το 1883 μειώθηκαν στους 1989 το 1896. Το διαμέρισμα αυτό εμφάνισε και τη μικρότερη συμμετοχή στις εκλογές (27,6%). Η όλη κατάσταση που παρατηρείται στο συγκεκριμένο εκλογικό διαμέρισμα οφείλεται στην παραμέληση της αποκομμένης πόλης της Πάφου, στην οικονομική

¹¹⁶ *The Cyprus Gazette*, αρ. 528, Παρασκευή, 2 Οκτωβρίου 1896· *The Cyprus Gazette*, αρ. 530, Παρασκευή, 30 Οκτωβρίου 1896.

¹¹⁷ «Λευκωσία», *Σάλπιγξ*, 11 Οκτωβρίου 1896.

¹¹⁸ «Εκ Λευκωσίας», *Σάλπιγξ*, 18 Οκτωβρίου 1896.

¹¹⁹ SA1: 651/1896.

¹²⁰ Στο ίδιο.

δυσχέρεια του πληθυσμού του διαμερίσματος), αλλά και στο ότι δεν πραγματοποιήθηκε ψηφοφορία σε αυτό το εκλογικό διαμέρισμα από το 1883.¹²¹ Στη Λεμεσό η συμμετοχή ήταν μόλις 19,6%, ενώ στην Πάφο 53,9%

Στο **1ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας** η συνεργασία του ηγουμένου Κύκκου Γεράσιμου, του Πασχάλη Κωνσταντινίδη και Θεοφάνη Θεοδότου απέκλεισε την όποια δυνατότητα εκλογής του Μιλτιάδη Σιακαλλή στην εκλογική διαδικασία της 4ης Νοεμβρίου 1896. Ο Κωνσταντινίδης εξελέγη βουλευτής για τέταρτη φορά και ο Κύκκου Γεράσιμος για δεύτερη.

Στο **2ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου** στις εκλογές που πραγματοποιήθηκαν στις 5 και 6 Νοεμβρίου 1896, βουλευτές εξελέγησαν οι Οικονομίδης (83%), Λιασίδης (76%) και Βοντιτσιάνος (73,3%). Οι ψηφοφόροι φαίνεται να ψήφισαν με βάση τοπικιστικά κριτήρια. Επιπρόσθετα παρατηρούμε ότι οι εκλογείς ως σύνολο στην πλειοψηφία τους φαίνεται να έδωσαν και τις τρεις ψήφους που δικαιούνταν. Εντούτοις στη Σκάλα και στην Αραδίππου έδωσαν λιγότερες από δύο ψήφους κατά μέσο όρο (1,6 και 1,9). Αυτό πιθανότατα οφείλεται στο γεγονός ότι ο πρωτεύσας σε αυτά τα δύο εκλογικά κέντρα Ρώσος εργάστηκε μόνο για τον εαυτό του και δεν συνεργάστηκε με άλλον.

Στο **3ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού – Πάφου** η ψηφοφορία έλαβε χώρα στις 6 Νοεμβρίου 1896. Βουλευτές εξελέγησαν οι Ονούφριος Ιασονίδης με 70,1%, ο Κιτίου Κύριλλος με 67,6% και ο Σωκράτης Φραγκούδης με 47,5%. Οι περισσότεροι ψηφοφόροι σε αυτό το διαμέρισμα φαίνεται να έδωσαν 2 ψήφους.

Οι **μουσουλμάνοι** εξέλεξαν στο 1ο εκλογικό διαμέρισμα τον Χατζή Χαφούζ Ζιαΐ, στο 2ο τον Τουγιουρπασιζαδέ Αχμέτ Δερβίς Πασά και στο 3ο τον Χαφούζ Ραματάν Εγιούπ.¹²²

Μέχρι το 1901 που ήταν προγραμματισμένες οι επόμενες εκλογές για το νομοθετικό δεν χρειάστηκε να πραγματοποιηθεί οποιαδήποτε αναπληρωματική εκλογή, καθώς όλοι εξάντλησαν τη θητεία τους, στοιχείο που οφείλεται στην εμφάνιση διαφόρων κοινωνικών και πολιτικών διαιρέσεων.

¹²¹ Πρωτοπαπάς, ό.π., σ. 120.

¹²² Ζαννέτος, *Ιστορία...*, ό.π., τ. Β, σ. 922.

10.5. Οι εκλογές του 1901

Πολιτικό πλαίσιο

Στη δεκαετία του 1890 παρατηρείται ως αποτέλεσμα κυρίως της ιδιωτικής πρωτοβουλίας οικονομική ανάκαμψη και ανάπτυξη της βιοτεχνίας και του εμπορίου εις βάρος της γεωργίας. Εμφανίζεται έτσι το φαινόμενο του εξαστισμού και δημογραφική έκρηξη, αυξημένος αριθμός ελληνικών σχολείων και ανάδυση μιας αστικής τάξης, ενδυναμωμένης με την επιστημονική γνώση αποφοίτων πανεπιστημίων και ιδίως του Πανεπιστημίου Αθηνών, οι οποίοι μεταφέρουν στην Κύπρο φιλελεύθερες αντιλήψεις και το πνεύμα του αλυσωτικού εθνικισμού, στοιχεία που ήταν αντίθετα με τις λογικές της αποικιοκρατίας.¹²³

Το πολιτικό κλίμα στην Κύπρο αυτή την περίοδο επηρεάζει και ο «ατυχής πόλεμος» του 1897, ο οποίος συμβάλλει στο να αναπτυχθεί μαζικά πλέον ο ελληνικός εθνικισμός στην Κύπρο. Οι Άγγλοι φοβούνται για επεισόδια μεταξύ Ελληνοκυπρίων και μουσουλμάνων.¹²⁴ Ο τύπος, αλλά και οι νέοι αστοί πολιτευτές μαζί με τον μητροπολίτη Κιτίου Κύριλλο ευαισθητοποιούν και κινητοποιούν τον κόσμο, με αποκορύφωμα αυτής της προσπάθειας την αποστολή στον πόλεμο 1000 εθελοντών, κυρίως προερχόμενων από τα λαϊκά στρώματα. Οι παλαιοί αρχιερείς και πολιτευτές, όπως ο αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος, οι μητροπολίτες Πάφου και Κυρηνείας, ο ηγούμενος Κύκκου, ο Πασχάλης Κωνσταντινίδης και ο Αχιλλέας Λιασίδης απέχουν από αυτή την προσπάθεια.¹²⁵ Ο εθνικισμός θα αντικαταστήσει τη θρησκεία ως κυρίαρχη ιδεολογία γύρω από την οποία περιστρέφεται πλέον ο πολιτικός ανταγωνισμός των Ελληνοκυπρίων, αλλά επηρεάζει και τις σχέσεις τους με τους Άγγλους.

Από το 1897 γίνεται εμφανής η αντιπαράθεση παλαιών πολιτευτών και νέων. Πρωταγωνιστής σε αυτή θα είναι ο αμφιλεγόμενος Μανιάτης εκπαιδευτικός Νικόλαος Καταλάνος, εκδότης της εφημερίδας *Ευαγόρας* και πρόεδρος του αναγνωστηρίου «Αγάπη του λαού», ο οποίος κατάφερε να εκτοπίσει τον Αχιλλέα Λιασίδα. Ο Καταλάνος προερχόταν από μια οικογένεια με παράδοση στον ριζοσπαστικό εθνικισμό και θα πρωταγωνιστήσει στο να υπάρξει και στην Κύπρο ριζοσπαστική εθνικιστική κινητοποίηση και αντιπαράθεση με τους παλιούς πολιτευτές της Λευκωσίας αξιοποιώντας την εφημερίδα του και ένα δίκτυο λεσχών και αναγνωστηρίων που

¹²³ Katsiaounis, *Labour...*, ό.π., σ. 175-181.

¹²⁴ Πέτρος Παπαπολυβίου, *Φαεινόν Σημείον Ατυχούς Πολέμου: η συμμετοχή της Κύπρου στον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897*, Λευκωσία: Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, 2001, σσ. 36-46.

¹²⁵ Στο ίδιο, σσ. 102-104.

ανέπτυξε ο ίδιος. Στον πολιτικό και δημοσιογραφικό του λόγο ο Καταλάνος κάνει χρήση μιας πολύ σκληρής και βίαιης γλώσσας.¹²⁶

Όταν τον Μάιο του 1900 πέθανε ο Αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος, οι συντηρητικοί κύκλοι των παλαιών πολιτευτών προωθούν για αρχιεπίσκοπο τον μητροπολίτη Κυρηναίας Κύριλλο (Βασιλείου), ο οποίος ήταν ένας ισχνός, χαμηλών τόνων και μάλλον διαλλακτικός άνθρωπος και γι' αυτό του αποδόθηκε το προσωνύμιο «Κυριλλούδιν». Από την άλλη οι εθνικιστικοί κύκλοι των αστών προωθούσαν για αρχιεπίσκοπο τον μητροπολίτη Κιτίου Κύριλλο (Παπαδόπουλο), ο οποίος, σε αντίθεση με τον ομώνυμό του μητροπολίτη Κυρήνειας, ήταν ένας δυναμικός και αδιάλλακτος άνθρωπος και για αυτό του αποδόθηκε το προσωνύμιο «Κυριλλάτσος».

Όταν οι «Κυρηναϊκοί» κατηγορούν τον Καταλάνο, εξέχον στέλεχος των «Κιτιακών», ως μασόνο, τα πνεύματα μεταξύ των δύο παρατάξεων οξύνονται, διότι η μασονία στο μυαλό των Κυπρίων ήταν ταυτισμένη με τη αθεΐα και τη βλασφημία, λόγω του ότι ο αρχιεπίσκοπος Κυπριανός το 1815 εξέδωσε εγκύκλιο αφορισμού των μασόνων. Οι εφημερίδες που υποστήριζαν το Κυριλλούδι στρέφονται με οξύ τρόπο κατά του Καταλάνου.¹²⁷ Τότε οι «κιτιακοί» για αντιπερισπασμό κατηγορούν κατά τρόπο αποτελεσματικό τον Κυρηναίως ως «μακρακιστή», καθώς αυτός είχε συνεργαστεί με τον θεολόγο Απόστολο Μακράκη, τον οποίο η εκκλησία της Ελλάδας είχε κηρύξει αιρετικό.¹²⁸

Το κλίμα θα γίνει ακόμα οξύτερο, όταν η ελεγχόμενη κατά τα 5/6 Ιερά Σύνοδος αποφασίζει να ασκεί η ίδια τα καθήκοντα του τοποτηρητή του αρχιεπισκοπικού θρόνου αντί να αναθέσει το καθήκον στον Κιτίου, ο οποίος δικαιωματικά με βάση το εκκλησιαστικό πρωτόκολλο είχε τα πρωτεία και άρα edικαιούτο τη θέση. Τελικά ο Κιτίου συναινεί και στις 25 Ιουλίου 1900 η εκκλησία της Κύπρου κάλεσε τον ανδρικό πληθυσμό να προσέλθει στις κάλπες για την εκλογή ειδικών και γενικών αντιπροσώπων, οι οποίοι θα εξέλεγαν νέο Αρχιεπίσκοπο Κύπρου.

Στην εκλογή των «ειδικών αντιπροσώπων» που πραγματοποιήθηκε στις 3 του Σεπτεμβρίου επικράτησαν οι «κιτιακοί», οι οποίοι επιθυμούσαν μια εκκλησία με εθνική συνείδηση με ελεγχόμενα από λαϊκούς οικονομικά. Το ίδιο συνέβη και στην εκλογή

¹²⁶ Πρωτοπαπάς, ό.π., σσ. 128-129· Παύλος Χατζημάρκου, «Απομνημονεύματα ή αυτοβιογραφία Νικολάου Καταλάνου», *Κυπριακαί Σπουδαί*, τ. ΜΓ, Λευκωσία: Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, 1979, σσ. 197-259.

¹²⁷ *Φωνή της Κύπρου* Λευκωσίας, *Σάλπιγξ* Λεμεσού, *Ένωσις* Λάρνακας, *Κύπριος* Λευκωσίας.

¹²⁸ Πρωτοπαπάς, ό.π., σσ. 130-131.

των «γενικών αντιπροσώπων» στις 10 Σεπτεμβρίου, όταν και εξέλεξαν τους 47 από τους συνολικά 60. Οι αντίπαλοι όμως δεν ήθελαν να παραδώσουν την εξουσία και υπέβαλαν σωρεία ενστάσεων, σοβαρών και μη, προκειμένου να εμποδίσουν την ανάρρηση του Κιτίου στον αρχιεπισκοπικό θρόνο. Η Ιερά Σύνοδος ξεκίνησε με πολύ αργούς ρυθμούς να εξετάζει τις ενστάσεις, ενώ οι «κιτιακοί» ζητούσαν άμεση εκλογή αρχιεπισκόπου. Το όλο ζήτημα το οποίο διαίρεσε τους Ελληνοκύπριους και προκάλεσε οξείες πολιτικές αντιπαραθέσεις θα λυθεί μετά από δέκα ολόκληρα χρόνια.¹²⁹

Εξαιτίας του εκκλησιαστικού ζητήματος και του διαχωρισμού του λαού στο «κιτιακό» και στο «κυρηνειακό κόμμα», οι εκλογές του 1901 για το Νομοθετικό Συμβούλιο αποτέλεσαν το κύριο κριτήριο για να διαφανεί ποια από τις δύο παρατάξεις είχε τη μεγαλύτερη απήχηση ανάμεσα στον λαό.¹³⁰

Αξιοσημείωτο σε αυτές τις εκλογές υπήρξε το γεγονός ότι χρησιμοποιήθηκαν ως προεκλογικά εργαλεία πέραν των παραδοσιακών εφημερίδων, συγκεντρώσεων, περιοδικών κ.τ.λ, εκλογικά φυλλάδια, αφίσες και πολιτικές διαφημίσεις στον τύπο.

Τον κυριότερο ρόλο στον προεκλογικό αγώνα των «κιτιακών» εναντίον των «κυρηναικών» διαδραμάτισε η εφημερίδα του Καταλάνου *Ευαγόρας*, η οποία πριν ακόμα προκηρυχθούν οι εκλογές περιελάμβανε στις σελίδες της σχετικό με τις εκλογές περιεχόμενο.¹³¹ Εξαπέλυε οξύτατες με σχεδόν υβριστικό περιεχόμενο προσωπικές επιθέσεις με κατηγορίες που στόχευαν στον εξευτελισμό και την απαξίωση του αντίπαλου στρατοπέδου. Χαρακτηριστικά σε άρθρο που δημοσιεύτηκε στον *Ευαγόρα* με τίτλο «Ο Αγ. Κιτίου και η δράσις του» κατηγορούνται οι Πασχάλης Κωνσταντινίδης και Αχιλλέας Λιασίδης για διάφορες πολιτικές συναλλαγές και οικονομικές καταχρήσεις και μεταξύ πολλών χαρακτηρισμών και προσβολών αποκαλούνταν «σπείρα».¹³² Άλλες «κιτιακές» εφημερίδες, όπως το *Νέον Έθνος* και η *Αλήθεια* ήταν σαφώς πιο ήπιες και προσεκτικές. Κατηγορούσαν τους αντιπάλους ότι εξαπάτησαν τον κόσμο, ότι ήταν ιδιοτελείς και ότι συνεργάζονταν με τους Άγγλους. Από την άλλη η

¹²⁹ Βλ. σχετικά Νίκος Χριστοδούλου, *Το Αρχιεπισκοπικό ζήτημα της Κύπρου κατά τα έτη 1900-1910*, Λευκωσία: Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, 1999· Μιχάλης Μιχαήλ, «Το Αρχιεπισκοπικό Ζήτημα (1900-1910), Το ιδεολογικό του περιεχόμενο και η ανάδειξη της εκκλησίας της Κύπρου ως εθνικής αρχής στο βρετανικό πλαίσιο διοίκησης», *Επετηρίδα του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών*, XXXI, Λευκωσία: Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, 2005, σσ. 307-360.

¹³⁰ Πρωτοπαπάς, ό.π., σ. 133.

¹³¹ «Αι προσεχείς βουλευτικά εκλογαί», *Ευαγόρας*, 11 Αυγούστου 1901.

¹³² *Ευαγόρας*, 15 Σεπτεμβρίου 1901.

Αλήθεια επιδοκίμασε τη δημοσίευση «πολιτικών προγραμμάτων» που σχεδόν όλα περιλάμβαναν το αίτημα για ένωση με την Ελλάδα.¹³³

Στο στρατόπεδο των «κυρηναϊκών» τον σημαντικότερο ρόλο διαδραμάτισαν οι εφημερίδες *Φωνή της Κύπρου* και *Κύπριος*. Η τελευταία βρισκόταν υπό την επιρροή του Λιασίδη. Οι εφημερίδες αυτού του στρατοπέδου εξήραν τη συνεισφορά των παλιών «δεδοκιμασμένων» πολιτευτών και απέφευγαν να ασκήσουν σκληρή κριτική προς τους Άγγλους.¹³⁴ Η εφημερίδα *Κύπριος* και ο Λιασίδης ήταν πιο επιθετικοί στον τρόπο αντιμετώπισης των αντιπάλων, τους οποίους αποκαλούσαν «ανίκανους» και «συμμορία φαύλων».¹³⁵

Η αντιπαράθεση των δύο «κομμάτων» ήταν τόσο έντονη, ώστε στις 14 Σεπτεμβρίου στο χωριό Όμοδος κατά τη διάρκεια της πανηγύρεως του Τιμίου Σταυρού πραγματοποιήθηκε απόπειρα δολοφονίας ή τουλάχιστον επίθεση εναντίον του Γ. Ρωσσίδη, ενός εκ των ηγετών των «Κιτιακών».¹³⁶

Η ετήσια αρμοστιακή προκήρυξη για τον καθορισμό των αρμοδίων κυβερνητικών υπαλλήλων για τον καταρτισμό των εκλογικών καταλόγων κάθε υποδιαμερίσματος για τις εκλογές του Νομοθετικού εκδόθηκε στις 22 Ιανουαρίου 1901 συνοδευόμενη από την εντολή για ολοκλήρωση της όλης διαδικασίας μέχρι την 1^η Απριλίου του ιδίου έτους.¹³⁷

Ο αρμοστής Heynes-Smith επικαλούμενος τη νομοθεσία του 1882 διέλυσε με προκήρυξη του το Νομοθετικό που ολοκλήρωσε τη θητεία του στις 12 Σεπτεμβρίου 1901. Με την ίδια προκήρυξη η ψηφοφορία για το νομοθετικό σε όλα τα εκλογικά διαμερίσματα ορίστηκε για τις 10 Οκτωβρίου 1901 μέσα σε μια ατμόσφαιρα που παρέπεμπε σε εμφύλιο πόλεμο. Ταυτόχρονα ανακοινώθηκε η κατανομή των ενοριών και των κοινοτήτων στα διάφορα εκλογικά κέντρα.¹³⁸

Στο 1ο εκλογικό διαμέρισμα της Λευκωσίας-Κερύνειας υποψήφια ήταν έξι άτομα που είτε είχαν διατελέσει βουλευτές είτε υπήρξαν υποψήφιοι στο παρελθόν. Οργανώθηκαν σε δύο άτυπους τριμελείς συνδυασμούς. Το στρατόπεδο των «κιτιακών» αποτελούσαν ο μητροπολίτης Κιτίου Κύριλλος, και οι δικηγόροι Θεοφάνης Θεοδότου και Γεώργιος

¹³³ «Βουλευτικά», *Νέον Έθνος*, 4 Οκτωβρίου 1901· «Αι βουλευτικά εκλογαί», *Αλήθεια*, 14 Σεπτεμβρίου 1901.

¹³⁴ «Νομοθετικό και Λαός», *Φωνή της Κύπρου*, 21 Σεπτεμβρίου 1901.

¹³⁵ «Ποιοι είναι», *Κύπριος*, 23 Ιουνίου 1901.

¹³⁶ Παπαδημήτρης-Πετρίδης, ό.π., τ. Γ, σ.160.

¹³⁷ *The Cyprus Gazette*, αρ. 689, Τετάρτη, 6 Φεβρουαρίου 1901.

¹³⁸ *The Cyprus Gazette*, αρ. 709, Παρασκευή, 13 Σεπτεμβρίου 1901.

Σιακαλλής, ενώ το στρατόπεδο των «κυρηναϊκών» αποτελείτο από τον ηγούμενο Κύκκου Γεράσιμο, τον Πασχάλη Κωνσταντινίδη και τον Αχιλλέα Λιασίδα.

Στο 2ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου οι «κιτιακοί» είχαν ως υποψηφίους τον Φίλιο Ζαννέτο, ιατρό και καπνοβιομήχανο και τους έμπειρους σε εκλογικές αναμετρήσεις Ιωάννη Βοντιτσιάνο και Νικόλαο Ρώσσο. Οι «κυρηναϊκοί» είχαν ως μοναδικό υποψήφιο τον Αχιλλέα Λιασίδα. Στο 3ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου εκ μέρους των «κιτιακών» έθεσαν υποψηφιότητα ο μητροπολίτης Κιτίου Κύριλλος, ο Ιωάννης Κυριακίδης και ο νέος δικηγόρος Χριστόδουλος Σώζος. Από πλευράς «κυρηναϊκών» υποψήφιοι ήταν ο έμπορος Σπύρος Αραούζος, ο έμπορος, γαιοκτήμονας, τέως βουλευτής και δημοτικός σύμβουλος Λεμεσού Μιχαήλ Μιχαηλίδης και ο δικηγόρος και έμπορος της Πάφου Νεόφυτος Νικολαΐδης. Το έντονο ενδιαφέρον για τις εκλογές, η έντονη αντιπαράθεση των παρατάξεων και η οξεία κριτική εναντίον τους, ανησύχησε τους Άγγλους, οι οποίοι από εδώ και στο εξής θα παρακολουθούν στενά τις εκλογικές αντιπαραθέσεις των Κυπρίων.¹³⁹

Λόγω της υπερβολικής έντασης μεταξύ των Ελληνοκυπρίων, χρέη προέδρων, στα αυξημένα σε αριθμό λόγω αύξησης του εκλογικού σώματος εκλογικά κέντρα, ανατέθηκαν σε μουσουλμάνους και βρετανούς υπαλλήλους.¹⁴⁰ Για τον ίδιο λόγο και για να μείνουν όσο το δυνατόν ανεπηρέαστοι οι ψηφοφόροι, δόθηκαν οδηγίες στους προέδρους των εκλογικών κέντρων, όπως απαγορεύουν στους εκπροσώπους των υποψηφίων να βλέπουν τις κάλπες κατά τη διάρκεια της ψηφοφορίας. Η ψηφοφορία παρέμενε φανερή, αλλά απαγορεύτηκε σε όλους πλην των προέδρων των εκλογικών κέντρων να ακούν την ψήφο των εκλογέων αλλά και στους αντιπροσώπους των υποψηφίων να συνομιλούν με τους ψηφοφόρους.¹⁴¹ Αυτό πρακτικά ήταν ανέφικτο με αποτέλεσμα για άλλη μια φορά η ψήφος να παραμείνει χειραγωγημένη.

Στις εκλογές των μουσουλμάνων εμφανίζονται οι νέοι επιστήμονες ή «Νεότουρκοι» όπως αποκαλούνταν. Στο πρώτο εκλογικό διαμέρισμα μοναδικός υποψήφιος ήταν ο Χατζηχαφούζ Ζιαΐ, στο δεύτερο οι Σεφκέτ Μπέης Ποταμιαλιζαδέ, Ντερβίς Χατζή Αχμέτ Πασάς, Σαμή Γιογκαντζίπασης, Νταΐμ, και Χασάν Χαμίτ. Στο τρίτο εκλογικό

¹³⁹ Πρωτοπαπάς, ό.π., σσ. 136-137.

¹⁴⁰ SA1: 2490/1901, «Γενικές Εκλογές. Διευθετήσεις για την Λευκωσία».

¹⁴¹ SA1: 6323/1901, Επαρχιακός Διοικητής Αμμοχώστου προς Αρχιγραμματέα, 31 Μαΐου 1883 και απάντηση Αρχιγραμματέα, 1 Ιουνίου 1883.

διαμέρισμα υποψηφίοι ήταν οι Μεχμέτ Ρατίμπ, Χαφούζ Ραματάν, Φεϊζί, Μουφτιζαδέ, Χουλούς και Εμίν.¹⁴²

Τα εκλογικά αποτελέσματα¹⁴³

Τα όσα προηγήθηκαν αυτών των εκλογών προκάλεσαν το έντονο ενδιαφέρον των εκλογέων με αποτέλεσμα το εκλογικό σώμα των Ελληνοκυπρίων να αριθμεί 27189 ψηφοφόρους, όταν το 1896 ήταν μόλις 12093. Η δε προσέλευση στις κάλπες έφτασε στο 65,5%, ποσοστό που αποτελούσε ιστορική επίδοση.

Στο **1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας** οι «κιτιακοί» επικράτησαν εκλέγοντας και τους τρεις υποψηφίους τους, μητροπολίτη Κιτίου Κύριλλο, Θεοφάνη Θεοδότου και Γεώργιο Σιακαλλή. Εντούτοις η διαφορά ψήφων των δύο συνδυασμών δεν ήταν τόσο μεγάλη. Οι «κιτιακοί» σε αυτό το διαμέρισμα εξασφάλισαν το 53,4% των ψήφων και οι «κυρηνειακοί» το 46,6%.¹⁴⁴ Η νίκη των «κιτιακών», όπως δείχνουν τα αποτελέσματα ανά εκλογικό κέντρο, οφείλεται στη συντριπτική επικράτησή τους στα μεγάλα εκλογικά κέντρα της Λεύκας και του Πέρα, περιοχές ορεινές και απομακρυσμένες από τα κέντρα των πόλεων, όπου η επιρροή των παλαιών πολιτευτών δεν ήταν ιδιαίτερα ισχυρή.

Στο **2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου** οι «κιτιακοί» κέρδισαν συντριπτικά, εκλέγοντας και τους τρεις υποψηφίους τους, Φίλιο Ζαννέτο, ιατρό και καπνοβιομήχανο και τους έμπειρους σε εκλογικές αναμετρήσεις Ιωάννη Βοντιτσιάνο και Νικόλαο Ρώσσο. Εξασφάλισαν το 69,5% των ψήφων, ενώ οι «κυρηνειακοί» μόλις το 30,5%.¹⁴⁵ Η νίκη τους οφείλεται στην απόλυτη κυριαρχία τους στην επαρχία Λάρνακας.

Στο **3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου** Οι «κιτιακοί» επικράτησαν και πάλι άνετα με 65,2% εκλέγοντας τον μητροπολίτη Κιτίου Κύριλλο, τον δικηγότο Ιωάννη Κυριακίδη και τον νέο δικηγόρο Χριστόδουλο Σώζο.¹⁴⁶

Οι **μουσουλμάνοι** εξέλεξαν στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα τον Χατζή Χαφούζ Ζιαϊ, στο 2^ο τον Ντερβίς Χατζή Αχμέτ και στο 3^ο τον Μεχμέτ Ρατίμπ.¹⁴⁷

¹⁴² Παπαδημήτρης-Πετρίδης, ό.π., τ. Γ, σ. 160.

¹⁴³ *The Cyprus Gazette*, αρ. 712, Παρασκευή, 25 Οκτωβρίου 1901.

¹⁴⁴ SA1: 2490/1901, «Γενικές Εκλογές, Διευθετήσεις για την Λευκωσία».

¹⁴⁵ SA1: 2519/1901, «Γενικές Εκλογές, Επαρχία Λάρνακας».

¹⁴⁶ SA1: 2518/1901, «Γενικές Εκλογές, Εκλογική περιφέρεια Λεμεσού».

¹⁴⁷ Φίλιος Ζαννέτος, *Ιστορία της Νήσου Κύπρου από της Αγγλικής Κατοχής μέχρι της σήμερον*, τ. Γ', Λάρνακα: Τύποις Φιλοκαλίας, 1912, σ. 320· *The Cyprus Gazette*, αρ. 712, Παρασκευή, 25 Οκτωβρίου 1901.

Αναπληρωματικές εκλογές

Επειδή ο Κιτίου Κύριλλος είχε εκλεγεί τόσο στο πρώτο όσο και στο τρίτο εκλογικό διαμέρισμα, επέλεξε να κρατήσει τη θέση στο πρώτο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας. Έτσι, στις 10 Φεβρουαρίου 1902 πραγματοποιήθηκε επαναληπτική εκλογή στο 3^ο εκλογικό διαμέρισμα. Τη θέση κατέλαβε χωρίς ανθυποψήφιο ο Σωκράτης Φραγκούδης.¹⁴⁸

Η δεύτερη αναπλήρωση βουλευτή πραγματοποιήθηκε στις 29 Δεκεμβρίου 1904 στο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου. Ο Γεώργιος Πιερίδης, έμπορος και διευθυντής του καταστήματος της Οθωμανικής Τράπεζας στη Λάρνακα, χωρίς ανθυποψήφιο πήρε τη θέση του Φίλιου Ζαννέτου, ο οποίος παραιτήθηκε λόγω μακράς απουσίας από την Κύπρο.¹⁴⁹

Στις 23 Ιανουαρίου 1905 ο μωαμεθανός Μεχμέτ Σιεφκέτ Μπέη Χατζή Αχμέτ (Ποταμιαλίζαδέ) αντικατέστησε τον Χατζή Χαφούζ Ζιαΐ στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας, ο οποίος είχε παραιτηθεί αποδεχόμενος διορισμό στο γραφείο του Καδή της εκλογικής του περιφέρειας.¹⁵⁰

Στη συνέχεια παραιτήθηκε ο Σωκράτης Φραγκούδης επικαλούμενος το προχωρημένο της ηλικίας του και τη θέση του στο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου πήρε χωρίς ανθυποψήφιο στις 12 Ιουνίου 1905 ο Γεώργιος Ρωσσίδης, λογιστής, διευθυντής του Λαϊκού Ταμιευτηρίου Λεμεσού και πρώην δημοτικός σύμβουλος.¹⁵¹

10.6. Οι εκλογές του 1906

Πολιτικό πλαίσιο των εκλογών του 1906

Η έντονη κριτική προς την αγγλική διοίκηση εξαιτίας της έξαρσης του εθνικιστικού κινήματος που είχε ως αίτημα την Ένωση, προκάλεσε ανησυχία στους Άγγλους, οι οποίοι μελετούν πλέον προσεκτικά το φαινόμενο επιδεικνύοντας ιδιαίτερο ενδιαφέρον.¹⁵² Οι άγγλοι αξιωματούχοι προτείνουν διάφορα μέτρα προκειμένου η κατάσταση αυτή να μην επιδεινωθεί, όπως η δημιουργία κυπριακής σημαίας, η

¹⁴⁸ *The Cyprus Gazette*, αρ. 721, Παρασκευή, 28 Φεβρουαρίου 1902.

¹⁴⁹ Επιστολή Φ. Ζαννέτου από το Παρίσι, ημερ. 1 Δεκεμβρίου 1904, στο SA1: 2986/1904· *The Cyprus Gazette*, αρ. 812, Παρασκευή, 30 Δεκεμβρίου 1904.

¹⁵⁰ *The Cyprus Gazette*, αρ. 814, Παρασκευή, 27 Ιανουαρίου 1905.

¹⁵¹ Επιστολή Σωκράτη Φραγκούδη, ημερ. 17 Μαΐου 1905, στο SA1: 1826/1905· *The Cyprus Gazette*, αρ. 827, Παρασκευή, 16 Ιουνίου 1905.

¹⁵² Paul Wallace-Andreas Orphanides (επιμ.), *Sources for the History of Cyprus, Volume XI, Enosis and the British: British Official Documents 1878-1950*, New York: Greece and Cyprus Research Center, 2004.

επαναφορά κάποιων προνομίων της εκκλησίας, η άσκηση μεγαλύτερου ελέγχου στους εκδότες των εφημερίδων και στο «μη νομιμόφρον κίνημα που εξαπλώνεται στις επαρχίες».¹⁵³ Ο Chamberlain, Υπουργός Αποικιών, υιοθέτησε μόνο την εισήγηση για παραχώρηση κάποιων προνομίων στον Αρχιεπίσκοπο. Για το αίτημα της Ένωσης συμβούλευε τον Αρμοστή να υπενθυμίσει στους κύριους βουλευτές ότι η Κύπρος βρίσκεται υπό την κυριότητα της Βρετανίας με βάση τη συνθήκη του 1878 και ότι το «μόνο που μπορούσε να πράξει είναι να επιστρέψει το νησί στην Τουρκία», πράγμα που σίγουρα δεν επιθυμούσαν οι Κύπριοι. Τον συμβούλευε επίσης να αναφέρει στους βουλευτές ότι η συνέχιση των κινητοποιήσεων θα αποτελούσε εμπόδιο για τη δημιουργία επιπρόσθετων έργων κοινής ωφελείας.¹⁵⁴

Οι νεοεκλεγέντες «κιττακοί» βουλευτές από την πρώτη κιόλας συνεδρία του Νομοθετικού τον Απρίλη του 1902 έδειξαν αποφασισμένοι να εφαρμόσουν το αντιπολιτευτικό και εθνικιστικό πρόγραμμα, το οποίο τους χάρισε τη νίκη στις εκλογές. Είναι αξιοσημείωτη η συνεργασία τους με τους μουσουλμάνους βουλευτές για διάφορα αιτήματα (φορολογίας, διοίκησης, περισσότερων αρμοδιοτήτων για το Νομοθετικό, διορισμός ελληνοκύπριου και τουρκοκύπριου επιθεωρητή παιδείας για τα ελληνοκυπριακά και τουρκοκυπριακά σχολεία αντίστοιχα). Από τη στιγμή όμως που ετίθετο το αίτημα της Ένωσης, δεν υπήρχε η δυνατότητα για πιο βαθιά συνεργασία.

Εντός του νομοθετικού πρώτος έθεσε το ζήτημα της Ένωσης ο Γεώργιος Σιακαλλής τον Ιούνιο του 1902 προκαλώντας τη δυσφορία των μουσουλμάνων συναδέλφων του. Ακολούθως, κάθε φορά που συγκυριακά οι Ελληνοκύπριοι είχαν την πλειοψηφία εν τη απουσία κάποιου μουσουλμάνου συναδέλφου τους, επιτύγχαναν τη συμπερίληψη σχετικών αναφορών ακόμα και σε κείμενα που προορίζονταν για δημοσίευση στην επίσημη εφημερίδα της κυβέρνησης. Το αίτημα της Ένωσης προωθήθηκε επίσης μέσω των σχολείων και του αθλητισμού.¹⁵⁵

Η προσπάθεια αυτή των Ελληνοκυπρίων ενόχλησε τους Άγγλους και τους μουσουλμάνους. Έτσι, οι μουσουλμάνοι βουλευτές σε συνεργασία με τα «επίσημα»

¹⁵³ Βλ. για παράδειγμα, CO 67/128, Εμπιστευτική, Sir Heynes-Smith, Αρμοστής της Κύπρου, προς J. Chamberlain, Υπουργό Αποικιών, 28 Νοεμβρίου 1901· CO 67/128, A.E. Kershaw, Αρχηγός Αστυνομίας, προς Αρχιγραμματέα, 14 Νοεμβρίου 1901· CO 67/128, N.I. Michel, Επαρχιακός Διοικητής Λεμεσού, προς Αρχιγραμματέα, 8 Νοεμβρίου 1901.

¹⁵⁴ CO 67/128, Εμπιστευτική, J. Chamberlain, Υπουργός Αποικιών, προς Heynes-Smith, Αρμοστής της Κύπρου, 19 Φεβρουαρίου 1902.

¹⁵⁵ *The Cyprus Gazette*, αρ. 760, Παρασκευή, 22 Μαΐου 1903· *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 790, Τρίτη, 26 Απριλίου 1904· *The Cyprus Gazette*, αρ. 819, Παρασκευή, 10 Μαρτίου 1905· Πρωτοπαπάς, ό.π., σσ. 149-150.

μέλη του Νομοθετικού και τον Αρμοστή ενέκριναν ψήφισμα που ανέφερε ότι σε περίπτωση αποχώρησης των Άγγλων το νησί θα επιστρεφόταν με βάση τη συνθήκη του 1878 στην Τουρκία.¹⁵⁶

Οι ελληνοκύπριοι ηγέτες ξεκινούν από αυτή την περίοδο να χρησιμοποιούν το εθνικιστικό κίνημα και ως εργαλείο επικράτησης εις βάρος των πολιτικών τους αντιπάλων στα πλαίσια του αρχιεπισκοπικού ζητήματος, το οποίο κορυφώνεται μεταξύ 1903-1907. Έτσι οι ελληνοκύπριοι βουλευτές, που προέρχονταν όλοι από το «κιτιακό κόμμα», αντιπολιτεύονται τις περισσότερες νομοθετικές πρωτοβουλίες του αρμοστή Heynes-Smith. Αυτός έχασε τον έλεγχο και σχεδόν εβδομαδιαία ενοχλούσε με δραματικές εκθέσεις το Λονδίνο, ώστε να δείξει ότι η όποια συνεννόηση με τους Κύπριους ήταν αδύνατη γιατί και οι μουσουλμάνοι επεδείκνυν ανοχή στην προσχεδιασμένη, όπως πίστευε, υπονόμευση του νομοθετικού του έργου από τους ελληνοκύπριους βουλευτές.¹⁵⁷

Φαίνεται ότι οι συνεχείς φορτικές οχλήσεις του Αρμοστή επέφεραν καρπούς και έτσι τον Ιούνιο του 1904 οι Βρετανοί αποφασίζουν να αντιμετωπίσουν με κάποια μέτρα την κατάσταση που είχε δημιουργηθεί στο Νομοθετικό, ώστε να αλλάξουν τις ισορροπίες. Έτσι, συζητούν την μετατροπή σε μυστική της ψηφοφορίας για το Νομοθετικό και τον διαχωρισμό της Κύπρου σε εννέα μονοεδρικές περιφέρειες για τους «μη μωαμεθανούς» αντί για τα τρία εκλογικά διαμερίσματα που εξέλεγαν τρεις βουλευτές έκαστο. Με την πρόταση αυτή στόχευαν να μειώσουν την επιρροή των αστών πολιτευτών και ιδίως εκείνων που ασχολούνταν με την τοκογλυφία. Ο Heynes-Smith θέλησε επίσης να αποστερήσει από τους εκκλησιαστικούς ηγέτες τη δυνατότητα εκλογής επικαλούμενος τη διεθνή πρακτική, αλλά και να προωθήσει νομοθεσία που θα απαγόρευε και θα τιμωρούσε τις ενωτικές κινητοποιήσεις με το δικαιολογητικό ότι έρχονταν σε σύγκρουση με τις διεθνείς συμβάσεις της Βρετανίας και άρα και με εκείνη της Σύμβασης του 1878.¹⁵⁸ Επιπρόσθετα ο Υπουργός Αποικιών απείλησε ότι, αν οι ελληνοκύπριοι βουλευτές συνέχιζαν να απορρίπτουν κάθε νομοθετική πρωτοβουλία,

¹⁵⁶ CO 67/135, Εμπιστευτική, Heynes-Smith, Αρμοστής της Κύπρου, προς J. Chamberlain, Υπουργό Αποικιών, 21 Ιουλίου 1903.

¹⁵⁷ Βλ. για παράδειγμα CO 67/135, Heynes-Smith, Αρμοστής της Κύπρου, προς Alfred Lyttelton, Υπουργό Αποικιών, 20 Απριλίου 1904.

¹⁵⁸ CO 67/138, Εμπιστευτική, Heynes-Smith, Αρμοστής της Κύπρου, προς Alfred Lyttelton, Υπουργό Αποικιών, 8 Ιουνίου 1904· CO 67/138, «Εκθεση του Δικηγόρου του Στέμματος για το προσχέδιο Διατάγματος εν Συμβουλίω».

που οι Άγγλοι έθεται ενώπιον τους, τότε πιθανόν να αναθεωρούσε το Σύνταγμα του 1882.¹⁵⁹

Λόγω της απελπιστικής εικόνας που εξέπεμπε ο Αρμοστής και του φορτικού τρόπου που αυτός αντιμετώπιζε την κατάσταση, το Λονδίνο θεώρησε σωστό να τον αντικαταστήσει με τον μετριοπαθή Sir Charles King-Harman. Αυτός αμέσως δημιούργησε θετική εικόνα, καθώς δημόσια δήλωνε ότι το εθνικό όραμα των Ελληνοκυπρίων είναι φυσιολογικό. Εισήγαγε επίσης τον προσδιορισμό «χριστιανού», καθώς ο προσδιορισμός «μη μουσουλμάνοι» ενοχλούσε τους Ελληνοκύπριους,¹⁶⁰ έδωσε έμφαση στα αναπτυξιακά έργα και γενικά έλαβε υπόψη τις τοπικές ευαισθησίες δημιουργώντας έτσι μια θετική εικόνα για το πρόσωπό του. Με τον τρόπο αυτό ομαλοποιήθηκε και η κατάσταση στο Νομοθετικό. Λόγω του ότι ο Harman αμφισβήτησε την αποτελεσματικότητα των συζητούμενων τροποποιήσεων του εκλογικού συστήματος, το Λονδίνο τελικά ανέβαλε τις όποιες σκέψεις για αλλαγές. Έτσι, το 1906 οι εκλογές πραγματοποιήθηκαν κανονικά.¹⁶¹

Ο νέος αρμοστής ζήτησε από το Λονδίνο, κατόπιν έγκρισης των αιρετών μελών του Νομοθετικού, όπως οι επικείμενες εκλογές διεξαχθούν με μυστική ψηφοφορία που προσομοίαζε με το «σύστημα των σφαιριδίων» που εχρησιμοποιείτο στην Ελλάδα, αίτημα που ο Υπουργός Αποικιών ενέκρινε.¹⁶² Ο κάθε ψηφοφόρος πλέον ήταν υποχρεωμένος να ψηφίσει θετικά ή αρνητικά όλους τους υποψηφίους. Μόνο σε ορισμένες κάλπες στη Λευκωσία δεν εφαρμόστηκε αυτή η αρχή, διότι ο διοικητής Λευκωσίας θεώρησε λανθασμένα ότι οι ψηφοφόροι δεν ήταν υποχρεωμένοι να ρίχνουν ψηφοδέλτιο σε όλες τις κάλπες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να παραβιαστεί η μυστικότητα, εφόσον, αν ο ψηφοφόρος δεν περνούσε από κάποια κάλπη, αυτό σήμαινε αυτόματα ότι απέρριπτε τον συγκεκριμένο υποψήφιο.

Ορισμένες εφημερίδες, όπως η *Αλήθεια* και η *Ελευθερία* της Λευκωσίας καλούσαν σε συναίνεση τους «κιτιακούς» και τους κυρηναϊκούς.¹⁶³ Η εφημερίδα *Κύπριος*

¹⁵⁹ CO 67/138, Τηλεγράφημα, Heynes-Smith προς Alfred Lyttelton, 21 Ιουνίου 1904 και Εμπιστευτική, Heynes-Smith, Αρμοστής της Κύπρου, προς Alfred Lyttelton, Υπουργό Αποικιών, 29 Ιουνίου 1904.

¹⁶⁰ *The Cyprus Gazette*, αρ. 896, 20 Σεπτεμβρίου 1907.

¹⁶¹ Πρωτοπαπάς, ό.π., σσ. 151-152· CO 67/146, «Νέες εκλογές για το Νομοθετικό Συμβούλιο».

¹⁶² CO 67/146, Sir C.A. King-Harman, Αρμοστής της Κύπρου, προς The Earl of Elgin, Υπουργό Αποικιών, 16 Αυγούστου 1906 και The Earl of Elgin, Υπουργός Αποικιών, προς Sir C.A. King-Harman, Αρμοστή της Κύπρου, 14 Σεπτεμβρίου 1906· *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 862, Σάββατο, 18 Αυγούστου 1906.

¹⁶³ «Αι βουλευτικά εκλογαί», *Αλήθεια*, 15 Σεπτεμβρίου 1906· «Ενέργειαι υποψηφίων», *Ελευθερία*, 23/6 Οκτωβρίου 1906.

επιπρόσθετα ζητούσε αύξηση του αριθμού των βουλευτών, ώστε να εκπροσωπούνται όσο το δυνατόν περισσότερες περιοχές και απόψεις.¹⁶⁴ Η εφημερίδα *Φωνή της Κύπρου* αναφέρει ότι οι κυρηναϊκοί είχαν προτείνει προς τους κιτιακούς συνεργασία ώστε να εκλεγούν οι καλύτεροι και από τις δύο παρατάξεις, αλλά η πρότασή τους απορρίφθηκε.¹⁶⁵

Οι «Κιτιακοί» με εμπροσθοφύλακα την εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ* του Καταλάνου πολώνουν το κλίμα με στόχο την ολοκληρωτική επικράτηση. Στην πολιτική εκστρατεία τους πέραν του αρχιεπισκοπικού κυριάρχησαν διάφορα εσωτερικά ζητήματα και το εθνικό θέμα. Υποστηρίζουν ότι κατάφεραν πολλά κατά την πενταετία που προηγήθηκε (μείωση φορολογίας, προστασία αρχαιοτήτων, εθνική παιδεία, δημιουργία Αγροτικής Τράπεζας, άμεση εκλογή κοινοτικών αρχών από τις κοινότητες κτλ), κατηγορούν με έντονο τρόπο και για διάφορα θέματα τους πολιτικούς τους αντιπάλους, υπόσχονται ότι θα επιχειρήσουν τη σθεναρή υποστήριξη των εθνικών πόθων των Κυπρίων στο Νομοθετικό, κατάργηση διαφόρων άδικων (όπως τους χαρακτηρίζουν) φόρων, επίλυση του αρχιεπισκοπικού ζητήματος, οικονομική χειραφέτηση της Κύπρου διά της ψήφισης του προϋπολογισμού από το Νομοθετικό, αύξηση των κονδυλίων για τα δημόσια έργα και την παιδεία και ανάθεση της εθνικής παιδείας σε Έλληνα επόπτη, διεκδίκηση του δικαιώματος για προαγωγή των ιθαγενών κατοίκων σε ανώτερες κυβερνητικές θέσεις, όταν αυτοί πληρούν τα κριτήρια κ.ά. Ολόκληρο το μακροσκελές πρόγραμμα τους βρίσκεται δημοσιευμένο στην εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ* της 2ας Σεπτεμβρίου 1906.¹⁶⁶ Το αντίπαλο στρατόπεδο των «κυρηνειακών» στηρίχτηκε σε ζητήματα διακυβέρνησης (κατάργηση δεκάτης, ενίσχυση παιδείας και κλήρου κτλ) και διακριτικά στο εθνικό θέμα.¹⁶⁷

Υποψήφιοι

Στις 23 Ιανουαρίου 1906 εκδόθηκε η ανακοίνωση που όριζε τους υπεύθυνους για τον καταρτισμό των εκλογικών καταλόγων κυβερνητικούς υπαλλήλους, οι οποίοι έπρεπε να φέρουν εις πέρας το έργο τους μέχρι την 1^η Απριλίου.¹⁶⁸ Στις 14 Αυγούστου δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα της κυβερνήσεως τα καθήκοντα των εμπλεκόμενων

¹⁶⁴ «Ο αριθμός των βουλευτών», *Κύπριος*, 8 Ιουλίου 1906· «Ομονοήσατε», *Κύπριος*, 22 Ιουλίου 1906.

¹⁶⁵ *Φωνή της Κύπρου*, 23 Ιουνίου 1906.

¹⁶⁶ «Το εθνικόν πρόγραμμα», *Κυπριακός Φύλαξ*, 2 Σεπτεμβρίου 1906.

¹⁶⁷ «Προς τους εκλογείς Λευκωσίας-Κερύνειας», *Φωνή της Κύπρου*, 23/6 Οκτωβρίου 1906.

¹⁶⁸ *The Cyprus Gazette*, αρ. 844, Παρασκευή, 26 Ιανουαρίου 1906.

στις εκλογές κυβερνητικών υπαλλήλων.¹⁶⁹ Στις 12 Σεπτεμβρίου ο αρμοστής εξέδωσε την προκήρυξη με την οποία διέλυε το απερχόμενο Νομοθετικό Συμβούλιο, η οποία δημοσιεύτηκε στην επίσημη εφημερίδα της κυβερνήσεως την επόμενη μέρα. Στο ίδιο φύλλο της εφημερίδας ορίστηκε η 1^η Οκτωβρίου ως ημέρα υποβολής υποψηφιοτήτων στη Λευκωσία, Λάρνακα και Λεμεσό, ανακοινώθηκαν τα εκλογικά κέντρα και η κατανομή των ενοριών και κοινοτήτων σε αυτά.¹⁷⁰ Ως ημέρα διεξαγωγής των εκλογών ορίστηκε αρχικά η 1^η Οκτωβρίου 1906, αλλά στη συνέχεια η διεξαγωγή τους μετατέθηκε για την 8^η Οκτωβρίου για τους Μωαμεθανούς και την 9^η και 10^η Οκτωβρίου για τους Χριστιανούς.¹⁷¹ Στις 21 Σεπτεμβρίου ανακοινώθηκαν κάποιες αλλαγές στην κατανομή των χωριών στα εκλογικά κέντρα. Δημιουργήθηκε ένα νέο εκλογικό κέντρο στο Παλαιχώρι στο οποίο θα ψήφιζαν 13 κοινότητες που αρχικά είχαν οριστεί να ψηφίσουν στο εκλογικό κέντρο του Πέρα.¹⁷² Στις 6 Οκτωβρίου με νέα προκήρυξη του αρμοστή King-Harman ανακοινώθηκε ότι τα εκλογικά κέντρα θα λειτουργούσαν από τις 7:00 μέχρι τις 12:00 το μεσημέρι και από τις 13:00 μέχρι τις 18:00 το απόγευμα και αν ο προεδρεύων του εκλογικού κέντρου το έκρινε αναγκαίο μπορούσε να δοθεί παράταση μέχρι και τα μεσάνυχτα.¹⁷³

Στο πρώτο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας οι δύο παρατάξεις κατήλθαν με πλήρεις συνδυασμούς. Οι «κυρηναϊκοί» είχαν ως υποψηφίους τους Πασχάλη Κωνσταντινίδη, Αχιλλέα Λιασίδα και τον Γεώργιο Σιακαλλή, ο οποίος στις εκλογές του 1901 ήταν υποψήφιος με τους «κιτιακούς». Οι υποψήφιοι των «κιτιακών» ήταν ο Αντώνιος Θεοδότου, ο οποίος ήταν γιατρός, και αδελφός του Θεοφάνη Θεοδότου, ο οποίος ήταν επίσης υποψήφιος και ο μητροπολίτης Κιτίου Κύριλλος.¹⁷⁴

Στο 2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου δεν υπήρξε η τυπική αντιπαράθεση «κιτιακών» και «κυρηναϊκών». Οι «κυρηναϊκοί» είχαν ως υποψήφιο τον Αχιλλέα Λιασίδα. Υποψηφιότητα έθεσαν οι πρώην εθνικοί βουλευτές Ιωάννης Βονιτισιάνος και Νικόλαος Ρώσσος και οι Ευάγγελος Χατζηγιάννου και Μιχαήλ Νικολαΐδης, δικηγόροι και εθνικιστές. Υποψηφιότητα επίσης υπέβαλαν οι Λούης Λοΐζου, και ο Ιωάννης Μυριάνθης, νέος εθνικιστής επιστήμονας.

¹⁶⁹ *The Cyprus Gazette(Extraordinary)*, αρ. 862, Σάββατο, 18 Αυγούστου 1906.

¹⁷⁰ *The Cyprus Gazette*, αρ. 865, Πέμπτη, 13 Σεπτεμβρίου 1906.

¹⁷¹ *Φωνή της Κύπρου*, 16/29 Σεπτεμβρίου 1906.

¹⁷² *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 867, Δευτέρα, 24 Σεπτεμβρίου 1906.

¹⁷³ *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 869, Σάββατο, 6 Οκτωβρίου 1906.

¹⁷⁴ «Το εθνικόν πρόγραμμα», *Κυπριακός Φύλαξ*, 2 Σεπτεμβρίου 1906.

Στο τρίτο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου υπήρξε πλήρης αντιπαράθεση των δύο παρατάξεων. Οι «κυρηναϊκοί» είχαν υποψηφίους τους Σπύρο Αραούζο και Νεόφυτο Νικολαΐδη, ενώ οι «κιτιακοί» τους μητροπολίτη Κιτίου Κύριλλο, τον Ιωάννη Κυριακίδη και τον Χριστόδουλο Σώζο, δηλαδή τους ίδιους τρεις με τους οποίους κέρδισαν στις προηγούμενες εκλογές.¹⁷⁵

Οι Μουσουλμάνοι είχαν ως υποψηφίους στο πρώτο εκλογικό διαμέρισμα τους Μεχμέτ Σιεφκέτ Μπέη και Μεχμέτ Μουνίρ Μπέη, στο δεύτερο του Μουσταφά Χαμί εφέντη, Ουργή εφέντη, Δερβίς Πασάς και Ναΐμ εφέντη και στο τρίτο τους Μεχμέτ Ζιαΐ εφέντη, Βελή εφέντη, Χαβούς Τζεμάλ εφέντη, Αχμέτ Χουλκουσή εφέντη και Χουσεϊν Αγά Κιοπρουλαζαδέ.¹⁷⁶

Εκλογικά αποτελέσματα¹⁷⁷

Το ποσοστό συμμετοχής στις εκλογές του 1906 ήταν 55% του εκλογικού σώματος και ήταν κατά 10,5% χαμηλότερο σε σχέση με το 1901, που έφτασε στο 65,5%.

Στο **1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας** οι εκλογές πραγματοποιήθηκαν στις 9 και 10 Οκτωβρίου 1906.¹⁷⁸ Οι «κιτιακοί» εξασφάλισαν και τις τρεις έδρες με 59,3% έναντι 40,7% των «κυρηνειακών» διευρύνοντας ταυτόχρονα τη διαφορά στα 18,6%, ενώ το 1901 η διαφορά ήταν μόλις 6,8%. Εξελέγησαν ο Αντώνιος Θεοδότου, ο οποίος ήταν γιατρός, και αδελφός του Θεοφάνη Θεοδότου, ο οποίος επίσης εξελέγη και ο μητροπολίτης Κιτίου Κύριλλος.¹⁷⁹

Στο **2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου** οι έξι από τους επτά υποψηφίους ήταν ανεπίσημα «κιτιακοί» υποψήφιοι. Μόνη εξαίρεση αποτέλεσε ο Αχ. Λιασίδης της κυρηνειακής παράταξης.¹⁸⁰ Αξιοσημείωτος στις εκλογές της 9^{ης} και 10^{ης} Οκτωβρίου 1906 είναι ο παραγκωνισμός των παλαιότερων «κιτιακών» βουλευτών από τρεις νέους: τον Λούη Λοΐζου (που εξασφάλισε το 67,4% των ψήφων), τον Μιχαήλ Νικολαΐδη (που πήρε 63,2%) και τον Ευάγγελο Χατζιωάννου (που πήρε 62,7%). Οι

¹⁷⁵ Πρωτοπαπάς, ό.π., σσ. 160-161.

¹⁷⁶ Παπαδημήτρης-Πετρίδης, ό.π., τ. Γ, σσ.183-184.

¹⁷⁷ *The Cyprus Gazette*, αρ. 870, 19 Οκτωβρίου 1906.

¹⁷⁸ *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 865, Πέμπτη, 13 Σεπτεμβρίου 1906, και *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 867, Δευτέρα 24 Σεπτεμβρίου 1906.

¹⁷⁹ SA1: 1621/1906, «Νομοθετικό Συμβούλιο», Διοικητής Λευκωσίας προς Αρχιγραμματέα, 16 Οκτωβρίου 1906.

¹⁸⁰ Στο συγκεκριμένο εκλογικό διαμέρισμα δεν υπήρξε επίσημος συνδυασμός «κιτιακών».

δυο τελευταίοι, όπως δείχνουν τα αποτελέσματα των εκλογικών κέντρων, φαίνεται ότι συνεργάστηκαν.¹⁸¹

Στο 3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου εξελέγησαν δύο «κιτσιακοί» υποψήφιοι, ο μητροπολίτης Κιτίου Κύριλλος Παπαδόπουλος (64%) και ο Ιωάννης Κυριακίδης (61,1%) και ο «κυρηνειακός» Σπύρος Αραούζος (57,9%).¹⁸²

Οι μουσουλμάνοι εξέλεξαν στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα τον Μεχμέτ Σιεφκέτ Μπέη, στο 2^ο τον Μουσταφά Χαμί Εφέντη και στο 3^ο τον Μεχμέτ Ζιαΐ Εφέντη.¹⁸³

Το νέο σύστημα ψηφοφορίας λειτούργησε γενικά θετικά, αν εξαιρεθεί το πρόβλημα παρανόησης της διαδικασίας από τον διοικητή Λευκωσίας. Υπήρξαν όμως κάποια προβλήματα κατά την εκλογική διαδικασία. Σύμφωνα με τον έφορο εγγραφής του Κτηματολογίου σε κάποιες κοινότητες της επαρχίας Λευκωσίας (Λύμπια, Δευτερά, Νέο Χωριό) παρατηρήθηκαν μεταβιβάσεις ακινήτων σε ομάδες προσώπων προς όφελος του «κυρηνειακού κόμματος».¹⁸⁴ Εντούτοις ο διοικητής Λάρνακας θεώρησε το νέο σύστημα μια «πλήρη αποτυχία», καθώς όπως επισήμανε η διαδικασία της ψηφοφορίας σε μεγάλο βαθμό δεν ήταν μυστική.¹⁸⁵

Επαναληπτικές εκλογές

Η πρώτη θέση που κενώθηκε ήταν στο 3^ο εκλογικό διαμέρισμα λόγω του ότι ο μητροπολίτης Κύριλλος, ο οποίος είχε εκλεγεί σε δύο διαφορετικά διαμερίσματα, κράτησε την έδρα στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα. Στις 9 Φεβρουαρίου 1907 η έδρα κατέληξε στον Χριστόδουλο Σώζο χωρίς να υπάρξει οποιοσδήποτε ανθυποψήφιος.¹⁸⁶

Πρωτίτερα, στις 5 Νοεμβρίου 1906, οι «κυρηνειακοί» υποψήφιοι του 1^{ου} εκλογικού διαμερίσματος¹⁸⁷ προσέφυγαν στο Ανώτατο Δικαστήριο κατά των εκλεγμένων ανθυποψηφίων τους «κιτσιακών». Τελικά το δικαστήριο έκανε δεκτή την προσφυγή βρίσκοντας ένοχη την «κιτσιακή» παράταξη, αλλά όχι τους υποψηφίους. Έτσι αυτοί εξέπεσαν μεν του αξιώματός τους, αλλά υπέβαλαν ξανά υποψηφιότητα στις

¹⁸¹ SA1: 1621/1906, «Νομοθετικό Συμβούλιο», Διοικητής Λάρνακας προς Αρχιγραμματέα, 1 Σεπτεμβρίου και 15 Οκτωβρίου 1906.

¹⁸² SA1: 1621/1906, «Νομοθετικό Συμβούλιο», Διοικητής Λεμεσού προς Αρχιγραμματέα, 23 και 29 Αυγούστου 1906 και 13 Οκτωβρίου 1906· *Ελευθερία*, 7/20 Οκτωβρίου 1906· «Παράρτημα», *Αλήθεια*, 1/14 Οκτωβρίου 1906.

¹⁸³ *The Cyprus Gazette*, αρ. 870, 19 Οκτωβρίου 1906.

¹⁸⁴ SA1: 229/1906, «Εκθεση», Γενικός έφορος προς Αρχιγραμματέα, 15 Ιανουαρίου 1906.

¹⁸⁵ SA1: 3852/1906, «Εκλογές για το Νομοθετικό Συμβούλιο», Διοικητής Λάρνακας προς Αρχιγραμματέα, 5 Νοεμβρίου 1906.

¹⁸⁶ *The Cyprus Gazette*, αρ. 880, Παρασκευή, 22 Φεβρουαρίου 1907.

¹⁸⁷ Πασχάλης Κωνσταντίνιδης, Αχιλλέας Λιασίδης και Γεώργιος Σιακαλλής, ο οποίος στις εκλογές του 1901 ήταν υποψήφιος με τους «κιτσιακούς».

επαναληπτικές εκλογές της 22ας Μαΐου 1907 και επανεξελέγησαν επικρατώντας του Φοινιά, του Μαραθεύτη και του Σεβέρη.¹⁸⁸

10.7. Η επίλυση του «Αρχιεπισκοπικού Ζητήματος» και οι εκλογές του 1911

Πολιτικό πλαίσιο

Τον Σεπτέμβριο του 1907 θα επισκεφθεί την Κύπρο ο τότε Υφυπουργός Αποικιών και μετέπειτα προθυπουργός της Αγγλίας Ούνιτσον Τσώρτσιλ και οι χριστιανοί βουλευτές του Νομοθετικού του θέτουν με έντονο τρόπο το αίτημα της Ένωσης, γεγονός που προκάλεσε τη σφοδρή αντίδραση των μωαμεθανών. Αυτός σύμφωνα με την εφημερίδα *Κυπριακός Φύλαξ* απέρριψε το αίτημα υποστηρίζοντας μεταξύ άλλων ότι βρισκόταν ακόμα σε ισχύ η συνθήκη Αγγλίας-Τουρκίας, ότι με μια τέτοια ενέργεια θα παραμεριζόταν η μουσουλμανική κοινότητα που αποτελούσε το 1/3 του πληθυσμού, γεγονός που θα επέτεινε επικίνδυνα τον ανταγωνισμό των δύο κοινοτήτων της νήσου και παρόλο που κατανοούσε τον πατριωτισμό των Ελλήνων του νησιού φρονούσε ότι αυτοί οι οποίοι υπέβαλλαν το αίτημα αυτό θα έπρεπε να σεβαστούν αυτό το δικαίωμα και στους μουσουλμάνους.¹⁸⁹

Κατά τη διάρκεια της περιόδου 1906-1911 θα επιλυθεί το αρχιεπισκοπικό ζήτημα με καταλυτική παρέμβαση των Άγγλων. Αυτοί, επειδή δεν επιθυμούσαν την εμπλοκή των ξένων ορθόδοξων εκκλησιών στο όλο ζήτημα, ενεθάρρυναν τον Ιωάννη Κυριακίδη, βουλευτή Λεμεσού να υποβάλει νομοσχέδιο βασιζόμενο κατά πολύ στην εγκύκλιο της Ιεράς Συνόδου της 25^{ης} Ιουλίου 1900. Με το νομοσχέδιο όμως αυτό οι αξιωματούχοι της αποικιακής διοίκησης κατά τα πρότυπα των εκλογικών διαδικασιών του Νομοθετικού Συμβουλίου και παρά τις αντιδράσεις των «κυρηναϊκών» έγιναν μέρος της διαδικασίας για την εκλογή του κύριου Αρχιεπισκόπου.¹⁹⁰

Στις 19 Φεβρουαρίου 1908 ο οικουμενικός πατριάρχης Ιωακείμ Γ', κατόπιν πιέσεων των «κυρηνειακών», κατά τρόπο αυθαίρετο και αντικανονικό, ανακήρυξε ως νέο αρχιεπίσκοπο τον Κυρηνεάς Κύριλλο, ενέργεια που προκάλεσε σφοδρές αντιδράσεις με αποτέλεσμα στις 9 Απριλίου 1908 να ξεσπάσουν σοβαρά επεισόδια με

¹⁸⁸ CO: 67/148, Sir C.A. King-Harman, Αρμοστής της Κύπρου, προς Earl of Elgin, Υπουργό Αποικιών, 4 Ιουνίου 1907· CO 67/148, «Εκλογική προσφυγή», 23 Ιουλίου 1907· *The Cyprus Gazette*, αρ. 888, Παρασκευή, 31 Μαΐου 1907.

¹⁸⁹ *Κυπριακός Φύλαξ*, 29 Σεπτεμβρίου 1907, 6 Οκτωβρίου 1907 και 13 Οκτωβρίου 1907.

¹⁹⁰ SA1: 843/1907, «Νομοσχέδιο που προνοεί για την εκλογή, υπό όλως εξαιρετική περίπτωση, Αρχιεπισκόπου της Αυτοκέφαλης Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας της Κύπρου»· *The Cyprus Gazette (Supplement)*, Παρασκευή, 5 Απριλίου 1907.

τραυματισμούς μεταξύ «κιτιακών» και «κυρηνειακών», τα οποία καταστάληκαν με την κήρυξη στρατιωτικού νόμου στη Λευκωσία.¹⁹¹

Εν τω μεταξύ μέσα σε αυτό το εκρηκτικό κλίμα, στις 25 Μαρτίου 1908, διενεργήθηκαν στη Λευκωσία εκλογές για το Δημοτικό Συμβούλιο, οι οποίες εγκαινίασαν για ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα την αιρετή διαδικασία για την ανάδειξη των αρχών των Δήμων. Η διαμάχη «κιτιακών» και «κυρηναικών» και η μη συμφωνία τους για κοινό υποψήφιο, οδήγησε στον δημαρχιακό θώκο της Λευκωσίας για πρώτη και τελευταία φορά τον τουρκοκύπριο υποψήφιο, καθώς οι πέντε μουσουλμανικές ψήφοι του Δημοτικού Συμβουλίου πλειοψήφησαν των έξι, αλλά διχασμένων, ελληνοκυπριακών.¹⁹²

Οι Άγγλοι αποφάσισαν να θέσουν τέρμα στο αρχιεπισκοπικό ζήτημα, το οποίο τους προκαλούσε διοικητικά προβλήματα. Έτσι, στις 6 του Μάη του 1908, επανέφεραν ουσιαστικά το νομοσχέδιο του Κυριακίδη, το οποίο και υπερψηφίστηκε με μόνο διαφωνούντα τον «κυρηναικό» Αραούζο.¹⁹³ Έτσι, στις 21 του Απρίλη του 1909, αναδείχθηκε αρχιεπίσκοπος Κύπρου ο Κιτίου Κύριλλος ως Κύριλλος Β΄, εκλογή η οποία επικυρώθηκε από τους Άγγλους.¹⁹⁴ Η εκλογή όμως δεν αναγνωρίστηκε από τους «κυρηνειακούς» με αποτέλεσμα η Εκκλησία της Κύπρου να έχει δύο Αρχιεπισκόπους μέχρι τις 18 Φεβρουαρίου 1910, όταν και θα υπάρξει δημόσια συμφιλίωση των δύο. Ο Κυρηνεΐας Κύριλλος αναγνώρισε τον Κιτίου Κύριλλο ως αρχιεπίσκοπο και ο ίδιος εξασφάλισε τον τιμητικό τίτλο «Μακαριώτατος και Πρόεδρος Κυρηνεΐας».¹⁹⁵

Η όλη κατάσταση μετά τη δεκαετία του διχαστικού «αρχιεπισκοπικού ζητήματος» ήταν πλέον σχετικά ήρεμη.¹⁹⁶

Η σχετική προκήρυξη για τον καταρτισμό των εκλογικών καταλόγων για τις εκλογές του 1911 για το Νομοθετικό από τους αρμόδιους κυβερνητικούς υπαλλήλους εξεδόθη

¹⁹¹ CO 67/151, «Ταραχές στη Λευκωσία», Sir C.A. King-Harman, Αρμοστής της Κύπρου, προς The Earl of Elgin, Υπουργό Αποικιών, 16 Απριλίου 1908.

¹⁹² SA1/384/1908, «Δημοτικές Εκλογές. Από το 1908. Επαρχία Λευκωσίας».

¹⁹³ SA1: 1245/1908, «Νόμος για την έγκριση της διαδικασίας εκλογής Αρχιεπισκόπου για την Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Κύπρου», *The Cyprus Gazette (Supplement)*, αρ. 919, Δευτέρα, 25 Μαΐου 1908.

¹⁹⁴ Χριστοδούλου, ό.π., σ. 111· «Ακατανόητος Κυβερνητική Πολιτεία», *Πατρίς*, 16/29 Απριλίου 1909· «Η λύσις», *Σάλπιγξ*, 9 Απριλίου 1909· «Η καταισχύνη», *Αλήθεια*, 16 Απριλίου 1909.

¹⁹⁵ CO 67/151, Sir C.A. King-Harman, Αρμοστής της Κύπρου, προς The Earl of Crew, Υπουργό Αποικιών, 29 Απριλίου 1910. Για την επίλυση του αρχιεπισκοπικού ζητήματος βλ. Παράρτημα: Στοιχείο 12: Η επίλυση του αρχιεπισκοπικού ζητήματος και οι δημοτικές εκλογές που αποτέλεσαν πρόβα για τις γενικές εκλογές του 1911.

¹⁹⁶ Βλ. ενδεικτικά: «Αι βουλευτικά εκλογαί», *Αλήθεια*, 26 Αυγούστου 1911· «Ανάγκη προγράμματος κοινού», *Κυπριακός Φύλαξ*, 6 Αυγούστου 1911· «Κοινόν πρόγραμμα», *Αλήθεια*, 2 Σεπτεμβρίου 1911, «Οι υποψήφιοι», *Φωνή της Κύπρου*, 10/23 Σεπτεμβρίου 1911.

στις 17 Ιανουαρίου 1911 με την εντολή να ολοκληρωθεί μέχρι την 1^η Απριλίου.¹⁹⁷ Στις 5 Σεπτεμβρίου ο αρμοστής κήρυξε τη διάλυση του απερχόμενου Νομοθετικού Συμβουλίου. Ορίστηκε επίσης η 20^η Σεπτεμβρίου ως ημερομηνία υποβολής των υποψηφιοτήτων σε Λευκωσία, Λάρνακα και Λεμεσό, τα εκλογικά κέντρα και η κατανομή των ενοριών και κοινοτήτων σε αυτά.¹⁹⁸ Στις 21 Σεπτεμβρίου δημοσιεύτηκαν στην επίσημη εφημερίδα αλλαγές στα εκλογικά κέντρα, όπου θα ψήφιζαν ορισμένες κοινότητες.¹⁹⁹

Υποψήφιοι

Από τα αξιοσημείωτα της εκλογικής αυτής διαδικασίας ήταν ο τερματισμός της εικοσαετούς συνεργασίας των Πασχάλη Κωνσταντινίδη και Αχιλλέα Λιασίδη.

Στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας τη συναίνεση που υπήρξε ανάμεσα στις πρώην αντιμαχόμενες παρατάξεις για τις υποψηφιότητες των «κιτιακών» αδελφών Θεοφάνη και Αντώνη Θεοδότου και του «κυρηνειακού» Πασχάλη Κωνσταντινίδη, χάλασε η απρόσμενη υποψηφιότητα του Αχιλλέα Λιασίδη, ο οποίος αρχικά είχε εκφράσει την πρόθεση να είναι υποψήφιος στο 2^ο εκλογικό διαμέρισμα. Η υποψηφιότητα αυτή όξυνε το κλίμα και έστρεψε μερίδα του τύπου εναντίον του Λιασίδη.²⁰⁰ Από την άλλη ο Λιασίδης κατηγορούσε τα απερχόμενα μέλη του Νομοθετικού ότι είχαν περιοριστεί σε φλύαρους και κενούς περιεχομένου λόγους και εξέφραζε την άποψη ότι το νέο Νομοθετικό Συμβούλιο θα έπρεπε να προωθήσει το ζήτημα της Ένωσης, την κατάργηση του «Φόρου Υποτελείας» και τη διεκδίκηση περισσότερων πολιτικών ελευθεριών.²⁰¹ Υποψηφιότητα σε αυτό το εκλογικό διαμέρισμα έθεσαν επίσης ο Παναγιώτης Λεοντιάδης, ιατρός χειρουργός και ο Γεώργιος Λοϊζίδης, δικηγόρος από την Κερύνεια.

Στο 2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου υποψήφιοι ήταν οι Λούης Λοΐζου, Μιχαήλ Νικολαΐδης, Ευάγγελος Χατζηιωάννου, Ιωάννης Βοντιτσιάνος, Ιωάννης Μυριάνθης, Αχιλλέας Λιασίδης, ο Αγαθάγγελος Παπαδόπουλος (δικηγόρος από την Αμμόχωστο), Παναγιώτης Λεοντιάδης (υποψήφιος και στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα) και ο Ιωάννης Οικονομίδης.

¹⁹⁷ *The Cyprus Gazette*, αρ. 999, Παρασκευή, 20 Ιανουαρίου 1911.

¹⁹⁸ *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 1018, Τρίτη, 5 Σεπτεμβρίου 1911.

¹⁹⁹ *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 1020, Πέμπτη, 21 Σεπτεμβρίου 1911.

²⁰⁰ «Όλοι εις τα κάλπας», *Κυπριακός Φύλαξ*, 3 Σεπτεμβρίου 1911.

²⁰¹ «Εγκαίρως ας εργασθώμεν», *Πατρίς*, 23/6 Ιουλίου 1911.

Στο 3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού–Πάφου υπήρξε συναίνεση κι έτσι οι τρεις μοναδικοί υποψήφιοι Ιωάννης Κυριακίδης, Νικόλαος Κλ. Λανίτης, και Ευγένιος Ζήνων στις 20 Σεπτεμβρίου, ανακηρύχθηκαν βουλευτές.²⁰² Φαίνεται ότι υπήρξε κάποια συνδιαλλαγή, με τον Χριστόδουλο Σώζο να αποδέχεται να μην κατέλθει ως υποψήφιος για το Νομοθετικό και να ανακηρύσσεται συναινετικά δήμαρχος Λεμεσού.²⁰³

Αξιοσημείωτη σε αυτή τη διαδικασία ήταν η δημοσίευση εκλογικών προγραμμάτων από διάφορους υποψηφίους ταυτόχρονα με την παράθεση της συνεισφοράς τους στην κοινωνία. Σε πολλά από αυτά γίνεται αναφορά στον στόχο της Ένωσης.²⁰⁴

Είναι αξιοπρόσεκτο ότι για πρώτη φορά δεν υπήρξε αρχιερέας υποψήφιος.

Τα εκλογικά αποτελέσματα²⁰⁵

Παρά το γεγονός ότι το εκλογικό σώμα είχε διευρυνθεί, η προσέλευση στις κάλπες ήταν περιορισμένη. Τα πάθη που προκάλεσε το «αρχιεπισκοπικό ζήτημα» είχαν καταλαγιάσει και πλέον η εκλογική αναμέτρηση είχε μειωμένη σημασία, καθώς ήταν αποκλειστικά προσωπικό στοίχημα των υποψηφίων.²⁰⁶

Στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας οι εκλογές πραγματοποιήθηκαν στις 28 και 29 Σεπτεμβρίου 1911. Στις κάλπες κατήλθε μόλις το 27,2% των ψηφοφόρων (3601 άτομα). 6,2% των ψηφοφόρων ή 669 εκλογείς έδωσαν λευκή (θετική) ψήφο σε περισσότερους από τρεις υποψηφίους, στοιχείο που βοήθησε τον Αχιλλέα Λιασίδα να διασπάσει τον συνδυασμό που αναφέραμε προηγουμένως, εξασφαλίζοντας μόλις 9 περισσότερες ψήφους από τον Αντώνη Θεοδότου, ο οποίος δεν ψήφισε καν τον εαυτό του σε αυτές τις εκλογές εφόσον βρισκόταν στο εξωτερικό. Εξελέγησαν οι Πασχάλης Κωνσταντινίδης με 72,3%, Θεοφάνης Θεοδότου με 70% και ο Αχιλλέας Λιασίδης με 56,8% θετικών ψήφων.²⁰⁷

²⁰² SA1: 1430/1911, «Νομοθετικό Συμβούλιο, Εκλογές 1911, Λεμεσός-Πάφος».

²⁰³ «Τα δημοτικά μας», *Φωνή της Κύπρου*, 5/18 Μαρτίου 1911.

²⁰⁴ Βλ. ενδεικτικά «Λογοδοσία και πολιτικόν πρόγραμμα του κ. Θ. Θεοδότου, προς τον λαόν του εκλογικού διαμερίσματος Λευκωσίας-Κερύνειας», *Κυπριακός Φύλαξ*, 3 Σεπτεμβρίου 1911· «Πρόγραμμα και έκκλησις του Αχιλλέως Λιασίδα, προτιθέμενου να υποβάλει υποψηφιότητα κατά τας επικείμενας βουλευτικές εκλογάς», *Πατρίς*, 8/21 Σεπτεμβρίου 1911· «Το πολιτικόν πρόγραμμα του υποψηφίου βουλευτού κ. Μ.Γ. Νικολαΐδου», *Νέον Έθνος*, 13/26 Αυγούστου 1911· «Απολογία και πολιτικόν πρόγραμμα του υποψηφίου βουλευτού Λάρνακος-Αμμοχώστου κ. Λούη Ευαγγ. Λοΐζου», *Νέον Έθνος*, 10/23 Σεπτεμβρίου 1911.

²⁰⁵ *The Cyprus Gazette*, αρ. 1027, Παρασκευή, 10 Νοεμβρίου 1911. Βλ. Επίσης στο Παράρτημα: Στοιχείο 13: Αιρετοί κύπριοι βουλευτές (1883-1911).

²⁰⁶ «Αι βουλευτικά εκλογαί», *Αλήθεια*, 9 Σεπτεμβρίου 1911.

²⁰⁷ SA1: 1288/1911, «Νομοθετικό Συμβούλιο» SA1: 1430/1911, «Νομοθετικό Συμβούλιο, Εκλογές 1911, Λεμεσός-Πάφος» *Πατρίς*, 22/5 Οκτωβρίου 1911· *Φωνή της Κύπρου*, 24/7 Οκτωβρίου 1911· Παπαδημήτρης -Πετρίδης, ό.π., τ. Δ, σσ. 219, 235.

Στο 2^ο εκλογικό διαμέρισμα **Λάρνακας-Αμμοχώστου** η ψηφοφορία έλαβε χώρα στις 2 Οκτωβρίου 1911 με τη συμμετοχή του 43,7% των εκλογέων. Εξελέγησαν οι Ιωάννης Οικονομίδης με 72% των ψήφων, Λούης Λοΐζου με 59,2% και Ευάγγελος Χατζιωάννου με 58%.²⁰⁸

Στο 3^ο εκλογικό διαμέρισμα **Λεμεσού-Πάφου** εξελέγησαν χωρίς ψηφοφορία ο Ιωάννης Κυριακίδης και οι δικηγόροι Νικόλαος Κλεάνθη Λανίτης και Ευγένιος Ζήνων.

Οι **μουσουλμάνοι** εξέλεξαν τον Μεχμέτ Σιεφκέτ Μπέη στο 1^ο και 2^ο εκλογικό διαμέρισμα χωρίς ανθυποψήφιο και τον Μεχμέτ Ζιαΐ εφέντη χωρίς ανθυποψήφιο στο 3^ο. Ο Σιεφκέτ επέλεξε να κρατήσει την έδρα στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα. Την έδρα στο 2^ο κατέλαβε τελικά ο Μουσταφά Χαμί Μεχμέτ Νετζίμ στις 17 Νοεμβρίου 1911.²⁰⁹ Το 1913 ο Μούσσα Ιρφάν Εφέντης αντικατέστησε στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα τον Σιεφκέτ και ο Δρ Εγιούμπ Νετζμεντίν τον Ζιαΐ στο 3^ο.²¹⁰

Οι εκλογές διεξήχθησαν σε πολύ ήρεμο κλίμα θυμίζοντας την περίοδο προ του «αρχιεπισκοπικού ζητήματος».²¹¹ Οι Βρετανοί επισήμαναν ότι πέραν από την προσωπικότητα των υποψηφίων καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισαν οι αφειδώλευτες υποσχέσεις, η οικονομική ισχύς των υποψηφίων και οι πελατειακές σχέσεις. Επισημαίνουν επίσης ότι όλοι οι εκλεγέντες, Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι, ήταν πλούσιοι αστοί από τους οποίους ήταν εξαρτημένοι οι περισσότεροι ψηφοφόροι. Αναφέρουν επίσης με δηκτικό τρόπο ότι σχεδόν όλοι οι εκλεγέντες ήταν δικηγόροι (μόνο ο Λιασίδης δεν ήταν).²¹²

11. Η περίοδος 1911-1914

Οι επόμενες εκλογές για το Νομοθετικό θα γίνουν το 1916. Στα πέντε χρόνια που θα μεσολαβήσουν το πολιτικό κλίμα στην Κύπρο θα επηρεαστεί από τις πολιτικές εξελίξεις που θα λάβουν χώρα στην Ελλάδα και ιδίως από τους βαλκανικούς πολέμους

²⁰⁸ SA1: 1431/1911, Διοικητής Λάρνακας προς Αρχιγραμματέα, 4 Οκτωβρίου 1911· *Φωνή της Κύπρου*, 7 Οκτωβρίου 1911.

²⁰⁹ *The Cyprus Gazette*, αρ. 1027, 10 Νοεμβρίου 1911· *The Cyprus Gazette*, αρ. 1029, 8 Δεκεμβρίου 1911· Παπαδημητρίου-Πετρίδης, ό.π., τ. Δ, σ. 239.

²¹⁰ *The Cyprus Gazette*, αρ. 1072, 14 Μαρτίου 1913. Οι εκλογές προκηρύχθηκαν στις 15 Φεβρουαρίου 1913 με ταυτόχρονη ανακοίνωση των εκλογικών κέντρων και της κατανομής των ενοριών και των κοινοτήτων σε αυτά. Βλ. σχετικά *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 1069, 15 Φεβρουαρίου 1913.

²¹¹ «Τα αποτελέσματα των βουλευτικών εκλογών», *Αλήθεια*, 23 Σεπτεμβρίου 1911.

²¹² CO 67/151, Hamilton Gould Adams, Αρμοστής της Κύπρου, προς Lewis Harcourt, Υπουργό Αποικιών, 26 Φεβρουαρίου 1912· CO 67/151, W.N. Bolton, Διοικητής Κερύνειας, προς Αρχιγραμματέα, 5 Ιανουαρίου 1912. Βλ. σχετικά στο Παράρτημα: Στοιχείο 14: Σπουδές και επαγγελματικές ενασχολήσεις ελληνοκυπρίων πολιτευτών Νομοθετικού Συμβουλίου 1883-1914.

και τον εθνικό διχασμό βενιζελικών-βασιλικών. Οι ελληνοκύπριοι βουλευτές θα ζητήσουν από τον νέο αρμοστή Adams την Ένωση, φορολογικές ελαφρύνσεις, έργα υποδομής, περισσότερες αρμοδιότητες για το Νομοθετικό κ.ά. Τόσο ο αρμοστής όσο και ο Υπουργός Αποικιών θα απορρίψουν ουσιαστικά όλα τα αιτήματα.²¹³ Θα ξεσπάσει πολιτική κρίση και οι βουλευτές θα υποβάλουν ομαδικά τις παραιτήσεις τους στις 17 Απριλίου 1912.²¹⁴ Θα ακολουθήσουν συλλαλητήρια κατά των Άγγλων.

Προκειμένου οι Ελληνοκύπριοι να εκφράσουν πιο έντονα τα αιτήματά τους με πρώτιστο εκείνο της Ένωσης θα δημιουργήσουν την Πολιτική Οργάνωση, η οποία αναγνώριζε την πρωτοκαθεδρία του αρχιεπισκόπου και των άλλων αρχιερέων, αλλά αδυνατούσε να συνδεθεί με τα λαϊκά στρώματα. Η Πολιτική Οργάνωση υποβάλλει κατά καιρούς διάφορα αιτήματα προς τους Άγγλους και εκδίδει ανακοινώσεις. Μια από τις επιτυχίες της ήταν η επανεκλογή των εννέα παραιτηθέντων βουλευτών χωρίς ψηφοφορία στις 21 Ιουνίου 1912, καθώς κανένας άλλος δεν υπέβαλε υποψηφιότητα για το Νομοθετικό Συμβούλιο.²¹⁵

Εν τω μεταξύ τον Μάη του 1912 για ασήμαντη αφορμή ξέσπασαν στη Λευκωσία τα πιο σοβαρά επεισόδια από την έναρξη της αγγλικής διοίκησης ανάμεσα σε Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους, τα οποία επεκτάθηκαν και στη Λεμεσό.²¹⁶ Θα επέμβει ο στρατός και θα υπάρξουν πέντε νεκροί και δεκάδες σοβαρά τραυματίες. Ο αρμοστής απέδωσε τα επεισόδια στην ενίσχυση του κινήματος για την Ένωση και στην ανασφάλεια που αισθάνονταν οι μουσουλμάνοι εξαιτίας της αποδυνάμωσης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της ενωτικής ρητορικής των Ελληνοκυπρίων.²¹⁷

Τον Αυγουστο του 1912 τρία μέλη της Πολιτικής Οργάνωσης, οι βουλευτές Πασχάλης Κωνσταντινίδης, Θεοφάνης Θεοδότου και Νικόλας Κλ. Λανίτης θα γίνουν δεκτοί από τον Υπουργό Αποικιών Halcourt, ο οποίος και θα δείξει κατανόηση για κάποια αιτήματά τους. Ο Υπουργός ανέφερε στον Αρμοστή ότι ήταν θετικός στην αύξηση των ελληνοκυπρίων βουλευτών και για κάποιες αυξημένες διοικητικές αρμοδιότητες. Ο Adams όμως ήταν αρνητικός, καθώς θεώρησε ότι τα όποια μέτρα θα συνιστούσαν

²¹³ *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 1044, Τετάρτη, 5 Ιουνίου 1912.

²¹⁴ Ρίχτερ, ό.π., τ. Α, σ. 119.

²¹⁵ SA1: 849/1912, «Παράιτηση των Χριστιανών Μελών του Νομοθετικού συμβουλίου, 1912»· *The Cyprus Gazette*, αρ. 1046, Σάββατο, 8 Ιουνίου 1912· *The Cyprus Gazette*, αρ. 1048, Παρασκευή, 5 Ιουλίου 1912.

²¹⁶ Οι ιταλικές επιτυχίες στην περιοχή της Τριπολίτιδας κατά τη διάρκεια του ιταλοτουρκικού πολέμου του 1911-1912 έδωσε την ευκαιρία στους Έλληνες να προσβάλουν τους Τούρκους, οι οποίοι δεν απέφυγαν τους διαπληκτισμούς. Βλ. σχετικά Ρίχτερ, ό.π., τ. Α, σ. 118.

²¹⁷ CO 67/151, Hamilton Goold Adams, Αρμοστής της Κύπρου, προς Lewis Halcourt, Υπουργό Αποικιών, 30 Μαΐου 1912· Κλεόβουλος Μυριανθόπουλος, *Κυπριακαί Σελίδες*, Λεμεσός 1949, σσ. 17-25.

επιβράβευση της επιθετικής συμπεριφοράς των Ελληνοκυπρίων και θα τους έκανε ακόμη σκληρότερους.²¹⁸

Σε λίγο θα ξεκινήσουν οι βαλκανικοί πόλεμοι και το κλίμα ανάμεσα στον Αρμυστή και στους ελληνοκύπριους βουλευτές θα βελτιωθεί, ενώ θα προκληθεί ανησυχία ανάμεσα στους μουσουλμάνους. Οι Ελληνοκύπριοι θεωρούσαν ότι πολύ σύντομα η ένωση θα γινόταν πραγματικότητα. Παράλληλα πολλοί Κύπριοι, ανάμεσα τους και οι βουλευτές Ευγένιος Ζήνων, Ν. Κλ. Λανίτης, Ευάγγελος Χατζηιωάννου και ο δήμαρχος της Λεμεσού Χριστόδουλος Σώζος θα καταταγούν ως εθελοντές. Ο τελευταίος θα χάσει τη ζωή του στη μάχη του Μπιζανίου και θα καταστεί σύμβολο του αλυτρωτικού εθνικισμού.²¹⁹

Όταν θα τελειώσουν οι βαλκανικοί πόλεμοι με την ψυχολογία των Ελληνοκυπρίων στα ύψη οτιδήποτε λιγότερο από την Ένωση θα τους φαινόταν λίγο και προσβλητικό. Έτσι απέρριψαν την πρόταση (που η αλήθεια είναι ότι δεν είχε νόημα) για αύξηση των ελληνοκυπρίων βουλευτών κατά δύο με παράλληλη ισάριθμη αύξηση των επισήμων μελών, καθώς και την πρόταση για συζήτηση του προϋπολογισμού στο Νομοθετικό πριν την αποστολή του για έγκριση στην Αγγλία, διότι και πάλι δεν διασφάλιζαν την πλειοψηφία του σώματος.²²⁰

Σε λίγο θα ξεκινήσει ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος και η σύγκρουση Βρετανίας-Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, η οποία θα διαλύσει τη Συμφωνία του 1878. Έτσι η Αγγλία στις 5 Νοεμβρίου 1914 θα προσαρτήσει την Κύπρο, πράγμα που θα προκαλέσει ενθουσιασμό στους Ελληνοκύπριους, που είδαν το νησί τους να απαλλάσσεται από τη σουλτανική εμπλοκή. Έτσι μερικές μέρες αργότερα ξεκινούν να κατατάσσονται ως εθελοντές στον Πόλεμο, αποβλέποντας στην Ένωση.²²¹

²¹⁸ CO 67/151, Hamilton Goold-Adams, Αρμυστής της Κύπρου, προς Lewis Harcourt, Υπουργό Αποικιών, 3 Οκτωβρίου 1912. Ο Αρμυστής απαντούσε σε επιστολή του υπουργού με ημερομηνία 20 Αυγούστου 1912.

²¹⁹ Πέτρος Παπαπολυβίου, *Η Κύπρος και οι Βαλκανικοί Πόλεμοι, Συμβολή στην Ιστορία του Κυπριακού Εθελοντισμού*, Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, Λευκωσία: Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, 1997, σσ. 99, 213-227.

²²⁰ CO 67/173, Hamilton Goold-Adams, Αρμυστής της Κύπρου, προς Lewis Harcourt, Υπουργό Αποικιών, 7 Μαΐου 1914.

²²¹ CO 67/174, Hamilton Goold-Adams, Αρμυστής της Κύπρου, προς Lewis Harcourt, Υπουργό Αποικιών, 20 Νοεμβρίου 1914.

12. Παρατηρήσεις-συμπεράσματα

Παρά το αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι η συμμετοχή στο Νομοθετικό έδωσε στους Κύπριους την ευκαιρία για δημιουργία πολιτικής κουλτούρας και δραστηριότητας, εντούτοις, όπως αυτό λειτουργούσε, δεν κατοχύρωνε τα δικαιώματα της πλειοψηφίας των κατοίκων της Κύπρου και ήταν ασύμβατο με τις δημοκρατικές και φιλελεύθερες αρχές. Δεν υπήρχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το βουλευτικό αξίωμα, καθώς αυτό δεν είχε μισθό, δεν έχαιρε ακόμη υψηλού κύρους και απαιτούσε επιπρόσθετα χρόνο και φυσικές αντοχές λόγω του τότε φτωχού συγκοινωνιακού δικτύου της Κύπρου.

Η παραχώρηση από τους Άγγλους του δικαιώματος στους Κυπρίους να συμμετέχουν στο Νομοθετικό αποσκοπούσε στο να προσδώσουν κάποιο βαθμό νομιμοποίησης και δημοκρατική επίφαση στη διακυβέρνησή τους. Προσπάθησαν να ενσωματώσουν κάποιες κοινωνικές ομάδες στο σύστημα ώστε να μετριάσουν τυχόν αντιδράσεις εναντίον τους, να νομιμοποιήσουν την πολιτική τους και να αποφύγουν πιο ριζοσπαστικά αιτήματα παραχωρώντας κάποια δικαιώματα στους ντόπιους για δευτερεύουσας σημασίας θέματα. Ο Τζερμιάς αναφέρει χαρακτηριστικά ότι η συμμετοχή σε αυτό «δεν ξεπερνούσε κατά κανόνα τον εθισμό στην ατμόσφαιρα μιας *λέσχης συζητήσεων*».²²² Το Νομοθετικό ήταν μιας ολιγαρχικής μορφής κοινοβούλιο όσον αφορά τον τρόπο εκλογής και λειτουργίας, καθώς αποτελούσε προνόμιο ορισμένων μόνο οικονομικά και κοινωνικά ισχυρών οικογενειών και της εκκλησιαστικής ιεραρχίας.

Η απόκτηση για παράδειγμα του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι με βάση οικονομικά κριτήρια σε μια κοινωνία που η πλειοψηφία του πληθυσμού ήταν αντιμέτωπη με την οικονομική ένδεια ήταν ένα μέτρο, το οποίο ξεκάθαρα αποσκοπούσε στον αποκλεισμό των κατώτερων στρωμάτων του πληθυσμού. Αποκλεισμένες πλήρως από τις εκλογικές διαδικασίες ήταν επίσης και οι γυναίκες. Το αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης ήταν το εκλογικό σώμα στην περίοδο που εξετάσαμε σε καμιά περίπτωση να μην ξεπεράσει το 16% του συνολικού πληθυσμού της Κύπρου, ενώ οι ψηφίσαντες ήταν σταθερά κάτω από το 10% του συνόλου.²²³ Τα στοιχεία αυτά αποδεικνύουν ότι δεν υπήρχαν υποψήφιοι που να εκφράζουν μια μεγάλη μερίδα των Κυπρίων, αλλά και ότι υπήρχε μια μαζική αδιαφορία λόγω των συνθηκών

²²² Παύλος Τζερμιάς, *Ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας*, τ. Ι, Αθήνα: Εκδόσεις Libro, 2001, σσ. 84-85.

²²³ Τα ποσοστά προκύπτουν με συσχετισμό των στοιχείων 8 και 10 στο Παράρτημα.

που επικρατούσαν στην κυπριακή κοινωνία και του τρόπου που λειτουργούσε το Νομοθετικό.

Για παραδειγμα ο Αρμοστής στο Νομοθετικό είχε τον τελευταίο λόγο για την ισχύ ή μη των αποφάσεων του σώματος, ενώ οι Άγγλοι είχαν εξασφαλισμένη σε κάθε περίπτωση την πλειοψηφία. Ενίοτε τα μέλη που διορίζονταν από τους Άγγλους συμμαχούσαν με τους μουσουλμάνους βουλευτές προκειμένου να εφαρμόσουν την πολιτική τους επιτρέποντας σε αυτούς να διαδραματίζουν ρόλο ρυθμιστή. Οι περιορισμένες αρμοδιότητες του Νομοθετικού δεν συνέβαλλαν στην καλλιέργεια πολιτικής υπευθυνότητας εκ μέρους των αιρετών μελών με αποτέλεσμα αυτά να λειτουργούν δημαγωγικά. Επιπρόσθετα το γεγονός ότι υπήρχαν χωριστά κέντρα ψηφοφορίας και χωριστοί εκλογικοί κατάλογοι για τους Έλληνες/χριστιανούς και τους Τούρκους/μουσουλμάνους της Κύπρου ήταν ένας άλλος λόγος που συνέβαλλε στη διαίρεση και στην αντιπαράθεση των δύο μεγαλύτερων εθνικών κοινοτήτων της Κύπρου και στην εφαρμογή της αγγλικής πολιτικής του «διαίρει και βασίλευε».

Επί Αγγλοκρατίας το παραδοσιακό κοινωνικό κατεστημένο της εκκλησίας και των γαιοκτημόνων συνυπάρχει με την ανερχόμενη αστική τάξη των δικηγόρων, των εμπόρων, των γιατρών κτλ. με τις εθνικιστικές της διαθέσεις και τη συνεχώς αυξανόμενη κοινωνική και οικονομική ισχύ.²²⁴ Μέχρι το 1901 μπορούμε να πούμε ότι έχουμε στο Νομοθετικό παραδοσιακούς πολιτευτές. Μετά από αυτή τη χρονολογία κυριαρχούν οι νέοι σε ηλικία, μορφωμένοι (κυρίως στην Αθήνα) και με εθνικιστικές αντιλήψεις εκπρόσωποι. Δεν υπήρχε όμως ενιαία γραμμή για τη διεκδίκηση του αιτήματος της Ένωσης ανάμεσα στους Ελληνοκύπριους. Για πρώτη φορά κατά τη διάρκεια του αρχιεπισκοπικού ζητήματος οι Ελληνοκύπριοι χωρίζονται σε «διαλλακτικούς» και «αδιάλλακτους» ή αλλιώς στο παραδοσιακό κοινωνικοοικονομικό κατεστημένο και στην αναδυόμενη αστική τάξη αντίστοιχα.

Η εκκλησία αναλαμβάνοντας στο πιο μεγάλο διάστημα τον ρόλο του σημαιοφόρου για την «εθνική αποκατάσταση», κατάφερε να ανταπεξέλθει και να διατηρήσει τον εθναρχικό ρόλο που είχε από την εποχή της Οθωμανοκρατίας και παρά τις πρακτικές εκκοσμίκευσης των Άγγλων και τα εκ μέρους τους μέτρα για αποδυνάμωσή της

²²⁴ Σε σχετική έρευνα του Μάριου Λυσσιώτη, για τα επαγγέλματα των μελών του Νομοθετικού Συμβουλίου για τα έτη 1883 μέχρι 1931, το 88% του συνόλου των αγτιπροσώπων του Συμβουλίου φέρονται να είναι ταυτόχρονα, ή ξεχωριστά, δικηγόροι, έμποροι και γαιοκτημονες. Ειδικά για τους δικηγόρους, ο ερευνητής αναφέρει, ότι τουλάχιστον τα μισά εκ του συνόλου των μελών του Νομοθετικού Συμβουλίου, ήταν δικηγόροι. Βλ. Lyssiotis, ό.π., σσ. 55-69, σ. 62.

παρέμεινε ο κυριότερος κοινωνικός, οικονομικός, πολιτικός και ιδεολογικός θεσμός της περιόδου που εξετάσαμε και συνέβαλε αποφασιστικά στη δημιουργία του αντιαποικιακού κινήματος. Εκείνο που άλλαξε με την έλευση των Άγγλων είναι το ισοζύγιο ισχύος μεταξύ των λαϊκών ηγετών και του κλήρου, γεγονός που εν πολλοίς οφείλεται και στη γενικότερη βελτίωση των ελευθεριών και των συνθηκών ζωής σε σχέση με το πλήρως ανελεύθερο καθεστώς των Οθωμανών.

Από τους λαϊκούς αυτούς ηγέτες δημιουργούνταν δίκτυα παραγόντων στις πόλεις και στα χωριά που δρούσαν ως μεσάζοντες μεταξύ του πληθυσμού και των Άγγλων. Η δύναμη που συγκέντρωναν στα χέρια τους οι άνθρωποι αυτοί ανάγκαζε και τις αγγλικές αρχές να τους συμβουλευόταν και να τους επιτρέπουν την πρόσβαση σε αυτές. Με την πάροδο των ετών ο Αρχιεπίσκοπος εξαρτάτο όλο και περισσότερο από τους λαϊκούς αυτούς ηγέτες για να διαχειριστεί τόσο τα θέματα της εκκλησίας όσο και εκείνα της ελληνικής κοινότητας.²²⁵

Ο Φραγκούδης επισημαίνει ότι οι Άγγλοι εκμεταλλεύονταν την ύπαρξη των πελατειακών δικτύων των κοινωνικά και οικονομικά ισχυρών παραγόντων παραχωρώντας σε αυτούς υψηλά αξιώματα, όπως για παράδειγμα στο Εκτελεστικό Συμβούλιο, δίδοντας έτσι σε αυτούς πρόσβαση στην εξουσία. Με τον τρόπο αυτό δημιουργείτο ένας φαύλος κύκλος, καθώς πολύς κόσμος απευθυνόταν σε αυτούς τους παράγοντες είτε για προσωπικά είτε για τοπικά ζητήματα. Έτσι οι άνθρωποι αυτοί κατάφερναν να διακονούν την εξουσία τους.²²⁶

Αυτή η κοινωνικοοικονομική κατάσταση που επικρατούσε οδηγούσε όχι μόνο στην οικονομική εξάρτηση των φτωχών από τους πλουσίους αλλά και στη δημιουργία πολιτικής πατρωνίας και πελατειακών σχέσεων. Στην Κύπρο δεν είχαν ακόμα εδραιωθεί κάποια αξιόπιστα τραπεζικά ιδρύματα και δεν υπήρχε κρατική δανειοδότηση, ενώ μέχρι το 1901 η ψηφοφορία ήταν φανερή με αποτέλεσμα να μη διασφαλίζεται η μυστικότητα της ψήφου. Το γεγονός ότι η ψηφοφορία δεν κατέστη ποτέ υποχρεωτική συνέβαλλε στο να μην υλοποιείται η λαϊκή κυριαρχία και στη μη

²²⁵ Βλ. Rolandos Katsiaounis, «Social and Political Change in Cyprus: 1878-1924», σσ. 223-251, *Επετηρίς του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών*, XXI, Λευκωσία: Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, 1995, σ. 229· Katsiaounis, *Labour...*, ό.π., σσ. 89-90· Hubert Faustmann, «Clientelism in the Greek Cypriot Community of Cyprus Under British Rule», *The Cyprus Review*, Vol. 10, No. 2 (Fall), Nicosia: Intercollege, 1998, σσ. 44-46· Γεώργιος Σ. Γεωργαλλίδης, «Ο Χαρακτήρας της Κυπριακής Πολιτικής, Οι Διχόνοιες των Κυπρίων και η Κρίση του 1931», σσ. 81-95, *Διαλέξεις Λαϊκού Πανεπιστημίου*, Αρ. 5, Λευκωσία: Εκδόσεις Δήμου Λευκωσίας, 1997, σ. 83.

²²⁶ Γεώργιος Φραγκούδης, *Ιστορία του Αρχιεπισκοπικού Ζητήματος Κύπρου, 1900-1910*, Αλεξάνδρεια: Εκδόσεις Αιχμή, 1911 (επανέκδοση 2002), σ. 9.

καταπολέμηση των φαινομένων της δωροδοκίας και της εξαγοράς ψήφων γεγονός που αποτέλεσε αντικείμενο κριτικής και από τον τύπο της εποχής.²²⁷

Οι πελατειακές σχέσεις ευνοούνταν επίσης από το γεγονός ότι η κυπριακή κοινωνία ήταν μικρή με πολλά διάσπαρτα μικρά χωριά. Στην κατάσταση αυτή εμπλεκόμενη ήταν και η Εκκλησία που ήταν τότε ο μεγαλύτερος ιδιοκτήτης γης στην Κύπρο, καθώς ενοικίαζε την κτηματική της περιουσία σε πλουσίους πολίτες και αυτοί με τη σειρά τους την υπενοικίαζαν στους μικροκαλλιεργητές. Αυτοί σταδιακά έχαναν το δικαίωμα να εμπορεύονται ελεύθερα τα προϊόντα τους και τύγχαναν εκμετάλλευσης από τους μεσίτες και τους δανειστές χρημάτων. Έτσι, καθώς οι φτωχοί ήταν οικονομικά εξαρτημένοι από τους πλουσίους, οι οποίοι λειτουργούσαν ως κοινοί τοκογλύφοι, προσέρχονταν και στις κάλπες με καθοδηγούμενη πολιτική συμπεριφορά.²²⁸ Κυριαρχούσε επομένως η δύναμη του χρήματος και οι πελατειακές σχέσεις αντί η ιδεολογία, ενώ πολιτική και κοινωνική ελίτ κατά την χρονική περίοδο που εξετάσαμε σε πολύ μεγάλο βαθμό ταυτίζονταν.

Ένας άλλος παράγοντας που συνέβαλε στη διαμόρφωση της πιο πάνω κατάστασης είναι το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού της Κύπρου αυτής της περιόδου ασχολείτο με τον αγροτικό τομέα και υπέφερε από την οικονομική δυσπραγία. Αυτοί οι αγράμματοι στη συντριπτική τους πλειοψηφία άνθρωποι λόγω της φύσης της εργασίας τους δεν είχαν χρόνο για να ασχοληθούν ενεργά με την πολιτική σε αντίθεση με τους εμπορομεσίτες και τους δικηγόρους, οι οποίοι απολάμβαναν ευέλικτου ωραρίου, εργασιακής ασφάλειας, οικονομικής ισχύος, αλλά και υπεροχής μορφωτικού επιπέδου.

Επιπρόσθετα η ύπαρξη τριών μεγάλων εκλογικών περιφερειών και μικρού αριθμού εκλογικών κέντρων με πλήθος κοινοτήτων σε συνδυασμό με τις δυσκολίες πρόσβασης των εκλογέων στα εκλογικά κέντρα δεν διασφάλιζαν τη γεωγραφική αντιπροσώπευση και μετέτρεπαν το Νομοθετικό σε αποκλειστική υπόθεση των πλουσίων των αστικών κέντρων. Οι φτωχοί σε πολλές περιπτώσεις έπρεπε να διανύσουν μεγάλη απόσταση από το χωριό τους για να φτάσουν στα κέντρα ψηφοφορίας γεγονός που ευνοούσε τις πελατειακές σχέσεις και τους οικονομικά ισχυρούς υποψηφίους, οι οποίοι πλήρωναν ακόμα και τα έξοδα μεταφοράς των υποστηρικτών τους. Ακόμη το γεγονός ότι οι πρώτες εκλογικές αναμετρήσεις διεξάγονταν στην περίοδο του θερισμού σε μια κατά

²²⁷ «Η υποχρεωτική ψηφοφορία», *Ελευθερία*, 2 Δεκεμβρίου 1925, σ. 1.

²²⁸ Βλ. Katsiaounis, *Labour...*, ό.π., σσ. 89-90.

βάση αγροτική κοινωνία και σε καθημερινές εργάσιμες ημέρες ήταν ακόμη μερικά εμπόδια για την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος.²²⁹ Διαμορφώθηκε έτσι η νοοτροπία στην κυπριακή κοινωνία ότι οι μορφωμένοι, οι πλούσιοι και οι κληρικοί θεωρούνταν αυτοδικαίως οι πιο ικανοί για να αντιπροσωπεύσουν τον πληθυσμό στο Νομοθετικό.²³⁰

Παρά το γεγονός ότι το νέο σύστημα ψηφοφορίας του 1906 συνιστούσε βελτίωση σε σχέση με το προγενέστερο, το υψηλό ποσοστό αναλφαριθμητισμού συντήρησε το σύστημα ψηφοφορίας με κάρτα (voting ticket) και δεν επέτρεψε την εισαγωγή ψηφοδελτίου και τη δυνατότητα δήλωσης είτε μεμονωμένων υποψηφίων είτε από συνδυασμό. Την κατάσταση αυτή υποβοηθούσε και το γεγονός ότι δεν υπήρχαν οργανωμένα σύνολα για πολιτικές διεκδικήσεις. Αναγνωρίζονταν μόνο ατομικές υποψηφιότητες, πράγμα που αποτέλεσε εμπόδιο για τη δημιουργία πολιτικών σχηματισμών και σταθερών εκλογικών συνεργασιών. Δεν υπάρχουν δηλαδή κόμματα αρχών ή οργανωμένα σύνολα, τα οποία να έχουν συγκεκριμένη οργάνωση, καταστατικό, συλλογικά όργανα, πολιτικό πρόγραμμα κτλ. Εντούτοις η λέξη κόμμα χρησιμοποιείται ήδη στον τύπο από το 1883 («Η πρώτη εν Κύπρω ψηφοφορία», *Νέον Κίτιον*, 10 Ιουνίου 1883). Υπήρχαν όμως διαπροσωπικές συμμαχίες πολιτευτών, συνήθως λίγο πριν τις γενικές εκλογές, οι οποίες αυτοαποκαλούνται ή εκλαμβάνονται ως κόμματα (π.χ. «κυρηναϊκό»-«κιτιακό» κατά την περίοδο του «αρχιεπισκοπικού ζητήματος»). Έτσι σημαντικά κοινωνικά προβλήματα, όπως η τοκογλυφία ή οι άσχημες συνθήκες εργασίας, δεν αναδείχθηκαν από τους διάφορους πολιτικούς παράγοντες, καθώς κάτι τέτοιο θα έπληττε τους ίδιους, εφόσον οι ίδιοι ευρισκόμενοι σε θέση ισχύος και θύτες όντες εκμεταλλεύονταν την κατάσταση προς δικό τους όφελος.

13. Επίλογος

Αξιολογώντας τα πιο πάνω στοιχεία διαπιστώνουμε ότι επί Αγγλοκρατίας παρατηρείται κάποια πρόοδος όσον αφορά τη συμμετοχή των Κυπρίων στη διακυβέρνηση σε σχέση με το δεσποτισμό της Οθωμανοκρατίας, γεγονός που συνέβαλε στη σταδιακή συγκρότηση πολιτικής ζωής. Αυτό ιδίως εκφράζεται μέσω της συμμετοχής των Κυπρίων στο Νομοθετικό Συμβούλιο. Το ζήτημα που κυριαρχεί είναι το αίτημα για την ένωση με την Ελλάδα. Εντούτοις δεν μπορούμε να πούμε ότι έχουν

²²⁹ Κατσιαούνης, «Εκλέγειν...», ό.π. σ. 341.

²³⁰ Παπαδημήτρης-Πετρίδης, ό.π., τ. Γ, σ. 136.

εφαρμοστεί πλήρως οι δημοκρατικές διαδικασίες. Η διασύνδεση του δικαιώματος της ψήφου με την κατοχή περιουσίας και η συντήρηση των πελατειακών σχέσεων, η οποία οδηγούσε αποκλειστικά στην εκλογή παραγόντων του κοινωνικοοικονομικού κατεστημένου, η μη συμμετοχή των γυναικών στις εκλογές (όπως όμως συνέβαινε στις πλείστες χώρες της τότε εποχής), ο εθνοτικός/θρησκευτικός διαχωρισμός των Κυπρίων, το γεγονός ότι οι Άγγλοι είχαν εξασφαλισμένη την πλειοψηφία στις ψηφοφορίες του Νομοθετικού, η μη αρμοδιότητα του Νομοθετικού για τον προϋπολογισμό της Κύπρου μαζί με το γεγονός ότι ο άγγλος βασιλιάς και ο ύπατος αρμοστής της Κύπρου μπορούσαν να απορρίπτουν κατά το δοκούν τις όποιες αποφάσεις λάμβανε το νομοθετικό σώμα είναι αποδείξεις ότι η συμμετοχή των Κυπρίων στη διακυβέρνηση ήταν μάλλον τυπική παρά ουσιαστική. Επομένως οι Άγγλοι μόνο φαινομενικά παραχώρησαν πολιτικά δικαιώματα. Στην πραγματικότητα κανείς δεν μπορούσε να σταθεί εμπόδιο στις όποιες αποφάσεις τους και στην προσπάθεια προώθησης των συμφερόντων τους. Εντούτοις είναι πολύ σημαντικό ότι μετά από πάρα πολλά χρόνια οι Κύπριοι μετέχουν σε εκλογική διαδικασία και εκπροσωπούνται στην εξουσία μέσω αιρετών διαδικασιών.

14. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΟ 1

Το Διάταγμα εν Συμβουλίω της 14ης Σεπτεμβρίου 1878 με το οποίο εγκαθιδρύθηκαν το Νομοθετικό και το Εκτελεστικό Συμβούλιο²³¹

"Φόρεϊν Όφισ, 20 Σεπτεμβρίου, 1878

Κύριε

Σας διαβιβάζω κατωτέρω διάταγμα εν Συμβουλίω της Αυτής Μεγαλειότητας της 14ης τρεχοντος με το οποίο συγκροτείται γραφείο Υπάτου Αρμοστού και Αρχιδιοικητού σε όλη τη νήσο της Κύπρου και προβλέπει για τη διακυβέρνηση της ως άνω αναφερόμενης νήσου.

Επισυνάπτονται πενήντα αντίγραφα.

Η αποστολή σας και οι διαταγές ως Υπατου Αρμοστού, θα σας σταλούν με το επόμενο ταχυδρομείο.

Σώλσπερι".

«ΔΙΑΤΑΓΜΑ της Α. Μ. εν Συμβουλίω κανονίζον τὰ της Κυβερνήσεως της Κύπρου.

Ἐν τοῖς Ἀνακτόροις τοῦ Βαλμοράλ τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1878.

ΠΑΡΟΝΤΕΣ :

Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα

Ἡ Α. Β. Υ. ὁ Πρίγκηψ Λεοπόλδος

Ὁ Μαρκήσιος τῆς Δόρνης

Ὁ κ. Ὑπουργὸς Ἑξῶς

Ὁ Σιρ Θωμὰς Μίδλετον Βίδωλφ.

«Ἐπειδὴ εἶν' ἐπ'ἀνάγκης νὰ ληφθῇ πρόνοια διὰ τὴν ἐξάσκησιν τῆς δυνάμεως καὶ δικαιοδοτίας, αἵτινες ἀνετέθησαν διὰ Συνθήκης τῇ Α. Μ. τῇ Βασιλείᾳ ἐντὸς καὶ ἐπὶ τῆς νήσου Κύπρου.

«Νῦν, ἐπομένως, ἡ Α. Μ. δυνάμει τῶν ἐξουσιῶν, δι' ὧν ὡς πρὸς τοῦτο περιβέβληται διὰ τῶν «Foreign Jurisdiction Acts, 1843 to 1878» ἢ ἄλλως πως, εὐαρεσιτεῖται τῇ συμβουλῇ τοῦ ἰδιαίτερου Αὐτῆς Συμβουλίου νὰ διατάξῃ καὶ διατάσσονται τάδε :

1. Θὰ ὑπάρχῃ ἀνώτερος Διοικητὴς καὶ Ἀρχιστράτηγος (ἐν τοῖς ἐφεξῆς καλούμενος «ὁ Ἀνώτερος Διοικητὴς») — ἐν τῇ ἐλληνικῇ ἐπεκράτῃ νὰ καλεῖται Ἀρμοστής) ἐν καὶ ἐπὶ τῆς εἰρημένης νήσου τῆς Κύπρου (ἐν τοῖς ἐφεξῆς καλούμενης «ἡ εἰρημένη νήσος»), καὶ τὸ πρόσωπον, ὅπερ θὰ καταλαμβάνῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἀρμοστοῦ θὰ διορίζεται κατ' ἐπιταγὴν φέρουσαν τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφὴν καὶ σφραγίδα τῆς Α. Μ.

2. Ὁ Ἀρμοστής θὰ διευθύνῃ τὴν κυβερνήσιν τῆς εἰρημένης νήσου ἐπ' ὀνόματι καὶ ἐκ μέρους τῆς Α. Μ., καὶ θὰ πράττῃ καὶ ἐκτελῇ πρεπόντως πᾶν ὅ,τι θ' ἀνήκῃ τῇ εἰρημένῃ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ καὶ τῇ παρὰ ταύτην παρασχεθείσῃ αὐτῷ ἐμπιστοσύνη, συνωδὰ ταῖς διαφόροις δυνάμει καὶ ἐξουσίαις ταῖς χορηγουμέναις ἢ ἀναιτιθεμέναις αὐτῷ δυνάμει τοῦ παρόντος διατάγματος, ὡς καὶ πασανδήπου ἄλλην ἐντολήν, ἥτις ὑπὸ τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφὴν καὶ σφραγίδα τῆς Α. Μ. θὰ ἐδίδετο αὐτῷ καὶ συνωδὰ ταῖς ὁδηγίαις, αἵτινες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν θὰ ἐδίδοντο αὐτῷ ὑπὸ τὴν ἰδιόχειρον ὑπο-

γραφὴν καὶ σφραγίδα, ἡ διὰ διατάγματος τῆς Α. Μ. ἐν Συμβουλίῳ, ἡ ὑπὸ τῆς Α. Μ. διὰ τινος τῶν Ὑπουργῶν της, καὶ κατὰ τοιοῦτους νόμους ἢ διατάγματα, ὅποια εἶναι ἢ θὰ τεθῶσι κατόπιν ἐν ἰσχύϊ ἐν τῇ εἰρημένῃ νήσῳ.

3. Ὁ Ἀρμοστής θὰ ἔχῃ ἐπίσημον σφραγίδα, φέρουσαν τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ἀξιώματός του, καὶ σῆμα ὅλον ἂν ἐκάστοτε εἰς τις τῶν Ὑπουργῶν τῆς Α. Μ. ἐγκρίνῃ, ἡ τιοῦται δὲ σφραγὶς θὰ θεωρεῖται ὡς δημοσία σφραγὶς τῆς εἰρημένης νήσου, καὶ δύναται νὰ φυλάττεται καὶ χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ διὰ τὴν σφράγισιν παντὸς ὅ,τι ἀπαιτεῖ τὴν σφραγίδα τῆς εἰρημένης νήσου. Καὶ μέχρις οὗ ληφθῇ πρόνοια περὶ δημοσίας (ἐπισήμου) σφραγίδος διὰ τὴν εἰρημένην νήσον, ἡ σφραγὶς τοῦ Ἀρμοστοῦ δύναται νὰ χρησιμοποιεῖται ὡς δημοσία σφραγὶς τῆς εἰρημένης νήσου πρὸς σφράγισιν παντὸς ὅ,τι ἀπαιτεῖ τὴν εἰρημένην σφραγίδα.

4. Θὰ ὑπάρχῃ ἐν τῇ εἰρημένῃ νήσῳ Νομοθετικὸν Συμβούλιον συστηθὲν ὡς περιττὸν ἀναφέρεται.

5. Ἔσται νόμιμον ἐν τὴν Ἀρμοστήν, τῇ συμβουλῇ τοῦ εἰρημένου Νομοθετικοῦ Συμβουλίου, νὰ κάμνῃ πάντας ἐκείνους τοὺς νόμους καὶ τὰ διατάγματα, ὡς ἂν ἐκάστοτε δύναται ν' ἀπαιτήσῃ ἡ ἀνάγκη τῆς εἰρήνης, τάξεως καὶ καλῆς διοικήσεως τῆς εἰρημένης νήσου, ὑποκείμενα ἐν ὑπότοις εἰς πάσας τὰς ἐκάστοτε τυχόν ὁδηγίας, αἵτινες θὰ ἐξεδίδοντο, ὑπὸ τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφὴν καὶ σφραγίδα τῆς Α. Μ. πρὸς ὁδηγίαν τοῦ Ἀρμοστοῦ καὶ τοῦ εἰρημένου Νομοθετικοῦ Συμβουλίου, προνοουμένου ἐν τούτοις, δι' ἐπιφυλάσσεια διὰ τούτου πλήρης ἐξουσία εἰς τὴν Α. Μ. διὰ τινος τῶν Ὑπουργῶν της νὰ ἐπικυροῖ ἢ ἀκυροῖ πάντα τοιοῦτον νόμον ἢ διάταγμα, ὡς προερρήθη, ἐν τῷ συνόλῳ ἢ ἐν μέρει καὶ νὰ κάμνῃ καὶ ἐπιβάλλῃ ἐκάστοτε, τῇ συμβουλῇ τοῦ ἰδιαίτερου της Συμβουλίου, πάντας ἐκείνους τοὺς νόμους καὶ διατάγματα, ὅλα ἢ ὅσωντα νὰ φανῶσιν αὐτῇ ἀναγκαῖα διὰ τὴν εἰρήνην, τάξιν καὶ καλὴν διοίκησιν τῆς εἰρημένης νήσου, καὶ τὸσον πλήρως ὡς ἐὰν δὲν ἐγένετο τὸ παρὸν διάταγμα.

²³¹ Ζαννέτος, *Ιστορία...*, ὁ.π., τ. Β, σσ. 72-77· Παπαδημήτρης-Πετρίδης, ὁ.π., τ. Α, σσ. 338-340.

6. Τὸ Νομοθετικὸν Συμβούλιον τὰς εἰρημένης νήσου θ' ἀπαρτίζεται ἐκ τοῦ ἐκάστοτε Ἀρμοστοῦ καὶ ἐκ τοιούτων ἄλλων δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ προσώπων μετ' αὐτῶν, μὴ ὄντων ἐλασσόνων τῶν τεσσάρων ἢ πλειόνων τῶν ὁκτὼ τὸν ἀριθμὸν, ὡς θὰ ὠνοματίζοντο καὶ ὑπεδεικνύοντο πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπὸ τῆς Α. Μ. δι' οἰαομένης ὁδηγίας ἢ ὁδηγῶν, ἐντολῆς ἢ ἐντολῶν, ἐκδιδόμενων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον παρ' Αὐτῆς ὑπὸ τὴν ἐαυτῆς ἰδιόχειρον ὑπογραφὴν καὶ σφραγίδα ἢ θὰ διορισθῶσι προσωρινῶς, ἀλλὰ πάντοτε μετ' τὴν θέλησιν καὶ εὐχαρίστησιν τῆς Ἀνάσης, ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ εἰς ἐκτέλεσιν παρηγορήσαντες ὁδηγίας ἢ ὁδηγῶν, ἐντολῆς ἢ ἐντολῶν ὑπὸ τοιαύτην ἰδιόχειρον ὑπογραφὴν, ὡς προεργηθῇ, προνοούμενον πάντοτε, οὗ τὸ ἥμισυ τῶν ἄλλων μελῶν τοῦ εἰρημένου Συμβουλίου ἐκτὸς τοῦ Ἀρμοστοῦ, θὰ εἶναι ἄτομα κατέχοντα δημόσια ὑποργήματα ἐν τῇ εἰρημένη νήσῳ, τὰ ὅποια θὰ καλῶνται «ἐπίσημα μέλη» καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ θὰ εἶναι κάτοικοι τῆς εἰρημένης νήσου, τὰ ὅποια θὰ καλῶνται «ἀνεπίσημα μέλη» καὶ θὰ κατέχῃσι τὰς ἐδρας τῶν ἐν τῇ εἰρημένῳ Συμβουλίῳ ἐπὶ περιόδον δύο ἐτῶν μόνον, ἐπαναδιορίσιμα δὲ δι' ὁμοίαν περίοδον, ὡς ἐκάστοτε θὰ ἐφαίνετο πρόσφορον».

(Τὰ μέχρι τοῦδε ἄρθρα τοῦ διατάγματος παρειτέθησαν ἐπὶ λέξει ὡς τὰ μᾶλλον σημαίνοντα, τὰ ἐφεξῆς ὁμῶς θὰ παρατεθῶσιν ἐν περιλήψει ὡς τὰ πολλά).

7. Ἐν περιπτώσει προσωρινῆς ἀπουσίας ἢ ἀνικανότητος μέλους τινὸς ἢ θανάτου αὐτοῦ ὁ Ἀρμοστής ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ διορίζειν εἰς προσωρινὴν ἢ διαρκῆ ἀνικατάστασιν ἄλλο, τῆς Α. Μ. ἔχουσης πάντοτε τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐγκρίνῃ ἢ ἀπορρίψῃ τὸν διορισμὸν.

8. Πᾶν μέλος θὰ κατέχῃ τὴν ἐν τῇ Συμβουλίῳ θέσιν του ἐφ' ὅσον εὐαρεστοῖται ἡ Βασιλίσσα, ἢ δὲ δι' οἰονδήποτε λόγον ἀλλοίωσις τῆς ἀναλογίας μεταξὺ ἐπισήμων καὶ ἀνεπισήμων μελῶν δὲν κωλύει τοῦ νὰ ἐργάζεται τὸ Συμβούλιον καὶ αἱ ἀποφάσεις αὐτοῦ νὰ ἔχῃσι κῆρος.

9. Τὰ ἐπίσημα μέλη θὰ προηγῶνται τῇ τάξει τῶν ἀνεπισήμων.

10. Τοῦ Συμβουλίου προεδρεύει ὁ Ἀρμοστής ἢ ὁ ἀντιπρόσωπος του ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ ἢ τὸ πρῶτον τῇ τάξει παρὸν ἐπίσημον μέλος. Ἀπαντὰ τὰ ζητήματα λύνονται διὰ τῆς πλειονοψηφίας. Ὁ Πρόεδρος ἔχει τὴν ψήφον μέλους, τὴν νικῶσαν δ' ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας.

11. Εἰς οὐδεμίαν (ἐκτὸς τῆς ἀναβολῆς) δύναται τὸ Συμβούλιον νὰ προβῇ ἐργασίαν ἂν μὴ ὑπάρχῃσι τρία τοῦλάχιστον μέλη παρόντα ἐκτὸς τοῦ Προέδρου.

12. Τὸ Συμβούλιον ἐν τῇ ἐργασίᾳ του θὰ συμμορφῶται ταῖς ἐκάστοτε ὁδηγίαις τῆς Α. Μ. πρὸς τὸν Ἀρμοστήν.

13. Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους τὸ Συμβούλιον δύναται νὰ κάμνῃ τοὺς ἐσωτερικοὺς κανονισμοὺς του.

14. Πᾶν μέλος, ὅπερ θὰ ὑπέπιπεν εἰς χρεοκοπίαν ἢ ἀνικανότητα πληρωμῆς ἢ θὰ κατεδικάζετο ἐπὶ ἐγκλήματι ἢ θ' ἀπουσίαζε πέρα τῶν τριῶν μηνῶν ἄνευ ἀδείας τοῦ Ἀρμοστοῦ, δύναται νὰ στερηθῇ ὑπὸ τούτου τῆς θέσεώς του ἐν τῇ Συμβουλίῳ.

15. Ὁ Ἀρμοστής δύναται νὰ παύσῃ οἰονδήποτε μέλος.

16. Πᾶν ἀνεπίσημον μέλος δύναται νὰ παραιτηθῇ ὑποβάλλον γραπτὴν αἴτησιν. Ἡ παραίτησις θεωρεῖται ἐν ἰσχύϊ, ἀφ' ἧς σιγμῆς δοθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ ἡ σχετικὴ ἀπάντησις.

17. Οὐδεὶς νόμος ἢ διάταγμα τοῦ Συμβουλίου εἶν' ἐν ἰσχύϊ πρὶν ἢ κυρωθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ ἐν ὀνόματι τῆς Βασιλείας.

18. Ὁ Ἀρμοστής ἔχει, ἐν περιπτώσει στάσεως, τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκδίδειν, χάριν τῆς εἰρήνης καὶ τάξεως, διατάγματα λαμβάνοντα ἰσχὺν νόμων οὐχὶ πλέον τῶν ἐξ μηνῶν, ὑπὸ τὴν ἐγκρισιν δὲ πάντοτε τῆς Βασιλείας.

19. Πᾶς ἀκυρούμενος ὑπὸ τῆς βασιλείας νόμος ἢ διάταγμα παύει ὡς ἐν ἰσχύϊ, ἀφ' ἧς ἡ ἀκύρωσις δημοσιευθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ ἐν τῇ Ἑρμεσίδι τῆς Κυβερνήσεως.

20. Ὁ Ἀρμοστής δύναται νὰ διαθέσῃ ἐπ' ὀνόματι τῆς Βασιλείας γαίους, αἰτίτες τομίμας δέονται νὰ διατεθῶσιν ὑπὸ τῆς Α. Μεγαλειότητος.

21. Ὁ Ἀρμοστής δύναται νὰ καταστήρῃ καὶ διορίσῃ δικαστὰς ὡς καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ἀναγκαίους ὑπαλλήλους τῆς νήσου, ὅσοι δύνανται νομίμως νὰ διορισθῶσιν ὑπὸ τῆς Βασιλείας καὶ οἱ ὅποιοι θὰ κατέχῃσι τὰς ἐαυτῶν θέσεις ἐφ' ὅσον εὐαρεστοῖται ἡ Α. Μεγαλειότης.

22. Ὁ Ἀρμοστής ἔχει τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς Βασιλείας δικαίωμα τῆς χάριτος ἐπὶ τῶν καταδικῶν.

23. Ὁ Ἀρμοστής ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐλαττοῦν πρόστιμα, ποινὰς ἢ ἀποζημιώσεις, οὐχὶ ὁμῶς πέρα τῶν 50 λιρῶν δι' ἐκάστην περίπτωσιν.

24. Ὁ Ἀρμοστής ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ παύειν ὑπαλλήλους ὑπὸ τὴν ἐγκρισιν τῆς Βασιλείας.

25. Θὰ ὑπάρχῃ ἐν τῇ νήσῳ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ συμβουλευέειν τὸν Ἀρμοστήν ἐν Ἑκτελεστικῷ Συμβούλιῳ, ὅπερ θὰ ἀποτελεῖται ἐκ τοιούτων προσώπων καὶ θὰ ὁργανῶται κατὰ τὰς ἐκάστοτε πρὸς τὸν Ἀρμοστήν ὁδηγίας τῆς Α. Μ. Πάντα τὰ μέλη αὐτοῦ θὰ κατέχῃσι τὰς θέσεις τῶν ἐφ' ὅσον εὐαρεστοῖται ἡ Βασιλίσσα. Τὸ δὲ Συμβούλιον θὰ συμμορφῶται πάντοτε ταῖς ὡς ἄνω ὁδηγίαις.

26. Ἐν περιπτώσει θανάτου, ἀνικανότητος, μεταθέσεως ἢ ἀπουσίας τοῦ Ἀρμοστοῦ, τὴν διοίκησιν ἀναλαμβάνει ὁ ἐκ τῶν προτέρων ὁρισθεὶς ἀντικαταστάτης του ἢ ἐν περιπτώσει ἐλλείψεως τοιαύτης προνοίας ὁ πρῶτος τῇ τάξει ἀξιωματικὸς τοῦ ἐν τῇ νήσῳ τακικοῦ στρατοῦ.

27. Τὰ ἐξῆς Διατάγματα ἐν Συμβουλίῳ τῆς Ἀνάσης : ἦτοι τὸ τῆς 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1873 διὰ τὸν διακανονισμὸν τῆς προξενικῆς δικαιοδοσίας ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, τὸ τῆς 13 Μαΐου τοῦ 1875 διὰ τὴν εἰσπραξὶν νοσοκομειακῶν δικαιωμάτων ἐπὶ τῶν βρετανικῶν πλοίων ἀνὰ τὰς εἰρημένας χώρας, καὶ τὸ τῆς 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 1875, τὸ τροποποιεῖν τὸ τῆς 12 Δεκεμβρίου 1873, θὰ παύσῃσι ἰσχύοντα ἐν Κύπρῳ μετὰ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν θὰ ἐκδοθῇ εἰδικὸν ἐπὶ τούτῳ διάγγελμα τοῦ Ἀρμοστοῦ, μετὰ τῶν ἐπιφυλάξεων δ' αἱ τυχόν θὰ περιέχῃ τὸ διάγγελμα τοῦτο.

28. Τὰ παρὸν Διατάγματα θ' ἀρξῇσι ἰσχύον ὡς ἐξῆς :

Α' Ὡς πρὸς τὸν διορισμὸν τοῦ Ἀρμοστοῦ καὶ τὴν ἐκδοσὶν οἰονδήποτε ὁδηγῶν ἀπὸ καὶ μετὰ τὴν σύνταξιν τοῦ παρόντος Διατάγματος. Β' Ὡς πρὸς πάντα τὰ λοιπὰ ζητήματα καὶ προβλήματα τὰ περιλαμβανόμενα ἐν τῷ παρόντι διατάγματι εὐθὺς ἀπὸ καὶ μετὰ τὴν ἡμέραν, ἧς θὰ ὁρισθῇ διὰ τὴν δημοσίευσιν διαγγέλματος τινὸς ἐν τῇ νήσῳ κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀρμοστοῦ.

Τὸ παρὸν Διατάγμα θὰ μένῃ ἐν ἰσχύϊ μέχρις οὗ ἀνακληθῇ ἢ ἀλλοιωθῇ ὑπὸ τῆς Α. Μ. ἐν Συμβουλίῳ.

Ὁ ἐξουχάτος Μαρκήσιος Σαλisbury καὶ ὁ ἐνιμνότητος Κόμης Κράμφορνκ, δύο Ὑπουργοὶ τῆς Α. Μ. καὶ οἱ Λόρδοι τοῦ θησαυροφυλακίου θὰ δώσωσιν ἕκαστος τὰς ἀποχωρῶσας ὁδηγίας.

(Σ. Γ. Peel.

ΣΤΟΙΧΕΙΟ 2

Το «Διάταγμα εν Συμβουλίῳ» («Order in Council») της 30ῆς Νοεμβρίου 1882 ή αλλιώς «Σύνταγμα του 1882»²³²

Ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ Windsor
Τὴν 30ὴν ἡμέραν τοῦ Νοεμβρίου 1882.

ΠΑΡΟΝΤΕΣ

Ἡ Αὐτὴς ἐκλαμπροτάτη Μεγαλειότης ἡ Ἀνασσα
Ἡ Αὐτοῦ Βασιλικὴ Ὑψηλότης ὁ Δεοπόλδος (Δοῦξ τῆς Albany)
Ὁ Δόξδος ἰδιαίτερος σφραγιστοφύλαξ
Ὁ Δόξδος Αὐλάρχης
Ὁ Κος Γλάδστον
Ὁ Γραμματεὺς οἰς William Vernon Harcourt.

Ἐπειδὴ διὰ διατάγματος τῆς Α. Μ. ἐν Συμβουλίῳ, χρονολογηθέντος ἐν Βalmoral τὴν δεκάτην τετάρτην ἡμέραν τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1878, συνιστῶντος τὸ ἀξίωμα Ἀρμοστοῦ καὶ Ἀρχιστρατήγου ἐν καὶ ἐπὶ τῆς Νήσου Κύπρου (ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τούτῳ κατόπιν καλουμένου Ἀρμοστοῦ) καὶ προνοοῦντος διὰ τὴν Κυβέρνησιν τῆς εἰρημένης Νήσου, διατάσσεται, διὸ θὰ ὑπάρχῃ ἐν τῇ εἰρημένῃ Νήσῳ Νομοθετικὸν Συμβούλιον συνιστάμενον ὡς ἐν τῷ εἰρημένῳ Διατάγματι ἀναφέρεται :

Καὶ ἐπειδὴ προνοεῖται ἐν τῷ εἰρημένῳ Διατάγματι ἐν Συμβουλίῳ, διὸ τὸ ρηθὲν Διάταγμα θὰ μένῃ ἐν ἰσχύϊ μέχρι οὐ αὐτὸ ἤθελεν ἀνακληθῆναι ἢ μεταβληθῆναι ὑπὸ τῆς Α. Μ. τῇ συμβουλῇ τοῦ ἰδιαίτερου αὐτῆς Συμβουλίου,

Καὶ ἐπειδὴ εἶν' ἐπ' ἀνάγκης νὰ μεταβληθῇ τὸ σύνταγμα τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου τῆς Κύπρου (εἰς τὸ ἐξῆς ἐνταῦθα καλουμένης «ἡ Νήσος»),

Νῦν, ἐπομένως, ἡ Αὐτὴς Μεγαλειότης, δυνάμει τῶν ἐξουσιῶν, δι' ὧν ὡς πρὸς τοῦτο περιέβληται, εὐαρεστεῖται, διὰ καὶ σὺν τῇ συμβουλῇ τοῦ ἰδιαίτερου αὐτῆς Συμβουλίου, νὰ διατάξῃ καὶ διατάσσονται διὰ τούτου τὰ ἀκόλουθα :

1. Τὸ Νομοθετικὸν Συμβούλιον, ὡς συνέστη ὑπὸ τοῦ εἰρημένου Διατάγματος ἐν Συμβουλίῳ, δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ λειτουργοῦν καὶ αἱ ἀποφάσεις του θὰ ἔχωσιν ἰσχὺν μέχρι τῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου, ὡς συντάσσεται ὑπὸ τοῦ παρόντος Διατάγματος, καὶ ἀπὸ καὶ μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοσοῦτον ἐκ τοῦ εἰρημένου Διατάγματος, ὅσον ἀφορᾷ τὸ νομοθετεῖν καὶ τὴν σύστασιν καὶ λειτουργίαν τοῦ εἰρημένου Συμβουλίου (ἥτοι τὰ περὶ τούτων ἄρθρα τὰ ἡριθμημένα ἀπὸ τοῦ 4 μέχρι 19, ἀμφοτέρων συμπεριλαμβανομένων) ἔσεται ἀνακεκλημένον, καὶ νῦν διὰ τούτου ἀνακαλεῖται, ἀλλ' ἂνεν βλάβης εἰς ὅ,τι νομίμως ὑπὸ τοῦτο ἐγένετο.

2. Τὸ Νομοθετικὸν Συμβούλιον τῆς Κύπρου (ἐν τοῖς ἐξῆς ἐνταῦθα καλούμενον «τὸ Συμβούλιον») θὰ συνταχθῇ ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς ἐνταῦθ' ἀναφέρεται.

3. Ἔσται νόμιμον τῷ Ἀρμοστῇ, τῇ συμβουλῇ καὶ συγκαταθέσει τοῦ Συμβουλίου, νὰ ποιῇ πάντας ἐκείνους τοὺς νόμους, οἵτινες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κρίνονται ἀναγκαῖοι διὰ τὴν εἰρήνην, τὴν τάξιν καὶ τὴν καλὴν διοίκησιν τῆς Νήσου, ὑπὸ τούτον τὸν περιορισμὸν, ὅτι δὲν θὰ εἶναι νόμιμον διὰ τὸν Ἀρμοστὴν καὶ τὸ Συμβούλιον νὰ ποιῶσιν οἰονδήποτε νόμον ἀλλοιοῦντα τὸ σύνταγμα τοῦ Συμβουλίου. Πλήρης ἐν τούτοις ἐξουσία ἐπιφυλάσσεται διὰ τούτου τῇ Α. Μ., τοῖς Κληρονόμοις καὶ Διαδόχοις τῆς, διὰ τινος Αὐτῆς ἢ αὐτῶν Ὑπουργῶν, νὰ ἐπικυρῶσιν ἢ ἀκυρῶσιν οἰονδήποτε νό-

μους ἐν τῇ ὁλότῃ ἢ ἐν μέρει, καὶ νὰ κάμῃ καὶ ἐπιβάλλῃ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τῇ συμβουλῇ τοῦ Αὐτῆς ἢ αὐτῶν ἰδιαίτερου Συμβουλίου, τοιοῦτους νόμους, οἳοι Ταῦτη ἢ αὐτοῖς θὰ ἐφαίνοντο ἀναγκαῖοι διὰ τὴν εἰρήνην, τὴν τάξιν καὶ τὴν καλὴν διοίκησιν τῆς Νήσου, τοσοῦτω πλήρως, ὡς ἐὰν τὸ Διάταγμα τοῦτο δὲν ἐγένετο.

Πᾶς νόμος, ἡ οἰονδήποτε μέρος αὐτοῦ, ὅπερ θὰ ἀκυρωθῇ ὑπὸ τῆς Α. Μ., τῶν Κληρονόμων καὶ Διαδόχων τῆς, θὰ παύῃ ὧν ἐν οἰαδήποτε ἰσχύϊ ἢ ἐνεργείᾳ, εὐθὺς ὡς κοινοποιηθῇ διὰ προκηρύξεως ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ.

4. Οὐδεὶς νόμος γινόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ, τῇ συμβουλῇ καὶ συγκαταθέσει τοῦ Συμβουλίου θὰ τίθεται ἐν ἰσχύϊ, μέχρι οὐ ὁ Ἀρμοστὴς παρᾶσχῃ τὴν ἐπὶ τούτου συγκατάθεσιν του ἐπ' ὀνόματι τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, καὶ ἐκ μέρους Ταύτης, καὶ ὑπογράφῃ αὐτὸν εἰς ἔνδειξιν τῆς τοιαύτης συγκαταθέσεως, ἢ μέχρι οὐ ἡ Α. Μ. εὐαρεστηθῇ νὰ δηλώσῃ, διὸ τίθεται ἐν ἰσχύϊ.

Ὅποτεδήποτε οἰοσδήποτε νόμος παρουσιάζεται τῷ Ἀρμοστῇ διὰ τὴν συγκατάθεσιν του, δύναται οὗτος νὰ δηλώσῃ, διὸ συγκατατίθεται εἰς τοιοῦτον νόμον, ἢ διὸ ἀρνείται νὰ συγκατατεθῇ εἰς τοῦτον, ἢ διὸ ἐπιφυλάττει τὸ τοιοῦτον εἰς τὴν γνώμην τῆς Α. Μ.

5. Ὁ Ἀρμοστὴς δὲν θὰ συγκατατίθεται εἰς οὐδένα νόμον, δι' οὐ οἰοσδήποτε τῶν φόρων, δασμῶν ἢ δικαιωμάτων τῶν νῦν εἰσπραττομένων θὰ ἀλλοιωθῇ ἢ καταργηθῇ, ἐὰν μὴ προηγουμένως ἐγκριθῇ ἢ τοιαύτη ἀλλοίωσις ἢ κατάργησις ὑπὸ τῆς Α. Μ.

6. Τὸ Συμβούλιον θ' ἀπαρτιζήτ' ἐκ τοῦ Ἀρμοστοῦ καὶ δέκα ὀκτώ μελῶν, ἐξ ὧν δώδεκα ἔσονται αἰρετὰ καὶ ἐξ μὴ αἰρετὰ.

Τὸ Συμβούλιον δὲν θὰ καθίσταται ἀναρμόδιον πρὸς ἐργασίαν διὰ τὸν λόγον οἰονδήποτε χρεῶν μεταξὺ τῶν αἰρετῶν καὶ μὴ αἰρετῶν Μελῶν.

7. Τὰ μὴ αἰρετὰ μέλη ἔσονται τοιοῦτοι κάτοχοι δημοσίων θέσεων ἐν τῇ Νήσῳ ὑπάλληλοι, ὡς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν θὰ ὀνομάζωνται ἢ ὀρίζωνται ὁ οἰαδήποτε ἐπιταγῆς, φερούσης τὴν Ὑπογραφὴν καὶ Σφραγίδα τῆς Α. Μ. ἢ διὰ τινος τῶν Ὑπουργῶν.

Ὅλα τὰ τοιαῦτα μὴ αἰρετὰ μέλη θὰ κατέχωσι τὰς ἐαυτῶν θέσεις ἐν τῷ Συμβουλίῳ ἐφ' ὅσον ἡ Α. Μ. εὐαρεστεῖται, καὶ ὁ Ἀρμοστὴς δύναται δι' οἰονδήποτε ἐγγράφου φέροντος τὴν Δημοσίαν Σφραγίδα τῆς Νήσου ν' ἀπαλλάττῃ οἰονδήποτε τοιοῦτο μέλος ἀπὸ τὴν ἐξάσκησιν τῶν καθηκόντων του ὡς μέλους.

8. Ἐάν τι μὴ αἰρετὸν μέλος ἀποθάνῃ, ἢ ἐκ τινος αἰτίας παύσῃ ἢ καταστῇ ἀνίκανον νὰ ἐνεργῇ ὡς μέλος τοῦ Συμβουλίου, ἢ ἀπαλλαγῇ τῶν καθηκόντων του ὡς μέλους, ἢ ἀπουσιάσῃ προσωρινῶς τῆς Νήσου, ὁ Ἀρμοστὴς δύναται, δι' ἐγγράφου του φέροντος τὴν Δημοσίαν Σφραγίδα τῆς Νήσου, νὰ διορίσῃ οἰονδήποτε κατάλληλον πρόσωπον ὡς προσωρινὸν μέλος εἰς τὴν θέσιν τοῦ τοιοῦτου μέλους. Πᾶς τοιοῦτος προσωρινὸς διορισμὸς δύναται ν' ἀπορριφθῇ ὑπὸ τῆς Α. Μ. διὰ τινος τῶν Ὑπουργῶν ἢ δύναται ν' ἀνακληθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ διὰ τινος ἐγγράφου, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη.

²³² Ζαννέτος, *Ιστορία...*, ὁ.π., τ. Β, σσ. 329-343.

Μέλος προσωρινῶς διορισθὲν θὰ παύται ἀμέσως ὡς μέλος, ἐὰν ὁ διορισμός του ἀπερριφθῇ ὑπὸ τῆς Α. Μ. ἢ ἐὰν τὸ μέλος, εἰς οὗ τὴν θέσιν διορισθῇ, ἐπανακάμῃ εἰς τὴν Νῆσον, ἢ κηρυχθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ ἱκανὸν διὰ τὴν ἐξάσκησιν τῶν καθηκόντων του ὡς μέλους τοῦ Συμβουλίου.

9. Τὰ μὴ αἰρετὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου θὰ ἔχωσι πρωτεῖα ὡς πρὸς τὰ αἰρετὰ μέλη, καὶ θὰ ἔχωσι πρεσβεῖα καὶ τάξιν μεταξὺ ἑαυτῶν κατὰ τὴν σειρὰν τῶν πρωτείων τῶν οἰκείων δημοσίων ὑπουργημάτων, ἢ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀμφιβολίας, ὡς θὰ διατάξῃ ἡ Α. Μ. διὰ τινος τῶν ἑαυτῆς Ὑπουργῶν.

10. Ἐκ τῶν δώδεκα αἰρετῶν μελῶν, τρία θὰ ἐκλέγωνται ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν καὶ ἐννέα ὑπὸ τῶν μὴ Μωαμεθανῶν ἐκλογέων.

11. Ἡ νῆσος θὰ διαιρεθῇ εἰς τρία ἐκλογικὰ διαμερίσματα ἐκλέγοντα ἕκαστον τέσσαρα μέλη, ὧν τὸ ἐν θὰ ἐκλέγεται ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν καὶ τὰ τρεῖς ὑπὸ τῶν μὴ Μωαμεθανῶν ἐκλογέων.

Μέχρις οὗ ὁ Ἀρμοστής θὰ διατάξῃ διὰ προκηρύξεως ἄλλως, τὰ ἐν λόγῳ διαμερίσματα θὰ συνίστανται ἐκ τῶν ἐπομένων καζάδων, ἥτοι:

1ον Διαμέρισμα, Λευκωσία καὶ Κερύνηια.

2ον Διαμέρισμα, Ἀμμόχωστος καὶ Λάρναξ.

3ον Διαμέρισμα, Λεμεσὸς καὶ Πάφος.

Πᾶς μὴ Μωαμεθανὸς ἐκλογεὺς δύναται νὰ ψηφίῃ τόσους ὑποψηφίους ἐν ἑκάστῳ διαμερίσματι, ὅσα πρόκειται νὰ ἐκλεγῶσι μέλη, διὰ τὰ ὁποῖα καλεῖται νὰ ψηφίσῃ. Δὲν δύναται ἢ νὰ δίδῃ μίαν μόνον ψηφον δι' ἕκαστον ὑποψήφιον, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὑπόχρεως νὰ ψηφίσῃ διὰ τὸν ὅλον ἀριθμὸν τῶν ἐκλεκτέων.

12. Πᾶς ἀνὴρ, ὦν εἴτε Ὁθωμανὸς ἢ Βρεταννὸς ὑπῆκοος, ἢ ἔχων διαμείνῃ ἐν τῇ νήσῳ οὐχὶ ἔλιπτον τῶν πέντε ἐτῶν, ὅστις ἀπέκτησε τὴν ἡλικίαν τοῦ 21 ἔτους καὶ ὅστις εἶναι φορολογούμενος οἰασθήποτε κλάσεως τῶν φόρων τῶν καλουμένων βεργὶ καὶ ἔχει κατὰ ἢ πρὸ τῆς 13 ἡμέρας τοῦ Ἰανουαρίου (νέας χρονολογίας) καθ' οἰονδήποτε ἔτος πληρώσῃ ἐν οἰκίᾳ πρὸς οἰονδήποτε ἐκλογικὸν διαμέρισμα ὅλα τὰ παρ' αὐτοῦ πληρωτέα βεργὶ, μέχρι τῆς χρονολογίας ταύτης, θὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὸ ἐπόμενον ἔτος ὡς ψηφοφόρος, καὶ, ὅταν οὗτος ἐγγραφῇ, νὰ ψηφίσῃ κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν μελῶν τοῦ τοιοῦτου διαμερίσματος.

Νοεῖται, ὅτι πᾶς τοιοῦτος ἀνὴρ, ὅστις κατὰ, ἢ μετὰ τὴν 14ην Ἰανουαρίου (νέας χρονολογίας) οἰονδήποτε ἔτος καὶ πρὸ τοῦ ὀρισθέντος χρόνου πρὸς σύνταξιν τοῦ καταλόγου τῶν ψηφοφόρων τοῦ ἔτους τούτου θὰ ἔχῃ πληρώσῃ ὅλα τὰ βεργὶ τὰ πληρωτέα παρ' αὐτοῦ μέχρι τῆς 13ης Ἰανουαρίου (νέας χρονολογίας) θὰ δικαιῶται ν' ἀνερχθῇ εἰς τὸν ἐντεταλμένον τὴν σύνταξιν τῶν καταλόγων διὰ τὸν Ναχιὲν τοῦ αἰτούντος, ὅπως περιλάβῃ ἐντὸς αὐτῶν τὸ ὄνομά του, καὶ ὁ εἰρημένος ὑπάλληλος, ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ τῆς ἀποδείξεως τῆς τοιαύτης πληρωμῆς, θὰ καταχωρίσῃ τὸ ὄνομα τοῦ τοιοῦτου προσώπου ἐν τοῖς καταλόγοις.

13. Ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ διὰ προκηρύξεως διοριζόμενος ἐν ἑκάστῳ Ναχιὲ Κυβερνητικὸς ὑπάλληλος ὀφείλει, ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἑκάστου ἔτους, ὀριζομένῳ ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ, νὰ συντάξῃ ἀληθῆ κατὰλογον πάντων τῶν προσώπων, τῶν πληρωνόντων βεργὶ ἐν τῷ οἰκίῳ Ναχιὲ, ἅτινα κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον θὰ δικαιῶνται νὰ ἐγγραφῶσιν ὡς ψηφοφόροι εἰς τὴν ἐκλογὴν μελῶν τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου διὰ τὸ ἐκλογικὸν διαμέρισμα, ἐν ᾧ ὁ τοιοῦτος Ναχιὲς κεῖται.

Ὁ εἰρημένος ὑπάλληλος ὀφείλει παρενθὺς νὰ διαβιβάσῃ τὸν τοιοῦτον κατάλογον πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Δικαστηρίου τοῦ Καζᾶ, ἐν ᾧ ὁ τοιοῦτος Ναχιὲς κεῖται, καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Δικαστηρίου ὀφείλει τὸ δυνατόν ταχύτερον νὰ ἐνεργήσῃ ὅπως πάντες οἱ οὕτω διαβιβασθέντες αὐτῷ κατάλογοι δημοσιευθῶσιν ὁμοῦ μετὰ εἰδοποιήσεως Ἀγγλιστὶ, Ἑλληνιστὶ καὶ

Τουρκιστὶ, ὅτι πᾶσαι αἱ κατ' αὐτῶν ἐνστάσεις θὰ ἀκουσθῶσι καὶ δικασθῶσι παρ' αὐτοῦ κατὰ τινα ἡμέραν ἢ ἡμέρας, ὀριζομένας ἐν τῇ εἰδοποιήσει, τῆς ἡμέρας ἢ τῶν ἡμερῶν τούτων οὐδὲν ἐκείνων, αἵτινες πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον θὰ ὀρισθῶσιν ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Δικαστηρίου, μετὰ τὴν ἀκοράσιν τῶν οἰωνδήποτε γενομένων ἐνστάσεων, θὰ ἀπαλείρῃ τῶν καταλόγων πάντα τὰ ὀνόματα, ὅσα κατὰ τὴν γνώμην του οὐκ ὀρθῶς κατεχωρίσθησαν ἐν αὐτοῖς, καὶ θὰ περιλάβῃ πάντα τὰ ὀνόματα, ὅσα κατὰ τὴν γνώμην του οὐκ ὀρθῶς παρελείφθησαν ἀπ' αὐτῶν, καὶ θὰ μεριμνήσῃ, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοῦ προσώπου περιέχεται πλέον ἢ ἅπαξ ἐν τοῖς καταλόγοις. Νοεῖται, ὅτι οὐδεμία ἐνστασις ὡς πρὸς τὴν καταχώρισιν τοῦ ὀνόματος ἐκλογέως τινὸς θὰ ἀκούηται ἂν μὴ ὁ ἐνιστάμενος πρῶτον καταβάλῃ πέντε σελίνια παρὰ τῷ Γραμματεῖ τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Δικαστηρίου, ὡς ἐγγύησιν καλῆς πίστεως, τὰ ὁποῖα θὰ δημεύονται πρὸς ὄφελος τῆς Ἀνάσσης, ἐὰν ἡ ἐνστασις ἀποτύχῃ δι' οἰανδήποτε αἰτίαν.

Πᾶν πρόσωπον, οὗτινος τὸ ὄνομα ἔσται κατακεχωρισμένον ἐν τινι τῶν ὡς ἄνω ἐρρήθη ἀνατεθεωρημένων καταλόγων, θὰ θεωρητῇ ἐγγεγραμμένον ὡς ἐκλογεὺς ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τοῦ Διατάγματος τούτου, καὶ οἱ τεθεωρημένοι κατάλογοι θὰ εἶναι τελειωτικῇ (conclusive) ἀπόδειξις τοῦ δικαιώματος τῶν προσώπων τῶν ἐν αὐτοῖς ὀνοματιζομένων νὰ ψηφίσουν εἰς οἰανδήποτε ἐκλογὴν, ἥτις δύναται νὰ γένηται διὰ τὸ ἀμέσως ἐπόμενον ἔτος μετὰ τὴν σύνταξιν τῶν καταλόγων τῶν ψηφοφόρων.

14. Πᾶν πρόσωπον, ὅπερ ἐκάστοτε εἶναι ἐγγεγραμμένον ὡς ψηφοφόρος ἐν οἰωνδήποτε ἐκλογικῷ διαμερίσματι διὰ τὴν ἐκλογὴν μελῶν τοῦ Συμβουλίου, καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ὑπόκειται εἰς οὐδεμίαν τῶν κατωτέρω ἀναφερομένων ἐξαίρεσεων, θὰ εἶναι ἐκλέξιμον ὡς μέλος τοῦ Συμβουλίου δι' οἰονδήποτε ἐκλογικὸν διαμέρισμα.

Τὰ ἐπόμενα πρόσωπα θὰ ἐξαίρεται τοῦ ἐκλέγεσθαι καὶ παρακαθῆναι ἢ ψηφίζειν ὡς μέλη τοῦ Συμβουλίου, ἥτοι:

Δικασταὶ οἰονδήποτε Δικαστηρίου ἐν τῇ Νήσῳ, Δημόσιοι Ἐργολάβοι, Χρεοκόποι (uncertified bankrupts).

Πρόσωπα ἐνοχοποιηθέντα δι' οἰονδήποτε ἐγκλημα καὶ καταδικασθέντα εἰς φυλάκισιν οὐχὶ ὀλιγωτέραν τῶν ἐξ μηνῶν μέχρι τῆς λήξεως ἢ τῆς ἐλαττώσεως τῆς τοιαύτης καταδίκης ἢ τοῦ μὴ λήξαντος ταύτης ὑπολοίπου.

Ἐὰν πρόσωπόν τι, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἐκλέξιμον κατὰ τὸ διάταγμα τοῦτο ὡς μέλος τοῦ Συμβουλίου, ἐκλεγῇ ὡς μέλος καθ' οἰανδήποτε ἐκλογὴν, ἢ τοιαύτη ἐκλογὴ ἔσται ἄκυρος ὡς πρὸς τὸ τοιοῦτον πρόσωπον, ἀλλ' οὐχὶ ὡς πρὸς οἰονδήποτε ἄλλο πρόσωπον ἐκλεγέν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, καὶ νέα θὰ ἐνεργηθῇ ἐκλογὴ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὡς ἐὰν τὸ τοιοῦτο πρόσωπον εἴχε καλῶς ἐκλεγῇ, καὶ ἡ θέσις του ἐχρήρευσε διὰ θανάτου, παρατήσεως ἢ ἄλλως πως.

Πᾶν πρόσωπον, ὅπερ, μὴ ὡς ἐκλέξιμον κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκλογῆς του, ἢ ἐν ᾧ ὑπέκειτο εἰς τινα τῶν ἄνω μνησθεισῶν ἐξαίρεσεων, θὰ παρακαθῆται ἢ ψηφίῃ ἐν τῷ Συμβουλίῳ, ὡς αἰρετὸν μέλος, θὰ ὑπόκειται εἰς ζημίαν πενήκοντα λιρῶν δι' ἐκάστην ἡμέραν, καθ' ἣν παρακαθῆται ἢ ψηφίσει, ἐπιδικαζομένων, δι' ἀποφάσεως οἰονδήποτε Ἐπαρχιακοῦ Δικαστηρίου, εἰς τὸ πρόσωπον, ὅπερ ἐνεκάλεσεν ἐπὶ τούτῳ.

Διὰ τὰς περιπτώσεις τοῦ Διατάγματος τούτου ὁ ὅρος «δημόσιος ἐργολάβος» σημαίνει καὶ περιλαμβάνει τὸ πρόσωπον, ὅπερ καθ' οἰονδήποτε τρόπον εἰς ὁτιδήποτε ἐπ' ὠφελείᾳ του ἐνδιαφέρεται ἐν οἰωνδήποτε συμβολαίῳ ἢ συμφωνίᾳ πρὸς ἢ διὰ λογαριασμὸν τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας τῆς νήσου, ἄλλως ἢ ὡς μέτοχος ἐν ὁμορρυθμῷ ἢ ἑτερορρυθμῷ ἐταιρείᾳ, ἢ ὡς μέτοχος ἢ ἐταῖρος

ἐν ἑταιρεία ἢ συντροφίᾳ ἐκ τῶν εἰδικευμένων ἐν τῷ 10 ἄρθρῳ τοῦ Ἑμπορικοῦ Ὁθωμανικοῦ Κώδικος, ἐνθα ἡ τοιαύτη ὁμόρρυθμος ἢ ἑτερόρρυθμος ἑταιρεία, ἢ ἄλλη ἑταιρεία ἢ συντροφία θὰ συνίσταται ἐκ πλεον τῶν 20 προσώπων καὶ ὁ ὅρος «χρεοκόπος» περιλαμβάνει πᾶν πρόσωπον, ὃπερ προέβη εἰς δόλωσιν, διὰ ἀδυνατεῖ νὰ πληρώσῃ τὰ χρεῖα του, κατὰ τὸ ἄρθρον 148 τοῦ Ἑμπορικοῦ Ὁθωμανικοῦ Κώδικος, ἢ τὸ ὅποιον ἐκηρύχθη χρεοκόπος κατὰ τὰ ἄρθρα 289 ἢ 290 τοῦ ἰδίου Κώδικος, καὶ τὸ ὅποιον δὲν ἔτυχε τοῦ εὐεργετήματος τοῦ ἄρθρου 305 τοῦ ἰδίου Κώδικος, καὶ πᾶν πρόσωπον κηρυχθὲν χρεοκόπος κατὰ τὸ ἄρθρον 292 τοῦ ἰδίου Κώδικος.

15. Ἐν περιπτώσει ἀμφισβητήσεως ἐκλογῆς τινος ὑπὸ τινος ἀποτυχόντος ὑποψηφίου διὰ τὸν λόγον τοῦ ὅτι ἡ πλειονοψηφία ἐπιτυχόντος τινὸς ὑποψηφίου ἀπρητίσθη δι' ἀνόμων ἢ παρατύπων ψήφων, ἢ διὰ ἐπιτεύχθη διὰ δωροδοκίας, ἐστιάσεως ἢ ἐκφοβισμού, ἢ διὰ ὁ ἐπιτυχὼν ὑποψήφιος δὲν ἦτο ἐκλέξιμος ὡς μέλος τοῦ Συμβουλίου, ἢ ἐπὶ τῷ λόγῳ, διὰ αἱ προβλέψεις προκηρύξεως τινος κατὰ τὸ ἄρθρον 17 τοῦ Διατάγματος τοῦτου, αἱ καθορίζουσαι τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἡ ἐκλογὴ θὰ ἐνεργηθῇ, δὲν ἐτηρήθησαν ἢ παρηκουσθησαν κατὰ τινὰ λεπτομέρειαν, ἐξ οὗ κατὰ τὰς ὁδηγίας τῆς τοιαύτης προκηρύξεως ἡ ἐκλογὴ ὑπόκειται εἰς ἐξέτασιν κατ' αἵτησιν, οὗτος (ὁ ἀποτυχὼν ὑποψήφιος) δύναται νὰ ὑποβάλῃ αἴτησιν τῷ Ἀνωτάτῳ Δικαστηρίῳ αἰτῶν ἀνάκρισιν, καὶ τὸ ζήτημα θὰ ἐκδικασθῇ ὑπὸ τινος Δικαστοῦ τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου (Ἐφετείου), οὗτινος ἡ ἀπόφασις ἔσται τελεσίδικος. Μέχρις οὗ τὸ Νομοθετικὸν Συμβούλιον προνοήσῃ ἄλλως, ὁ ἰσχύων κατὰ τὴν ἐποχὴν νόμος ἐν Ἀγγλίᾳ ἐν σχέσει πρὸς τὰς διαφθοράς κατὰ τὰς ἐκλογὰς καὶ τὰς ἀμφισβητούμενας ἐκλογὰς, θὰ ἐφαρμοσθῇ ἐφ' ὅσον εἶναι πρακτικὸν (ἐφαρμοσίμος;) ὑπὸ τοῦ Δικαστοῦ εἰς τὴν διαδικασίαν τῶν τοιούτων ὑποθέσεων. Οἱ Δικασταὶ τοῦ Ἀνωτέρου Δικαστηρίου δύναται νὰ συντάττωσι, τροποποιῶσιν, ἢ ἀνακαλῶσι κανονισμοὺς ἐν σχέσει πρὸς τὴν διαδικασίαν τῶν τοιούτων ἐκλογῶν.

16. Ἐν τῇ περιπτώσει γενικῶν ἐκλογῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου, καὶ ἐν τῇ περιπτώσει οἰωνόηποτε χηρείων μεταξὺ τῶν αἰρετῶν μελῶν ἐκ θανάτου, παραιτήσεως, ἢ ἄλλως, ὁ Ἀρμοστής θὰ ἐκδίδῃ ἐκλογικὰς ἐγκυκλίους φερούσας τὴν Δημοσίαν Σφραγίδα τῆς Νήσου, ἀπευθυνόμενας εἰς τοὺς ἐπὶ τῆς ψηφοφορίας ὑπαλλήλους διὰ τὰ οἰκεῖα ἐκλογικὰ διαμερίσματα, ἐν οἷς αἱ ἐκλογαὶ θὰ ἐνεργηθῶσι.

Τοιαῦται ἐγκυκλίουι δύναται νὰ συντάσσωνται κατὰ τὸν τύπον τοῦ ἐν τῷ Διατάγματι τοῦτῳ Σχεδίου.

17. Ὁ Ἀρμοστής δύναται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, διὰ προκηρύξεως, νὰ προνοῇ περὶ τοῦ σχηματισμοῦ, ἀναθεωρήσεως καὶ φυλάξεως τῶν καταλόγων τῶν ψηφοφόρων, περὶ τοῦ διορισμοῦ καὶ τῶν καθηκόντων τῶν ἐπὶ τῶν ἐκλογῶν ὑπαλλήλων καὶ περὶ τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ χρόνου καὶ τόπου δι' ἐνέργειαν ἐκλογῶν, τοῦ τρόπου, καθ' ὃν θὰ διενεργηθῶσιν αἱ ἐκλογαὶ καὶ ἡ ψηφοφορία, ὅσας εἶναι ἀναγκαῖα, τοῦ τρόπου, καθ' ὃν θὰ δοθῶσιν αἱ ψήφοι, καὶ τῆς βεβαιώσεως τοῦ ἀποτελέσματος, καὶ περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἀγγeliῶν καὶ περὶ πάντων ὅν ἀπαιτοῦνται δι' ἑκτακτον καὶ ἀμερόληπτον διενέργειαν ἐκλογῶν.

Πᾶσα τοιαύτη προκήρυξις θὰ λαμβάνῃ ἰσχὺν ἀπὸ τοιαύτης ἡμερομηνίας, οἷα θὰ ὀρισθῇ ἐν αὐτῇ, ἢ, ἐὰν δὲν ὤρισθῇ ἐν αὐτῇ ἡμερομηνία, ἀπὸ τῆς ἑαυτῆς ἡμερομηνίας καὶ θὰ ἔχῃ ἰσχὺν νόμον, ἀλλὰ θὰ ὑπόκειται εἰς ἀκύρωσιν ἐν τῷ ὅλῳ ἢ ἐν μέρει ὑπὸ τῆς Α. Μ. δηλουμένην διὰ τινος τῶν Ὑπουργῶν τῆς. Ὁ

Ἀρμοστής διὰ προκηρύξεως θὰ εἰδοποιῇ περὶ οἰασθήτινος τοιαύτης ἀκυρώσεως, καὶ μετὰ ταῦτα τὰ οὕτως ἀκυρωθέντα μέτρα θὰ παύσωσιν ἔχοντα οἰανόηποτε ἰσχὺν ἢ ἐνέργειαν.

18. Πᾶν αἰρετὸν μέλος δύναται νὰ παραιτηθῇ τῆς θέσεώς του ἐν τῷ Συμβουλίῳ δι' ἰδιοχείρου ἐγγράφου ἀπευθυνομένου τῷ Ἀρμοστῇ, καὶ ἐπὶ τῇ παραλαβῇ τοιαύτης παραιτήσεως ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ ἢ ἔδρα τοῦ τοιούτου μέλους θὰ καθίσταται κενή.

Ἐὰν τι μέλος παραλίπῃ νὰ μετᾶσῃ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον σύνοδον χωρὶς ἢ ἄδεια τοῦ Συμβουλίου νὰ καταχωρισθῇ ἐν τοῖς πρακτικοῖς του, ἢ ἐὰν διορισθῇ Δικαστὴς οἰωνόηποτε Δικαστηρίου ἐν τῇ νήσῳ, ἢ γέννηται δημόσιος ἐργολάβος ἢ χρεοκόπος, ἢ κατεδικάσθῃ διὰ τι πταῖσμα καὶ τῷ ἐπεβλήθῃ ἐπὶ τινὰ χρόνον φυλάκις ἀνερχομένη εἰς ἕξ μῆνας ἢ πλείότερον, ἢ ἔδρα τοῦ τοιούτου μέλους θὰ καταστῇ ἐκ τούτου κενή.

19. Θὰ γίνηται μία τουλάχιστον καθ' ἑκάστον ἔτος σύνοδος τοῦ Συμβουλίου οὕτως, ὥστε νὰ μὴ παρεμπίπῃ περίοδος ὡδεκα μηνῶν μεταξὺ τῆς τελευταίας συνεδρίας μιᾶς συνόδου καὶ τῆς πρώτης συνεδρίας τῆς ἐπομένης συνόδου.

Ὁ Ἀρμοστής διὰ προκηρύξεως θὰ ὀρίξῃ τὸν τόπον καὶ χρόνον τῆς λειτουργίας ἐκάστης συνόδου τοῦ Συμβουλίου, καὶ πᾶσα τοιαύτη σύνοδος θὰ γίνηται συνφῶς ταύτῃ.

20. Ὁ Ἀρμοστής προσωπικῶς ἢ διὰ προκηρύξεως δύναται ν' ἀναβάλλῃ ἢ διαλύῃ τὸ Συμβούλιον ὅποτεδήποτε κρίνῃ εὐλογον, καὶ, ἐκτὸς ἐὰν τὸ Συμβούλιον διαλυθῇ ἐνωρίτερον, τὰ αἰρετὰ μέλη θὰ κατέχωσι τὰς ἔδρας τῶν μέχρι τῆς λήξεως πέντε ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας τῶν τελευταίων γενικῶν ἐκλογῶν. Κατὰ τὴν λήξιν τῶν πέντε ἐτῶν ὁ Ἀρμοστής θὰ διαλύῃ τὸ Συμβούλιον.

Γενικαὶ ἐκλογαὶ θὰ ἐνεργῶνται ἐντὸς δύο μηνῶν (calendar months) μετὰ τὴν διάλυσιν, καὶ ἐν περιπτώσει χηρείας ἐκ θανάτου, παραιτήσεως, ἢ ἄλλως πως, θὰ γίνηται ἐκλογὴ τὸ δυνατόν ταχύτερον μετὰ τὴν χηρείαν.

21. Ὁ Ἀρμοστής, διὰν τυγχάνῃ παρῶν, θὰ προεδρεύῃ πασῶν τῶν συνεδριῶν τοῦ Συμβουλίου, καὶ κατὰ τὴν ἀπουσίαν του ἐν τῶν μὴ αἰρετῶν μελῶν, ὡς ἐκάστοτε ὁ ἴδιος θὰ ὤριζε πρὸς τοῦτο, καὶ ἐν ἑλλείψει τοιούτου διορισμοῦ τὸ ἐκ τῶν παρόντων τὰ πρεσβεῖα ἔχον μὴ αἰρετὸν μέλος τοῦ Συμβουλίου θὰ προεδρεύῃ.

22. Οὐδεμία ἐργασία (ἐκτὸς τῆς ἀναβολῆς) θὰ ἐνεργηθῇ, ἂν μὴ ὦσι παρόντα ἕξ μέλη τοῦ Συμβουλίου, ἐκτὸς τοῦ Ἀρμοστοῦ ἢ τοῦ προεδρευόντος μέλους.

23. Τὸ Συμβούλιον ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐργασιῶν του, εἴτε κατὰ τὴν ψήφισιν τῶν νόμων, εἴτε ἐπὶ ἄλλων ζητημάτων, θὰ συμμορφῶται ὡς δυνατόν πλείότερον ταῖς ἐκάστοτε δόγμασις ὑπὸ τὴν ἰδιόχειρον Ὑπογραφὴν καὶ Σφραγίδα τῆς Α. Μ., οἷα θ' ἀπηνυθύνοντο τῷ Ἀρμοστῇ πρὸς τοῦτο.

Ὑπεῖκον ταῖς ὁδηγίαις ταύταις τὸ Συμβούλιον ὀφείλει εἰς πρῶτην εὐκαιρίαν μετὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατόπιν, ὡς αἱ περιστάσεις ἀπαιτοῦσι, νὰ συντάξῃ ὁργανικὸν κανονισμόν (standing Rules and Orders) διὰ τὸν διακανονισμόν τῶν ἑαυτοῦ ἐργασιῶν (proceedings). Καὶ ὁ τοιοῦτος κανονισμὸς θὰ ἰσχύῃ, διὰν κυρωθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ.

24. Οὐδεμία ψηφοφορία, ἢ ψήφισμα, ἢ νόμος διὰ τὴν διάθεσιν οἰωνόηποτε φόρου ἢ δασμοῦ, θὰ προτείνηται ἐκτὸς ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ ἢ κατ' ἐντολήν του· ἀλλὰ, ὑπὸ τὰς προηγουμένας ἐξαιρέσεις, πᾶν μέλος δύναται νὰ προτείνῃ οἰωνόηποτε ἐρώτημα διὰ συζήτησιν ἐν τῷ Συμβουλίῳ, καὶ τὸ τοιοῦτον ἐρώτημα, ἐὰν ὑποστηρικθῇ ὑπὸ τινος ἄλλου μέλους, θὰ συζητηθῇ καὶ διευθετηθῇ συνφῶς τῷ ὁργανικῷ κανονισμῷ.

Τὰ αἰρετὰ μέλη θὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα νὰ ἀπευθύνωσιν ἐρωτήματα εἰς τὰ μὴ αἰρετὰ μέλη ἐπὶ ζητημάτων δημοσίου ἐνδιαφέροντος, ἀφορώντων τὴν διεύθυνσιν τῶν διαφόρων αὐτῶν τμημάτων.

25. Εἴτε ἡ ἀγγλική, ἡ ἑλληνική, ἢ ἡ τουρκική γλῶσσα δύνανται νὰ χρησιμοποιῶνται ἐν ταῖς συζητήσεσι τοῦ Συμβουλίου. Εἰς τὴν κράτησιν τῶν πρακτικῶν καὶ εἰς τὰ κατατιθέμενα ἐν τῷ Συμβουλίῳ Νομοσχέδια θὰ χρησιμοποιῆται ἡ ἀγγλικὴ γλῶσσα, καὶ ἑλληνικαὶ καὶ τουρκικαὶ μεταφράσεις θὰ ἐπισυνάπτονται τοῖς πρακτικοῖς καὶ νομοσχεδίοις ὅταν τυπῶνται διὰ τὴν χρῆσιν τῶν μελῶν.

26. Πάντα τὰ πρὸς συζήτησιν ἐν τῷ Συμβουλίῳ προτεινόμενα ζητήματα θὰ ἀποφασίζονται διὰ τῆς πλειονότητος τῶν παρόντων μελῶν, καὶ ἐὰν ἐπὶ τινος ζητήματος ὑπάρχῃ ἰσωνυμία, ὁ Ἀρμοστής, ἐὰν προεδρεύῃ, θὰ ἔχῃ τὴν νικῶσαν ψήφον, καὶ ἐὰν προεδρεύῃ μὴ αἰρετὸν τι μέλος, τὸ τοιοῦτο μὴ αἰρετὸν μέλος θὰ ἔχῃ τὴν νικῶσαν πρὸςθετον εἰς τὴν ἀρχικὴν ἰδικὴν του ψήφον.

27. Τὰ διάφορα ποσὰ τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὰς κάτωθι μνημονευστέας ὑπηρεσίας θὰ ἐπιβαρύνωσι διαρκῶς τὰς παγίας προσόδους τῆς νήσου, καὶ θὰ εἶναι πληρωτέα τῇ Α. Μ., τοῖς κληρονόμοις καὶ διαδόχοις τῆς, καθ' ἕκαστον ἔτος, μέχρις οὗ διαταχθῇ ἄλλως ὑπὸ τῆς Α. Μ., τῶν κληρονόμων ἢ διαδόχων τῆς τῇ συμβουλῇ τοῦ ἰδιαίτερου Αὐτῆς ἢ αὐτῶν Συμβουλίου.

Λίραι 92,686 ἀποτελοῦσαι ποσὸν ἴσον πρὸς τὰ πληρωτέα ποσὰ δυνάμει τῆς Προσθήκης τῆς 1ης Ἰουλίου 1878 εἰς τὴν Συνθήκην τῆς Ἀμυντικῆς Συμμαχίας μεταξὺ Μ. Βρετανίας καὶ Τουρκίας, τὴν ὑπογραφείσαν τῇ 4ῃ Ἰουνίου 1878, καὶ δυνάμει μιᾶς συμφωνίας ἀφορώσης κυπριακᾶς γαίας καὶ ὑπογραφείσης ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Μ. Βρετανίας καὶ Τουρκίας τῇ 3ῃ Φεβρουαρίου 1879.

Α. 4,000 διὰ μισθὸν τοῦ Ἀρμοστοῦ.

Α. 600 διὰ τὸ Ἀρμοστεῖον

Α. 13,000 διὰ μισθοὺς Δικαστῶν, Παρέδρων, Κωμοδικῶν, καὶ ὑπαλλήλων τῶν Δικαστηρίων καὶ διὰ τὰς ἐπιχορηγήσεις καὶ δαπάνας τῶν ἐλρημένων Δικαστηρίων.

Α. 5,000 διὰ μισθοὺς δημοσίων ἀξιωματῶν, οἱ κάτοχοι τῶν ὁ-

πῶν εἶναι μὴ αἰρετὰ μέλη τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου.

28. Πᾶν πρόσωπον διεύθυνον τὴν Κυβέρνησιν τῆς Κύπρου θὰ θεωρεῖται ἐνταῦθα ὡς Ἀρμοστής, ἐντὸς τῆς ἐννοίας καὶ διὰ τὰς περιπτώσεις τοῦ Διατάγματος τούτου.

29. Ἡ Α. Μ. διὰ τούτου ἐπιφυλάττει ἑαυτῇ, τοῖς κληρονόμοις καὶ διαδόχοις τῆς πλήρης δικαίωμα τῇ συμβουλῇ τοῦ ἰδιαίτερου Αὐτῆς ἢ αὐτῶν Συμβουλίου, ν' ἀνακαλῇ, μεταβάλλῃ ἢ τροποποιῇ τὸ Διάταγμα τοῦτο, ὡς θὰ ἐφαίνετο Ταύτῃ ἢ ἐκείνοις πρόσφορον.

30. Τὸ Διάταγμα τοῦτο θὰ τεθῇ ἐν ἰσχύϊ κατὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ὁρισθησομένης πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ, ἤτις θὰ γνωστοποιηθῇ διὰ προκηρῦξεως δημοσιευθησομένης ἐν τῇ Ἐπισημῇ Ἐφημερίδι. Ὑπὸ τὸν ὅρον δ' οὐ ἡ ὁρισθησομένη ἡμέρα δὲν θὰ εἶναι βραδύτερα τῶν ἐξ μηνῶν ἀπὸ τῆς ἐνταῦθα ἡμερομηνίας.

31. Πᾶν ὅτι ἐκ τοῦ ἐιρημένου Διατάγματος τῆς 14ης Σεπτεμβρίου 1878 δὲν ἀνακαλεῖται διὰ τούτου, θὰ μείνῃ ἐν ἰσχύϊ μέχρις οὗ τοῦτο ἀνακληθῇ ἢ μεταβληθῇ ὑπὸ τῆς Α. Μ. τῇ συμβουλῇ τοῦ ἰδιαίτερου Αὐτῆς Συμβουλίου.

C. L. Peel.

Ἐν ᾧ χρόνῳ ἡ Βασίλισσα μετὰ τοῦ ἰδιαίτερου τῆς Συμβουλίου ἐνέκρινον τὸ ἄνω σύνταγμα, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν Κίμπερλεϋ παρουσίασε πρὸς ἔγκρισιν ὡσαύτως καὶ ἐν ἔγγραφον περιέχον δόξηας πρὸς τὸν Ἀρμοστήν. Τὸ ὑπὸ τῆς Βασίλειδος καὶ τοῦ ἰδιαίτερου τῆς Συμβουλίου ἐγκριθέν τῇ 18)30 Νοεμβρίου τοῦ 1882 ἔγγραφον ἢ μᾶλλον Διάταγμα ἔχει ἐπὶ λέξει οὕτω :

Ἐπειδὴ διὰ Διατάγματος μας ἐν Συμβουλίῳ φέροντος ἡμερομηνίαν . . . 1882 ἠλκιώσαμεν τὸ σύνταγμα τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου τῆς Κύπρου, καὶ εἶν' ἐπομένως ἐπ'ἀναγκῆς νὰ τροποποιήσωμεν τὰς δόξεις, αἵτινες, φέρονσαι τὴν ἰδιόχειρον ἡμῶν ὑπογραφήν καὶ τὴν σφραγίδα, ἐδόθησαν τῷ Ἀρμοστῇ τῆς ἐλεγκτῆς νήσου ὑπὸ χρονολογίαν 14 Σεπτεμβρίου 1878,

Νῦν, ἐπομένως, διὰ τῶν παρουσῶν ἡμῶν δόξεων, φερουσῶν τὴν ἰδιόχειρον ἡμῶν ὑπογραφήν καὶ σφραγίδα, κελούμεν καὶ ἐντελλόμεθα καὶ δηλοῦμεν τὴν ἡμῶν θέλησιν καὶ εὐαρέσκειαν ὡς ἑξῆς :

1. Τοσοῦτον ἐκ τῶν ρηθειῶν ἡμετέρων δόξεων τῆς 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 1878, ὅσον ἀφορᾷ τὸ Νομοθετικὸν Συμβούλιον τῆς Κύπρου (ἥτοι τὰ ἐν αὐτοῖς ἀρθρα ἀπὸ 11 ἕως 20 ἀμφότερα ταῦτα περιλαμβανόμενα), ἔσται ἀνακαλεσθέν καὶ διὰ τούτου νῦν ἀνακαλεῖται.

2. Τὰ μὴ αἰρετὰ μέλη τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου τῆς Κύπρου, ὡς συνιστᾶται ὅπου τοῦ ἐιρημένου Διατάγματος ἡμῶν ἐν Συμβουλίῳ, ἔσονται τὰ πρόσωπα, ἅτινα ἐκαστοτε θὰ ἐκτελῶσι νομίμως τὰ καθήκοντα τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Κυβερνήσεως τῆς Κύπρου, τοῦ Δικηγόρου τοῦ Στέμματος καὶ τοῦ Ἀρχιταμίου, ἢ, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχῃ Ἀρχιταμίς, τοῦ Ἐλεγκτοῦ καὶ Ἀρχιλογιστοῦ, καὶ τοιοῦτοι ἄλλοι κάτοχοι δημοσίων ἀξιωματῶν τῆς νήσου μὴ ὑπερβαίνοντες τοὺς τρεῖς κατ' ἀριθμὸν ἐν οἰσδήποτε χρόνῳ, ὡς δυνάμεθα ἐκαστοτε νὰ διορίζωμεν δι' οἰασδήποτε ἐντολῆς ἢ ἐπιτάγματος φέροντος τὴν ἰδιόχειρον ἡμῶν ὑπογραφήν καὶ σφραγίδα, ἢ διὰ τινος τῶν Ὑπουργῶν ἡμῶν.

3. Κατὰ τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν νομοθεσίαν ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ καὶ τοῦ Συμβουλίου θὰ τηρῶνται οἱ ἑξῆς ὅροι καὶ κανονισμοί, ἥτοι :

4. Ὁ Ἀρμοστής θὰ δίδῃ ἐντολήν, ἵνα πᾶν νομοσχέδιον προτεινόμενον εἴτε ὑπὸ αἰρετοῦ ἢ μὴ αἰρετοῦ μέλους δημοσιεύηται ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως πρὸς γενικὴν πληροφориαν λογικὴν εἰνα χρόνον πρὶν ἢ τοῦτο εἰσαχθῇ εἰς τὸ Συμβούλιον, ἐκτὸς καθ' ὅς περιπτώσεις φαίνεται τῷ Ἀρμοστῇ πολὺ ἐπιείκων ὁ τοιοῦτος νόμος ἢ ὥστε νὰ δεχθῇ τὴν διὰ τοιαύτην δημοσίευσιν ἀναγκαίαν ἐπιβράδυνσιν.

5. Πάντες οἱ ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ καὶ τοῦ Συμβουλίου ψηφίζόμενοι νόμοι θὰ καλῶνται "νόμοι", καὶ αἱ τῆς θεσπίσεως λέξεις τοιαῦται : "Ἐθεσπίσθη ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ καὶ Ἀρχιστρατήγου (ἢ τοῦ Ἀρμοστεύοντος, κατὰ τὴν περίστασιν) τῆς νήσου Κύπρου τῇ συμβουλῇ καὶ συναινέσει τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου."

6. Πάντες οἱ νόμοι θὰ διακρίνονται διὰ τίτλων, καὶ οἱ νόμοι ἐκαστον ἔτους θὰ διακρίνονται διὰ συνεχῶν ἀριθμῶν, ἀρκομένων καθ' ἕκαστον ἐπόμενον ἔτος ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ ἐνός, καὶ ἕκαστος νόμος θὰ ἢ διηρημένως εἰς ἀρθρα ἢ ἐπιθεωρημένα συνεχῶς, καὶ ἐν τῷ περιθωρίῳ ἐκαστου ἀρθρου θὰ παρατίθεται βραχεῖα περίληψις.

7. Ἐν τῇ νομοθεσίᾳ ἕκαστον διάφορον ἀντικείμενον δέον νὰ θεσπίζεται δι' ἰδιαίτερον νόμον, χωρὶς ν' ἀναμειγνύωνται ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ νόμῳ ἀντικείμενα μὴ ἔχοντα σχέσιν πρὸς ἄλληλα, καὶ οὐδὲν θὰ παρεντίθεται καὶ παρατίθεται ἐν οἰσδήποτε νόμῳ ἀρθρον, ὅπου θὰ εἶναι ξένον πρὸς ὅτι δὲ τίτλος τοῦ νόμου ἀφορᾷ.

8. Ὁ Ἀρμοστής δὲν θὰ συναίνῃ ἐπ' ὀνόματι Ἡμῶν εἰς οἰονδήποτε νόμον τῶν ἑξῆς ἐιδιμενομένων τάξεων, ἥτοι :

α' οἰονδήποτε νόμον, δι' οὗ οἰαδήποτε παραχώρησις γῆς ἢ χρημάτων, ἢ οἰαδήποτε δωρεὰ ἢ χάρις δύναται νὰ γένηται εἰς ἑαυτόν.

β' οἰονδήποτε νόμον, δι' οὗ οἰαδήποτε αὐξήσις ἢ ἐλάττωσις δύναται νὰ γένηται ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν, τὸν μισθὸν, ἢ παραχωρήσεις (allowances) τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.

γ' οἰονδήποτε νόμον θίγοντα τὸ νόμισμα τῆς νήσου ἢ σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν ἔκδοσιν τραπεζικῶν γραμματίων.

δ' οἰονδήποτε νόμον καθιδρύοντα οἰονδήποτε τραπεζικὴν ἐταιρείαν, ἢ τροποποιούντα ἢ ἀλλοιούντα τὸ καταστατικόν, τὰς ἐξουσίας ἢ τὰς προνομίας οἰαδήποτε τραπεζικῆς ἐταιρείας.

ε' οἰονδήποτε νόμον ἐπιβάλλοντα διαφορικοὺς δασμούς.

στ' οἰονδήποτε νόμον, αἱ πρόνοιαι τοῦ ὁποίου θὰ φανῶσιν ἀσυμβίβαστοι ταῖς ὁποποιήσεσιν, αἵτινες ἐπιβάλλονται Ἡμῖν ὑπὸ συνθήκης.

ζ' οἰονδήποτε νόμον θίγοντα τὴν πειθαρχίαν ἢ τὸν ἔλεγχον τῶν Ἡμετέρων κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν δυνάμεων.

η' οἰονδήποτε νόμον περιέχοντα διατάξεις, ἐφ' ὧν ἀπαξ ἰδελώθη ἢ ἀρνήσις Ἡμῶν ἢ αἵτινες ἠκυρώθησαν ὑφ' Ἡμῶν.

Ἐκτὸς ἐὰν ὁ τοιοῦτος νόμος περιέχει ἄρθρον ἀναχαιτίζον τὴν ἰσχύν τοῦ νόμου τούτου μέχρι τῆς ὑφ' Ἡμῶν ἐγκρίσεως, ἢ ἐὰν ὁ Ἀρμοστής πεισθῇ, ὅτι ἐπείγουσά τις ἀνάγκη, ὑφισταμένη, ἀπαιτεῖ ἵνα τοιοῦτος νόμος τεθῇ ἀμέσως ἐν ἰσχύϊ, ἐν ἣ περιπτώσει ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐγκρίνῃ ἐπ' ὀνόματι Ἡμῶν τὸν τοιοῦτον νόμον, ἐκτὸς ἐὰν οὗτος εἴναι ἀσυμβίβαστος ταῖς ὑποχρεώσεσιν, αἵτινες ἐπιβάλλονται Ἡμῖν ὑπὸ συνθήκης. Ἀλλ' ὀφείλει νὰ διαβιβάσῃ Ἡμῖν τὸ δυνατόν ταχύτερον τὸν νόμον, ὃν ἐνέκρινε μετὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ δικαιολογητικῶν αὐτοῦ.

9. Εὐθὺς ὥς θεσπίζεται νόμος τις ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ καὶ τοῦ Συμβουλίου, ὀφείλει οὗτος (ὁ Ἀρμοστής) νὰ διαβιβάσῃ Ἡμῖν πρὸς ἐπικύρωσιν ἢ ἀκύρωσιν διὰ τινος τῶν Ὑπουργῶν πλήρες καὶ ἀκριβὲς ἀντίγραφον εἰς διπλοῦν, ὁμοῦ μετὰ περιλήψεως ἐν τῷ περιθωρίῳ, δεόντως κεκυρωμένον διὰ τῆς δημοσίας τῆς νήσου σφραγίδος καὶ τῆς ὑπογραφῆς του. Τὸ ἀντίγραφον θὰ συνοδεύεται δι' ἐπεξηγηματικῶν παρατηρήσεων, οἷαι ἀπαιτοῦνται ἵνα ἐκτεθῶσιν οἱ λόγοι καὶ τὸ αἴτιον τῆς θεσπίσεως τοιοῦτον νόμου.

10. Κατὰ μῆνα Ἰανουάριον ἢ κατὰ τὸ δυνατόν ἐνωρίτερον ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστου ἔτους, ὁ Ἀρμοστής θὰ δίδῃ ἐντολὴν νὰ δημοσιεύηται πλήρης συλλογὴ πάντων τῶν κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος θεσπισθέντων νόμων πρὸς γενικὴν πληροφορίαν.

11. Θὰ κρατῶνται τακτικῶς πρακτικὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συμβουλίου, καὶ τὸ Συμβούλιον δὲν θὰ προβαίνει εἰς ἐργασίαν πρὶν ἢ τὰ προηγούμενα πρακτικὰ κρυθῶσιν καὶ διορθωθῶσιν, ἐὰν εἶναι ἀνάγκη, ἀλλὰ τὰ πρακτικὰ δὲν θ' ἀναγινώσκονται ἐκτὸς ἐν περιπτώσει προτάσεως ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τινος μέλους. Δις τοῦ ἔτους ὁ Ἀρμοστής θὰ διαβιβάζῃ Ἡμῖν, διὰ τινος τῶν Ὑπουργῶν, πλήρες καὶ ἀκριβὲς ἀντίγραφον τῶν πρακτικῶν τοῦ Συμβουλίου.

12. Πᾶν πρόσωπον, ὅπερ διευθύνει τὴν Κυβέρνησιν τῆς Κύπρου, θὰ θεωρεῖται Ἀρμοστής ὑπὸ τὴν ἔννοιαν καὶ τὰς περιπτώσεις τῶν παρουσῶν Ἡμῶν ὁδηγίων, καὶ οἰωνθήπου ἄλλων διαταγῶν ἢ ὁδηγίων, αἵτινες τυχὸν ἐστάλησαν ἢ θὰ σταλῶσι κατόπιν πρὸς τὸν Ἀρμοστήν.

Οι πρόνοιες για τις πρώτες εκλογικές διαδικασίες για το Νομοθετικό Συμβούλιο του 1883²³³

APLO. 62

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Εκδότης καὶ Συντάκτης Θ. ΘΕΟΧΑΡΙΔΗΣ

Βον. Τὸ τῆς ὀνομασίσεως ἐγγράφον θὰ δι-
 δῇται εἰς τὸν εἶν τῶν καταλογῶν ὁμαλλῶ-
 λον ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐκλογῆς διαρκούντος,
 τὸ διὰ τῆς ἐκλογῆς ὠρίαντον χρόνον, καὶ
 ὁ ὀνομασιζόμενος ὑποψήριος δι' ἑκάστου ἐγ-
 γραφένου ὀνομασίσεως, καὶ ὁ προτείνων αὐτὸν
 καὶ ὁ βοηθὸς του καὶ ἐν ἄλλο ἐκλελεγμένον
 ὑπὸ τοῦ ὑποψηρίου πρόσπων, καὶ οὐχ ἄλ-
 λο πρόσωπον ἐκτός του τοῦ ρηθέντος (ἐξαιρου-

74

μένου του επί των καταλόγων υπάλληλος και των βοηθών του, ή έχη δικαίωμα να παρίσταται εις την διενέργειαν των εκλογών διαρκούντος του ωρισμένου χρόνου αὐτῶν.

9ον. Ἐπὶ τῶν καταλόγων υπάλληλος ὀφείλει ἄμα πρὶς τὸν ἐπὶ δόσει τοῦ τῆς ἐνοματίσεως ἐγγράφου, νὰ δηλοποιῇ σχετικῶς τὸν ἀντικείμενον τοῦ υποψηφίου καὶ τὸν ἀνομάτῳ τοῦ προστεινόντος καὶ βοηθῶ αὐτοῦ, τοιχοκολλῶν ἢ διατάσσων τὴν τοιχοκόλλησιν τῶν ἀνομάτων τοῦ υποψηφίου τοῦ προτεινόντος καὶ τοῦ βοηθοῦ του, εἰς θέσιν εὐθέσιον ἐκθετον τῆς ἀποδείξεως ἢ ἂν προστιορισθεὶς διὰ τὴν ἐκλογὴν τόπος κείται.

10ον. Πᾶς υποψήφιος δύναται διαρκούντος τοῦ ὁρισμένου διὰ τὴν ἐκλογὴν χρόνου καὶ οὐχὶ ἀργότερον, νὰ ἀποσύρῃ τὴν υποψηφιστάτῃ του διδόν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦτο ὑπογεγραμμένην παρὰ αὐτοῦ εἰσποιησιν, εἰς τὸν ἐπὶ τῶν καταλόγων υπάλληλον.

Προβλεπεται οὖν ὅτι ὁ προστεινὼν ἀπόντα τῆς νήσου υποψηφίου, δύναται νὰ ἀποσύρῃ τὸν τοιοῦτον υποψήφιον δι' ἐγγράφου παρ' αὐτοῦ ὑπογεγραμμένην εἰσποιησιν, ὁμοῦ μετ' ἐγγράφου δέλωσιν περὶ τῆς ἀπουσίας τοῦ υποψηφίου.

11ον. Ἐὰν παρελθούσης μιᾶς ὥρας τοῦ ὁρισμένου διὰ τὴν ἐκλογὴν χρόνου, οὐχὶ πλείονος Μωαμεθανοὶ ἢ μὴ Μωαμεθανοὶ υποψήφιοι εἶναι ἐνοματισμένοι παρὰ ὅσαι ὑπάρχουσιν οἵσεις κενὰ διὰ τὰς ὁποίας τοιοῦτοι καταρτίσονται μὴ Μωαμεθανοὶ υποψήφιοι εἶναι οἰκίαι ἐκλῆρτοι, ὅ ἐπὶ τῶν Καταλόγων ὑπάλληλος θέλει ἀμείψας κηρύξει τοὺς τοιοῦτους Μωαμεθανούς ἢ μὴ Μωαμεθανούς υποψηφίους (ὅπως τὸ καλεῖται ἢ περιστασις) νὰ ἐκλεχθῇ ἢ υποβληθῇ ἀνόματά των εἰς τὸν Ἀρχιερατικὴν τῆς κυβερνήσεως. Ἀλλ' ἔὰν παρελθούσης τῆς ρηθείσης ὥρας πλείονος Μωαμεθανοὶ εἴτε μὴ Μωαμεθανοὶ υποψήφιοι εἶναι ἐνοματισμένοι παρὰ αἱ ὑπάρχουσιν θέσεις διὰ τῆς ὁποίας τοιοῦτοι Μωαμεθανοὶ ἢ μὴ Μωαμεθανοὶ υποψήφιοι εἰσιν ἐκτεταμένοι ἐκλῆρτοι, ὅ ἐπὶ τῶν καταλόγων υπάλληλος θὰ ἀναβάλῃ τὴν ἐκλογὴν τῶν τοιοῦτων Μωαμεθανῶν ἢ μὴ Μωαμεθανῶν υποψηφίων, ὡς ἡ περίστασις τὸ καλεῖται καὶ ψηφοφορία θὰ γίνῃ κατὰ τὸν κατωτέρω ἀναφερόμενον τρόπον.

12ον. Ἐὰν, μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ ἐπὶ τῶν καταλόγων υπάλληλου ἀναβολὴν ἐκλογῆς τινας ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ γίνῃ ψηφοφορία, εἰς ἐκ τῶν ὀνομασθέντων υποψηφίων ἀπέννησθε πρὶν ἢ ἢ ψηφοφορία ἀρχίσῃ, ὅ ἐπὶ τῶν καταλόγων υπάλληλος ἀφοῦ βεβαιωθῇ περὶ τοῦ συμβάντος θανάτου θέλει ἀνακαλεῖ τὴν εἰσποιησιν τῆς ψηφοφορίας καὶ πᾶν ὅμοια σχετικῶς πρὸς τὴν ἐκλογὴν θέλει ἀρχίσῃ ἐκ νέου ὅγ' ὅλας τὰς ἐποφείας ὡς ἔάν εἰδοποιῇται τῆς ἐκλογῆς ἐδίδετο κατὰ τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὅποιαν ἀπόδειξις τοιοῦτου θανάτου ἐγένετο πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν καταλόγων υπά-

λληλον, προβλεπομένης τῆς περιπτώσεως δὲν εἶναι ἀνάγκη νέας ἐνοματίσεως υποψηφίου, ὅστις ἐπὶ σκοπῷ ἐνοματισμένος κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀνακαλίσεως τῆς ψηφοφορίας.

13ον. Οὐδεὶς δικαίωμα νὰ ἐκλεχθῇ ψήφους ὡς υποψήφιος δι' ἐκλογὴν, ἐκτός ἔάν ἐνοματισθῇ κατὰ τὸν ἀνω εἰρηρῶν τρόπον, καὶ πᾶν πρὸς αὐτοὺς τοῦ ὁποίου ἐγγράφον ἐνοματίσεως ἐδόθη εἰς τὸν ἐπὶ τῶν καταλόγων υπάλληλον διαρκούντος τοῦ ὁρισμένου διὰ τὴν ἐκλογὴν χρόνου θὰ θεωρηθῇ ὅτι οὕτως ἐνομασθῇ ἐκτός ἔάν γείνη παρατήρησις εἰς τὸ ἐγγράφον τῆς ἐνοματίσεώς του ἐπὶ τοῦ ἐπὶ τῶν καταλόγων υπάλληλου ἢ ἄλλου τινὸς πρὸ τῆς λήξεως τοῦ ὁρισθέντος διὰ τὴν ἐκλογὴν χρόνου ἢ ἐντὸς μιᾶς ὥρας κατόπιν.

14. Ὁ ἐπὶ τῶν καταλόγων υπάλληλος θὰ ἀποφασίσῃ περὶ τοῦ κυρίου πάσης ἐνστάσεως γενομένης διὰ τὸ ἐγγράφον τῆς ἐνοματίσεως καὶ ἡ ἀπόφασίς του εἶναι δὲν παραδέχεται τὴν ἐνστάσιν θὰ ἴσται ἐριστική, ἀλλ' ἔάν τὴν παραδέχεται, αὕτη θὰ ὑπόκειται εἰς ἀνατροπὴν ἐπὶ ἀναφορᾷ ἀρτιστοχρηστὴ τὴν ἐκλογὴν ἢ τὴν ἐν τῷ καταλόγῳ καταχωρίσιν.

Η ΨΗΦΟΦΟΡΙΑ.

15ον. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ γείνη ἡ ψηφοφορία, ἕκαστον ἐκλογικὸν διαμέρισμα θὰ διαιρεθῇ εἰς τσσαῦτα ὑποδιαμερίσματα, ὅσα ὁ Μέγας Ἀρμοστής ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἤθελε διατάξῃ, καὶ εἰς πᾶν ὑποδιαμέρισμα, ὁ Μέγας Ἀρμοστής θέλει ὀρίσῃ τὸν πρὶν διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ δι' ἡμᾶς τῆς ψηφοφορίας, ὅστις κατὰ τὴν γνώμην του θὰ ἴσται ὁ καταλληλότερος διὰ τοὺς ἐκλογεῖς. Εἰς κατὰλογος τῶν συμπεριλαμβανόμενων εἰς ἕκαστον διαμέρισμα χωρίων καὶ ὁ τόπος τοῦ ψηφοφορεῖν θὰ δηλοποιηθῇ εἰς τὴν Ἐπισήμῳ Ἐφημερίδῃ ἀσυχρόνως μετ' τὴν εἰσποιησιν τῆς ἡμέρας τῶν ἐκλογῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 1ον τοῦ παρόντος (διατάγματος).

16ον. Ἡ ψηφοφορία θέλει γίνεσθαι κατὰ τὴν ἡμέραν, μίαν ἢ πλείονας ἡμέρας αἱ ὁποῖαι δὲν θέλουν εἶσθαι πλείονες τῶν τριῶν. τὰς ὁποίας ἤθελεν ὀρίσῃ ὁ ἐπὶ τῶν καταλόγων υπάλληλος τοῦ διαμερίσματος, ἢ δὲ πρῶτη τῶν ἡμερῶν τούτων δὲν θέλει εἶσθαι πρὸ τῆς 7 οὔτε μετὰ τὴν 14 ἀπὸ τῆς ἀναβολῆς τῆς διὰ τὴν ψηφοφορίαν ἐκλογῆς καὶ ὁ Μέγας Ἀρμοστής θέλει διορίσῃ τινὰ ὡς προεδρεύοντα υπάλληλον νὰ διαβύνη τὴν ψηφοφορίαν εἰς καθὲς τόπον ψηφοφορίας, καὶ ὁ ὁποῖος θὰ διατηρῇ τὴν τάξιν εἰς τὸν σταθμὸν του.

17ον. Τὰ χωρία καὶ αἱ συνοικίαι, αἵτινες συμπεριλαμβάνονται εἰς ἕκαστον ὑποδιαμέρισμα θὰ διαιρεθῶσιν, ἐν ἀνάγκῃ, εἰς τσσαῦτας περιφερείας, εἰς ταῖς πρὸς τὰς ἡμέρας ὅσαι ὀρίσθησαν παρὰ τοῦ ἐπὶ τῶν καταλόγων υπάλληλου τοῦ διαμερίσματος διὰ τὴν ψηφοφορίαν καὶ αἱ ψήφοι τῶν κύκλων τούτων θέλουν λαμβάνεσθαι ἐν μιᾷ τῶν διὰ τὴν ψηφοφορίαν ὀρισθεισῶν ἡμερῶν.

18ον. Ὁ ἐπὶ τῶν καταλόγων υπάλληλος θέλει διαβιβάζει εἰσποιησιν εἰς τὸν Μουχτάρῃν ἕκαστον χωρίον καὶ συνοικίαν ἐν τῷ ἐκλογικῷ διαμερίσματι, ἐπὶ τοῦ χρόνου καὶ τόπου κατὰ τὸν ὅποιον αἱ ψήφοι τοῦ χωρίου ἢ συνοικίας θέλουν λαμβάνεσθαι καὶ τοῦ ὁ-

νόματος, τόπου τῆς κατοικίας, ἀσχαλίας ἢ ἐπαγγέλματος τοῦ υποψηφίου, τρεῖς ὁλοκλήρους ἡμέρας τοῦλάχιστον πρὶν τῆς πρώτης τῶν ἡμερῶν αἵτινες ὀρίσθησαν διὰ τὴν γίνῃ ἡ ψηφοφορία.

19ον. Ἐὰν ἕκαστον τόπον ψηφοφορίας θὰ ὑπόρχῃ ἐν ἡ πλείονα μέρη ψηφοφορίας αἵτινες θέλουν ὀρίσθαι ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦτο ἀπὸ τῶν προεδρεύοντων υπάλληλων, ὅστις θέλει προτιθεῖται ὡς τὰ ἀνόματα, οἱ τόποι τῆς κατοικίας, αἱ ἀσχαλίας καὶ τὰ ἐπαγγέλματα τῶν πρὸς ἐκλογὴν ἐνομασθέντων υποψηφίων, νὰ τοιχοκολλῶνται εἰς παστράνεις μέρη ἐκεῖ τρεῖς ὁλοκλήρους ἡμέρας τοῦλάχιστον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ψηφοφορίας.

20ον. Ἀρκά ὁ Μουχτάρῃς παραλαβὼν τὴν ρηθείσαν ἐν τῷ ἀμείψῳ προηγουμένῳ ἄρθρῳ εἰσποιησιν, δίδον νὰ κοινοποιῇ αὐτὴν εἰς τὴν γερωντικὴν Συμβουλίαν τοῦ χωρίου τοῦ ἢ τῆς συνοικίας του καὶ ὁ Μουχτάρῃς καὶ τὸ Συμβούλιον θὰ ἐκλέγῃσι πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς ψηφοφορίας ἐν ἐκ τῶν μελῶν των νὰ παρίσταται εἰς τὸ μέρος τῆς ψηφοφορίας τοῦ ὑποδιαμερίσματος εἰς τὸ ὅποιον τὸ χωρίον, ἢ ἡ συνοικία κείται διαρκούντος τοῦ χρόνου ὅστις ὀρίσθη διὰ τὴν λαμβάνεσθαι αἱ ψήφοι τοιοῦτου χωρίου ἢ συνοικίας καὶ τὸ οὕτως ἐκλεχθέν πρόσωπον κατὰ τὸ εἶδος τῆς τοῦτο θὰ συνοδεύῃ ἕκαστον κάτοικον τοῦ χωρίου ἢ τῆς συνοικίας του, ὅστις ζητεῖ νὰ συμμεῖδῃ ἢ ψήρος του εἰς τὸ μέρος τῆς ψηφοφορίας ἵνα πιστοποιῇ τὴν ταυτότητά του.

Καὶ καθ' ἡν περιστάσιν ὁ Μουχτάρῃς ἤθελε παραλείπει τὸ νὰ κοινοποιῇ τοιαύτην εἰσποιησιν εἰς τὸ (γερωντικὸν) Συμβούλιον τοῦ χωρίου ἢ συνοικίας τοῦ ἢ ὁ Μουχτάρῃς καὶ τὸ Συμβούλιον ἤθελεν λείπει αὐτοὺς τοῦ νὰ ἐκλεχθῶσιν ἐν ἐκ τῶν μελῶν των, ὁ ποιήσας τοιαύτην τινὰ παραλείψιν, ὡς ἐρεθίσθη, θὰ ὑπόκειται εἰς πρόστιμον μὴ ὑπερβαῖνον τὴν 1 λίραν.

Τὸ κατὰ τὴν διάταξιν ταύτην ἐκλεχθέν πρόσωπον δίδον νὰ παρίσταται εἰς τὴν ψηφοφορίαν ἐκ μέρους χωρίου ἢ συνοικίας, ὅπως ἀναφίρηται παρακατωῶν ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ χωρίου.

12 Ὅρεῖται νὰ ἴσται παρόντες εἰς τὸ μέρος τῆς ψηφοφορίας, διαρκούντος αὐτῆς, ὁ Προεδρεύων υπάλληλος καὶ εἰς γραμματεὺς καὶ διερμηνεὺς ἢ διερμηνεῖς, ὡς ἡ περίστασις τὸ καλεῖται, καὶ ὁ Μέγας Ἀρμοστής διατάξῃ, καὶ ὁ ἀντιπροσωπεύων τὸ χωρίον ἢ τὴν συνοικίαν εἰς τὴν ὅποιαν τὸ πρόσωπον τὸ ὅποιον θὰ δώσῃ τὴν ψήφον ἢ τὰς ψήφους του ἀνοίξει καὶ ἕκαστος υποψήφιος δύναται, ἀν τὸ κρίνῃ εὐλόγον, νὰ διορίσῃ ἐπίτροπον, ὅστις δύναται νὰ ἴσται παρὼν εἰς τὸ μέρος τῆς ψηφοφορίας, κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς.

22ον. Καθ' ἡν περίπτωσιν ὁ ἐκλεχθεὶς ἀντιπρόσωπος τοῦ χωρίου, ὅπως παρίσταται εἰς τὴν ψηφοφορίαν, ὡς ἀνω εἴρηται, ἤθελεν ἀνευ εὐλόγου αἰτίας ἀπουσιάσῃ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ψηφοφορίας τοῦ χωρίου ἢ συνοικίας του θὰ ὑπόκειται εἰς πρόστιμον μὴ ὑπερβαῖνον τὴν 1 λίραν.

23ον. Ὁ ἐπὶ τῶν καταλόγων υπάλληλος θέλει προμθεύει ἕκαστον μέρος ψηφοφορίας τοῦλάχιστον μετ' ἐν ἀντίγραφον τοῦ ἐκλογίου τῶν ἐκλογέων ἡμέρας τουτου, τὸ ὅποιον νὰ περιέχῃ τὰ ἀνόματα αὐτῶν ἐκλογέων, ὅστις διακαίονται νὰ ψηφοφορῶσιν εἰς τὸ μέρος τοῦτο μετ' ἀριθμὸν καλῶν ἰσὼν μετ' ἀριθμὸν τῶν πρὸς ἐκλογὴν υποψηφίων καὶ μετ' ἱκανὸν

ἀρεθὸν ψηφοδελτίων. Ἐκαστὴ κάλπη θέλει φέρει τὸ ὄνομα ἐνὶ τῶν υποψηφίων καθαρῶς καὶ εὐαναγκαστῶς· ἐνταῦθα ἡ χειρόγραφον ἐπὶ αὐτῆς μὲ τὸν χερσικὸν ἢ ἑλληνικὸν χαρακτῆρα, ὅπως ἡ περίστασις ἤθελε τὸ καλεῖται. Αἱ κάλπαι, δεφίλονται νὰ ἴναι κοινωσκευασμένας εἰς τρεῖς ὥστε τὰ ψηφοδέλτια νὰ δύνανται μὲν νὰ εἰσάγῃνται ἐντὸς αὐτῶν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ δύνανται τις νὰ ἀποσύρῃ καὶ νέν ἐξ αὐτῶν κλειστῆς οὐσῆς τῆς κάλπης.

24ον. Ἀμέσως πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ψηφοφορίας ὁ Προεδρεύων υπάλληλος εἰς ἑκάστον μέρος ψηφοφορίας, θὰ δεικνύῃ τὴν κάλπην κενὴν εἰς τὰ πρόσωπα, ἔαν ὑπάρχουσιν, ἅτινα δύνανται νὰ ἴναι παρόντα εἰς τοιοῦτο μέρος, ὥστε αὐτὰ νὰ βλέπωσιν ὅτι εἰναι κενὴ καὶ ἀκολουθεῖ νὰ τὴν κλείῃ καὶ νὰ θέτῃ ἐπ' αὐτῆς τὴν σφραγίδα τοῦ μὲ τοιοῦτον τρόπον ὥστε νὰ παραλάβῃ τὸ ἀνοίγμα ἀνευ λύσεως τῆς σφραγίδος καὶ νὰ τὴν θέτῃ ὑπὸ τὸ ὄμμα του διὰ τὴν λήψιν τῶν ψηφοδελτίων, καὶ νὰ τὴν φυλάττῃ οὕτω κλεισμένην καὶ ἐσφραγισμένην.

25ον. Εἰς ἕνα μόνον ψηφοφόρον ἐπιτρέπεται νὰ παρευρίσκῃται εἰς τὸ μέρος τῆς ψηφοφορίας ταυτοχρόνως. Ἐκαστος ψηφοφόρος εἰσερχόμενος δεφίλει παρουσιάει τὸν προσώπων τὰ ὅποια ὠνομάσταν εἰς τὸ ἀνωτέρω ἀρθρον 21 νὰ λέγῃ τὸ ὄνομα τοῦ καὶ τὸν τόπον τῆς διαμονῆς του καὶ δεῖν νὰ πιστοποιητῇ ἡ ταυτότης του ὑπὸ τοῦ χωρικοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ χωρίου τοῦ ἢ τῆς συνοικίας του καὶ ὁ γραμματεὺς θὰ θέτῃ σημειῖν τι ἀντικρὺ τοῦ ὀνόματος τοῦ ψηφοφόρου τοῦτου εἰς τὸ ἀντικρὺ τοῦ διβλίου τῆς ψηφοφορίας τοῦ ὁποῖον θὰ ἔχῃ ἐπὶ τοῦτου.

Ο ψηφοφόρων δέον νὰ δηλώσῃ τὸν υποψηφίον ἢ τοὺς υποψηφίους Μωαμεθανοὺς ἢ μὴ Μωαμεθανοὺς, κατὰ τὴν περίστασιν, ὑπὲρ τοῦ ὁποῖου ἐπιθυμεῖ νὰ ψηφίσῃ καὶ ὁ Προεδρεύων υπάλληλος δεφίλει ἐπὶ τοιαύτῃ δηλώσει, ὡς ἀνω εἴρηται, νὰ προκαλέσῃ τὸν ψηφοφόρον νὰ θέσῃ ἐν ψηφοδέλτιον δι' ἑκάστην ψήφον ἐντὸς τῆς κάλπης, ἥτις φέρει τὸ ὄνομα τοῦ υποψηφίου διὰ τὸν ὁποῖον ἢ ψήφῃς αὐτὴ δίδεται.

26 Οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ψηφίσῃ εἰς ἄλλον ψηφοφόρον τόπον ἐκτὸς εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ὥρισθῇ δι' αὐτὸν οὕτε κατ' ἄλλην ὥραν ἐκτὸς ἐκείνης, ἥτις ὥρισθῇ διὰ τὰ δώδεκα τὴν ψήφον του.

27ον. Εἰς οὐδὲνα εἶναι συγκαχωρημένοι νὰ ψηφίσῃ εἰμὴ ὅταν τὸ ὄνομα τοῦ κατεχωρήσῃ εἰς τὸ διβλίον τῆς ψηφοφορίας, καὶ ὅταν πιστοποιηθῇ ἡ ταυτότης του ὅτι εἰναι τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, ὅστις τὸ ὄνομα κατεχωρήσθῃ οὕτω, εἴτε ὑπὸ τοῦ Προεδρεύοντος υπάλληλου εἴτε ὑπὸ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ χωρίου του.

28ον. Ἐκαστος Προεδρεύων υπάλληλος δεφίλει ὅσον τὸ δυνατόν τάχιστα, μετὰ τὸ κλῆσιν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, τῇ παρουσίᾳ τῶν πρακτῶν τῶν υποψηφίων, ἔαν ὑπάρχουσιν, νὰ κλείῃ καὶ νὰ σφραγίσῃ τὰς ὅπας ὧλων τῶν κάλπων, ἃς ἔχει ἐν χρήσει εἰς τὸ μέρος του, καὶ δεφίλει, τὴν ἐπιθυμῶσαν, παρόντων τῶν πρακτῶν ἔαν ὑπάρχουσιν, ἀμέσως πρὸ τοῦ ὁρισθέντος χρόνου διὰ τὴν ἐκ νέου ἐναρξίν τῆς ψηφοφορίας νὰ ἀνοίγῃ καὶ νὰ λύῃ τὰς σφραγίδας ἐκ τοῦ ἀνοίγματος τῶν ἰδίων κάλπων.

29ον. Ἐκαστος Προεδρεύων υπάλληλος δεφίλει νὰ λάβῃ τασαφῆς, μέτρα ἕνα νομίζει

ἀναγκαστὰ διὰ τὴν ἀσφαλὴ προφύλαξιν τῶν κάλπων καὶ τῶν ψηφοδελτίων ἐν χρήσει εἰς τὸ μέρος τοῦ ἐντὸς τῶν ὧρῶν τῆς ψηφοφορίας καὶ διὰ νὰ ἐμποδίσῃ οἰονδήποτε νὰ εἰσέρχεται ἐκεῖ ἐκτὸς τῶν βοηθῶν του.

30ον. Ἐκαστος προεδρεύων υπάλληλος ὅσον πρακτικῶς ταχύτερον μετὰ τὸ κλείσμον τῆς ψηφοφορίας, παρουσίᾳ τῶν πρακτῶν τῶν υποψηφίων (ἔαν ὑπάρχουσιν) δεφίλει νὰ ἀσφαλίσῃ καὶ νὰ σφραγίσῃ τὰ ἀνοίγματα ὧλων τῶν κάλπων καὶ νὰ παραδίδῃ τὰς ρηθείσας κάλπας μετ' ὅλης τῆς προσήκουσας ταχύτητος εἰς τὸν ἐπὶ τῶν καταλόγων υπάλληλον.

31ον. Ἐκαστος υποψήριος δύνανται νὰ ἐπιφορτίσῃ πράκτορα νὰ παρίσταται εἰς τὴν ἀπαριθμῆσιν τῶν ψήφων.

32ον. Ὁ ἐπὶ τῶν καταλόγων υπάλληλος δύνανται νὰ διαθέσῃ τὰς ἀπαριθμήσεως τῶν ψήφων παρουσίᾳ τῶν υποψηφίων καὶ τῶν πρακτῶν ὅσον πρακτικῶς ταχύτερον μετὰ τὸ πέρας τῆς ψηφοφορίας καὶ νὰ δίδῃ εἰς τοὺς υποψηφίους ἢ εἰς τοὺς πράκτορας οἱτινες διαρτίσθωσαν διὰ νὰ παρίσταται εἰς τὴν ἀπαριθμῆσιν τῶν ψήφων, σημειῶσιν ἐγγράφως περὶ τοῦ χρόνου καὶ τόπου καθ' ὃν θέλει ἀρχίσῃ νὰ ἀπαριθμῇ αὐτάς.

33ον. Ὁ ἐπὶ τῶν καταλόγων υπάλληλος, οἱ γραμματεῖς καὶ βοηθοὶ του, καὶ οἱ υποψήριοι ἢ οἱ ἐκείνοι πράκτορες, καὶ οὐδεὶς ἄλλος, εἰμὴ τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ ἐπὶ τῶν καταλόγων υπάλληλου δύνανται νὰ παρευρίσκῃται εἰς τὴν ἀπαριθμῆσιν τῶν ψήφων.

34ον. Ὁ ἐπὶ τῶν καταλόγων υπάλληλος δεφίλει μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀπαριθμήσεως, νὰ ἀναφέρῃ ἐγγράφως πρὸς τὸν Ἀρχιγραμματεῖα τῆς Κυβερνήσεως, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀπαριθμήσεως ταύτης καὶ θέλει σφραγίσῃ εἰς χωριστοὺς φακέλλους τὰ ψηφοδέλτια, ἅτινα ἐδόθησαν δι' ἑκάστον υποψηφίον, ἐπιγράφων ἐπ' ἑκάστου φακέλλου τὸ ὄνομα τοῦ υποψηφίου ὑπὲρ τοῦ ὁποῖου τὰ ἐν αὐτῷ περιεχόμενα ψηφοδέλτια ἐδόθησαν, καὶ θὰ ἀποστέλλῃ τοὺς φακέλλους τούτους εἰς τὸν Ἀρχιγραμματεῖα τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐξεδόθη ἐν Λευκωσίᾳ ταύτην τὴν 17 ἡμέραν τοῦ Μαρτίου. 1883.

ΤΥΠΟΣ.

Δι' ἐγγράφον ὀνοματίσεως.

Οἱ υποταγόμενοι Α. Β. Ε. καὶ Γ. Δ. Ε. Ζ.

ὄντες κατακεχωρημένοι ἐκλογεῖς διὰ τὸ Ἐκλογικὸν Διαμερίσμα ὀνομάζομεν διὰ τοῦ παρόντος τὸ ἀκόλουθον πρόσωπον ἄξιον νὰ υπηρετήσῃ ὡς μέλος τοῦ ρηθέντος Ἐκλογικοῦ Διαμερίσματος ἐν τῷ Νομοθετικῷ Συμβουλίῳ.

Ἰπογρ.	Α.	Β.
Ἰπογρ.	Γ.	Δ.
Ὄνομα ὀνόμαζον.	Κιτωκίς.	Ἐπιτάδευμα.

Οἱ υποταγόμενοι ὄντες κατακεχωρημένοι ἐκλογεῖς εἰς τὸ ἐκλογικὸν διαμερίσμα διὰ τοῦ παρόντος συγκατατιθέμεθα εἰς τὴν ὀνομασίαν τοῦ ἀνω εἰρημένου ὡς καταλλήλου προσώπου νὰ υπηρετήσῃ ὡς μέλος τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐκλογικοῦ διαμερίσματος ἐν τῷ Νομοθετικῷ Συμβουλίῳ.

Ἰπογρ.	Ε.	Ζ.
Ἰπογρ.	Η.	Θ.
		ἐκ
		ἐκ
		κτλ.

Διὰ παραρτήματος τῆς Ἐπιστομῆς Ἐστημερίδος φερόντος τὸ μέλαν πλῆστον τοῦ πένθους ὑπὸ ἡμερομηνίαν 7 τρέχοντος Ἀρ. 103 δημοσιεύονται τὰδε.

Ὁ Μ. Ἀρμοστής ἀναγγέλλει μετὰ θαυσιμασίας τῆς λύτης τὸν θάνατον τοῦ ταγματάρχου Ι. Α. Σ. Inglis Αἰσικτοῦ τῆς Λευκωσίας λαβόντα χώραν τῇ 1 τοῦ Ἰστανίου.

Ὁ ταγματάρχης Inglis υπηρέτησεν ἐν Κύπρῳ ἀπὸ τῆς κατὰ Ἰουλίον τοῦ 1878 Βρετανικῆς ποτοχῆς, ἐπὶ τρία καὶ ἡμίση ἔτη διέμεινε ἐν Ἀμμοχώστῃ, τὸ πλείστον ὡς Διοικητὴς τοῦ διαμερίσματος ἐκείνου, καὶ ὁ Μ. Ἀρμοστής συναισθάνεται ἐξ ἰδίας παρατηρήσεως τὴν ἐπισημνίαν καὶ τὸ σέβας, ἅτινα ὑπεσπασατο ἐφ' ὧλων τῶν τάξεων διὰ τῶν εὐγενῶν τοῦ τρόπων καὶ τῆς εὐαρίστου διαχειρίσεως του. Διὰ τοῦ θανάτου του ἡ Α. Μεγαλειότης ἀπώλειε προσωπιόμηνον καὶ ἀφωσιωμένον θερμόντα, ὁ δὲ Κυπριακὸς λαὸς θερμὸν φίλον, καὶ ὁ Μ. Ἀρμοστής διακεκριμένον καὶ πιστὸν συνεργάτην.

Η ΚΕ ΜΑΡΤΙΟΥ.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐωρτάσθη ἐν Λάρνακι ἡ ἐορτὴ τῆς παλιγγενεσίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Πλήθος λαοῦ περὶ τὴν 10ην εἰδωρῶν, ἐορτασίμως ἤρουντων τῶν καδῶνων τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Λαζάρου, συνέρρευσε εἰς αὐτὴν, ἵνα δεξιολογήσῃ τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ τοῦ ἔθνους ἀναγεννήσει. Τὸ ὥραϊον Ἑλληρικὸν φῶλον τῆς πόλεως ἡμῶν δὲν ὑπέστη οὐδὲν ἀνδρῶν ἢ συγγίνης τῶν Ἑλληνικῶν ἀμειλιωμένη πρὸς τὴν τὴν Ἑλλήνων ἐφαίδρυνεν ἐπὶ μᾶλλον τὴν τελευτήν. Χοροστατοῦντος τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Κιτίου καὶ ἐν μεγάλῃ στολῇ παρισταμένου τοῦ Γενικοῦ Προξένου τῆς Ἑλλάδος Κ. Χατζῆ Ἀναργύρου μετὰ τῆς σεμνῆς καὶ εὐγενούς αὐτοῦ Κυρίας τῆς ἐθνικῆς φερύσεως χρώματος, ἐψάλλε ἑμμελῶς ἡ δοξολογία, μετ' ἣν ὑπὲρ τοῦ Βασιλείως τῶν Ἑλλήνων πολυχρονισμὸς κροτοῦντων εἰσκι καὶ ἐνὸς ὁλμων. Ἡ ἑλληνικὴ σημαία ἤτο ἀναπαυταμένη ὑπερθεῖν τῆς πύλης τοῦ Ναοῦ, οὐτινος τὰ ἔσω καὶ τὰ ἔξω ἐκπρόστυον χριστιανῶν. Μετὰ τῆς δοξολογίας τὸ πέρας ἀναβὰς τὸ θέμα ὁ ἡμέτερος Σχολάρχης Κ. Ν. Δ. Λανίτης ἀπήγγειλε ἡρώεα τινα, δι' ὧν ἐξήρῃ τὰς ἀρετὰς τῶν ἀλλήλων τοῦ 1821. Ὁ λόγος τοῦ Κ. Σχολάρχου θερμὰ προεκάλεισε δάκρυα καὶ ζωηράν τὴν συγκίνησιν. Μετὰ τὸ πέρας αὐτοῦ βροντώδεις ἀντήχησαν ζητωκραυγαί, μετ' ἃς ἐρρυθμῶς καὶ ἑμμελῶς ἐψάλλε ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ παρθενωαγωγείου καὶ τῶν μαθητῶν τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων, προγυμνασθέντων ὑπὸ τοῦ δημοδιδασκάλου Κ. Εὐγράφου, ὁ ὕμνος εἰς τὴν Κ. Ε. Μαρτίου ἔσαν τῇ σπιθα κρυμμένη ἢ τῇ στάκτῃ. Μετὰ τὸ ἐν-Οουσῶδες ὄσμα νέαι πάλιν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἀντήχησαν ζητωκραυγαί μετ' ἃς ὁ Μητροπολίτης καὶ ὁ Γενικὸς Πρόξενος ἐξῆλθον τοῦ Ναοῦ ἀκολουθοῦμενοι ὑπὸ ἀπείρου πλήθους καὶ θρονουόντων τῶν ὁλμων ἐπαυροῦμενοι δὲ μετέβησαν εἰς τὸ Ἑλληρικὸν Προξενεῖον ἐφ'

ΣΤΟΙΧΕΙΟ 4

Οι πρόνοιες για εκλογικές διαδικασίες για το Νομοθετικό Συμβούλιο του 1906²³⁴

ΥΠΟ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΜΟΣΤΟΥ.
ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ

Κ. Α. ΚΙΓΓ—ΧΑΡΜΑΝ,

Μέγας Ἀρμοστής.

Ἐπειδὴ διὰ Διατάγματος τῆς Αὐτῆς ἀοιδίμου Μεγαλειότητος τῆς Ἀνάσσης Βικτωρίας ἐν Συμβουλίῳ, χρονολογουμένου ἀπὸ τῆς 30ης Νοεμβρίου 1882 καὶ μεταβάλλοντος τὴν σύστασιν τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου τῆς Κύπρου, διετάχθη σὺν ἄλλοις, ἵνα ὁ Μέγας Ἀρμοστής δύνηται, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, διὰ Προκηρύξεως, νὰ προνοῇ περὶ τοῦ διορισμοῦ καὶ τῶν καθηκόντων τῶν ἐπὶ τῶν Ἐκλογῶν Λειτουργῶν καὶ περὶ προσδιορισμοῦ τοῦ πρὸς συγκρότησιν τῶν ἐκλογῶν χρόνου καὶ τόπου καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν δεόν αἱ μὲν ἐκλογαὶ νὰ διεξάγονται, χρειᾶς δὲ τυχοῦσης, νὰ ἐνεργῇται ψηφοφορία καὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν δεόν νὰ λαμβάνωνται αἱ ψῆφοι καὶ νὰ ἐξακριβῶνται τὸ ἀποτέλεσμα καὶ νὰ προνοῇ πρὸς τούτοις περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἐκλογικῶν ἐνταλμάτων καὶ περὶ παντός ἄλλου πράγματος, ἀναγκαίου εἰς τὴν εὐτακτον καὶ ἀμερόληπτον τῶν ἐκλογῶν διεξαγωγὴν.

Καὶ ἐπειδὴ διὰ Προκηρύξεως, χρονολογουμένης ἀπὸ τῆς 17ης Μαρτίου 1883, ὁ Μέγας Ἀρμοστής, ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν ἐξουσιῶν, ἃς περιβέβληται ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ ρηθέντος Διατάγματος τῆς Αὐτῆς ἀοιδίμου Μεγαλειότητος τῆς Ἀνάσσης Βικτωρίας ἐν Συμβουλίῳ, προυκέρυξε καὶ παρέσχε κανονισμοὺς τινάς, οἵτινες ἔδει νὰ τηρηθῶσι μέχρι νεωτέρας γνωστοποιήσεως.

Καὶ ἐπειδὴ προσήκει νὰ μεταβληθῶσιν οἱ ρηθέντες Κανονισμοὶ καὶ νὰ ἐπενεχθῇ μεταβολὴ ἐν τῷ τρόπῳ του ψηφίζε κατὰ τὰς τοιαύτας ἐκλογάς.

Διὰ ταῦτα, νῦν, Ἐγώ, Κάρολος Ἀντωνὺς Κίγγ-Χάρμαν, ὁ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος Μέγας Ἀρμοστής καὶ ἐπὶ κεφαλῇς Ἀρχηγός ἐν τῇ Νήσῳ Κύπρῳ ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν ἐξουσιῶν, ἃς περιβέβληται ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ ρηθέντος Διατάγματος τῆς Αὐτῆς ἀοιδίμου Μεγαλειότητος τῆς Ἀνάσσης Βικτωρίας ἐν Συμβουλίῳ προκηρύσσω διὰ τῆςδε τῆς Προκηρύξεως καὶ προνοῶ ἵνα, ἀντὶ τῶν ρηθέντων Κανονισμῶν, τῶν προνοηθέντων ὑπὸ τῆς ρηθείσης Προκηρύξεως τῆς 17ης Μαρτίου 1883, ἀκυρουμένων δὲ διὰ τῆς παρούσης, τηρῶνται ὡς πρὸς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐκλογῶν, μέχρι νεωτέρας γνωστοποιήσεως, οἱ ἀκόλουθοι Κανονισμοί.

1. Ἄρα τῇ λήψει ἐκλογικοῦ ἐντάλματος, ὁ πρὸς ὃν τοῦτον ἀπευθύνεται Λειτουργός ἐπὶ τῆς

Ἐκλογῆς θὰ ὀρίζη, διὰ τὴν ταύτης συγκρότησιν, ἡμέραν, μὴ ἀφισταμένην ἀπὸ τῆς ὑπ' αὐτοῦ λήψεως τοῦ ρηθέντος ἐντάλματος, οὔτε ὀλιγωτέρας τῶν 15 οὔτε πλείονας τῶν 21 ἡμερῶν.

Τῆς οὕτως ὀρισθείσης ἡμέρας ὁ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργός θὰ ἀποστέλλῃ γνωστοποιήσιν πρὸς τὸν Διοικητὴν ἐκάστου Καζᾶ τοῦ Ἐκλογικοῦ αὐτοῦ Διαμερίσματος, ὁ δὲ Διοικητής θὰ ἐνεργῇ ἵνα ἡ γνωστοποίησις αὐτῇ κοινοποιηθῇ, δέκα τουλάχιστον ἡμέρας πρὸ τῆς διὰ τὴν ἐκλογὴν ὀρισθείσης τοιαύτης, εἰς τὸν Μουχτάρην παντός χωρίου καὶ πάσης συνοικίας τοῦ Διαμερίσματος, οὗ ἐντός ἡ τοιαύτη ἐκλογὴ πρόκειται νὰ συγκροτηθῇ. Ἄλλ οἰοδήποτε περὶ τὴν ἐπιτέλεσιν τῆς τοιαύτης ἐπιδόσεως παράλειψις δέν θὰ καθιστᾷ τὴν ἐκλογὴν ἄκυρον.

Αἱ ἡμέραι αἵτινες θὰ ὠρίζοντο διὰ τὰς ἐν τοῖς διαφόροις Διαμερίσμασιν ἐκλογάς, θὰ γνωστοποιῶνται ἐν τῇ Ἐπισήμῳ Ἐφημερίδι.

2. Ὁ τῆς ἐκλογῆς τόπος θέλει εἶσθαι τοιαύτη τις πόλις ἢ τοιοῦτον τι χωρίον ἐντός τοῦ ἐν ᾧ ἡ ἐκλογὴ πρόκειται νὰ συγκροτηθῇ Ἐκλογικοῦ Διαμερίσματος, οἷον ὁ Μέγας Ἀρμοστής θέλει προσδιορίζει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν ὡς καταλληλότερον, κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ, διὰ τοὺς ἐκλογεῖς, ἢ δ' ἐκλογὴ θὰ συγκροτηθῇ ἐν προσφύρῳ ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει ἢ τῷ τοιοῦτῳ χωρίῳ τόπῳ ὃν θὰ παρέχῃ ὁ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργός.

3. Ὁ χρόνος, ὅστις θὰ ὠρίζετο διὰ τὴν ἐκλογὴν, θὰ ἦνε τοιαῦται τινες δύο ὥραι μεταξὺ τῆς δεκάτης τῆς πρωῒας καὶ τῆς τρίτης τῆς μεταμεσημβρίας τῆς ἡμέρας τῆς ἐκλογῆς, οἷας θὰ ὀρίζη ὁ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργός ὅστις καὶ θὰ παρευρίσκηται κατὰ τὰς δύο ἐκείνας ὥρας καὶ μίαν ἔτι μετ' αὐτάς ὥραν.

4. Πᾶς πρὸς ἐκλογὴν ὑποψήφιος θὰ προτείνηται ἐγγράφως. Τό ἐγγραφοὺν θὰ ὑπογράφηται ὑπὸ δύο τοῦ δι' ὃ προτείνεται ὁ ὑποψήφιος Διαμερίσματος ἐκλογέων, ἐχόντων τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα καὶ ὑπογραφόντων τοῦ μὲν ὡς προτείνοντος τοῦ δὲ ὡς ὑποστηρίζοντος, καὶ ὑπὸ ὀκτῶ ἄλλων ἐκλογέων τοῦ αὐτοῦ Διαμερίσματος, ἐχόντων τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα καὶ ὑπογραφόντων ὡς συναινούντων εἰς τὴν πρότασιν καὶ θὰ παραδίδηται, κατὰ τὸν διὰ τὴν ἐκλογὴν ὀρισθέντα χρόνον εἰς τὸν ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργόν, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ὑποψηφίου ἢ τοῦ προτείνοντος ἢ ὑποστηρίζοντος αὐτόν. Καὶ αἱ μὲν προτάσεις ὑποψηφίων διὰ μὴ Μωαμεθανικὰς ἔδρας θὰ ὑπογράφωνται ὑπὸ μὴ Μωαμεθανικῶν ἐκλογέων μόνον, αἱ δὲ τῶν διὰ Μωαμεθανικὰς ἔδρας θὰ ὑπογράφωνται ὑπὸ Μωαμεθανῶν ἐκλογέων μόνον.

5. Ἐκαστος ὑποψήφιος θὰ προτείνηται διὰ χωριστῆς προτάσεως, ἀλλ' οἱ αὐτοὶ ἐκλογεῖς ἢ οἰοδήποτε ἐξ αὐτῶν δύνανται, ὑπὸ τὸ κράτος τῶν διατάξεων τοῦ ἀμέσως προλαβόντος ἀρθροῦ.

²³⁴ Παπαδημήτρης-Πετρίδης, ὁ.π., τ. Γ, σσ. 166-172, ἀκριβῆς μετάφραση ἀπὸ το πρωτότυπο: *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 862, Σάββατο, 18 Αυγούστου 1906.

νά υπογράψωσι τόσας προτάσεις, ὅσαι εἶνε καί αἱ πληρωτέαι κεναί θέσεις, ἀλλ' οὐχί πλείονας τούτων.

6. Ἐκαστος ὑποψήφιος θά περιγράφηται ἐν τῇ προτάσει κατὰ τρόπον τοιοῦτον, οἷος, κατὰ τήν γνώμην τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργοῦ, προῦρισται νά διαπιστώσῃ ἐπαρκῶς τήν ταυτότητα αὐτοῦ. Ἡ περιγραφή θά συμπεριλαμβάνῃ τό ὄνομα τοῦ ὑποψηφίου καί τό ὄνομα, ὑπάρχοντος τοιοῦτου τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἢ μή ὑπάρχοντος τοιοῦτου τοῦ πατρός αὐτοῦ, τήν κατοικίαν αὐτοῦ καί τό ἐπάγγελμα ἢ ἐπιτήδευμα αὐτοῦ.

Οὐδεμία ἔνστασις εἰς πρότασιν τίνα ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ ἐν αὐτῇ περιγραφή τοῦ ὑποψηφίου τυγχάνει ἀνεπαρκῆς ἢ ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δέν συμφωνεῖ πρὸς τόν κανόνα τοῦτον θά γίνηται παραδεκτή ἢ θά θεωρῆται ἔγκυρος, ἐκτός ἐάν αὕτη ἐγερθῇ ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργοῦ ἢ ἄλλου τινός προσώπου, καθ' ὃν χρόνον ἡ πρότασις παραδίδεται ἢ ἀμέσως μετὰ ταῦτα.

7. Ὁ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργός θά παρέχῃ τύπον προτάσεως εἰς πάντα ἐγγεγραμμένον ἐκλογέα, χρήζοντα τοιοῦτου, κατὰ τοιαύτας τινάς δύο ὥρας, οἷας αὐτός (ὁ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργός) θά ὠριζε μεταξύ τῆς δεκάτης πρωϊνῆς καί τῆς δευτέρας μετὰ μεσημβρίαν ἐν ἐκάστη, τῇ ἐξαιρέσει τῶν Κυριακῶν, ἡμέρα μεσολαβούσα μετὰ τῆς πρώτης ἡμέρας, καθ' ἣν ἐδόθη ἡ τῆς ἐκλογῆς καί κατὰ τόν διά τήν ἐκλογὴν ὁρισθέντα χρόνον. Ἡ τοιαύτη πρότασις θά ἦνε συντεταγμένη κατὰ τόν τύπον, τόν ἀναγραφόμενον ἐν τῷ εἰς τοὺς παρόντας Κανονισμοὺς παρηρτημένῳ Δελτίῳ, ἀλλ' οὐδέν τῶν ἐν τοῖς παροῦσι κανονισμοῖς διαλαμβανόμενων θά καθιστᾷ ὑποχρεωτικὴν τήν χρῆσιν τοῦ τῆς προτάσεως ἐγγράφου, ὅπερ παρέσχεν ὁ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργός, ἀρκεῖ μόνον, ὅμως, ἡ πρότασις νά ἦνε συντεταγμένη κατὰ τόν τύπον, τόν ὑπὸ τῶν παρόντων κανονισμῶν ὁριζόμενον.

8. Αἱ προτάσεις θά παραδίδωνται πρὸς τόν ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργόν ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐκλογῆς κατὰ τόν διά ταύτην ὁρισθέντα χρόνον ὁ δ' ὑφ' ἐκάστης προτάσεως προτεινόμενος ὑποψήφιος καί ὁ προτείνων καί ὁ ὑποστηρίζων αὐτόν καί ἐν ἄλλο πρόσωπον, ἐκλεγόμενον ὑπὸ τοῦ ὑποψηφίου, ἀλλ' οὐδεὶς ἄλλος πλὴν τούτων (τῇ ἐξαιρέσει τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργοῦ καί τῶν βοηθῶν αὐτοῦ) θά δικαιῶνται νά παρευρίσκωνται εἰς πᾶν ὅ,τι θά ἐπράττετο κατὰ τόν διά τήν ἐκλογὴν ὁρισθέντα χρόνον.

9. Ὁ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργός, παραδιδόμενης αὐτῷ τῆς προτάσεως, θά δημοσιεύῃ παραχρῆμα γνωστοποίησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ ὡς ὑποψηφίου προτεινομένου προσώπου καί τοῦ ὀνόματος τοῦ ὡς ὑποψηφίου προτεινομένου προσώπου καί τοῦ ὀνόματος τοῦ τε προτείνοντος

καί τοῦ ὑποστηρίζοντος αὐτό, τοιχοκολλῶν ἢ φροντίζων νά τοιχοκολληθῇ ἀγγελία τῶν ὀνομάτων τούτων ἐν περιόπτῳ θέσει ἐξωθι τοῦ κτηρίου, ἐν ᾧ κεῖται ὁ διά τήν ἐκλογὴν ὁρισθεὶς τόπος.

10. Ὑποψήφιος τις δύναται, κατὰ τόν διά τήν ἐκλογὴν ὁρισθέντα χρόνον, ἀλλ' οὐχί μετὰ ταῦτα, νά ἀποσύρῃται ἀπὸ τῆς ὑποψηφιότητος αὐτοῦ, δίδων τῷ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργῷ γνωστοποίησιν τοῦ τοιοῦτου ὑπογεγραμμένην ὑπ' αὐτοῦ. Νοεῖται δ' ὅτι ὁ προτείνων ὑποψήφιόν τινα ἐν τῇ τούτου ἀπουσία ἀπὸ τῆς Νήσου δύναται νά ἀποσύρῃ τόν ὑποψήφιον τοῦτον διά γραπτῆς δηλώσεως τῆς τοῦ ὑποψηφίου ἀπουσίας.

11. Ἐάν ἐν τῇ λήξει μιᾶς μετὰ τόν διά τήν ἐκλογὴν ὁρισθέντα χρόνον ὥρας εὐρηγῇ, ὡς προταθέντες, Μωαμεθανοὶ ἢ μή Μωαμεθανοὶ ὑποψήφιοι, οὐχί πλείονες τῶν ὑπαρχουσῶν κενῶν θέσεων, δι' ἃς οὗτοι εἶνε ἕκαστος ἐκλέξιμος, ὁ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργός θέλει παραυτίκα διακηρύσσει τοὺς τοιοῦτους Μωαμεθανούς ἢ μή Μωαμεθανούς (κατὰ τήν περίπτωσιν) ὑποψηφίους ὡς ἐκλεγέντας καί ἐκθέτει τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς τόν Ἀρχιγραμματέα τῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλ' ἐάν ἐν τῇ λήξει τῆς τοιαύτης ὥρας εὐρηγῇ, ὡς προταθέντες, Μωαμεθανοὶ ἢ μή Μωαμεθανοὶ ὑποψήφιοι, πλείονες τῶν ὑπαρχουσῶν κενῶν θέσεων, δι' ἃς οὗτοι εἶνε ἕκαστος ἐκλέξιμος, ὁ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργός θέλει ἀναβάλλει τήν ἐκλογὴν τῶν τοιοῦτων Μωαμεθανῶν ἢ μή Μωαμεθανῶν, κατὰ τήν περίπτωσιν, ὑποψηφίων, θά ἐνεργῇται δέ ψηφοφορία κατὰ τόν κατωτέρω μνημονευόμενον τρόπον.

12. Ἐάν, μετὰ τήν τῆς ἐκλογῆς ἀναβολὴν ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν ψηφοφορίας, πρὸ τῆς ἐνάρξεως ταύτης ἀποθάνῃ εἰς τῶν προταθέντων ὑποψηφίων, ὁ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργός ἀφοῦ βεβαιωθῇ περὶ τοῦ τοιοῦτου θανάτου, θέλει ἀνακαλεῖ τήν τῆς ψηφοφορίας γνωστοποίησιν, πάντα δέ τὰ ὡς πρὸς τήν ἐκλογὴν πεπραγμένα θά ἀρχίζωνται ἐκ νέου ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν, ὁ τοιοῦτος θάνατος ἀπεδείχθη τῷ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργῷ νοεῖται ὅμως ὅτι οὐδεμία νέα πρότασις θά εἶνε ἀναγκαία δι' ὑποψήφιον, ὅστις, καθ' ὃν χρόνον ἀνεκλήθη ἢ ψηφοφορία εὐρίσκετο ὡς προταθείς.

13. Οὐδεὶς θά δικαιῶται νά δέχεται ψήφους ὡς ὑποψήφιος, ἐκτός ἐάν ἔχῃ προταθῇ κατὰ τόν ἀνωτέρω προνοούμενον τρόπον πᾶν δέ πρόσωπον, οὐ τό προτείνων αὐτόν ἐγγραφον παρεδόθη τῷ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργῷ κατὰ τόν διά τήν ἐκλογὴν ὁρισθέντα χρόνον, θά θεωρῇται ὡς προταθὲν ὡς εἴρηται, ἐκτός ἐάν εἰς τήν πρότασιν αὐτοῦ ἐγένετο ἔνστασις ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργοῦ ἢ ἄλλου τινός προσώπου πρὸ τῆς λήξεως τοῦ διά τήν ἐκλογὴν ὁρισθέντος χρόνου ἢ ἐντός μιᾶς μετὰ ταύτας ὥρας.

14. Ὁ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργὸς θέλει ἀποφασίζει περὶ τοῦ ἐγκύρου ἐκάστης εἰς πρότασιν τινα ἐγειρομένης ἐνστάσεως, ἡ δ' ἀπόφασις αὐτοῦ, ἐάν μὲν αὕτη ἀπορρίπτῃ τὴν ἐνστασιν, θέλει εἶσθαι τελειωτικὴ, ἐάν δ' αὕτη παραδέχῃται αὐτήν, θέλει ὑπόκεισθαι εἰς ἀκύρωσιν ἐπὶ ἀναφορὰ διαμφισβητοῦσιν τὴν ἐκλογὴν ἢ τὴν περὶ τοῦ ἀποτελέσματος αὐτῆς ἐκθεσιν.

Η ΨΗΦΟΦΟΡΙΑ

15. Πρὸς ἐπιτέλεσιν τῆς ψηφοφορίας ἕκαστον Ἐκλογικὸν Διαμερίσμα θέλει διαιρεῖσθαι εἰς τόσα ὑποδιαμερίσματα, ὅσα θέλει παραγγέλλει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ Μέγας Ἀρμοστής, ὅστις ἐν ἐκάστω ὑποδιαμερίσματι θέλει ὀρίζει τοιοῦτον τόπον ὡς τόπον ψηφοφορίας οἷος ἔσται, κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ, προσφορώτατος διὰ τοὺς ἐκλογεῖς. Κατάλογος δὲ τῶν ἐν ἐκάστω ὑποδιαμερίσματι περιλαμβανομένων χωρίων καὶ οἱ τόποι ψηφοφορίας θὰ δημοσιεύωνται ἐν τῇ Ἐπισήμῳ Ἐφημερίδι, καθ' ὃν χρόνον θὰ δημοσιεύηται, δυνάμει τοῦ Ἀρθροῦ 1 τῶν παρόντων Κανονισμῶν, ἡ τῆς ἡμέρας τῶν ἐκλογῶν γνωστοποιήσιν.

16. Ἡ ψηφοφορία θὰ ἐνεργῇται κατὰ τοιαύτην μίαν ἢ πλείονας συνεχεῖς ἡμέρας, οὐχὶ πλείονας τῶν τριῶν, οἷας θέλει ὀρίζει ὁ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργὸς τοῦ Διαμερίσματος, τῆς πρώτης τῶν ἡμερῶν τούτων μὴ ἀφισταμένης τῆς πρὸς ἐπιτέλεσιν τῆς ψηφοφορίας ἀναβολῆς τῆς ἐκλογῆς οὔτε ὀλιγωτέρας τῶν ἑπτὰ οὔτε πλείονας τῶν δεκατεσσάρων ἡμερῶν. Ὁ δὲ Μέγας Ἀρμοστής θὰ διορίζει Προεδρεύοντα Λειτουργὸν ἵνα διεξάγῃ τὴν ψηφοφορίαν ἐν ἐκάστω τόπῳ ψηφοφορίας, καὶ ὁ Προεδρεύων οὗτος Λειτουργὸς θὰ τηρῇ τὴν τάξιν ἐν τῷ σταθμῷ αὐτοῦ. Αἱ ὥραι τῆς ψηφοφορίας θὰ ἦνε ἀπὸ τῆς 7ης π.μ. μέχρι τῆς 12ης τῆς μεσημβρίας καὶ ἀπὸ τῆς 1ης μ.μ. μέχρι τῆς 6ης μ.μ.

17. Τὰ ἐν ἐκάστω ὑποδιαμερίσματι περιλαμβανόμενα χωρία καὶ συνοικίαι θέλουσιν ἐν ἀνάγκῃ, διαιρεῖσθαι εἰς τόσα συμπλέγματα, ὅσαι εἶνε αἱ διὰ τὴν ψηφοφορίαν ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργοῦ τοῦ Διαμερίσματος ὀρισθεῖσαι ἡμέραι αἱ δὲ ψηφοὶ τῶν συμπλεγμάτων τούτων θὰ λαμβάνωνται ἐν μιᾷ τῶν διὰ τὴν ψηφοφορίαν ὀρισθεισῶν ἡμερῶν.

18. Ὁ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργὸς θέλει ἐνεργεῖ ἵνα, τρεῖς τουλάχιστον πλήρεις ἡμέρας πρὸ τῆς πρώτης τῶν πρὸς ἐπιτέλεσιν τῆς ψηφοφορίας ὀρισθεισῶν τοιούτων, ἐπιδοθῇ τῷ Μουχτάρῃ ἐκάστου χωρίου καὶ ἐκάστης συνοικίας τοῦ Ἐκλογικοῦ Διαμερίσματος γνωστοποιήσιν τοῦ χρόνου καὶ τόπου καθ' ὃν θὰ ληφθῶσιν αἱ ψηφοὶ τοῦ χωρίου ἢ τῆς συνοικίας καὶ τῶν ὀνομάτων, τόπων κατοικίας καὶ ἐπιτηδεύματων ἢ ἐπαγγελμάτων τῶν ὑποψηφίων.

19. Ἐν ἐκάστω τόπῳ ψηφοφορίας θὰ ὑπάρχωσιν εἰς ἢ πλείονες σταθμοὶ ψηφοφορίας, οὓς θέλει ὀρίζει πρὸς τοῦτο ὁ Προεδρεύων Λειτουργὸς ὅστις θέλει φροντίζει νὰ τοιχοκολληθῶσιν ἐν αὐτοῖς ἐν περιόπτῳ τόπῳ, τρεῖς τουλάχιστον πλήρεις ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ψηφοφορίας, τὰ ὀνόματα, οἱ τόποι κατοικίας καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ἢ ἐπαγγέλματα τῶν πρὸς ἐκλογὴν προταθέντων ὑποψηφίων.

20. Λαβὼν ὁ Μουχτάρης τὴν ἐν τῷ ἀμέσῳ προηγουμένῳ ἄρθρῳ μνημονευομένην γνωστοποίησιν θέλει ἀνακοινῶν αὐτὴν εἰς τὸ Συμβούλιον τοῦ χωρίου ἢ τῆς συνοικίας αὐτοῦ τότε δὲ αὐτὸς τε καὶ τὸ Συμβούλιον θέλουσιν ἐκλεγεῖ πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς ψηφοφορίας, ἕνα ἐξ αὐτῶν, ἵνα οὗτος παραστῇ, κατὰ τὸν διὰ τὴν λήψιν τῶν ψήφων τοῦ χωρίου ἢ τῆς συνοικίας αὐτοῦ, ζητοῦντα νὰ ἀναγράψῃ τὴν ψῆφον αὐτοῦ, εἰς τὸν σταθμὸν ψηφοφορίας πρὸ διαπίστωσιν τῆς ταυτότητος αὐτοῦ.

Ἐν ἡ δὲ περιπτώσει Μουχτάρης τις ἀπολίπῃ νὰ ἀνακοινώσῃ τῷ Συμβουλίῳ τοῦ χωρίου ἢ τῆς συνοικίας αὐτοῦ τὴν τοιαύτην γνωστοποίησιν, ἢ ἐν ἡ περιπτώσει ὁ Μουχτάρης καὶ τὸ Συμβούλιον, παραλίπωσι νὰ ἐκλέξωσιν ἕνα ἐξ αὐτῶν, τότε πᾶς ὁ τοιαύτην διαπράξας, ὡς εἴρηται, ἔλλειψιν, θέλει ὑπόκεισθαι εἰς πρόστιμον, μὴ ὑπερβαῖνον τὴν 1 λίραν.

Ὁ δ' ἐκλεγόμενος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος κανονισμοῦ ἵνα παρευρίσκῃται ἐκ μέρους χωρίου τινὸς ἢ συνοικίας ἐν τῇ ψηφοφορίᾳ ἀναφέρεται ἐν τοῖς κατωτέρῳ ὑπὸ τὸ ὄνομα «ὁ χωριτικὸς ἀντιπρόσωπος».

21. Ἐν τῷ σταθμῷ τῆς ψηφοφορίας, κατὰ τὴν ταύτης διάρκειαν, θὰ ὦσι παρόντες ὁ Προεδρεύων Λειτουργὸς καὶ εἰς γραμματεὺς καὶ ἐν πρόσωπον, διοριστέον ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργοῦ διὰ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ φύλαξιν ἐκάστης κάλπης, καὶ τόσοι διερμηνεῖς, ὅσους θὰ ἀπῇται ἡ περίστασις καὶ θὰ παρήγγελλεν ὁ Μέγας Ἀρμοστής, καὶ ὁ χωριτικὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ χωρίου ἢ τῆς συνοικίας εἰς ἣν ἀνήκει ὁ τὴν ψῆφον ἢ τὰς ψήφους αὐτοῦ ἀναγράφων πρὸς τοῦτοις, δὲ, ἕκαστος ὑποψήφιος δύνатаι, ἐάν κρίνῃ τοῦτο πρέπον, νὰ διορίσῃ ἐπίτροπον, ὅστις δύναται νὰ ἦνε παρὼν ἐν τῷ σταθμῷ τῆς ψηφοφορίας κατὰ τὴν ταύτης διάρκειαν.

22. Ἐν ἡ περιπτώσει χωριτικὸς τις ἀντιπρόσωπος, ὅστις ἐξελέγη, ὡς ἀνωτέρῳ προνοεῖται, ἵνα παραστῇ ἐν τῇ ψηφοφορίᾳ ἀπουσιάσῃ ἀπὸ ταύτης, ἄνευ προσηκούσης αἰτίας, καθ' οἷονδῆποτε χρόνον διαρκούσης τῆς ψηφοφορίας τοῦ χωρίου ἢ τῆς συνοικίας αὐτοῦ, θέλει ὑπόκεισθαι εἰς πρόστιμον, μὴ ὑπερβαῖνον τὴν 1 λίραν. Νοεῖται ὁμως ὅτι ἡ ἀπουσία οἰουδῆποτε χωριτικοῦ ἀντιπροσώπου δέν θὰ ἐμποδίσῃ τὸν Προεδρεύοντα Λειτουργὸν τοῦ νὰ λαμβάνῃ τὰς ψήφους τοῦ ἐνδιαφερομένου χωρίου ἢ τῆς ἐνδιαφερομένης συνοικίας.

23. Ὁ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργὸς θὰ ἐφοδιάξῃ ἕκαστον σταθμὸν ψηφοφορίας δι' ἐνὸς τουλάχιστον ἀντιγράφου τοῦ ἐκλογικοῦ καταλόγου ἢ τοῦ μέρους ἐκείνου τοῦ ἐκλογικοῦ καταλόγου, ὃπερ περιέχει τὰ ὀνόματα τῶν ψηφοφόρων, οἵτινες ὠρίσθη νὰ ψηφίσωσιν ἐν τῷ τοιοῦτῳ σταθμῷ, καὶ διὰ τόσων καλπῶν, ὅσοι εἶνε οἱ ὑποψήφιοι, καὶ δι' ἐπαρκῶν ψηφοδελτίων. Ἐκαστῇ δὲ κάλπῃ θέλει φέρεῖ ἐφ' ἑαυτῆς τὸ ὄνομα τεπώνυμον ἐνὸς τῶν ὑποψηφίων, τετυπωμένον ἢ

γεγραμμένον σαφῶς καὶ εὐαναγνώστως, Ἀγγλιστί μὲν καὶ Τουρκιστί ἂν ὁ ὑποψήφιος ἦνε Μωαμεθανός, Ἀγγλιστί δὲ καὶ Ἑλληνιστί ἂν ὁ ὑποψήφιος ἦνε μὴ Μωαμεθανός.

24. Ἐκάστη κάλη θέλει εἶσθαι ὁμοιομόρφου εἶδους τοιοῦτου, οἷον ἐγκριθήσεται ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀρμοστοῦ, καὶ θέλει εἶσθαι διηρημένη ἐσωτερικῶς εἰς δύο διαμερίσματα, διακρινόμενα ἐξωτερικῶς διὰ δύο διαφόρων χρωμάτων, καὶ τὸ μὲν δεξιὸν διαμέρισμα, προσδιωρισμένον διὰ τὸ «Ναί», θέλει ἔχει χρῶμα λευκόν, τὸ δὲ ἀριστερόν διαμέρισμα, προσδιωρισμένον διὰ τὸ «Ὁχι», θέλει ἔχει χρῶμα μαῦρον. Αἱ λέξεις «Ναί» καὶ «Ὁχι» θέλουσιν εἶσθαι γεγραμμέναι ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν καλῶν, διὰ γραμμάτων κεφαλαίων. Τουρκικιστί ἢ Ἑλληνιστί κατὰ τὴν περίπτωσιν. Ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθεν μέρους τῆς κάλης θὰ ὑπάρχῃ στρογγύλη ὀπή, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἦνε προσκεκολλημένος σωλὴν, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ψηφοφόρος θὰ εἰσάγῃ τὴν χεῖρα καὶ θὰ ρίπτῃ τὸ ψηφοδέλτιον, καὶ εἰς ἕκαστον διαμέρισμα τῆς κάλης θὰ ὑπάρχῃ δοχεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ πίπτωσι τὰ ψηφοδέλτια καὶ τὸ μὲν δοχεῖον τῶν «Ναί» θὰ ἔχῃ χρῶμα λευκόν, τὸ δὲ δοχεῖον τῶν «Ὁχι» θὰ ἔχῃ χρῶμα μαῦρον.

25. Ἀμέσως πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ψηφοφορίας ὁ ἐν παντὶ σταθμῷ ψηφοφορίας Προεδρεύων Λειτουργὸς θέλει ἐπιδεικνύει ἑκάστην κάλην κενὴν εἰς τοὺς ἐν τῷ σταθμῷ παρισταμένους οὕτως ὥστε νὰ ἴδωσιν οὗτοι ὅτι αὕτη εἶνε κενή, καὶ εἴτα θέλει κλείει αὐτὴν διὰ κλειδός καὶ θέλει θέτει ἐπ' αὐτῆς τὴν σφραγίδα αὐτοῦ κατὰ τρόπον τοιοῦτον, οἷος νὰ κωλύῃ τὴν ἀνευ διαρρήξεως τῆς σφραγίδος ἀνοῖξιν αὐτῆς, καὶ θέλει τοποθετεῖ αὐτὴν ὑπὸ τὴν ὄψιν αὐτοῦ διὰ τὴν λῆψιν τῶν ψηφοδελτίων καὶ θέλει τηρεῖ αὐτὴν οὕτω κεκλεισμένην καὶ ἐσφραγισμένην.

26. Ψηφοφόροι, οὐχὶ πλείονες τῶν πέντε, θὰ ἐπιτρέπηται νὰ ἦνε ταυτοχρόνως ἐν τῷ σταθμῷ τῆς ψηφοφορίας. Εἰσερχόμενος δ' ἕκαστος ψηφοφόρος θὰ λέγῃ, ἐπὶ παρουσία, τῶν ἐν τῷ Ἀρθρῷ 21 τῶν παρόντων Κανονισμῶν ὀριζομένων προσώπων, τὸ ὄνομα τοῦ καὶ τὸν τόπον τῆς κατοικίας του, ἢ δὲ ταυτότητος του θὰ διαπιστῶται ὑπὸ τοῦ χωριτικοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ χωρίου ἢ τῆς συνοικίας του τοῦτου γενομένου, ὁ γραμματεὺς θὰ θέτῃ σημεῖον ἀπέναντι τοῦ ὀνόματος τοῦ τοιοῦτου ψηφοφόρου ἐν ἀντιγράφῳ τοῦ Ἐκλογικοῦ Καταλόγου, ὅπερ θὰ ἔχῃ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ὁ δὲ Προεδρεύων Λειτουργὸς θὰ ἐγχειρίσῃ τότε εἰς ἕκαστον τῶν ἐντεταλμένων τὴν φύλαξιν τῶν καλῶν προσώπων τόσα ψηφοδέλτια, ὅσοι εἶνε οἱ ἐν τῷ Σταθμῷ τῆς Ψηφοφορίας παρόντες ψηφοφόροι. Ἐκαστον τῶν ρηθέντων προσώπων, κρατοῦν τὰ ψηφοδέλτια, θέλει ἴστασθαι παρὰ τὴν κάλην, τὴν ὁποίαν ὑπηρετεῖ, καὶ θέλει ἐγχειρίσῃ εἰς ἕκαστον ψηφοφόρον, διερχό-

μενον πρὸ τῆς κάλης, ἐν ψηφοδέλτιον, ἐκφωνοῦν συγχρόνως εὐκρινῶς, Τουρκιστί ἢ Ἑλληνιστί, κατὰ τὴν περίπτωσιν, τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπὶ νυμον τοῦ ὑποψηφίου, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ κάλη ἀνήκει. Ὁ ψηφοφόρος, λαμβάνων τὸ ψηφοδέλτιον καὶ κρατῶν αὐτό, θὰ ὑψώσῃ τὴν χεῖρα, ἵνα δείξῃ ὅτι ἐν μόνον ψηφοδέλτιον κρατεῖ, καὶ ἀμέσως, μετὰ τοῦτο θὰ εἰσάγῃ τὴν χεῖρα εἰς τὴν κάλην καὶ θὰ ψηφοφορῇ. Τὸ αὐτό θὰ ἐπαναλαμβάνηται μέχρις οὗ ὁ ψηφοφόρος διέλθῃ ὅλας τὰς κάλας.

27. Οὐδεὶς ἄλλος πλὴν τῶν πρὸς φύλαξιν τῶν καλῶν διωρισμένων προσώπων θὰ ἐγχειρίσῃ τὰ ψηφοδέλτια εἰς τοὺς ψηφοφόρους ἢ θὰ ἐκφωνῇ τὰ ὀνόματα τῶν ὑποψηφίων.

28. Οὐδεὶς θὰ δικαιῶται νὰ ψηφοφορήσῃ ἐν ἄλλων τινὶ σταθμῷ ψηφοφορίας ἢ τῷ εἰς αὐτόν ὀρισθέντι, οὔτε κατ' ἄλλον τινὰ χρόνον ἢ τὰς διὰ τὴν λῆψιν τῆς ψήφου αὐτοῦ ὀρισθείσας ὥρας.

29. Οὐδενὶ θὰ ἐπιτρέπηται νὰ ψηφοφορῇ ἐκτός ἐάν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἦνε κατακεχωρισμένον ἐν τῷ ἐκλογικῷ καταλόγῳ καὶ ἐκτός ἐάν ἀναγνωρισθῇ εἴτε ὑπὸ τοῦ Προεδρεύοντος Λειτουργοῦ εἴτε ὑπὸ τοῦ Χωριτικοῦ αὐτοῦ ἀντιπροσώπου ὡς ὢν αὐτό τοῦτο τὸ πρόσωπον, οὗ τὸ ὄνομα εἶνε κατακεχωρισμένον ὡς ἐρρέθη.

30. Ὅσω οἷον τε τάχιον μετὰ τὸ πέρας τῆς ψηφοφορίας ἑκάστης ἡμέρας, ἕκαστος Προεδρεύων Λειτουργὸς θέλει κλείει καὶ σφραγίζει, ἐπὶ παρουσίας τῶν ἐπιτρόπων, εἰ τοιοῦτοι, τῶν ὑποψηφίων, τὰ ἀνοίγματα πασῶν τῶν ἐν χρήσει ἐν τῷ σταθμῷ αὐτοῦ ὑπαρχουσῶν καλῶν καὶ κατὰ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν, ἐπὶ παρουσίας τῶν ἐπιτρόπων (εἰ τοιοῦτοι) καὶ ἀμέσως πρὸ τοῦ ὠρισμένου διὰ τὴν ἐκ νέου ἐναρξιν τῆς ψηφοφορίας χρόνου, θέλει ἀνοίγει καὶ ἀφαιρεῖ τὰς σφραγίδας ἀπὸ τῶν ἀνοιγμάτων τῶν ρηθειῶν καλῶν.

31. Ἐκαστος Προεδρεύων Λειτουργὸς θέλει λαμβάνει οἷα μέτρα κρίνῃ ἀναγκαῖα διὰ τὴν μεταξὺ τῶν ὥρῶν τῆς ψηφοφορίας ἀσφαλῆ φύλαξιν τῶν ἐν χρήσει ἐν τῷ σταθμῷ αὐτοῦ ὑπαρχουσῶν καλῶν καὶ ψηφοδελτίων καὶ ἵνα ταῦτα οὐδενὶ ἄλλῳ ὡς προσιτά εἰ μὴ τοῖς βοηθοῖς αὐτοῦ.

32. Ὅσω, οἷον τε τάχιον μετὰ τὸ πέρας τῆς ψηφοφορίας, ἕκαστος Προεδρεύων Λειτουργὸς θέλει ἀσφαλίζει καὶ σφραγίζει, ἐπὶ παρουσίας τῶν ἐπιτρόπων (εἰ τοιοῦτοι) τῶν ὑποψηφίων, τὰ ἀνοίγματα πασῶν τῶν καλῶν, καὶ θέλει παραδίδει ταύτας, μετὰ πάσης προσφόρου σπουδῆς, τῷ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργῷ.

33. Οἱ ὑποψήφιοι δύνανται νὰ διορίζωσιν ἕκαστος ἐπιτρόπους ὅπως παραστῶσιν εἰς τὴν διαλογὴν τῶν ψήφων.

34. Ὁ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργὸς θέλει συνεννοεῖσθαι ἵνα ἡ τῶν ψήφων διαλογὴ ἐπιτελεῖται ἐπὶ παρουσίας τῶν ὑποψηφίων ἢ τῶν ἐπιτρό-

πων αὐτῶν ὅσω οἶον τε τάχιον μετὰ το πέρασ
τῆς ψηφοφορίας καί θέλει δίδει τοῖς ὑποψηφίοις
ἢ τοῖς ἐπιτρόποις αὐτῶν, τοῖς διορισθεῖσιν ἵνα
παραστῶσι κατὰ τήν διαλογήν τῶν ψήφων, γρα-
πτήν γνωστοποίησιν τοῦ χρόνου καί τόπου, ἐν ᾧ
οὗτος θέλει ἀρχίσει τήν διαλογήν.

35. Ὁ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργός, οἱ
γραμματεῖς καί βοηθοὶ αὐτοῦ καί οἱ ὑποψήφιοι ἢ
οἱ οἰκεῖοι αὐτῶν ἐπίτροποι, ἀλλ' οὐδεὶς ἄλλος, εἰ
μὴ τῇ ἀδείᾳ τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργοῦ,
δύνανται νά ᾧσι παρόντες ἐν τῇ διαλογῇ τῶν ψή-
φων.

36. Ἐάν κάλη τις εὐρεθῇ περιέχουσα ψηφο-
δέλτια πλείονα ἢ ὀλιγώτερα τῶν κατὰ τήν ψηφο-
φορία ψηφισάντων ψηφοφόρων, τό τοιοῦτον δέν
θά καθιστᾷ τήν ἐκλογήν ἄκυρον, ἀλλά, ἐάν ὁ
ἀριθμός τῶν ἐν τῇ κάλῃ ψηφοδελτίων ὑπερβαί-
νῃ τόν ἀριθμόν τῶν τοιούτων ψηφοφόρων τά
πλεονάζοντα ψηφοδέλτια θά ἀφαιρῶνται ὑπό τοῦ
ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργοῦ ἐκ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ
κάλῃ ὑπαρχόντων «Ναί».

37. Ἀποπερατωθείσης τῆς ἀπαριθμήσεως ὁ
ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς Λειτουργός θέλει ἐκθέτει γρα-
πτῶς τῷ Ἀρχιγραμματεῖ τῆς Κυβερνήσεως τό
ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης ἀπαριθμήσεως καί θέλει
σφραγίζει ἐν χωριστοῖς δέμασι τά ὑπέρ καί ἐναν-
τίον ἐκάστου ὑποψηφίου δοθέντα ψηφοδέλτια,
ὁπισθογραφῶν ἐφ' ἐκάστου δέματος τό ὄνομα
τοῦ ὑποψηφίου, ὑπέρ οὗ καί καθ' οὗ τά ἐν αὐτῷ
περιεχόμενα ψηφοδέλτια ἐδόθησαν, καί θέλει
ἀποστέλλει τά δέματα ταῦτα τῷ Ἀρχιγραμματεῖ
τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐδόθη ἐν Τρωάδει σήμερον τῇ 14ῃ Αυγού-
στου 1906.

Ο ΘΕΟΣ ΣΩΖΟΙ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ.

ΣΤΟΙΧΕΙΟ 5

Εκλογικά διαμερίσματα και κέντρα ψηφοφορίας²³⁵

1883

1 ^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας		2 ^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου		3 ^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου	
Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων	Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων	Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων
1. Λευκωσία	30	8. Βαρώσια	20	15. Λεμεσός	56
2. Κυθρέα	15	9. Βατυλή	20	16. Κοιλάνι	34
3. Δάλι	13	10. Λεονάρισσο	27	17. Καλό Χωριό	18
4. Μόρφου	40	11. Λευκόνοικο	43	18. Κτήμα	26
5. Λεύκα	67	12. Σκάλα	19	19. Κελοκέδαρα	34
6. Πέρα	49	13. Αραδίππου	13	20. Χρυσοχού	36
7. Κερύνεια	25	14. Λεύκαρα	24	21. Χούλου	22
				22. Φύτη	25

1886

1 ^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας		2 ^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου		3 ^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου	
Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων	Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων	Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων
1. Λευκωσία	42	8. Βαρώσια	29	15. Λεμεσός	56
2. Κυθρέα	18	9. Βατυλή	21	16. Κοιλάνι	42
3. Δάλι	15	10. Λεονάρισσο	30	17. Καλό Χωριό	27
4. Μόρφου	51	11. Λευκόνοικο	53	18. Κτήμα	43
5. Λεύκα	67	12. Σκάλα	25	19. Κελοκέδαρα	41
6. Πέρα	49	13. Αραδίππου	20	20. Χρυσοχού	44
7. Κερύνεια	38	14. Λεύκαρα	27	21. Χούλου	28
				22. Φύτη	29

²³⁵ *The Cyprus Gazette*, 25 Μαΐου 1883, 11 Σεπτεμβρίου 1886, 8 Οκτωβρίου 1891, 2 Οκτωβρίου 1896, 13 Σεπτεμβρίου 1901, 13 Σεπτεμβρίου 1906, 24 Σεπτεμβρίου 1906, 5 Σεπτεμβρίου 1911, 21 Σεπτεμβρίου 1911.

1891

1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας		2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου		3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου	
Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων	Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων	Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων
1. Λευκωσία	37	8. Βαρώσια	29	15. Λεμεσός	56
2. Κυθρέα	23	9. Βατυλή	21	16. Κοιλάνι	42
3. Δάλι	15	10. Λεονάρισσο	30	17. Καλό Χωριό	27
4. Μόρφου	51	11. Λευκόνοικο	53	18. Κτήμα	43
5. Λεύκα	67	12. Σκάλα	25	19. Κελοκέδαρα	41
6. Πέρα	49	13. Αραδίππου	20	20. Χρυσοχού	44
7. Κερύνεια	38	14. Λεύκαρα	27	21. Χούλου	28
				22. Φύτη	29

1896-1901

1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας		2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου		3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου	
Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων	Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων	Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων
1. Λευκωσία	34	8. Βαρώσια	28	15. Λεμεσός	56
2. Κυθρέα	23	9. Βατυλή	23	16. Κοιλάνι	42
3. Δάλι	15	10. Λεονάρισσο	30	17. Καλό Χωριό	27
4. Μόρφου	51	11. Λευκόνοικο	53	18. Κτήμα	43
5. Λεύκα	67	12. Σκάλα	25	19. Κελοκέδαρα	41
6. Πέρα	51	13. Αραδίππου	20	20. Χρυσοχού	44
7. Κερύνεια	40	14. Λεύκαρα	27	21. Χούλου	28
				22. Φύτη	29

1906

1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας		2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου		3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου	
Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων	Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων	Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων
1. Λευκωσία	34				
2. Κυθρέα	23	10. Βαρώσια	38	17. Λεμεσός	56
3. Δάλι	15	11. Βατυλή	19	18. Κοιλάνι	42
4. Μόρφου	51	12. Λεονάρισσο	30	19. Καλό Χωριό	27
5. Λεύκα	67	13. Λευκόνοικο	48	20. Κτήμα	43
6. Πέρα	38	14. Σκάλα	25	21. Κελοκέδαρα	41
7. Κερύνεια	31	15. Αραδίππου	20	22. Πόλη Χρυσοχούς	44
8. Λάπηθος	9	16. Λεύκαρα	27	23. Χούλου	28
9. Παλαιχώρι	13			24. Φύτη	29

1911

1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας		2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου		3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου	
Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων	Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων	Κέντρο Ψηφοφορίας	Αριθμός Κοινοτήτων
1. Λευκωσία	34				
2. Κυθρέα	23	10. Βαρώσια	36	18. Λεμεσός	56
3. Δάλι	15	11. Βατυλή	19	19. Κοιλάνι	42
4. Μόρφου	51	12. Λεονάρισσο	30	20. Καλό Χωριό	27
5. Λεύκα	67	13. Λευκόνοικο	50	21. Κτήμα	43
6. Πέρα	38	14. Σκάλα	21	22. Κελοκέδαρα	41
7. Κερύνεια	31	15. Αραδίππου	20	23. Πόλη Χρυσοχούς	44
8. Λάπηθος	9	16. Λεύκαρα	16	24. Αμαργέτη	28
9. Παλαιχώρι	13	17. Κοφίνου	14	25. Φύτη	29

ΣΤΟΙΧΕΙΟ 6
Δημογραφική και πληθυσμιακή εξέλιξη Κύπρου, 1881-1911

Δημογραφική εξέλιξη, 1881-1911 ²³⁶							
Έτος	Σύνολο	Χριστιανοί Ορθόδοξοι		Μουσουλμάνοι		Άλλοι	
		%		%		%	
1881	186.173	137.631	73,9	45.458	24,4	3.084	1,7
1891	209.286	158.585	75,8	47.926	22,9	2.775	1,3
1901	237.022	182.739	77,1	51.309	21,6	2.974	1,3
1911	274.108	214.480	78,2	56.428	20,6	3.200	1,2
Άλλοι: Αρμένιοι, Ρωμαιοκαθολικοί, Μαρωνίτες, Βρετανοί κ.ά							

Πληθυσμιακή εξέλιξη αστικών κέντρων, 1881-1911 ²³⁷				
	1881	1891	1901	1911
Λευκωσία	14.880	16.224	19.546	21.921
Κερύνεια	1.192	1.322	1.336	1.726
Αμμόχωστος	2.564	3.367	3.825	5.327
Λάρνακα	7.833	7.593	7.964	9.262
Λεμεσός	6.131	7.388	8.298	10.302
Πάφος	2.204	2.801	3.134	3.435
Πληθυσμός πόλεων	34.804	38.695	44.103	51.973
Εξαστισμός	18,7%	18,5%	18,6%	19,0%
Αριθμός κέντρων πληθυσμού	662	721	735	738
Αριθμός κέντρων >2000 κατοίκους	6	7	9	12
Πληθυσμός σε κέντρα >2000 κατοίκους	32.351	38.814	47.809	62.270

²³⁶ Evros Demetriades, «The population of Cyprus during the British Rule, 1878-1960», *Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, Πρακτικά του Τρίτου Διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου*, Λευκωσία: Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, 2001, σσ. 169-178.

²³⁷ *Cyprus, Census, 1881-1911*. Michael Attalides, *Social Change and urbanization in Cyprus: A study of Nicosia*, Nicosia: Social Research Centre, 1981.

ΣΤΟΙΧΕΙΟ 7

Πίνακες κυβερνητικών υπαλλήλων που κατήρτισαν τους εκλογικούς καταλόγους των ψηφοφόρων για το Νομοθετικό Συμβούλιο.

1883²³⁸

THE SCHEDULE.

District.	Nahiehs.	Persons appointed to make lists of voters.
Nicosia.	Nicosia (town.) Deyrmenlik. Dagh. Morphou. Lefka.	Mehmet Sadyk, Mouhassebedji. Christo Georgiades, Assistant Tithe Superintendent. Yanaco Papa Petro, do. Constantine Nicolaides, do. Kimon Demetriades, do.
Larnaca.	Larnaca.	Nicola Nicolaides, do.
Limassol.	Limassol. Kilani. Evdimu.	George Antoniadis, do. Demetrius Koupis, do. Nicola Raguseo, do.
Famagusta.	Famagusta. Messaoria. Carpas.	Michael Athanasiades, do. Michael Jacovides, do. Nicola Papadopulo, do.
Paphos.	Paphos. Kelokedara. Chrysofu.	Pericles Simeonides, do. Styliano Markides, do. Nicola H. Damea, do.
Kyrenia.	Kyrenia.	Gabriel Filactou, do.

Published by Command,

FALK. WARREN,

Chief Secretary to Government.

1886²³⁹

District.	Nahieh.	Officers appointed to make Lists of Voters.
Nicosia.	Deyrmanlik. Dagh. Morphou. Lefka.	Hadji Gabriel Pappa. Yoanni M. Palæomyotis. Ahillea Petrides. Konstanti Petrides.
Larnaca.	Larnaca.	Nicola Nicolaides
Limassol.	Limassol. Kilani. Evdimu.	Nicola Raguseo. D. Kouppides. A. Solomonides.
Famagusta.	Famagusta. Mesaoria. Carpas	Nicola Kypriano. Yacovo Michael. Nicola Papadopulo.
Paphos.	Paphos Kelokedara. Chrysofu.	Kyriako Nicolaides. Steliano Markides. Demetrios Loggarides.
Kyrenia.	Kyrenia.	Djellaledin Eff.

And I do hereby order that the said officers do make the said Lists on the 15th day of April, 1886.

Given at Nicosia this 20th day of February, 1886.

GOD save the QUEEN.

²³⁸ *The Cyprus Gazette*, ap. 99, Τρίτη, 8 Φεβρουαρίου 1883.

²³⁹ *The Cyprus Gazette*, ap. 190, Δευτέρα, 22 Φεβρουαρίου 1886.

1891²⁴⁰

District.	Nahieh.	Officers appointed to make Lists of Voters.
Nicosia	Deyrmanlik Dagh Morphou Lefka	Haralambo Milurides Miltiades Polidoro Yannako Tchobanoglou Christodulo Georgiades
Larnaca	Larnaca	Nicola G. Nicolaides
Limassol	Limassol Kilani Evdimu	Yanco Constantinides Yanco Aradippiotti Theodulos Montis
Famagusta	Famagusta Mesaoria Carpas	Panayioti Oeconomides Yoanni Theocharides Domenico Loizou
Paphos	Paphos Kelokedara Chrysofu	Kyriako Nicolaides Andoni Tchivitanides L. Papadopolu
Kyrenia	Kyrenia	Michael Papa

And I do hereby order that the said officers do make the said Lists on the 1st day of July, 1891.

Given at Nicosia this 20th day of May, 1891.

GOD save the QUEEN.

1896²⁴¹

District.	Nahieh.	Officers appointed to make Lists of Voters.
Nicosia	Deyrmanlik Dagh Morphou Lefka	Miltiades Polidoro Hadji Socrates Loizides Haralambo Milurides Andoni Solomonides
Larnaca	Larnaca	Michael N. Mesolonghitis
Limassol	Limassol Kilani Evdimu	Yanco Konstantinides Stylianios Hadji Sava Ioannis Hadji Pavlou.
Famagusta	Famagusta Mesaoria Carpas	Panayoti Iconomides Domenico Loizou K. Konstantinides
Paphos	Paphos Kelokedara Chrysofu	Salih Effendi Imamzade Andoni Tchivitanides Phaedo Yacovides
Kyrenia	Kyrenia	Constantine Basile Karatja

And I do hereby order that the said officers do make the said Lists on the 1st day of April, 1896.

Given at Nicosia this 23rd day of January, 1896.

GOD save the QUEEN.

²⁴⁰ The Cyprus Gazette, ap. 342, Παρασκευή, 29 Μαΐου 1891.

²⁴¹ The Cyprus Gazette, ap. 507, Παρασκευή, 14 Φεβρουαρίου 1896.

1901²⁴²

District.	Nahieh.	Officers appointed to make Lists of Voters.
Nicosia	Deyrmanlik Dagh Morphou Lefka	} K. Koumides } N. Papadopoulos
Larnaca	Larnaca	Jacob Michael
Limassol	Limassol Kilani Evdimu	Dimosthenes Papides Hadji Styllis Hadji Sava Sophocles Georgiades
Famagusta	Famagusta Mesaoria Carpas	Panayoti Iconomides Kyriako Papa Vassiliou Kyriako Konstantinides
Paphos	Paphos Kelokedara Chrysoufu	Dimitri Christodoulides Constantine Papadopolu Phædon Jacovides
Kyrenia	Kyrenia	Costa Papadopoulos Marco Hadji Marco

And I do hereby order that the said officers do make the said Lists on the 1st day of April, 1901.

Given at Nicosia this 22nd day of January, 1901.

GOD save the QUEEN.

1906²⁴³

District.	Nahieh.	Officers appointed to make Lists of Voters.
Nicosia	Deyrmenlik & Nicosia Town Dagh Morphou Lefka	Zenon G. Coftis Demetrios Eliades Theodosios Andoniou Phaidon Jacovides
Larnaca	Larnaca	Michael N. Messolonghitis
Limassol	Limassol Evdimou Kilani	Yankos Constantinides Dimosthenis Papides Sophokles Georgiades
Famagusta	Famagusta Mesaoria Carpas	K. Papadopoulos K. Constantinides M. Hji. Marco
Papho	Papho Kelokedara Chrysokhou	Michail Lambrou Christodoulos Hji. Ioannou Antonios Sivitanides
Kyrenia	Kyrenia	X. Liassides Stylli Hji. Sava

And I do hereby order that the said officers do make the said Lists on the 1st day of April, 1906.

Given at Nicosia this 23rd day of January, 1906.

GOD SAVE THE KING.

²⁴² The Cyprus Gazette, ap. 689, Τετάρτη, 6 Φεβρουαρίου 1901.

²⁴³ The Cyprus Gazette, ap. 844, Παρασκευή, 26 Ιανουαρίου 1906.

District.	Nahieh.	Officers appointed to make Lists of Voters.
Nicosia	Deyrmenlik & Nicosia Town Dagh Morphou Lefka	D. Eliades M. Lambrou Zenon Koftis Pol. Papadopoulos
Larnaca	Larnaca	Michael Ioannides
Limassol	Limassol Evdimou Kilani	Yankos Constantinides Dimosthenis Papides Sophokles Georgiades
Famagusta	Famagusta Mesaoria Carpas	K. H. Papadopoulos M. Hji. Marco K. Constantinides
Papho	Papho Kelokedara Chrysokhou	D. Christodoulides Anastassi Protopapa Salih Imamzade
Kyrenia	Kyrenia	Constantino Papadopoulos Neofito Pitzillides

And I do hereby order that the said officers do make the said Lists on the 1st day of April, 1911.

Given at Nicosia this 17th day of January, 1911.

GOD SAVE THE KING.

(C.S. 3764 07.)

²⁴⁴ *The Cyprus Gazette*, αρ. 999, Παρασκευή, 20 Ιανουαρίου 1911.

ΣΤΟΙΧΕΙΟ 8
ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΛΟΓΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
ΚΥΠΡΟΥ, 1883-1911

Γενικά Στοιχεία Εκλογών Νομοθετικού Συμβουλίου 1883 ²⁴⁵						
Εκλογικό διαμέρισμα	Έδρες	Υποψήφιοι	Εγγεγραμμένοι	Ψήφισαν	Ψηφοδέλτια	Συμμετοχή
1ο Λευκωσίας-Κερύνειας	3	6	6.324	3.028	9.027	47,80%
2ο Λάρνακας-Αμμοχώστου	3	6	4.534	2.817	6.899	62,10%
3ο Λεμεσού-Πάφου	3	8	5.869	3.327	9.599	56,60%
ΣΥΝΟΛΟ	9	20	16.727	9.172	25.525	54,80%

Γενικά στοιχεία εκλογών Νομοθετικού Συμβουλίου 1886 ²⁴⁶							
Εκλογικό διαμέρισμα	Έδρες	Υποψήφιοι	Εγγεγραμμένοι		Ψήφισαν	Ψηφοδέλτια	Συμμετοχή (%)
			1883	1886			
1ο Λευκωσίας-Κερύνειας	3	5	6.324	5.976	607	1.822	10,2%
2ο Λάρνακας-Αμμοχώστου	3	3	4.534	5.442	-	-	-
3ο Λεμεσού-Πάφου	3	3	5.869	3.990	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	9	11	16.727	15.408	607		

Γενικά στοιχεία εκλογών Νομοθετικού Συμβουλίου 7ης Νοεμβρίου 1891 ²⁴⁷								
Εκλογικό διαμέρισμα	Έδρες	Υποψήφιοι	Εγγεγραμμένοι			Ψήφισαν	Ψηφοδέλτια	Συμμετοχή (%)
			1883	1886	1891			
1ο Λευκωσίας-Κερύνειας	3	3	6.324	5.976	3.159	-	-	-
2ο Λάρνακας-Αμμοχώστου	3	6	4.534	5.442	4.466	2.176	5.789	48,7%
3ο Λεμεσού-Πάφου	3	3	5.869	3.990	2.405	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	9	12	16.727	15.408	10.030			

Γενικά στοιχεία εκλογών Νομοθετικού Συμβουλίου 1896 ²⁴⁸							
Εκλογικό διαμέρισμα	Έδρες	Υποψήφιοι	Εγγεγραμμένοι		Ψήφισαν	Ψηφοδέλτια	Συμμετοχή (%)
			1891	1896			
1ο Λευκωσίας-Κερύνειας	3	4	3.159	4.566	1.808	4.896	39,6%
2ο Λάρνακας-Αμμοχώστου	3	5	4.466	5.538	2.218	6.087	40,1%
3ο Λεμεσού-Πάφου	3	4	2.405	1.989	549	1.248	27,6%
ΣΥΝΟΛΟ	9	13	10.030	12.093	4.575	12.231	37,8%

²⁴⁵ SA1: 6333/1883, SA: 6280/1883, SA1: 6329/1883, SA1: 6337-38/1883.

²⁴⁶ SA1: 4346/1886.

²⁴⁷ *Cyprus Blue Book* 1891-1892.

²⁴⁸ SA1: 651/1896.

Γενικά στοιχεία εκλογών Νομοθετικού Συμβουλίου 1901 ²⁴⁹							
Εκλογικό διαμέρισμα	Έδρες	Υποψήφιοι	Εγγεγραμμένοι		Ψήφισαν	Ψηφοδέλτια	Συμμετοχή (%)
			1896	1901			
1ο Λευκωσίας-Κερύνειας	3	6	4.566	11.200	7.241	21.723	63,8%
2ο Λάρνακας-Αμμοχώστου	3	4	5.538	8.688	5.298	13.013	61,0%
3ο Λεμεσού-Πάφου	3	6	1.989	7.301	5.277	15.707	72,3%
ΣΥΝΟΛΟ	9	16	12.093	27.189	17.816	50.443	65,5%

Γενικά στοιχεία εκλογών Νομοθετικού Συμβουλίου 1906 ²⁵⁰						
Εκλογικό διαμέρισμα	Έδρες	Υποψήφιοι	Εγγεγραμμένοι		Ψήφισαν	Συμμετοχή (%)
			1901	1906		
1ο Λευκωσίας-Κερύνειας	3	6	11.200	13.460	8.101	60,2%
2ο Λάρνακας-Αμμοχώστου	3	7	8.688	10.774	4.258	39,5%
3ο Λεμεσού-Πάφου	3	4	7.301	8.678	5.755	66,3%
ΣΥΝΟΛΟ	9	17	27.189	32.910	18.114	55,0%

Γενικά στοιχεία εκλογών Νομοθετικού Συμβουλίου 1911 ²⁵¹							
Εκλογικό διαμέρισμα	Έδρες	Υποψήφιοι	Εγγεγραμμένοι			Ψήφισαν	Συμμετοχή (%)
			1901	1906	1911		
1ο Λευκωσίας-Κερύνειας	3	6	11.200	13.460	13.223	3.601	27,2%
2ο Λάρνακας-Αμμοχώστου	3	9	8.688	10.774	10.604	4.629	43,7%
3ο Λεμεσού-Πάφου	3	3	7.301	8.678	10.504	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	9	18	27.189	32.910	34.331		

²⁴⁹ SA1: 1728/1901, «Νομοθετικό Συμβούλιο, Γενικές Εκλογές 1901-02»· SA1: 2490/1901, «Γενικές Εκλογές, Διευθετήσεις για τη Λευκωσία».

²⁵⁰ SA1: 1621/1906, «Νομοθετικό συμβούλιο», Στο *Cyprus Blue Book* γίνεται αναφορά για 9.001 εγγεγραμμένους στο 3^ο διαμέρισμα και 4.265 ψηφοφόρους στο 2^ο διαμέρισμα. Τα στοιχεία όμως του αρχείου της Αρχιγραμματείας είναι ακριβέστερα, καθώς στηρίζονται στις εκθέσεις των επαρχιακών διοικητών, οι οποίοι ήταν έφοροι εκλογής και διαβίβασαν τα στοιχεία που είχαν στη διάθεση τους στην Αρχιγραμματεία αμέσως μετά τις γενικές εκλογές.

²⁵¹ SA1: 1431/1911, Διοικητής Λάρνακας προς Αρχιγραμματέα, 4 Οκτωβρίου 1911· *Cyprus Blue Book 1911-1912*.

ΣΤΟΙΧΕΙΟ 9

Κατανομή κοινοτήτων στα εκλογικά κέντρα και εκλογικά διαμερίσματα.

1883²⁵²

1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας

1. **Λευκωσία:** Άγιοι Ομολογητές, Άγιοι Τριμιθιάς, Άγιος Δομέτιος, Γέρι, Γερόλακκος, Έγκωμη, Καϊμακλί, Κάτω Δευτερά, Κάτω Δίκωμο, Κάτω Λακατάμια, Κιόνελι, Κοκκινοτριμιθιά, Λατσία, Λευκωσία, Μάμμαρι, Μόρα, Ομορφίτα, Ορνίθι, Ορτά Κιουγιού, Παλιομέτοχο, Παλουριώτισσα, Πάνω Δευτερά, Πάνω Δίκωμο, Πάνω Λακατάμια, Πολιτικό, Στρόβολο, Τράχωνας, Τύμπου, Eylenja, Margo.
2. **Κυθρέα:** Βόνη, Βουνό, Έξω Μετόχι, Επηχώ, Καλυβάκια, Κουτσοβέντης, Κυθρέα, Μια Μηλιά, Νέο Χωριό, Παλαίκυθρο, Πέτρα του Διγενή, Συγχαρί, Τραχώνι, Bey Keuy, Kuru Monastery.
3. **Δάλι:** Αγιά, Άγιος Σωζόμενος, Αθηνένου, Αλάμπρα, Γέρι, Δάλι, Λουρουτζίνα, Λύμπια, Νήσου, Πέρα Χωριό, Πετροφάνι, Ποταμιά, Πυρόι.
4. **Μόρφου:** Αγία Ειρήνη, Αγία Μαρίνα, Άγιος Ερμόλαος, Άγιος Ηλίας, Αγριδάκι, Ακάκι, Αργάκι, Αστρομερίτης, Ασώματος, Αυλώνα, Δένεια, Διόριος, Καζιβέρα, Καλό Χωριό, Καμπυλή, Καρπάσια, Κάτω Ζώδια, Κατωκοπιά, Κοντεμένος, Κορμακίτης, Κυρά, Λάρνακας Λαπήθου, Λιβεράς, Μάσσαρι, Μόρφου, Μύρτου, Νικήτας, Ορούντα, Πάνω Ζώδια, Περιστερώνα, Πετρόμανδρες, Ποτάμι, Πραστειό, Σκυλλούρα, Συριανοχώρι, Σύσκληπος, Φυλλιά, Χρυσηλιού, Aloupos Chiftlik, Kuru Yani.
5. **Λεύκα:** Αγία Ειρήνη, Άγιον Γιωρκούδιν, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Γεώργιος Καφκάλλου, Άγιος Δημήτριος, Άγιος Επιφάνιος, Άγιος Θεόδωρος (Σολιάς), Άγιος Θεόδωρος (Τυλληριάς), Άγιος Νικόλαος, Αγκολέμι, Αγρολάδου, Αματιές, Αμπέλια, Αμπελικού, Απλίκι, Βαρίσια, Βροΐσια, Βυζακιά, Γαλάτα, Γαληνή, Γερακιές, Ελιά, Ευρύχου, Κακοπετριά, Καλό Χωριό, Καλοπαναγιώτης, Καμινάρια, Κάμπος, Καννάβια, Καραάβι, Καραβοστάσι, Κατύδατα, Κοράκου, Κούρδαλι, Κουτραφάς Κάτω, Κουτραφάς Πάνω, Λάκκος του Λινάρδου, Λεμύθου, Λεύκα, Λινού, Λουτρός, Μάντρες, Μαυροβούνι, Μερσινούδι, Μοναστήρι Τσακκίστρας, Μουτουλλάς, Μηλικούρι, Νικητάρι, Ξερόβουνος, Οίκος, Παλιόμυλος, Πεδουλάς, Πεντάγεια, Περιστερωνάρι, Πέτρα, Πηγαίνεια, Πηγή, Πρόδρομος, Πύργος, Σελέμανι, Σινά Όρος, Σπήλια, Τεμπριά, Τρεις Ελιές, Φλάσου Κάτω, Φλάσου Πάνω, Χαλαίρι.

²⁵² *The Cyprus Gazette*, αρ. 108, Παρασκευή, 25 Μαΐου 1883· *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 867, Δευτέρα, 24 Σεπτεμβρίου 1906.

- 6. Πέρα:** Αγία Βαρβάρα, Αγία Μαρίνα, Άγιος Επιφάνιος, Άγιος Ιωάννης, Αγροκητιά, Αληθινού, Άλωνα, Ανάγεια, Αναλύνοντας, Απλίκι, Αρεδιού, Ασκάς, Γούρρι, Επισκοπειό, Εργάτες, Ηλιόφωτοι, Καλό Χωριό, Καμπί, Καμπιά, Καπέδες, Καταλύνοντας, Κλήρου, Κοτσιάτης, Λαγουδερά, Λαζανιάς, Λιβάδια, Λυθροδόντας, Μαθιάτης, Μαλούντα, Μαρκί, Μένικο, Μιτσερό, Μοναστήρι Αγίου Παντελεήμονα, Μονή Κάτω, Ξυλιάτο, Παλαιχώρι, Πέρα, Πλατανιστάσα, Πολιτικό, Πολύστυπος, Σαράντι, Σια, Στενοκαμπιά, Φαρμακάς, Φικάρδου, Φιλάνι, Φτερικούδι, Ψιμολόφου, Akhera Chiftlik.
- 7. Κερύνεια:** Άγιος Αμβρόσιος, Άγιος Επίκτητος, Αγρίδι, Βασίλεια, Καζάφани, Καλορκά (Καλογραία), Καραβάς, Κάρμι, Κερύνεια, Κιουμουρτζί, Κλεπίνη, Κρηνί, Λάπηθος, Μοναστήρι Αχειροποιήτου, Μότιδες, Μπελλαπάις, Παλιόσοφος, Πλαισιά, Πυλέρι, Ριάτικο, Τέμπλος, Τριμυθιά, Φτέρυχα, Φώττα, Χάρτζια.

2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου

- 8. Βαρώσια:** Αγία Νάπα, Άγιος Λουκάς, Άγιος Σέργιος, Αμμόχωστος, Αυγόρου, Αχερίτου, Βαρώσια, Γαϊδουράς, Δερύνεια, Έγκωμη, Λιμνιά, Λιοπέτρι, Ξυλοφάγου, Ορμήδεια, Παραλίμνι, Σαλαμίνα, Στύλλοι, Σωτήρα, Τράπεζα, Φρέναρος.
- 9. Βατυλή:** Αγλάσυκα, Απαλαίστρα, Άρσος, Άσσια, Αφάνεια, Άχνα, Βατυλή, Καλοψίδα, Κοντέα, Κούκλια, Λύση, Μακράσυκα, Μελούσια, Μουσουλίτα, Ξυλοτύμπου, Πέργαμος, Πραστεϊό, Πυργά, Στρογγυλός, Τρεμυθούσα (Τρεμετουσιά).
- 10. Λεονάρισσο:** Άγιος Ανδρόνικος, Άγιος Ευστάθιος, Άγιος Θεόδωρος, Άγιος Συμεών, Ανάσια, Βαθύλακας, Βασίλι, Βουκολίδα, Γαλάτεια, Γαληνόπορνη, Γιαλούσα, Ελίσις, Επτακόμη, Κοιλάνεμος, Κοροβία, Κώμα του Γιαλού, Κώμη Κεπήρ, Λιβάδια, Λεονάρισσο, Μελάναρκα, Μονάγρι, Μοναστήρι Αποστόλου Ανδρέα, Μοναστήρι Παναγίας Κανακαριάς, Νέτα, Πλατανισσό, Ριζοκάρπασο, Τάυρου.
- 11. Λευκόνικο:** Άγιος Ανδρόνικος, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Ηλίας, Άγιος Ιάκωβος, Άγιος Νικόλαος, Άγιος Χαρίτων, Αγκαστίνα, Ακανθού, Αλόα, Άρδανα, Αρναδί, Άρτεμη, Αυγολίδα, Βιτσάδα, Γαστριά, Γέναγρα, Γεράνι, Γούφες, Γύψου, Δαυλός, Κνώδαρα, Κορνόκηπος, Κρίδια, Λάπηθος, Λευκόνικο, Μαλούντα, Μάνδρες, Μαραθόβουνος, Μηλιά, Μοναρκά, Μοναστήρι Αντιφωνητή, Παραδίσι, Πατρίκι, Περιστερώνα, Πηγή, Πλατάνι, Σανταλάρης, Σπαθαρικό, Τρίκωμο, Τρυπημένη, Τσιάττος (Τσιάος), Φλαμούδι, Ψυλλάτος.
- 12. Σκάλα:** Αγγλισίδες (Κάτω), Αγγλισίδες (Πάνω), Αλαμινός, Αλεθρικό (Κάτω), Αλεθρικό (Πάνω), Αναφωτία, Άρπερα, Δρομολαξιά, Κιβισίλι, Κίτι, Κλαυδιά, Λάρνακα, Μαζωτός, Μενεβί, Μενόγια, Περβόλια, Σκάλα, Σοφτάδες, Τερσεφάνου.

- 13. Αραδίππου:** Αβδελερό, Αγία Άννα, Αραδίππου, Βορόκλινη, Καλό Χωριό, Κελιά, Κόση, Λιβάδια, Μοσφιλωτή, Πύλα, Πυργά, Τρούλλοι, Ψευδάς.
- 14. Λεύκα:** Άγιοι Βαβασιινιάς, Άγιος Θεόδωρος, Βαβασιινιά, Βάβλα, Βάσα, Δελίκηπος, Δράπια, Ζύγι, Καλαβασός, Κάτω Δρυς, Κόρνος, Κοφίνου Κάτω, Κοφίνου Πάνω, Λάγια, Λεύκα Πάνω και Κάτω, Μαρί, Μαρώνι, Μελήνη, Ορά, Παρσάδα, Σκαρίνου, Τόχνη, Χοιροκοιτία, Ψεματισμένος.

3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου

- 15. Λεμεσός:** Αγία Φύλα, Άγιος Αθανάσιος, Άγιος Τύχωνας, Ακαπνού, Ακρούντα, Ακρωτήρι, Άλασσα (λανθασμένα αναφέρεται στην προκήρυξη ως Khalasa²⁵³), Απεσιά, Αρμενοχώρι, Ασγάτα, Ασώματος, Αυδήμου, Αψιού, Βίκλα, Βούναρο, Γεράσα, Γερμασόγεια, Επισκοπή, Επταγώνια, Ερήμη, Ζακάκι, Καλογενάτα (Πλατανίσκια), Καντού, Κελλάκι, Κλωνάρι, Κολόσσι, Κορφή, Λεμεσός, Μαθηκολώνη, Μάνταλα, Μέσα Γειτονιά, Μοναγρούλλι, Μονή, Μουτταγιάκα, Παλώδια, Παραμάλι, Παραμύθα, Παρεκκλησιά, Πεντάκωμο, Πισσούρι, Πολεμίδα Κάτω, Πολεμίδα Πάνω, Πραστειό, Πραστειόν²⁵⁴, Πύργος, Σανάτζια, Σανίδα, Σούνι, Σπιτάλι, Σύμβουλο, Σωτήρα, Τραχώνι, Ύψωνας, Φασούλα, Φοινικάρια, Cherkes Chiftlik.
- 16. Κοιλάνι:** Άγιος Αμβρόσιος, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Θεράπων, Άγιος Μάμας, Βάσα, Βουνί, Δύμες, Δωρός, Καπηλειό, Κυβίδες Κάτω, Κυβίδες Πάνω, Κισσούσα, Κλαυδιές, Κοιλάνι, Κουκά, Λιμνάτης (Κάτω), Λιμνάτης (Πάνω), Λάνια, Λόφου, Μαλλιά, Μανδριά, Μονάγρι, Μονιάτης, Όμοδος, Πάχνα, Πελέντρι, Πέρα Πέδι, Πλάτρες Κάτω, Πλάτρες Πάνω, Ποταμιού, Ποταμίτισσα, Συλίκου, Τριμίκλινη, Φοινί.
- 17. Καλό Χωριό:** Άγιος Θεόδωρος, Άγιος Ιωάννης, Άγιος Κωνσταντίνος, Άγιος Παύλος, Αγρίδια, Αγρός, Αθρακός, Αρακαπάς, Διερώνα, Ζωοπηγή, Καλό Χωριό, Κάτω Μύλος, Κυπερούντα, Λουβαράς, Μύλος, Ορόγκο, Συκόπετρα, Χανδριά.
- 18. Κτήμα:** Ακουρσός, Αναβαργός, Αναρίτα, Αρμού, Αχέλεια, Γεροσκήπου, Έμπα, Κοίλη, Κολώνη, Κονιά, Κούκλια, Κτήμα, Λέμπα, Μανδριά, Μαραθούντα, Μέσα Χωριό, Μεσόγη, Νικόκλεια, Πάφος, Πέγεια, Σουσούς (Σουσκιού), Τάλα, Τίμη, Τρεμιθούσα, Τσάδα, Φλώρακας (Χλώρακα).
- 19. Κελοκέδα:** Αγία Μαρίνα, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Θωμάς, Άγιος Ιωάννης, Άγιος Νικόλαος, Άγιος Φώτιος, Αλέκτορα, Ανώγυρα, Αρμίνου, Άρσος, Αρχιμανδρίτα Κάτω, Αρχιμανδρίτα Πάνω, Γαλαταριά, Γεροβάσα, Γιατές, Γκιάς, Δωρά, Κελοκέδα, Κοιλίνα,

²⁵³ Βλ. Σίμος Μενάρδος, *Τοπωνυμικόν της Κύπρου*, (Σύγγραμμα Περιοδικόν της Εν Αθήναις Επιστημονικής Εταιρείας, Τόμος Δέκατος Όγδοος), Αθήνα: Τυπογραφείο Π.Δ. Σακελλάριου, 1907, σ. 335.

²⁵⁴ Το Πραστειό στο συγκεκριμένο εκλογικό διαμέρισμα καταγράφεται δύο φορές στις προκηρύξεις (με και χωρίς ν).

Λάκκος του Φράγκου, Μαλούντα, Μαμώνια, Μαρόνα, Μέσανα, Μούσερε, Πενταλιά, Πλατανίσκια, Πραστειό, Σαλαμιού, Στατός, Σταυροκόνου, Τραχυπέδουλα, Φιλούσα, Trozina Chiftlik.

- 20. Χρυσοχού:** Αγία Μαρίνα, Άγιος Μερκούριος, Ανδρολύκου, Αργάκα, Αρόδες Κάτω, Αρόδες Πάνω, Γουδί, Γυαλιά, Δρούσια, Ευρέτου, Ζαχαριά, Ίνεια, Κάθηκας, Καραμουλλίδης, Κινούσα, Κόκκινα, Κρήτου Τέρρα, Λιβάδι, Λουκρούνου, Μακούντα, Μέλαντρα, Μυρμικόφι, Νέο Χωριό, Παχύαμμος, Πελαθούσα, Περιστερώννα, Πόλη, Πρόδρομος, Πωμός, Σκούλλη, Τέρρα, Τρεμιθούσα, Φασλί, Φιλούσα, Χόλη, Χρυσοχού.
- 21. Χούλου:** Αμαργέτη, Αξύλου, Ασπρογιά, Βρέτσια, Ελεδιού, Επισκοπή, Καλλέπια, Κούρδακα, Λεμόνα, Λετύμπου, Μωρό Νερό, Νατά, Παναγιά Κάτω, Παναγιά Πάνω, Πιταργού, Πολέμι, Στρουμπί, Φάλεια, Φασούλα, Φοίνικας, Χολέτρια, Χούλου.
- 22. Φύτη:** Άγιος Δημητριανός, Άγιος Ισίδωρος, Ακουρδαλιά Κάτω, Ακουρδαλιά Πάνω, Αναδιού, Γιόλου, Δρύμου, Δρύνια, Ιστινγό, Κανναβιού, Κρήτου Μαρόττου, Λαπηθιού, Λάσα, Λυσώ, Μελάδεια, Μελανιού, Μηλιά, Μηλιού, Σαραμά, Σίμου, Σκάρφος, Στενή, Φύτη, Χολέτρια, Psakhi.

1886 – 1891²⁵⁵

1ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας

- 1. Λευκωσία:** Άγιοι Ομολογητές, Άγιοι Τριμιθιάς, Άγιος (Τσιφλίκι), Άγιος Δομέτιος, Άγιος Παύλος, Αθαλάσσα (Τσιφλίκι), Γέρι, Γερόλακκος, Δευτερά Κάτω, Δευτερά Πάνω, Δίκωμο Κάτω, Δίκωμο Πάνω, Έγκωμη, Κιόνελλι, Κοκκινοτριμιθιά, Λακατάμια Κάτω, Λακατάμια Πάνω, Λατσία, Λευκωσία, Μάμμαρι, Μετόχι του Κύκκου, Μοναστήρι Μακεδονίτισσας, Ομορφίτα ή Kuchuk Kaimakli, Ορτά Κιουγιού, Παλιομέτοχο, Παλουριώτισσα, Στρόβολο, Τράχωνας, Eylenja, Hamid Mandras, Kaimakli Buyuk, Kaimakli Mandras, Kanli Mustafa Chiftlik, Kolokosh Chiftlik, Margo, Margo Chiftlik, Media Chiftlik, (Μόρα, Ορνίθι, Ornithi Chiftlik, Τύμπου, Tchumlekji Chiftlik).
- 2. Κυθρέα:** Βόνη, Βουνό, Έξω Μετόχι, Επηχώ, Καλυβάκια, Κουτσοβέντης, Κυθρέα, Μια Μηλιά, Μοναστήρι Χρυσοστόμου, Μόρα, Νέο Χωριό, Παλαίκυθρο, Πέτρα του Διγενή, Συγχαρί, Τραχώνι, Τύμπου, Ορνίθι, Χρυσίδα, Bey Keuy, Chumlekji Chiftlik, Kuru Monastery, Neyzan Chiftlik, Ornithi Chiftlik.²⁵⁶

²⁵⁵ *The Cyprus Gazette*, αρ. 208, Σάββατο, 11 Σεπτεμβρίου 1886· *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 211, Τρίτη, 30 Σεπτεμβρίου 1886· *The Cyprus Gazette*, αρ. 352, Πέμπτη, 8 Οκτωβρίου 1891· *The Cyprus Gazette*, αρ. 354, Τετάρτη, 21 Οκτωβρίου 1891.

²⁵⁶ Οι κοινότητες Μόρα, Ορνίθι, Ornithi Chiftlik, Τύμπου, Tchumlekji Chiftlik ψήφισαν στο εκλογικό κέντρο της Λευκωσίας στις εκλογές του 1886 και στην Κυθρέα στις εκλογές του 1891.

- 3. Δάλι:** Αγία Βαρβάρα, Αγία Κεπήρ ή Αγιά, Άγιος Σωζόμενος, Αθιένου, Αλάμπρα, Δάλι, Κοτσιάτης, Λουρουτζίνα, Λύμπια, Νήσου, Πέρα Χωρίο, Πετροφάνι, Ποταμιά, Πυρόι, Σια.
- 4. Μόρφου:** Αγία Ειρήνη, Αγία Μαρίνα, Άγιος Βασίλειος, Άγιος Ερμόλαος, Άγιος Ηλίας, Αγριδάκι, Ακάκι, Αργάκι, Αστρομερίτης, Ασώματος, Αυλώνα, Γιαννούλι, Γκρεμός του Καμήλου, Δένεια, Διόριος, Δύο Ποταμοί (Ποτάμι), Ζώδια Κάτω, Ζώδια Πάνω, Καζιβερά, Καλό Χωριό, Καμπυλή, Καρπάσια, Κατωκοπιά, Κοντεμένος, Κορμακίτης, Κυρά, Λάρνακας Λαπήθου, Λιβεράς, Μάσσαρι, Μοναστήρι Ρnasi, Μοναστήρι Αγίου Παντελεήμονα, Μοναστήρι Αυλώνας, Μοναστήρι Καθαρές, Μόρφου, Μύρτου, Νέο Χωριό, Νικήτας, Όργα, Ορούντα, Πανάγρα, Περιστερώνα, Πετρόμανδρες, Πραστεϊό, Σκυλλούρα, Συριανοχώρι, Σύσκληπος, Φυλλιά, Χρυσηλιού, Αλουρος Chiftlik, Baraji Monastery και τσιφλίκι, Kuru Yanni.
- 5. Λεύκα:** Αγία Ειρήνη, Άγιον Γιωρκούδιν, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Γεώργιος Καγκάλλου, Άγιος Επιφάνιος, Άγιος Θεόδωρος (Σολιάς), Άγιος Θεόδωρος (Τυλληρίας), Άγιος Νικόλαος, Αγκολέμι, Αγρολάδου, Αματιές, Αμπέλια, Αμπελικού, Απλίκι, Βαρίσια, Βροΐσια, Βυζακιά, Γαλάτα, Γαληνή, Γερακιές, Ελιά, Ευρύχου, Κακοπετριά, Καλιάνα, Καλό Χωριό, Καλοπαναγιώτης, Κάμπος, Καννάβια, Κανάβι, Καραβοστάσι, Κατύδατα, Κόκκινα, Κοράκου, Κούρδαλι, Κουτραφάς Κάτω, Κουτραφάς Πάνω, Λάκκος του Λινάρδου, Λεύκα, Λινού, Λουτρός, Μάντρες, Μαυροβούνι, Μερσινούδι, Μοναστήρι Κύκκου, Μοναστήρι Ξεροποτάμου, Μοναστήρι Τσακκίστρας, Μουτουλλάς, Νικητάρι, Ξερόβουνος, Οίκος ή Νίκος, Παχύαμμος, Πεδουλάς, Πεντάγεια, Περιστερωνάρι, Πέτρα, Πηγαίνεια, Πηγή, Ποτάμι, Πύργος, Σελέμανι, Σινά Όρος, Σπήλια, Τεμπριά, Τσακίστρα, Φλάσου Κάτω, Φλάσου Πάνω, Χαλαίρι.
- 6. Πέρα:** Αγία Μαρίνα, Άγιος Επιφάνιος, Άγιος Ιωάννης, Αγροκηπιά, Αληθινού, Άλωνα, Ανάγεια, Αναλύνοντας, Απλίκι, Αρεδιού, Ασκάς, Γούρρι, Επισκοπειό, Εργάτες, Ηλιόφωτοι, Καλό Χωριό, Καμπί Φαρμακά, Καμπιά, Καπέδες, Καταλύνοντας, Κάτω Μονή, Κλήρου, Λαγουδερά, Λαζανιάς, Λιβάδια, Λυθροδόντας, Μαθιάτης, Μαλούντα, Μαρκί, Μένοικο, Μιτσερό, Μοναστήρι Αγίου Ηρακλειδίου, Μοναστήρι Αγίου Παντελεήμονα, Μοναστήρι Μαχαιρά, Ξερή, Ξυλιάτο, Παλαιχώρι, Πέρα, Πλατανιστάσα, Πολιτικό, Πολύστυπος, Σαράντι, Στενοκαμπιά, Φαρμακάς, Φικάρδου, Φιλάνι, Φτερικούδι, Ψιμολόφου, Akhera Chiftlik.
- 7. Κερόνεια:** Άγιος Αμβρόσιος, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Επίκτητος, Αγρίδι, Αρμενομονάστηρο, Βασίλεια, Ελιά, Θέρμια, Καζάφани, Καλορκά (Καλογραία), Καραβάς, Κανάκουμι, Κάρμι, Κερόνεια, Κιουμουρτζί, Κλεπίνη, Κρηνί, Λάπηθος, Μελανίσυκο, Μοναστήρι Αντιφωνητή, Μοναστήρι Αχειροποιήτου, Μοναστήρι Μελανδρίνας, Μότιδες,

Μπελλαπάις, Παλιόσοφος, Πλαισιά, Πλατυμάτης, Πυλέρι, Ριάτικο, Σινά Μοναστήρι, Τέμπλος, Τράπεζα, Τριμυθιά, Φτέρυχα, Φώττα, Χάρτζια, Karusan Chiftlik, Phounji Chiftlik.

2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου

8. **Βαρώσια:** Αγία Νάπα, Άγιος Νικάνδρος (τσιφλίκι), Άγιος Σέργιος, Αμμόχωστος, Απόστολος Λουκάς, Αυγόρου, Αχερίτου, Βαρώσια, Γαϊδουράς, Δερύνεια, Έγκωμη, Λιμνιά, Λιοπέτρι, Μοναστήρι Αγίας Νάπας, Μοναστήρι Αγίου Ιωάννη, Μοναστήρι Αγίου Σπυρίδωνα, Μοναστήρι Αποστόλου Βαρνάβα, Μοναστήρι Αποστόλου Λουκά, Μοναστήρι Χορλακιώτισσας, Ξυλοφάγου, Ορμήδεια, Παραλίμνι, Στύλλοι, Σωτήρα, Τράπεζα, Φρέναρος, Daoud Chiftlik, Vrysoudia Chiftlik.
9. **Βατυλή:** Αγλάσκα, Απαλαίστρα (τσιφλίκι), Άρσος, Άσσια, Αφάνεια, Άχνα, Βατυλή, Καλοψίδα, Κοντέα, Κούκλια, Λύση, Μακράσκα, Μελούσια, Μουσουλίτα, Ξυλοτύμπου, Πέργαμος, Πραστεϊό, Πυργά, Στρογγυλός, Τρεμυθούσα (Τρεμετουσιά), Bistachia, Mania Chiftlik.
10. **Λεονάρισσο:** Άγιος Ανδρόνικος, Άγιος Ευστάθιος, Άγιος Θεόδωρος, Άγιος Συμεών, Ανάσια, Βαθύλακας, Βασίλι, Βουκολίδα, Γαλάτεια, Γαληνόπορνη, Γιαλούσα, Ελίσις, Επτακώμη, Κοιλάνεμος, Κοροβία, Κώμα του Γιαλού, Κώμη Κεπήρ, Λεονάρισσο, Λιβάδια, Λυθράγκωμη, Μελάναρκα, Μονάγρι, Μοναστήρι Αποστόλου Ανδρέα, Μοναστήρι Ελεούσας, Μοναστήρι Κυράς, Μοναστήρι Παναγίας Κανακαριάς, Νέτα, Πλατανισσό, Ριζοκάρπασο, Ταύρου.
11. **Λευκόνικο:** Άγιος Ανδρόνικος, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Ηλίας, Άγιος Ιάκωβος, Άγιος Νικόλαος, Άγιος Χαρίτων, Αγκαστίνα, Ακανθού, Αλόα, Άρδανα, Αρναδί, Αρτεμη, Αυγολίδα, Βιτσάδα, Γαστριά, Γέναγρα, Γεράνι, Γούφες, Γύψου, Δαυλός, Κνώδαρα, Κορνόκηπος, Κρίδια, Λάπηθος, Λευκόνικο, Μαλούντα, Μάνδρες, Μάραθα, Μαραθόβουνος, Μηλιά, Μοναρκά, Μοναστήρι Αγίου Αναστασίου, Μοναστήρι Αγίου Ηρακλείδη, Μοναστήρι Αγίου Νικολάου, Μοναστήρι Αυγασίδας, Μοναστήρι Καντάρας, Μοναστήρι Παναγίας Τοχνίου, Όβγορος, Παραδίσι, Πατρίκι, Περβόλια του Τρικώμου, Περιστερώννα, Πηγή, Πλατάνι, Σανταλάρης, Σπαθαρικό, Σύγκραση, Τρίκωμο, Τρυπημένη, Τσιάττος (Τσιάος), Φλαμούδι, Ψυλλάτος, Piita.
12. **Σκάλα:** Αγγλίσιδες Κάτω, Αγγλίσιδες Πάνω, Αλαμινός, Αλεθρικό Κάτω, Αλεθρικό Πάνω, Αναφωτία, Απλάντα (Τσιφλίκι), Άρπερα (Τσιφλίκι), Βλάχος Κάτω (τσιφλίκι), Βλάχος Πάνω (τσιφλίκι), Δρομολαξιά, Κιβισίλι, Κίτι, Κλαυδιά, Λάρνακα, Μαζωτός, Μενεού, Μενόγια, Μοναστήρι Αγίου Γεωργίου Κοντού, Μοναστήρι Αγίου Γεωργίου Μακρή, Περβόλια, Σκάλα, Σοφτάδες, Τερσεφάνου, Pasha Chiftlik.

13. **Αραδίππου:** Αβδελερό, Αγία Άννα, Άγιος Γεώργιος Μαυροβουνίου (Τσιφλίκι), Αραδίππου, Βορόκλινη, Καλό Χωριό, Κελιά, Κόση, Λιβιάδια, Μοναστήρι Αγίας Θέκλης, Μοναστήρι Σταυροβουνίου, Μοσφιλωτή, Πύλα, Πυργά, Τρούλλοι, Τσιφλίκι του Δεσπότη, Τσιφλίκι του Σαλίχ Αγά, Τσιφλίκι του Σινάι, Φούρνοι (Τσιφλίκι), Ψευδάς.
14. **Λεύκα:** Άγιοι Βαβατσινιάς, Άγιος Θεόδωρος, Βαβατσινιά, Βάβλα, Δελίκηπος, Δράπια, Ζύγι, Καλαβασός, Κάτω Δρυς, Κόρνος, Κοφίνου Κάτω, Κοφίνου Πάνω, Λάγια, Λεύκα Κάτω, Λεύκα Πάνω, Μαρί, Μαρώνι, Μελήνη, Μοναστήρι Αγίου Μηνά, Μοναστήρι Παναγίας του Κουπρισίου (κοντά στη Βαβατσινιά), Οδού, Ορά, Παρσάδα, Σκαρίνου, Τόχνη, Χοιροκοιτία, Ψεματισμένος.

3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου

15. **Λεμεσός:** Αγία Φύλα, Άγιος Αθανάσιος, Άγιος Τύχωνας, Ακρούντα, Ακρωτήρι, Αλασσα (λανθασμένα αναφέρεται ως Khalasa), Απεσιά, Αρμενοχώρι, Ασγάτα, Ασώματος, Αυδήμου, Αψιού Κάτω, Αψιού Πάνω, Βάσα, Βούναρο, Γεράσα, Γερμασόγεια, Επισκοπή, Ερήμη, Ζακάκι, Καλογενάτα (Πλατανίσκια), Καντού, Κολόσσι, Κορφή, Λεμεσός, Μαζόκαμπος, Μαθηκολώνη, Μάνταλα, Μέσα Γειτονιά, Μοναγρούλλι, Μοναστήρι Παναγίας Αμιρούς, Μοναστήρι Σφαλαγγιώτισσας, Μονή, Μουτταγιάκα, Παλώδια, Παραμάλι, Παραμύθα, Παρεκκλησιά, Πεντάκωμο, Πισσούρι, Πολεμίδα Κάτω, Πολεμίδα Πάνω, Πραστεϊό, Πραστεϊόν, Πύργος, Σανάτζια, Σούνι, Σπιτάλι, Σύμβουλο (τσιφλίκι), Σωτήρα, Τραχώνι, Ύψωνας, Φασούλα, Φασούρι (τσιφλίκι), Φοινικάρια, Cherkes Chiftlik.
16. **Κοιλάνι:** Άγιος Αμβρόσιος, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Δημήτριος, Άγιος Θεράπων, Άγιος Μάμας, Βάσα, Βουνί, Δωρός, Καμινάρια, Καπηλειό, Κυβίδες Κάτω, Κυβίδες Πάνω, Κισσούσα, Κοιλάνι, Κουκά, Κτιρί, Λάνια, Λεμύθου, Λιμνάτης Κάτω, Λιμνάτης Πάνω, Λόφου, Μαλλιά, Μανδριά, Μονάγρι, Μοναστήρι Αγίας Μάνας, Μοναστήρι Αρχαγγέλου, Μοναστήρι Παναγίας Τροοδίτισσας, Μονιάτης, Όμοδος, Παλιόμυλος, Πάχνα Κάτω, Πάχνα Πάνω, Πέρα Πέδι, Πλάτρες Κάτω, Πλάτρες Πάνω, Ποταμιού, Πρόδρομος, Συλίκου, Τρεις Ελιές, Τριμίκλινη, Φοινί, Kholossi.
17. **Καλό Χωριό:** Άγιος Θεόδωρος, Άγιος Ιωάννης, Άγιος Κωνσταντίνος, Άγιος Παύλος, Αγρίδια, Αγρός, Αθρακός, Ακαπνού, Αρακαπός, Βίκλα, Διερώνα, Δύμες, Επταγώνια, Ζωοπηγή, Καλό Χωριό, Κάτω Μύλος, Κελλάκι, Κλωνάρι, Κυπερούντα, Λουβαράς, Μύλος, Ορόγκο, Πελένδρι, Ποταμίτισσα, Σανίδα, Συκόπετρα, Χανδριά.
18. **Κτήμα:** Αγία Βαρβάρα, Αγία Μαρινούδα, Ακουρσός, Αλακάτι, Αναβαργός, Αναλολύκου τσιφλίκι, Αναρίτα, Αρμού, Αχέλεια, Γεροσκήπου, Έμπα, Κισσόνεργα, Κοίλη, Κολώνη, Κονιά, Κούκλια, Κτήμα, Λέμπα, Λιζάδα (τσιφλίκι), Λιμνάρια (τσιφλίκι), Μανδριά, Μαραθούντα, Μέσα Χωριό, Μεσόγη, Μοναστήρι Αγίου Νεοφύτου, Μοναστήρι Σινά,

Μοναστήρι Σταυρού, Νικόκλεια, Πάφος, Πέγεια, Πετρίδια, Σουσούς (Σουσκιού), Τάλα, Τίμη, Τρεμιθούσα, Τσάδα, Τσιφλίκι Βασιλικού, Τσιφλίκι Γεροκηπιάς, Τσιφλίκι του Ομέρ Αγά, Φλώρακας (Χλώρακα), Kalia Chiftlik, Orifæs, Podima Chiftlik.

19. **Κελοκέδαρα:** Αγία Μαρίνα, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Θωμάς, Άγιος Ιωάννης, Άγιος Θεόδωρος, Άγιος Νικόλαος, Άγιος Φώτιος, Αλέκτορα, Ανώγυρα, Αρμίνου, Άρσος, Αρχιμανδρίτα Κάτω, Αρχιμανδρίτα Πάνω, Γαλαταριά, Γεροβάσα, Γιαρές, Γκιάς, Δωρά, Κελοκέδαρα, Κοιλίνια, Λαγούδια, Λάκκος του Φράγκου, Μαλούντα, Μοναστήρι Αγίου Σάββα, Μαμώνια, Μαρόνα, Μηλικούρι, Μέσανα, Μούσερε, Πενταλιά, Πλατανίσκια, Πραιτώρι, Μοναστήρι Παναγίας του Σίντι, Πραστειό, Σαλαμιού, Στατός, Σταυροκόνου, Τραχυπέδουλα, Φιλούσα, Trozina Chiftlik, Piani Chiftlik.
20. **Χρυσοχού:** Νέο Χωριό, Αγία Μαρίνα, Άγιος Μερκούριος, Άγιος Νικόλαος, Ανδρολύκου, Αργάκα, Αρόδες Κάτω, Αρόδες Πάνω, Γουδί, Γυαλιά, Γιόλου (τσιφλίκι), Δρούσια, Επισκοπιανός, Ευρέτου, Ζαχαριά, Ίνεια, Κάθηκας, Καραμουλλίδης, Κινούσα, Κρήτου Τέρρα, Λιβάδι, Λουκρούνου, Μακούντα, Μέλαντρα, Μυρμικόφι, Παλιόμυλος, Πελαθούσα, Περιστερώννα, Πόλη, Ποτάμι (τσιφλίκι), Πρόδρομος, Πωμός, Σκούλλη, Τέρρα, Τρεμιθούσα, Τσιφλίκι του Εμίν Εφέντη, Φασλί, Φιλούσα, Χόλη, Χρυσοχού, Eso Magond, Igrami Chiftlik, Imbo Chiftlik, Kondilia Chiftlik.
21. **Χούλου:** Αγία Μονή (Μοναστήρι Χρυσορρογιάτισσας), Αμαργέτη, Αξύλου, Ασπρογιά, Βρέτσια, Ελεδιού, Επισκοπή, Καλλέπια, Κούρδακα, Λεμόνα, Λετύμπου, Μαμούνταλη, Μοναστήρι Χρυσορρογιάτισσας, Μονή Κύκκου, Μωρό Νερό, Νατά, Παναγιά Κάτω, Παναγιά Πάνω, Πιταργού, Πολέμι, Στρουμπί, Τρεμίθα, Φάλεια, Φασούλα, Φοίνικας, Χολέτρια, Χούλου, Adia Chiftlik.
22. **Φύτη:** Άγιος Δημητριανός, Άγιος Ισίδωρος, Αгриδάκι, Ακουρδαλιά Κάτω, Ακουρδαλιά Πάνω, Αναδιού, Γιόλου, Δρύμου, Δρύνια, Θελέτρα, Ιστινγό, Κανναβιού, Κρήτου Μαρόττου, Λαπηθιού, Λάσα, Λυσώ, Μελάδεια, Μελανιού, Μηλιά, Μηλιού, Μοναστήρι Αγίων Αναργύρων, Σαραμά, Σίμου, Σκάρφος, Στενή, Φύτη, Psakhi, Jimili Chiftlik, Kaphlara Chiftlik.

1896-1901²⁵⁷

1ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας

1. **Λευκωσία:** Άγιοι Ομολογητές, Άγιοι Τριμιθιάς, Άγιος (Τσιφλίκι), Άγιος Δομέτιος, Άγιος Παύλος, Αθαλάσσα (Τσιφλίκι), Γέρι, Γερόλακκος, Έγκωμη, Κιόνελλι, Κοκκινοτριμιθιά, Λακατάμια Κάτω, Λακατάμια Πάνω, Λατσία, Λευκωσία, Μάμμαρι, Μετόχι του Κύκκου,

²⁵⁷ *The Cyprus Gazette*, αρ. 528, Παρασκευή, 2 Οκτωβρίου 1896· *The Cyprus Gazette*, αρ. 530, Παρασκευή, 30 Οκτωβρίου 1896· *The Cyprus Gazette*, αρ. 709, Παρασκευή, 13 Σεπτεμβρίου 1901.

Μοναστήρι Αρχαγγέλου, Μοναστήρι Μακεδονίτισσας, Ομορφίτα ή Kuchuk Kaimakli, Ορτά Κιουγιού, Παλιομέτοχο, Παλουριώτισσα, Στρόβολο, Τράχωνας, Eylenja, Hamid Mandras, Kaimakli Buyuk, Kaimakli Mandras, Kanli Mustafa Chiftlik, Kolokosh Chiftlik, Margo, Margo Chiftlik, Media Chiftlik.

2. **Κυθρέα:** Βόνη, Βουνό, Έξω Μετόχι, Επηχώ, Καλυβάκια, Κουτσοβέντης, Κυθρέα, Μια Μηλιά, Μοναστήρι Χρυσοστόμου, Μόρα, Νέο Χωριό, Ορνίθι, Ορνίθι Τσιφλίκι, Παλαίκυθρο, Πέτρα του Διγενή, Συγχαρί, Τραχώνι, Τύμπου, Χρυσίδα, Bey Keuy, Chumlekji Chiftlik, Kuru Monastery, Neyzan Chiftlik.
3. **Δάλι:** Αγία Βαρβάρα, Αγία Κεπήρ ή Αγιά, Άγιος Σωζόμενος, Αθένου, Αλάμπρα, Δάλι, Κοτσιάτης, Λουρουτζίνα, Λύμπια, Νήσου, Πέρα Χωριό, Πετροφάνι, Ποταμιά, Πυρόι, Σια.
4. **Μόρφου:** Αγία Ειρήνη, Αγία Μαρίνα (Σκυλλούρας), Άγιος Βασίλειος, Άγιος Ερμόλαος, Άγιος Ηλίας, Αгриδάκι, Ακάκι, Αργάκι, Αστρομερίτης, Ασώματος, Αυλώνα, Γιαννούλι, Γκρεμός του Καμήλου, Δένεια, Διόριος, Δύο Ποταμοί (Ποτάμι), Ζώδια Κάτω, Ζώδια Πάνω, Καζιβερά, Καλό Χωριό, Καμπυλή, Καρπάσια, Κατωκοπιά, Κοντεμένος, Κορμακίτης, Κυρά, Λάρνακας Λαπήθου, Λιβεράς, Μάσσαρι, Μοναστήρι Pnasi, Μοναστήρι Αγίου Παντελεήμονα, Μοναστήρι Αυλώνας, Μοναστήρι Καθαρές, Μόρφου, Μύρτου, Νέο Χωριό, Νικήτας, Όργα, Ορούντα, Πανάγρα, Περιστερώνα, Πετρόμανδρες, Πραστεϊό, Σκυλλούρα, Συριανοχώρι, Σύσκληπος, Φυλλιά, Χρυσηλιού, Aloupos Chiftlik, Baraji Monastery and Chiftlik, Kuru Yanni.
5. **Λεύκα:** Αγία Ειρήνη, Άγιον Γιωρκούδιν, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Γεώργιος Καφκάλλου, Άγιος Επιφάνιος, Άγιος Θεόδωρος (Σολιάς), Άγιος Θεόδωρος (Τυλληριάς), Άγιος Νικόλαος, Αγκολέμι, Αγρολάδου, Αματιές, Αμπέλια, Αμπελικού, Απλίκι, Βαρίσια, Βροΐσια, Βυζακιά, Γαλάτα, Γαληνή, Γερακιές, Ελιά, Ευρύχου, Κακοπετριά, Καλιάνα, Καλό Χωριό, Καλοπαναγιώτης, Κάμπος, Καννάβια, Καραβί, Καραβοστάσι, Κατύδατα, Κόκκινα, Κοράκου, Κούρδαλι, Κουτραφάς Κάτω, Κουτραφάς Πάνω, Λάκκος του Λινάρδου, Λεύκα, Λινού, Λουτρός, Μάντρες, Μαυροβούνι, Μερσινούδι, Μοναστήρι Κύκκου, Μοναστήρι Ξεροποτάμου, Μοναστήρι Τσακκίστρας, Μουτουλλάς, Νικητάρι, Ξερόβουνος, Οίκος ή Νίκος, Παχύαμμος, Πεδουλάς, Πεντάγεια, Περιστερωνάρι, Πέτρα, Πηγαίνεια, Πηγή, Ποτάμι, Πύργος, Σελέμανι, Σινά Όρος, Σπήλια, Τεμπριά, Τσακίστρα, Φλάσου Κάτω, Φλάσου Πάνω, Χαλαίρι.
6. **Πέρα:** Αγία Μαρίνα (Ξυλιάτου), Άγιος Επιφάνιος, Άγιος Ιωάννης, Αγροκηπιά, Αληθινού, Άλωνα, Ανάγεια, Αναλύνοντας, Απλίκι, Αρεδιού, Ασκάς, Γούρρι, Δευτερά Κάτω, Δευτερά Πάνω, Επισκοπειό, Εργάτες, Ηλιόφωτοι, Καλό Χωριό, Καμπί Φαρμακά, Καμπιά, Καπέδες, Καταλύνοντας, Κάτω Μονή, Κλήρου, Λαγουδερά, Λαζανιάς, Λιβάδια,

Λυθροδόνας, Μαθιάτης, Μαλούντα, Μαρκί, Μένικο, Μιτσερό, Μοναστήρι Αγίου Ηρακλειδίου, Μοναστήρι Αγίου Παντελεήμονα, Μοναστήρι Μαχαιρά, Ξερή, Ξυλιάτο, Παλαιχώρι, Πέρα, Πλατανιστάσα, Πολιτικό, Πολύστυπος, Σαράντι, Στενοκαμπιά, Φαρμακάς, Φικάρδου, Φιλάνι, Φτερικούδι, Ψιμολόφου, Akhera Chiftlik.

7. **Κερύνεια:** Άγιος Αμβρόσιος, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Επίκτητος, Αγρίδι, Αρμενομονάστηρο, Βασίλεια, Δίκωμο Πάνω, Δίκωμο Κάτω, Ελιά, Θέρμια, Καζάφани, Καλορκά (Καλογραία), Καραβάς, Καράκουμι, Κάρμι, Κερύνεια, Κιουμουρτζί, Κλεπίνη, Κρηνί, Λάπηθος, Μελανίσυκο, Μοναστήρι Αντιφωνητή, Μοναστήρι Αχειροποιήτου, Μοναστήρι Μελανδρίνας, Μότιδες, Μπελλαπαίς, Παλιόσοφος, Πλαισιά, Πλατυμάτης, Πυλέρι, Ριάτικο, Σινά Μοναστήρι, Τέμπλος, Τράπεζα, Τριμυθιά, Φτέρυχα, Φώττα, Χάρτζια, Karusan Chiftlik, Phounji Chiftlik.

2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου

8. **Βαρώσια:** Αγία Νάπα, Άγιος Νικάνδρος (τσιφλίκι), Άγιος Σέργιος, Αμμόχωστος, Απόστολος Λουκάς, Αυγόρου, Αχερίτου, Βαρώσια, Γαϊδουράς, Δερύνεια, Έγκωμη, Λιμνιά, Λιοπέτρι, Μοναστήρι Αγίας Νάπας, Μοναστήρι Αγίου Ιωάννη, Μοναστήρι Αγίου Σπυρίδωνα, Μοναστήρι Αποστόλου Βαρνάβα, Μοναστήρι Αποστόλου Λουκά, Μοναστήρι Χορλακιώτισσας, Ξυλοφάγου, Ορμήδεια, Παραλίμνι, Στύλλοι, Σωτήρα, Τράπεζα, Φρέναρος, Daoud Chiftlik, Vrysoudia Chiftlik.
9. **Βατυλή:** Αγλάσυκα, Απαλαίστρα (τσιφλίκι), Άρσος, Άσσια, Αφάνεια, Άχνα, Βατυλή, Καλοψίδα, Κοντέα, Κούκλια, Λύση, Μακράσυκα, Μελούσια, Μουσουλίτα, Ξυλοτύμπου, Πέργαμος, Πραστεϊό, Πυργά, Σίντα, Στρογγυλός, Τρεμυθούσα (Τρεμετουσιά), Bistachia, Mania Chiftlik.²⁵⁸
10. **Λεονάρισσο:** Άγιος Ανδρόνικος, Άγιος Ευστάθιος, Άγιος Θεόδωρος, Άγιος Συμεών, Ανάσια, Βαθύλακας, Βασίλι, Βουκολίδα, Γαλάτεια, Γαληνόπορνη, Γιαλούσα, Ελίσις, Επτακώμη, Κουλάνεμος, Κοροβία, Κώμα του Γιαλού, Κώμη Κεπήρ, Λεονάρισσο, Λιβάδια, Λυθράγκωμη, Μελάναρκα, Μονάγρι, Μοναστήρι Αποστόλου Ανδρέα, Μοναστήρι Ελεούσας, Μοναστήρι Κυράς, Μοναστήρι Παναγίας Κανακαριάς, Νέτα, Πλατανισσό, Ριζοκάρπασο, Ταύρου.

²⁵⁸ Στην αρμοστική προκήρυξη του 1901 η ενορία Mania Chiftlik φαίνεται να ψηφίζει τόσο στο εκλογικό κέντρο των Βαρωσίων όσο και σε εκείνο της Βατυλής. Η τοποθέτηση της ενορίας αυτής στο εκλογικό κέντρο Βαρωσίων χωρίς να διαγραφεί από το εκλογικό κέντρο της Βατυλής μάλλον έγινε εκ παραδρομής. Στις εκλογές του 1896 που προηγήθηκαν η ενορία αυτή είχε αρχικά οριστεί να ψηφίσει στην Αμμόχωστο και στη συνέχεια με νέα προκήρυξη μεταφέρθηκε στο εκλογικό κέντρο Βατυλής. Η πληροφορία αυτή πιθανότατα διέλαθε της προσοχής των αρμοδίων υπαλλήλων με αποτέλεσμα στην προκήρυξη του 1901 η περί ης ο λόγος ενορία να τοποθετηθεί από λάθος σε 2 εκλογικά κέντρα. Νοούμενου λοιπόν ότι δεν υπήρξε νέα προκήρυξη που να επαναφέρει την ενορία αυτή στο εκλογικό κέντρο των Βαρωσίων, πιθανολογούμε ότι τελικά η ενορία αυτή ψήφισε στη Βατυλή.

11. **Λευκόνικο:** Άγιος Ανδρόνικος, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Ηλίας, Άγιος Ιάκωβος, Άγιος Νικόλαος, Άγιος Χαρίτων, Αγκαστίνα, Ακανθού, Αλόα, Άρδανα, Αρναδί, Άρτεμη, Αυγολίδα, Βιτσάδα, Γαστριά, Γέναγρα, Γεράνι, Γούφες, Γύψου, Δαυλός, Κνώδαρα, Κορνόκηπος, Κρίδια, Λάπηθος, Λευκόνικο, Μαλούντα, Μάνδρες, Μάραθα, Μαραθόβουνος, Μηλιά, Μοναρκά, Μοναστήρι Αγίου Αναστασίου, Μοναστήρι Αγίου Ηρακλείδη, Μοναστήρι Αγίου Νικολάου, Μοναστήρι Αυγασίδας, Μοναστήρι Καντάρας, Μοναστήρι Παναγίας Τοχνίου, Όβγορος, Παραδίσι, Πατρίκι, Περβόλια του Τρικώμου, Περιστερώνα, Πηγή, Πλατάνι, Σανταλάρης, Σπαθαρικό, Σύγκραση, Τρίκωμο, Τρυπημένη, Τσιάττος (Τσιάος), Φλαμούδι, Ψυλλάτος, Ilita.
12. **Σκάλα:** Αγγλίσιδες Κάτω, Αγγλίσιδες Πάνω, Αλαμινός, Αλεθρικό Κάτω, Αλεθρικό Πάνω, Αναφωτία, Απλάντα (Τσιφλίκι), Άρπερα (Τσιφλίκι), Βλάχος (τσιφλίκι) Κάτω, Βλάχος (τσιφλίκι) Πάνω, Δρομολαξιά, Κιβισίλι, Κίτι, Κλαυδιά, Λάρνακα, Μαζωτός, Μενεού, Μενόγια, Μοναστήρι Αγίου Γεωργίου Κοντού, Μοναστήρι Αγίου Γεωργίου Μακρή, Περβόλια, Σκάλα, Σοφτάδες, Τερσεφάνου, Pasha Chiftlik.
13. **Αραδίππου:** Αβδελερό, Αγία Άννα, Άγιος Γεώργιος Μαυροβουνίου (Τσιφλίκι), Αραδίππου, Βορόκλινη, Καλό Χωριό, Κελιά, Κόση, Λιβάδια, Μοναστήρι Αγίας Θέκλης, Μοναστήρι Σταυροβουνίου, Μοσφιλωτή, Πύλα, Πυργά, Τρούλλοι, Τσιφλίκι του Δεσπότη, Τσιφλίκι του Σαλίχ Αγά, Τσιφλίκι του Σινάι, Φούρνοι (Τσιφλίκι), Ψευδάς.
14. **Λεύκα:** Άγιοι Βαβατσινιάς, Άγιος Θεόδωρος, Βαβατσινιά, Βάβλα, Δελίκηπος, Δράπια, Ζύγι, Καλαβασός, Κάτω Δρυς, Κόρνος, Κοφίνου Κάτω, Κοφίνου Πάνω, Λάγια, Λεύκα Κάτω, Λεύκα Πάνω, Μαρί, Μαρώνι, Μελήνη, Μοναστήρι Αγίου Μηνά, Μοναστήρι Παναγίας του Κουπρισίου (κοντά στη Βαβατσινιά), Οδού, Ορά, Παρσάδα, Σκαρίνου, Τόχνη, Χοιροκοιτία, Ψεματισμένος.

3ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου

15. **Λεμεσός:** Αγία Φύλα, Άγιος Αθανάσιος, Άγιος Τύχωνας, Ακρούντα, Ακρωτήρι, Άλασσα (λανθασμένα αναφέρεται στην προκήρυξη ως Khalasa), Απεσιά, Αρμενοχώρι, Ασγάτα, Ασώματος, Αυδήμου, Αψιού Κάτω, Αψιού Πάνω, Βάσα, Βούναρο, Γεράσα, Γερμασόγεια, Επισκοπή, Ερήμη, Ζακάκι, Καλογενάτα (Πλατανίσκια), Καντού, Κολόσσι, Κορφή, Λεμεσός, Μαζόκαμπος, Μαθηκολώνη, Μάνταλα, Μέσα Γειτονιά, Μοναγρούλλι, Μοναστήρι Παναγίας Αμιρούς, Μοναστήρι Σφαλαγγιώτισσας, Μονή, Μουτταγιάκα, Παλώδια, Παραμάλι, Παραμύθα, Παρεκκλησιά, Πεντάκωμο, Πισσούρι, Πολεμίδα Κάτω, Πολεμίδα Πάνω, Πραστεϊό, Πραστεϊόν, Πύργος, Σανάτζια, Σούνι, Σπιτάλι, Σύμβουλο (τσιφλίκι), Σωτήρα, Τραχώνι, Ύψωνας, Φασούλα, Φασούρι (τσιφλίκι), Φοινικάρια, Cherkes Chiftlik.

16. **Κοιλάνι:** Άγιος Αμβρόσιος, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Δημήτριος, Άγιος Θεράπων, Άγιος Μάμας, Βάσα, Βουνί, Δωρός, Καμινάρια, Καπηλειό, Κυβίδες Κάτω, Κυβίδες Πάνω, Κισσούσα, Κοιλάνι, Κουκά, Κτιρί, Λάνια, Λεμύθου, Λιμνάτης Κάτω, Λιμνάτης Πάνω, Λόφου, Μαλλιά, Μανδριά, Μονάγρι, Μοναστήρι Αγίας Μάνας, Μοναστήρι Αρχαγγέλου, Μοναστήρι Παναγίας Τροοδίτισσας, Μονιάτης, Όμοδος, Παλιόμυλος, Πάχνα Κάτω, Πάχνα Πάνω, Πέρα Πέδι, Πλάτρες Κάτω, Πλάτρες Πάνω, Ποταμιού, Πρόδρομος, Συλίκου, Τρεις Ελιές, Τριμίκλινη, Φοινί, Kholossi.
17. **Καλό Χωριό:** Άγιος Θεόδωρος, Άγιος Ιωάννης, Άγιος Κωνσταντίνος, Άγιος Παύλος, Αργίδια, Αγρός, Αθρακός, Ακαπνού, Αρακαπάς, Βίκλα, Διερώνα, Δύμες, Επταγώνια, Ζωοπηγή, Καλό Χωριό, Κάτω Μύλος, Κελλάκι, Κλωνάρι, Κυπερούντα, Λουβαράς, Μύλος, Ορόγκο, Πελένδρι, Ποταμίτισσα, Σανίδα, Συκόπετρα, Χανδριά.
18. **Κτήμα:** Αγία Βαρβάρα, Αγία Μαρινούδα, Ακουρσός, Αλακάτι, Αναβαργός, Αναολύκου τσιφλίκι, Αναρίτα, Αρμού, Αχέλεια, Γεροσκήπου, Έμπα, Κισσόνεργα, Κοίλη, Κολώνη, Κονιά, Κούκλια, Κτήμα, Λέμπα, Λιζάδα (τσιφλίκι), Λιμνάρια (τσιφλίκι), Μανδριά, Μαραθούντα, Μέσα Χωριό, Μεσόγη, Μοναστήρι Αγίου Νεοφύτου, Μοναστήρι Σινά, Μοναστήρι Σταυρού, Νικόκλεια, Πάφος, Πέγεια, Πετρίδια, Σουσούς (Σουσκίου), Τάλα, Τίμη, Τρεμιθούσα, Τσάδα, Τσιφλίκι Βασιλικού, Τσιφλίκι Γεροκηπιάς, Τσιφλίκι του Ομέρ Αγά, Φλώρακας (Χλώρακα), Kalia Chiftlik, Orifæs, Podima Chiftlik.
19. **Κελοκέδαρα:** Αγία Μαρίνα, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Θωμάς, Άγιος Ιωάννης, Άγιος Θεόδωρος, Άγιος Νικόλαος, Άγιος Φώτιος, Αλέκτορα, Ανώγυρα, Αρμίνου, Άρσος, Αρχιμανδρίτα Κάτω, Αρχιμανδρίτα Πάνω, Γαλαταριά, Γεροβάσα, Γιαρές, Γκιάς, Δωρά, Κελοκέδαρα, Κοιλίνια, Λαγούδια, Λάκκος του Φράγκου, Μαλούντα, Μοναστήρι Αγίου Σάββα, Μαμώνια, Μαρόνα, Μηλικούρι, Μέσανα, Μούσερε, Πενταλιά, Πλατανίσκια, Πραιτώρι, Μοναστήρι Παναγίας του Σίντι, Πραστειό, Σαλαμιού, Στατός, Σταυροκόνου, Τραχυπέδουλα, Φιλούσα, Trozina Chiftlik, Piani Chiftlik.
20. **Χρυσοχού:** Νέο Χωριό, Αγία Μαρίνα, Άγιος Μερκούριος, Άγιος Νικόλαος, Ανδrolύκου, Αργάκα, Αρόδες Κάτω, Αρόδες Πάνω, Γουδί, Γυαλιά, Γιόλου (τσιφλίκι), Δρούσια, Επισκοπιανός, Ευρέτου, Ζαχαριά, Ίνεια, Κάθηκας, Καραμουλλίδης, Κινούσα, Κρήτου Τέρρα, Λιβάδι, Λουκρούνου, Μακούντα, Μέλαντρα, Μυρμικόφι, Παλιόμυλος, Πελαθούσα, Περιστερώνα, Πόλη, Ποτάμι (τσιφλίκι), Πρόδρομος, Πωμός, Σκούλλη, Τέρρα, Τρεμιθούσα, Τσιφλίκι του Εμίν Εφέντη, Φασλί, Φιλούσα, Χόλη, Χρυσοχού, Eso Magond (Έσω Μακούντα;), Igrami Chiftlik, Imbo Chiftlik, Kondilia Chiftlik.
21. **Χούλου:** Αγία Μονή (Μοναστήρι Χρυσορρογιάτισσας), Αμαργέτη, Αξύλου, Ασπρογιά, Βρέτσια, Ελεδιού, Επισκοπή, Καλλέπια, Κούρδακα, Λεμόνα, Λετύμπου, Μαμούνταλη, Μοναστήρι Χρυσορρογιάτισσας, Μονή Κύκκου, Μωρό Νερό, Νατά, Παναγιά Κάτω,

Παναγιά Πάνω, Πιταργού, Πολέμι, Στρουμπί, Τρεμίθα, Φάλεια, Φασούλα, Φοίνικας, Χολέτρια, Χούλου, Adia Chiftlik.

22. **Φύτη:** Άγιος Δημητριάδος, Άγιος Ισίδωρος, Αгриδάκι, Ακουρδαλιά Κάτω, Ακουρδαλιά Πάνω, Αναδιού, Γιόλου, Δρύμου, Δρύνια, Θελέτρα, Ιστινγό, Κανναβιού, Κρήτου Μαρόττου, Λαπηθιού, Λάσα, Λυσώ, Μελάδεια, Μελανιού, Μηλιά, Μηλιού, Μοναστήρι Αγίων Αναργύρων, Σαραμά, Σίμου, Σκάρφος, Στενή, Φύτη, Ψαχή, Jimili Chiftlik, Kaphlara Chiftlik.

1906²⁵⁹

1ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας

1. **Λευκωσία:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
2. **Κυθρέα:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
3. **Δάλι:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
4. **Μόρφου:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
5. **Λεύκα:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
6. **Πέρα:** Αγία Μαρίνα (Ξυλιάτου), Άγιος Επιφάνιος, Άγιος Ιωάννης, Αγροκηπιά, Ανάγεια, Αναλύνοντας, Αρεδιού, Γούρρι, Δευτερά Κάτω, Δευτερά Πάνω, Επισκοπειό, Εργάτες, Ηλιόφωτοι, Καλό Χωριό, Καμπιά, Καπέδες, Καταλύνοντας, Κάτω Μονή, Κλήρου, Λαζανιάς, Λυθροδόντας, Μαθιάτης, Μαλούντα, Μαρκί, Μένοικο, Μιτσερό, Μοναστήρι Αγίου Ηρακλειδίου, Μοναστήρι Αγίου Παντελεήμονα, Μοναστήρι Μαχαιρά, Ξερή, Ξυλιάτο, Πέρα, Πολιτικό, Στενοκαμπιά, Φικάρδου, Φιλάνι, Ψιμολόφου, Akhera Chiftlik.
7. **Παλαιχώρι:** Αληθινού, Άλωνα, Απλίκι, Ασκάς, Καμπί Φαρμακά, Λαγουδερά, Λιβάδια, Παλαιχώρι, Πλατανιστάσα, Πολύστυπος, Σαράντι, Φαρμακάς, Φτερικούδι.
8. **Κερύνεια:** Άγιος Αμβρόσιος, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Επίκτητος, Αγρίδι, Αρμενομονάστηρο, Δίκωμο Κάτω, Δίκωμο Πάνω, Θέρμια, Καζάφани, Καλορκά (Καλογραία), Καρακούμι, Κάρμι, Κερύνεια, Κιουμουρτζί, Κλεπίνη, Κρηνί, Μελανίσυκο, Μοναστήρι Αντιφωνητή, Μοναστήρι Μελανδρίνας, Μπελλαπάις, Πλαισιά, Πλατυμάτης, Πυλέρι, Ριάτικο, Τέμπλος, Τράπεζα, Τριμυθιά, Φώττα, Χάρτζια, Karusan Chiftlik, Phounji Chiftlik.
9. **Λάπηθος:** Βασίλεια, Ελιά, Καραβάς, Λάπηθος, Μοναστήρι Αχειροποιήτου, Μοναστήρι Σινά, Μότιδες, Παλιόσοφος, Φτέρυχα.

²⁵⁹ The Cyprus Gazette, αρ. 865, Πέμπτη, 13 Σεπτεμβρίου 1906.

2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου

10. **Βαρώσια:** Αγία Νάπα, Άγιος Νίκανδρος (τσιφλίκι), Άγιος Σέργιος, Αμμόχωστος, Αγκαστίνα, Άλσο, Απόστολος Λουκάς, Αυγόρου, Αχερίτου, Βαρώσια, Γαϊδουράς, Γέναγρα, Δερύνεια, Έγκωμη, Καλοψίδα, Λιμνιά, Λιοπέτρι, Μάραθα, Μαραθόβουνο, Μοναστήρι Αγίας Νάπας, Μοναστήρι Αγίου Ιωάννη, Μοναστήρι Αγίου Σπυρίδωνα, Μοναστήρι Αποστόλου Βαρνάβα, Μοναστήρι Αποστόλου Λουκά, Μοναστήρι Χορλακιώτισσας, Μουσουλίτα, Ξυλοφάγου, Ορμήδεια, Παραλίμνι, Πραστεϊό, Πυργά, Στύλλοι, Σωτήρα, Τράπεζα, Φρέναρος, Daoud Chiftlik, Mania Chiftlik, Vrysoudia Chiftlik.
11. **Βατυλή:** Αγλάσκα, Απαλαίστρα (τσιφλίκι), Άρσος, Άσσια, Αφάνεια, Άχνα, Βατυλή, Κοντέα, Κούκλια, Λύση, Μακράσκα, Μελούσια, Ξυλοτύμπου, Πέργαμος, Σίντα, Στρογγυλός, Τρεμθούσα (Τρεμετουσιά), Bistachia, Mania Chiftlik.
12. **Λεονάρισσο:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
13. **Λευκόνικο:** Άγιος Ανδρόνικος, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Ηλίας, Άγιος Ιάκωβος, Άγιος Νικόλαος, Άγιος Χαρίτων, Ακανθού, Άρδανα, Αρναδί, Άρτεμη, Αυγολίδα, Βιτσάδα, Γαστριά, Γεράνι, Γούφες, Γύψου, Δαυλός, Κνώδαρα, Κορνόκηπος, Κρίδια, Λάπαθος, Λευκόνικο, Μαλούντα, Μάνδρες, Μηλιά, Μοναρκά, Μοναστήρι Αγίου Αναστασίου, Μοναστήρι Αγίου Ηρακλείδη, Μοναστήρι Αγίου Νικολάου, Μοναστήρι Αυγασίδας, Μοναστήρι Καντάρας, Μοναστήρι Παναγίας Τοχνίου, Όβγορος, Παραδίσι, Πατρίκι, Περβόλια του Τρικώμου, Περιστερώνα, Πηγή, Πλατάνι, Σανταλάρης, Σπαθαρικό, Σύγκραση, Τρίκωμο, Τρυπημένη, Τσιάττος (Τσιάος), Φλαμούδι, Ψυλλάτος, Ilita.
14. **Σκάλα:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
15. **Αραδίππου:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
16. **Λεύκα:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.

3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου

17. **Λεμεσός:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
18. **Κοιλάνι:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
19. **Καλό Χωριό:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
20. **Κτήμα:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
21. **Κελοκέδαρα:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.

22. **Πόλη Χρυσοχούς:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων με τη διαφορά ότι ψήφισαν στην Πόλη Χρυσοχούς αντί στη Χρυσοχού.
23. **Χούλου:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
24. **Φύτη:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.

1911²⁶⁰

1ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας

1. **Λευκωσία:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
2. **Κυθρέα:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
3. **Δάλι:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
4. **Μόρφου:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
5. **Παλαιχώρι:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
6. **Λεύκα:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
7. **Πέρα:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
8. **Κερύνεια:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
9. **Λάπηθος:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.

2ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου

10. **Βαρώσια:** Αγία Νάπα, Άγιος Νίκανδρος (τσιφλίκι), Άγιος Σέργιος, Αμμόχωστος, Αγκαστίνα, Άλσο, Απόστολος Λουκάς, Αυγόρου, Αχερίτου, Βαρώσια, Γαϊδουράς, Δερύνεια, Έγκωμη, Καλοψίδα, Λιμνιά, Λιοπέτρι, Μάραθα, Μοναστήρι Αγίας Νάπας, Μοναστήρι Αγίου Ιωάννη, Μοναστήρι Αγίου Σπυρίδωνα, Μοναστήρι Αποστόλου Βαρνάβα, Μοναστήρι Αποστόλου Λουκά, Μοναστήρι Χορλακιώτισσας, Μουσουλίτα, Ξυλοφάγου, Ορμήδεια, Παραλίμνι, Πραστειό, Πυργά, Στύλλοι, Σωτήρα, Τράπεζα, Φρέναρος, Daoud Chiftlik, Mania Chiftlik, Vrysoudia Chiftlik.
11. **Βατυλή:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
12. **Λεονάρισσο:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
13. **Λευκόνικο:** Άγιος Ανδρόνικος, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Ηλίας, Άγιος Ιάκωβος, Άγιος Νικόλαος, Άγιος Χαρίτων, Ακανθού, Άρδανα, Αρναδί, Άρτεμη, Αυγολίδα, Βιτσάδα, Γαστριά, Γέναγρα, Γεράνι, Γούφες, Γύψου, Δαυλός, Κνώδαρα, Κορνόκηπος, Κρίδια,

²⁶⁰ *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 1018, Τρίτη, 5 Σεπτεμβρίου 1911· *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 1020, Πέμπτη, 21 Σεπτεμβρίου 1911.

Λάπαθος, Λευκόνοικο, Μαλούντα, Μάνδρες, Μαραθόβουνο, Μηλιά, Μοναρκά, Μοναστήρι Αγίου Αναστασίου, Μοναστήρι Αγίου Ηρακλείδη, Μοναστήρι Αγίου Νικολάου, Μοναστήρι Αυγασίδας, Μοναστήρι Καντάρας, Μοναστήρι Παναγίας Τοχνίου, Όβγορος, Παραδίσι, Πατρίκι, Περβόλια του Τρικώμου, Περιστερώνα, Πηγή, Πλατάνι, Σανταλάρης, Σπαθαρικό, Σύγκραση, Τρίκωμο, Τρυπημένη, Τσιάπτος (Τσιάος), Φλαμούδι, Ψυλλάτος, Πίτα.

14. **Σκάλα:** Αλεθρικό Κάτω, Αλεθρικό Πάνω, Αναφωτία, Απλάντα (Τσιφλίκι), Άρπερα (Τσιφλίκι), Βλάχος (τσιφλίκι) Κάτω, Βλάχος (τσιφλίκι) Πάνω, Δρομολαξιά, Κιβισίλι, Κίτι, Κλαυδιά, Λάρνακα, Μενεού, Μενόγια, Μοναστήρι Αγίου Γεωργίου Κοντού, Μοναστήρι Αγίου Γεωργίου Μακρή, Περβόλια, Σκάλα, Σοφτάδες, Τερσεφάνου, Pasha Chiftlik.
15. **Αραδίππου:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
16. **Λεύκαρα:** Άγιοι Βαβατσινιάς, Βαβατσινιά, Βάβλα, Δελίκηπος, Δράπια, Κάτω Δρυς, Κόρνος, Λάγια, Λεύκαρα Κάτω, Λεύκαρα Πάνω, Μελήνη, Μοναστήρι Αγίου Μηνά, Μοναστήρι Παναγίας του Κουπρισίου (κοντά στη Βαβατσινιά), Οδού, Ορά, Παρσάδα.
17. **Κοφίνου:** Αγγλίσιδες Κάτω, Αγγλίσιδες Πάνω, Άγιος Θεόδωρος, Αλαμινός, Ζύγι, Καλαβασός, Κοφίνου, Μαζωτός, Μαρί, Μαρώνι, Σκαρίνου, Τόχνη, Χοιροκοιτία, Ψεματισμένος.

3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου

18. **Λεμεσός:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
19. **Κοιλάνι:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
20. **Καλό Χωριό:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
21. **Κτήμα:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
22. **Κελοκέδαρα:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
23. **Πόλη Χρυσοχούς:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.
24. **Αμαργέτη:** Αγία Μονή (Μοναστήρι Χρυσορρογιάτισσας), Αμαργέτη, Αξύλου, Ασπρογιά, Βρέτσια, Ελεδιού, Επισκοπή, Καλλέπια, Κούρδακα, Λεμόνα, Λετύμπου, Μαμούνταλη, Μοναστήρι Χρυσορρογιάτισσας, Μονή Κύκκου, Μωρό Νερό, Νατά, Παναγιά Κάτω, Παναγιά Πάνω, Πιταργού, Πολέμι, Στρομπί, Τρεμίθα, Φάλεια, Φασούλα, Φοίνικας, Χολέτρια, Χούλου, Adia Chiftlik.
25. **Φύτη:** όμοια με τις προηγούμενες εκλογές κατανομή κοινοτήτων.

ΣΤΟΙΧΕΙΟ 10

Αποτελέσματα εκλογών για το Νομοθετικό Συμβούλιο (1883-1911) ανά εκλογικό διαμέρισμα και εκλογικό κέντρο

1ο Εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας - Κερύνειας, 6-7 Ιουνίου 1883²⁶¹

	Λευκωσία I	Λευκωσία II	Κυθρέα	Δάλι	Πέρα	Λεύκα	Μόρφου	Κερύνεια	ΣΥΝΟΛΟ
Εγγεγραμμένοι	599	425	357	439	937	1338	1126	1103	6324
Ψήφισαν	350	278	199	211	369	696	558	367	3028
Συμμετοχή (%)	58,4%	65,4%	55,7%	48,1%	39,4%	52,0%	49,6%	33,3%	47,9%
Μ. Σιακαλλής	305 87,1%	140 50,4%	166 83,4%	169 80,1%	4 1,1%	683 98,1%	509 91,2%	361 98,4%	2337 77,2%
Π. Κωνσταντινίδης	171 48,9%	202 72,7%	33 16,6%	2 0,9%	369 100,0%	657 94,4%	357 64,0%	222 60,5%	2013 66,5%
Ε. Κωνσταντινίδης	143 40,9%	147 52,9%	83 41,7%	66 31,3%	365 98,9%	674 96,8%	465 83,3%	22 6,0%	1965 64,9%
Ρ. Ματέι	144 41,1%	93 33,5%	120 60,3%	209 99,1%	362 98,1%	4 0,6%	53 9,5%	112 30,5%	1097 36,2%
Ι. Παυλίδης	260 74,3%	183 65,8%	192 96,5%	185 87,7%	5 1,4%	32 4,6%	166 29,7%	12 3,3%	1035 34,2%
Γ. Δημητριάδης	10 2,9%	69 24,8%	3 1,5%	0 0,0%	1 0,3%	9 1,3%	120 21,5%	368 ²⁶² 100,0%	580 19,2%

2ο Εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Λεμεσού, 6-7 Ιουνίου 1883²⁶³

	Σκάλα	Αραδίπ που	Λευκα ρα	Αμμόχωστος	Βατυλή	Λευκό νοικο	Λεονάρισ σο	ΣΥΝΟ ΛΟ
Εγγεγραμμένοι	473	308	870					4534
Ψήφισαν	287	237	584	328	515	453	413	2817
Συμμετοχή (%)	60,7%	76,9%	67,1%					62,1%
Κιτίου Κυπριανό	275 95,8%	235 99,2%	586 ²⁶⁴ 100,0%	74 22,6%	498 96,7%	436 96,2%	4 1,0%	2108 74,8%
Ζ. Πιερίδης	205 71,4%	60 25,3%	512 87,7%	187 57,0%	346 67,2%	99 21,9%	408 98,8%	1817 64,5%
Θ. Περισιάνης	72 25,1%	3 1,3%	14 2,4%	208 63,4%	324 62,9%	357 78,8%	414 ²⁶⁵ 100,0%	1392 49,4%
Ρ. Ματέι	26 9,1%	0 0,0%	3 0,5%	260 79,3%	279 54,2%	397 87,6%	408 98,8%	1373 48,7%
Σ. Εμφιετζής	4 1,4%	0 0,0%	1 0,2%	110 33,5%	1 0,2%	48 10,6%	2 0,5%	166 5,9%
A. Young	1 0,3%	2 0,8%	0 0,0%	10 3,0%	3 0,6%	12 2,6%	15 3,6%	43 1,5%

²⁶¹ SA1: 6333/1883· SA1: 6329/1883.

²⁶² Στην κάλπη του Δημητριάδη παρόλο που οι ψηφοφόροι ήταν 367 βρέθηκαν 368 ψήφοι.

²⁶³ SA1: 6333/1883· SA1: 6280/1883. Δεν βρέθηκαν στοιχεία για τους εγγεγραμμένους ψηφοφόρους σε ορισμένα εκλογικά κέντρα.

²⁶⁴ Στην κάλπη του Κιτίου Κυπριανού παρόλο που οι ψηφοφόροι ήταν 584 βρέθηκαν 586 ψήφοι.

²⁶⁵ Στην κάλπη του Περισιάνη παρόλο που οι ψηφοφόροι ήταν 413 βρέθηκαν 414 ψήφοι.

3ο Εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού - Πάφου, 7-8 Ιουνίου 1883²⁶⁶

	Λεμε- σός Ι	Λεμε- σός ΙΙ	Κοι- λάνι	Καλό Χωριό	Κτήμα	Χρυσό- χού	Κελο- κέδαρα	Χούλου	Φύτη	ΣΥΝΟΛΟ
Εγγεγραμμένοι ²⁶⁷	Επαρχία Λεμεσού: 2379					Επαρχία Πάφου: 3490				5869
Ψήφισαν	354	251	532	227	395	326	378	512	352	3327
Συμμετοχή (%)	57,3%					56,2%				56,7%
Γ. Μαληκίδης	342	243	525	221	435	301	145	332	335	2879
	96,6%	96,8%	98,7%	97,4%	100%	92,3%	38,4%	64,8%	95,2%	86,5%
Δ. Νικολαΐδης	272	220	450	206	360	201	451	286	327	2773
	76,8%	87,6%	84,6%	90,7%	91,1%	61,7%	100%	55,9%	92,9%	83,3%
Μητρ. Κιτίου	340	250	525	225	275	220	213	335	274	2657
	96%	99,6%	98,7%	99,1%	69,6%	67,5%	56,3%	65,4%	77,8%	79,9%
Τ. Πασχαλίδης	0	0	0	0	42	2	64	345	26	479
	0%	0%	0%	0%	10,6%	0,6%	16,9%	67,4%	7,4%	14,4%
Χρ. Καρύδης	34	3	21	1	17	309	4	5	5	399
	9,6%	1,2%	3,9%	0,4%	4,3%	94,8%	1,1%	1%	1,4%	12%
Δ. Πιλαβάκης	67	3	8	0	38	3	12	82	78	291
	18,9%	1,2%	1,5%	0%	9,6%	0,9%	3,2%	16%	22,2%	8,7%
Γ. Λουκάς	0	0	74	0	4	0	0	0	0	78
	0%	0%	13,9%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	2,3%
Χρ. Μοδινός	5	30	6	1	0	0	0	0	1	43
	1,4%	12%	1,1%	0,4%	0%	0%	0%	0%	0,3%	1,3%

1886

1ο Εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας - Κερύνειας, 1 Νοεμβρίου 1886²⁶⁸

	Λευκωσία I	Λευκωσία II	Κυθρέα	Δάλι	Πέρα	Λεύκα	Μόρφου	Κερύνεια	ΣΥΝΟΛΟ
Εγγεγραμμένοι									5976
Ψήφισαν	88	23	35	21	105	136	143	56	607
Συμμετοχή (%)									10,2%
Ε. Κωνσταντινίδης	71	18	34	21	104	93	132	55	528
	80,7%	77,1%	96,2%	100%	99,4%	68,4%	92,3%	98,2%	86,9%
Π. Κωνσταντινίδης	54	13	33	19	105	103	132	56	515
	61,4%	55,7%	93,4%	90,5%	100%	75,7%	92,3%	100%	84,8%
Κύριλλος	56	16	34	16	103	119	35	48	427
	63,6%	68,6%	96,2%	76,2%	98,4%	87,5%	24,5%	85,7%	70,3%
Αχ. Λιασίδης	49	12	3	4	2	18	125	7	220
	55,7%	51,4%	8,5%	19%	1,9%	13,2%	87,4%	12,5%	36,2%
Ν. Ρώσσοι	34	11	2	0	0	78	5	2	132
	38,6%	47,1%	5,7%	0%	0%	57,4%	3,5%	3,6%	21,7%
ΣΥΝΟΛΟ	264	70	106	60	314	411	429	168	1822

²⁶⁶ SA1: 6333/1883· SA1: 6280/1883· SA1: 6337-38/1883.

²⁶⁷ Δεν βρέθηκαν αναλυτικά στοιχεία για τους εγγεγραμμένους στα επιμέρους εκλογικά κέντρα.

²⁶⁸ SA1: 3132/1886. Δεν βρέθηκαν στοιχεία για τους εγγεγραμμένους ψηφοφόρους ανά εκλογικό κέντρο.

1891

2ο Εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου, 7 Νοεμβρίου 1891 ²⁶⁹								
	Σκάλα	Αραδίππου	Λεύκαρα	Αμμόχωστος	Βατυλή	Λευκόνοικο	Λεονόριτσο	ΣΥΝΟΛΟ Ψήφοι %
Εγγεγραμμένοι								4466
Ψήφισαν								2176
Συμμετοχή (%)								48,7%
Αχ. Λιασίδης	11	0	75	110	325	619	310	1450 66,6%
Γ. Σιακαλλής	80	7	48	120	324	623	242	1444 66,4%
Ν. Ρώσσο	81	4	43	36	15	617	213	1009 46,4%
Ι. Βοντιτσιάνος	4	1	30	223	325	5	254	842 38,7%
Λ. Παΐσιου	1	0	0	313	35	0	85	434 19,9%
Ρ. Ματέι	76	2	12	10	4	5	8	117 5,4%

2ο Εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου, Αναπληρωματική εκλογή 11 ^{ης} Φεβρουαρίου 1892 ²⁷⁰								
	Σκάλα	Αραδίππου	Λεύκαρα	Αμμόχωστος	Βατυλή	Λευκόνοικο	Λεονόριτσο	ΣΥΝΟΛΟ
Αχ. Λιασίδης	42	5	63	41	166	573	351	1241
Γ. Σιακαλλής	47	5	10	78	118	563	311	1132
Ι. Βοντιτσιάνος	0	1	0	185	93	16	45	340
Γ. Παντελίδης	0	0	0	217	4	3	3	227
Ρ. Ματέι	11	0	16	2	5	2	0	36

²⁶⁹ SA1: 2546/1891· Φωνή της Κύπρου, 1/13 Νοεμβρίου 1891. Δεν βρέθηκαν στοιχεία για τους εγγεγραμμένους και τους ψηφοφόρους ανά εκλογικό κέντρο.

²⁷⁰ SA1: 72/1892. Δεν βρέθηκαν στοιχεία για τους εγγεγραμμένους και τους ψηφοφόρους ανά εκλογικό κέντρο ή συνολικά.

1896

1ο Εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας, 4 Νοεμβρίου 1896 ²⁷¹								
	Λευκωσία	Κυθρέα	Δάλι	Πέρα	Λεύκα	Μόρφου	Κερύνεια	ΣΥΝΟΛΟ Ψήφοι %
Εγγεγραμμένοι								4566
Ψήφισαν								1808
Συμμετογή (%)								39,6%
Θ. Θεοδότου								1512 83,6%
Π. Κωνσταντινίδης								1488 82,3%
Ηγ. Κύκκου								1463 80,9%
Μιλτ. Σιακαλλής								433 23,9%
ΣΥΝΟΛΟ								4896

2ο Εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας- Αμμοχώστου, 5 και 6 Νοεμβρίου 1896 ²⁷²								
	Σκάλα	Αραδίππου	Λεύκα ρα	Αμμόχωστος	Βατυλή	Λευκό νοικο	Λεονό ρισσο	ΣΥΝΟΛΟ Ψήφοι %
Εγγεγραμμένοι	185	126	436	1231	1039	1636	885	5538
Ψήφισαν	72	56	175	538	315	589	473	2218
Συμμετοχή (%)	38,9%	44,4%	40,1%	43,7%	30,3%	36%	53,4%	40,1%
I. Οικονομίδης	12 16,7%	28 50%	151 86,3%	421 78,3%	302 95,9%	550 93,4%	376 79,5%	1840 83%
Αχ. Λιασίδης	13 18,1%	6 10,7%	149 85,1%	422 78,4%	280 88,9%	462 78,4%	354 74,8%	1686 76%
I. Βονιτσιάνος	4 5,6%	6 10,7%	26 14,9%	507 94,2	267 84,8%	504 85,6%	312 66%	1626 73,3%
N. Ρώσος	70 97,2%	57 100%	151 86,3%	68 12,6%	70 22,2%	89 15,1%	276 58,4%	781 35,2%
Ον. Ιασονίδης	19 26,4%	7 12,5%	42 24%	12 2,2%	8 2,5%	58 9,8%	40 8,5%	186 8,4%

²⁷¹ SA1: 651/1896. Δεν βρέθηκαν αναλυτικά αποτελέσματα και στοιχεία κατά εκλογικό κέντρο.

²⁷² Στο ίδιο.

3ο Εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου, 6 Νοεμβρίου 1896²⁷³									
	Λεμε- σός	Κοι- λάνι	Καλό Χωριό	Κτήμα	Χρυσο- χού	Κελο- κέδαρα	Φύτη	Χούλου	ΣΥΝΟΛΟ
Εγγεγραμμένοι	1523			466					1989
Ψήφισαν	298			251					549
Συμμετοχή (%)	19,6%			53,9%					27,6%
Ον. Ιασονίδης	129	89	5	77	15	30	8	32	385 70,1%
Κιτίου Κύριλλος	68	95	20	72	33	17	22	44	371 67,6%
Σ. Φραγκούδης	69	79	19	15	10	16	16	37	261 47,5%
Γ. Παυλίδης	47	35	19	37	31	23	18	21	231 42,1%

1901

1ο Εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας, 10 Οκτωβρίου 1901²⁷⁴								
	Λευκωσία	Κυθρέα	Δάλι	Μόρφου	Λεύκα	Πέρα	Κερύνεια	ΣΥΝΟΛΟ Ψήφοι %
Εγγεγραμμένοι	1440	821	840	2440	1481	1935	2243	11200
Ψήφισαν	965	552	512	1683	964	1053	1512	7241
Συμμετοχή (%)	67%	67,3%	60,9%	69%	65,1%	54,4%	67,4%	65,5%
«Κυρηναϊκοί»(%)	57,4%	51,5%	26,1%	49,9%	31,7%	29,3%	62,5%	46,6%
Π. Κωνσταντινίδης	551	289	140	864	320	317	992	3473
Αχ. Λιασίδης	558	297	138	822	297	310	944	3366
Ηγούμενος Κύρκου	554	268	122	835	301	300	897	3277
«Κιτιακοί» (%)	42,6%	48,5%	73,9%	50,1%	68,3%	70,7%	37,5%	53,4%
Κιτίου Κύριλλος	415	280	383	886	665	751	554	3934
Θ. Θεοδότου	411	272	377	813	665	741	592	3871
Γ. Σιακαλλής	407	251	375	828	644	741	556	3802

²⁷³ Στο ίδιο. Δεν βρέθηκαν στοιχεία για τους εγγεγραμμένους και τους ψηφοφόρους ανά εκλογικό κέντρο.

²⁷⁴ ΣΑ1: 2490/1901. «Γενικές Εκλογές, Διευθετήσεις για τη Λευκωσία». Δεν βρέθηκαν στοιχεία για τον αριθμό των ψηφοφόρων κατά εκλογικό κέντρο. Ο αριθμός των ψηφισάντων προσδιορίστηκε με βάση τα στοιχεία που αναφέρονται για τα συνολικά ψηφοδέλτια που καταμετρήθηκαν σε κάθε εκλογικό κέντρο.

2ο Εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας- Αμμοχώστου, 10 Οκτωβρίου 1901 ²⁷⁵								
	Σκάλα	Αραδίππου	Λεύκαρα	Αμμόχωστος	Βατυλή	Λευκόνοικο	Λεονόρισσο	ΣΥΝΟΛΟ Ψήφοι %
Εγγεγραμμένοι	909	600	1270	1408	1146	2023	1332	8688
Ψήφισαν	666	413	979	637	673	1008	931	5298
Συμμετοχή (%)	73,3%	68,8%	76,4%	45,2%	58,7%	49,8%	69,9%	61%
«Κυρηναϊκοί»(%)	1,6%	1%	10,1%	58,5%	55,3%	35,9%	40,1%	30,5%
Αχ. Λιασίδης	11	4	99	398	387	369	390	1658
«Κιτσιακοί» (%)	98,4%	99%	89,9%	41,5%	44,7%	64,1%	59,9%	69,5%
Ι Βοντιτσιάνος	656	413	877	349	329	658	592	3874
Φ. Ζαννέτος	663	405	879	257	319	684	565	3772
Ν. Ρώσος	661	415	881	240	291	632	589	3709

3ο Εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου, 10 Οκτωβρίου 1901 ²⁷⁶												
	Λεμεσός Ι	Λεμεσός ΙΙ	Κοιλάνι Ι	Κοιλάνι ΙΙ	Καλό Χωριό	Κτήμα	Χρυσοσχό	Φύτη	Χούλου	Κελοκέδαρα Ι	Κελοκέδαρα ΙΙ	Σύνολο
Εγγεγραμμένοι	1570		1639		724	812	646	402	551	957		7301
Ψήφισαν	638	481	643	521	554	629	465	332	378	636		5277
Συμμετοχή (%)	71,3%		71%		76,5%	77,5%	72%	82,6%	68,6%	66,5%		72,3%
«Κυρηναϊκοί»(%)	38,2%	36,5%	19%	38%	3,7%	64,8%	43,1%	31,4%	56,5%	16,7%	31,2%	34,8%
Σπ. Αραούζος	271	246	163	192	32	399	185	99	176	48	93	1904
Μ. Μιχαηλίδης	256	235	147	227	24	380	170	99	197	53	121	1909
Ν. Νικολαΐδης	201	45	55	170	5	432	228	115	249	53	93	1646
«Κιτσιακοί» (%)	61,8%	63,5%	81%	62%	96,3%	35,2%	56,9%	68,6%	43,5%	83,3%	68,8%	65,2%
Κιτίου Κύριλλος	419	431	566	315	550	230	261	227	166	285	195	3645
Ι. Κυριακίδης	383	247	494	334	529	219	249	231	149	281	208	3324
Χρ. Σώζος	375	239	492	314	523	208	260	225	164	204	275	3279

²⁷⁵ SA1: 2519/1901. «Γενικές Εκλογές, Επαρχία Λάρνακας».

²⁷⁶ SA1: 2518/1901. «Γενικές Εκλογές, Εκλογική περιφέρεια Λεμεσού».

1906

1ο Εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας, 9-10 Οκτωβρίου 1906 ²⁷⁷										
	Λευκωσία	Κυθρέα	Δάλι	Μόρφου	Λεύκα	Πέρα	Πάλαγχורי	Κερύνεια	Λάπηθος	ΣΥΝΟΛΟ Ψήφοι %
Εγγεγραμμένοι	2060	1119	839	2997	2192	2063		2190		13460
Ψήφισαν	1289	659	445	1866	1152	829	438	774	649	8101
Συμμετοχή (%)	62,6%	58,9%	53%	62,3%	52,6%	61,4%		65%		60,2%
«Κυρηναϊκοί» (%)	48,9%	44,8%	16,3%	48,7%	28%	26,4%	26,9%	60,9%	44,7%	40,7%
Π. Κωνσταντινίδης	666	314	80	938	373	231	129	479	291	3501
Γ. Σιακαλλής	660	306	83	886	340	231	118	461	292	3377
Αχ. Λιασιδής	642	306	66	859	349	221	123	453	287	3306
«Κιτιακοί» (%)	51,1%	55,2%	83,7%	51,3%	72%	73,6%	73,1%	39,1%	55,3%	59,3%
Κιτίου Κύριλλος	703	378	404	980	915	636	349	294	359	5018
Θ. Θεοδότου	680	385	386	940	908	635	326	307	362	4929
Α. Θεοδότου	676	379	384	910	909	638	328	292	355	4871

2ο Εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας- Αμμοχώστου, 9-10 Οκτωβρίου 1906 ²⁷⁸								
	Σκάλα	Αραδίππου	Λεύκα ρα	Αμμόχωστος	Βατυλή	Λευκό νοικο	Λεονά ρισσο	ΣΥΝΟΛΟ Ψήφοι %
Εγγεγραμμένοι	688	1049	2368	2237	1851	1578	1003	10774
Ψήφισαν	492	258	879	873	291	780	685	4258
Συμμετοχή (%)	71,5%	24,6%	37,1%	39%	15,7%	49,4%	69,3%	39,5%
Α. Λοΐζου	215 43,7%	117 45,3%	477 54,3%	693 79,4%	189 64,9%	508 65,1%	670 97,8%	2869 67,4%
Μ. Νικολαΐδης	372 75,6%	167 64,7%	730 83%	334 38,3%	154 52,9%	459 58,8%	474 69,2%	2690 63,2%
Ε. Χατζηιωάννου	370 75,2%	153 59,3%	716 81,5%	316 36,2%	158 54,3%	430 55,1%	528 77,1%	2671 62,7%
Γ. Μυριάνθης	66 13,4%	75 29,1%	210 23,9%	628 71,9%	151 51,9%	536 68,7%	646 94,3%	2312 54,3%
Αχ. Λιασιδής	86 17,5%	47 18,2%	185 21%	544 62,3%	156 53,6%	329 42,2%	320 46,7%	1667 39,1%
Ν. Ρώσσο	231 47%	139 53,9%	199 22,6%	368 42,2%	105 36,1%	241 30,9%	257 37,5%	1540 36,2%
Ι. Βοντιτσιάνος	170 34,6%	109 42,2%	188 21,4%	414 47,4%	143 49,1%	204 26,2%	216 31,5%	1444 33,9%

²⁷⁷ SA1: 1621/1906. «Νομοθετικό Συμβούλιο», Διοικητής Λευκωσίας προς Αρχιγραμματέα, 16 Οκτωβρίου 1906· *Κυπριακός Φύλαξ*, «Επίσημα εκλογικά αποτελέσματα Λευκωσίας-Κερύνειας», 30 Σεπτεμβρίου 1906. Από το σημείο αυτό και στο εξής οι πίνακες καταγράφουν μόνο τις «λευκές» (θετικές) ψήφους που έλαβε ο κάθε υποψήφιος.

²⁷⁸ SA1: 1621/1906. «Νομοθετικό Συμβούλιο», Διοικητής Λάρνακας προς Αρχιγραμματέα, 1 Σεπτεμβρίου και 15 Οκτωβρίου 1906.

3ο Εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου, 9-10 Οκτωβρίου 1906 ²⁷⁹									
	Λεμεσός	Κοιλάνι	Καλό Χωριό	Κτήμα	Κελοκέδαρα	Πόλις	Χούλου	Φύτη	ΣΥΝΟΛΟ
Εγγεγραμμένοι	1838	2062	898	1245	701	692	721	521	8678
Ψήφισαν	1184	1348	586	820	567	488	432	330	5755
Συμμετοχή (%)	64,4%%	65,4%	65,3%	65,9%	80,9%	70,5%	59,9%	63,3%	66,3%
«Κυρηναϊκοί»(%)	58,9%	37,5%	11,2%	60,2%	43,8%	60,8%	57,2%	49,5%	47,8%
Σπ. Αραούζος	919	683	79	606	319	348	298	185	3437
N. Νικολαΐδης	758	483	58	581	261	371	286	192	2990
«Κιτιακοί» (%)	41,1%	62,5%	88,8%	39,8%	56,2%	39,2%	42,8%	50,5%	52,2%
Κιτίου Κύριλλος	660	979	562	396	380	261	237	207	3682
I. Κυριακίδης	567	1015	544	399	377	225	197	194	3518
Χρ. Σώζος	530	926	522	384	360	209	221	177	3329

1911

1ο Εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας, 28-29 Σεπτεμβρίου 1911 ²⁸⁰										
	Λευκωσία	Κυθρέα	Δάλι	Μόρφου	Λεύκα	Πέρα	Παλαχώρι	Κερύνεια	Λάπηθος	ΣΥΝΟΛΟ Ψήφοι %
Εγγεγραμμένοι	1458	1438	833	2381	2283	1827	731	1442	825	13218
Ψήφισαν	436	431	105	884	558	248	211	367	361	3601
Συμμετοχή (%)	29,9%	30%	12,6%	37,1%	24,4%	13,6%	28,9%	25,5%	43,8%	27,2%
Π. Κωνσταντινίδης	251	274	93	773	408	215	202	231	157	2604
	57,6%	63,6%	88,6%	87,4%	73,1%	86,7%	95,7%	62,9%	43,5%	72,3%
Θ. Θεοδότου	217	270	84	696	520	208	183	139	205	2522
	49,8%	62,6%	80%	78,7%	93,2%	83,9%	86,7%	37,9%	56,8%	70%
Αχ. Λιασίδης	355	295	59	565	152	109	141	215	156	2047
	81,4%	68,4%	56,2%	63,9%	27,2%	44%	66,8%	58,6%	43,2%	56,8%
A. Θεοδότου	169	194	63	539	481	175	130	108	179	2038
	38,8%	45%	60%	61%	86,2%	70,6%	61,6%	29,4%	49,6%	56,6%
Γ. Λοϊζίδης	146	99	22	333	117	52	52	311	285	1417
	33,5%	23%	21%	37,7%	21%	21%	24,6%	84,7%	78,9%	39,4%
Π. Λεοντιάδης	105	88	50	202	115	66	70	59	89	844
	24,1%	20,4%	47,6%	22,9%	20,6%	26,6%	33,2%	16,1%	24,7%	23,4%

²⁷⁹ SA1: 1621/1906. «Νομοθετικό Συμβούλιο», Διοικητής Λεμεσού προς Αρχιγραμματέα, 23 και 29 Αυγούστου 1906 και 13 Οκτωβρίου 1906· *Ελευθερία*, 7/20 Οκτωβρίου 1906· *Αλήθεια*, «Παράρτημα», 1/14 Οκτωβρίου 1906.

²⁸⁰ SA1: 1288/1911. «Νομοθετικό Συμβούλιο»· SA1: 1430/1911, «Νομοθετικό Συμβούλιο, Εκλογές 1911, Λεμεσός-Πάφος»· Πατρίς, 22/5 Οκτωβρίου 1911· Φωνή της Κύπρου, 24/7 Οκτωβρίου 1911.

2ο Εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας- Αμμοχώστου, 2 Οκτωβρίου 1911 ²⁸¹									
	Σκάλα	Αραδίππου	Κοφίνου	Λεύκαρα	Αμμόχωστος	Βατυλή	Λευκόνοικο	Λεονάρισσο	ΣΥΝΟΛΟ Ψήφοι %
Εγγεγραμμένοι	757	668	840	1092					10604
Ψήφισαν	360	344	313	530	860	365	1110	747	4629
Συμμετοχή (%)	47,6%	51,5%	37,3%	48,5%					43,7%
Ι. Οικονομίδης	190	215	158	198	516	299	1078	677	3331
	52,8%	62,5%	50,5%	37,4%	60%	81,9%	97,1%	90,6%	72%
Λ. Λοΐζου	102	58	81	65	663	291	937	543	2740
	28,3%	16,9%	25,9%	12,3%	77,1%	79,7%	84,4%	72,7%	59,2%
Ε. Χατζηιωάννου	299	306	312	427	251	222	428	439	2684
	83,1%	89%	99,7%	80,6%	29,2%	60,8%	38,6%	58,8%	58%
Μ. Νικολαΐδης	267	254	308	490	157	172	410	420	2478
	74,2%	73,8%	98,4%	92,5%	18,3%	47,1%	36,9%	56,2%	53,5%
Ι. Μυριάνθης	71	72	75	71	505	109	873	581	2357
	19,7%	20,9%	24%	13,4%	58,7%	29,9%	78,6%	77,8%	50,9%
Αχ. Λιασίδης	59	68	55	144	265	141	286	537	1555
	16,4%	19,8%	17,6%	27,2%	30,8%	38,6%	25,8%	71,9%	33,6%
Α. Παπαδόπουλος	49	56	81	54	385	108	388	239	1360
	13,6%	16,3%	25,9%	10,2%	44,8%	29,6%	35%	32%	29,4%
Ι. Βοντιτσιάνος	77	98	66	52	418	195	148	261	1315
	21,4%	28,5%	21,1%	9,8%	48,6%	53,4%	13,3%	34,9%	28,4%
Π. Λεοντιάδης	47	49	70	43	149	110	124	180	772
	13,1%	14,2%	22,4%	8,1%	17,3%	30,1%	11,2%	24,1%	16,7%

	Πληθυσμός	Εκλογικό σώμα	Ποσοστό εκλογικού σώματος επί του πληθυσμού
1881	137.631	16.727	12,2%
1891	158.585	10.030	6,3%
1901	182.739	27.189	14,9%
1911	214.480	34.331	16%

²⁸¹ SA1: 1431/1911, «Νομοθετικό Συμβούλιο», Διοικητής Λάρνακας προς Αρχιγραμματέα, 4 Οκτωβρίου 1911.

ΣΤΟΙΧΕΙΟ 11

Η προσφυγή Young κατά του κύρους των εκλογών του 1891

Ο Young ενοχλημένος από την οργανωμένη εκστρατεία εναντίον του προσέφυγε στο Ανώτατο Δικαστήριο απαιτώντας την ακύρωση της εκλογής του Αχιλλέα Λιασίδα και του Γεώργιου Σιακαλλή. Η εκδίκαση της πρώτης αυτής προσφυγής κατά του κύρους των εκλογών πραγματοποιήθηκε στο Τρίκωμο από τις 29 Δεκεμβρίου 1891 ως τις 6 Ιανουαρίου 1892.²⁸² Δικαστής ήταν ο F.G. Templer. Από τις μαρτυρίες προέκυψε ότι μια επιτροπή που είχε καταρτιστεί στην Αρχιεπισκοπή με επικεφαλής τον Κύριλλο, μητροπολίτη Κυρηναίας και Φιλόθεο, αρχιμανδρίτη της Αρχιεπισκοπής και στην οποία μετείχαν και οι δύο αδελφοί Κωνσταντινίδη, Πασχάλης και Ευστάθιος, επιχείρησε να καταπολεμήσει την υποψηφιότητα Young μεταχειριζόμενη θρησκευτικό εκφοβισμό και κατάρες εναντίον όσων σκόπευαν να ψηφίσουν τον Young. Χαρακτηριστικά είναι τα όσα αποδίδονται στον μητροπολίτη Κυρηναίας από τον Παραλιμνίτη Πιέρο Κωνσταντή:

*«Έμαθα πως εκάμετε λόγον να ψηφίσητε διά τον διοικητήν, αφού υπάρχουν υποψήφιοι του έθνους διατί να ψηφίσητε διά τον διοικητήν; Τι καλόν περιμένετε απ' αυτόν; Εάν έχητε σκοπόν να ψηφίσητε διά τον διοικητήν, να έχητε την κατάραν μου, του θεού, του αρχιεπισκόπου, του ουρανού και της γης. Άμα ηκούσαμεν αυτά, αρχίσαμεν να μουρμουρούμεν. Εγώ δεν έχω ψήφον. Ήκουσα από άλλους ότι άλλοι εψήφισαν και άλλοι δεν εψήφισαν».*²⁸³

Στον μηχανισμό που εργάστηκε εναντίον του Young αποδόθηκαν επίσης κατηγορίες ότι πλήρωσε άμαξες για τη μεταφορά εκλογέων και ότι προσέφερε κεραστικά σε όσους θα υποστήριζαν τους λεγόμενους «επίσημους» υποψηφίους. Οι δυο ιερωμένοι παραδέχτηκαν ότι εργάστηκαν εναντίον της εκλογής του Young, αλλά αρνήθηκαν ότι προώθησαν συγκεκριμένους υποψηφίους και ότι εκφόβισαν ή καταράστηκαν τον οποιονδήποτε. Ο Αρχιμανδρίτης Φιλόθεος πάντως παραδέχτηκε ότι έπαιξε τον Παπά Γιάννη Παπαθεοδότου στο χωριό Βασίλι, διότι, όπως ισχυρίστηκε, θεωρήθηκε από όλους προδότης, πράγμα που είναι η μεγαλύτερη περιφρόνηση και άρα δεν έπρεπε να ιερουργεί μέχρι να εξεταστεί η κατηγορία εναντίον του.²⁸⁴

²⁸² *Αλήθεια*, 27/8 Ιανουαρίου 1891/1892 και όλες οι εκδόσεις της ίδιας εφημερίδας από 3/15 Ιανουαρίου έως και 14/26 Φεβρουαρίου 1892.

²⁸³ «Τα εν Τρικώμω», *Αλήθεια*, 10/22 Ιανουαρίου 1892.

²⁸⁴ «Τα εν Τρικώμω», *Αλήθεια*, 17/29 Ιανουαρίου 1892 και 24/5 Φεβρουαρίου 1892.

Ο δικαστής μετά που άκουσε πολλές μαρτυρίες, δικαίωσε τον Young και επέβαλε πρόστιμο 50 λιρών στον Φιλόθεο και 25 λιρών στον Κύριλλο θεωρώντας ότι είχαν ενεργήσει υπέρ των Λιασίδη και Σιακαλλή. Έτσι ακύρωσε την εκλογή των δύο Ελληνοκυπρίων, θεωρώντας ότι είχαν εκλεγεί κατόπιν πράξεων διαφθοράς και εκφοβισμού.²⁸⁵

ΣΤΟΙΧΕΙΟ 12

Η επίλυση του «αρχιεπισκοπικού ζητήματος» και οι δημοτικές εκλογές που αποτέλεσαν πρόβα για τις Γενικές Εκλογές του 1911

Οι Άγγλοι αποφάσισαν να θέσουν τέρμα στο «αρχιεπισκοπικό ζήτημα», το οποίο τους προκαλούσε διοικητικά προβλήματα. Έτσι, στις 6 του Μάη του 1908, επανέφεραν ουσιαστικά το νομοσχέδιο του Κυριακίδη, το οποίο και υπερψηφίστηκε με μόνο διαφωνούντα τον «κυρηναικό» Αραούζο.²⁸⁶ Το νομοσχέδιο αυτό το οποίο θα εκαταργείτο μετά τις εκλογές ανέθεσε την αρμοδιότητα διεξαγωγής των εκλογών στον μητροπολίτη Κιτίου με τη βοήθεια τριών τουλάχιστον επισκόπων από τις γειτονικές ορθόδοξες εκκλησίες, που θα επέλεγε ο ίδιος. Αυτός, όπως ήταν φυσικό, κάλεσε επισκόπους από το φιλικά προσκείμενο προς αυτόν Πατριαρχείο Αλεξανδρείας. Ο οικουμενικός πατριάρχης και οι «κυρηνειακοί» αντέδρασαν, αλλά τον Φεβρουάριο οι εκλογές για την ανάδειξη των «ειδικών αντιπροσώπων» για την εκλογή του αρχιεπισκόπου θα πραγματοποιηθούν με την αποχή των «κυρηνειακών». Έτσι, στις 21 του Απρίλη του 1909, αναδείχθηκε αρχιεπίσκοπος Κύπρου ο Κιτίου Κύριλλος ως Κύριλλος Β΄, εκλογή η οποία επικυρώθηκε από τους Άγγλους.²⁸⁷ Η εκλογή όμως δεν αναγνωρίστηκε από τους «κυρηνειακούς» με αποτέλεσμα η Εκκλησία της Κύπρου να έχει δύο Αρχιεπισκόπους μέχρι τις 18 Φεβρουαρίου 1910, όταν και θα υπάρξει δημόσια συμφιλίωση των δύο. Ο Κυρηνεΐας Κύριλλος αναγνώρισε τον Κιτίου Κύριλλο ως αρχιεπίσκοπο και ο ίδιος εξασφάλισε τον τιμητικό τίτλο «Μακαριώτατος και Πρόεδρος Κυρηνεΐας».²⁸⁸

²⁸⁵ Ζαννέτος, *Ιστορία...*, ό.π., τ. Β, σ. 739· Hill, ό.π., σσ.441-442· CO 67/73, Bulwer, Αρμοστής της Κύπρου, προς Λόρδο Kruttsford, Υπουργό Αποικιών, 21 Ιανουαρίου 1892.

²⁸⁶ SA1: 1245/1908, «Νόμος για την έγκριση της διαδικασίας εκλογής Αρχιεπισκόπου για την Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Κύπρου»· *The Cyprus Gazette (Supplement)*, αρ. 919, Δευτέρα, 25 Μαΐου 1908.

²⁸⁷ Χριστοδούλου, ό.π., σ. 111· «Ακατανόητος Κυβερνητική Πολιτεία», *Πατρίς*, 16/29 Απριλίου 1909· «Η λύσις», *Σάλπιγξ*, 9 Απριλίου 1909· «Η καταισχύνη», *Αλήθεια*, 16 Απριλίου 1909.

²⁸⁸ CO 67/151, Sir C.A. King-Harman, Αρμοστής της Κύπρου, προς The Earl of Crew, Υπουργό Αποικιών, 29 Απριλίου 1910.

Το έτος 1911 ήταν χρονιά για τη διεξαγωγή των δημοτικών εκλογών. Στην ελληνοκυπριακή κοινωνία υπήρχαν δύο σχολές σκέψης. Από τη μια ήταν αυτοί που υποστήριζαν ότι οι εκλογές έπρεπε να αναβληθούν, για να μην αναζωπυρωθεί το «αρχιεπισκοπικό ζήτημα» και για να μην επαναληφθεί η εκλογή μουσουλμάνου δημάρχου στη Λευκωσία και από την άλλη αυτοί που υποστήριζαν ότι οι εκλογές έπρεπε να διεξαχθούν κανονικά και δεσμεύονταν ότι θα συνέβαλλαν στη μη επανεκλογή μουσουλμάνου δημάρχου. Υπήρξαν έντονες αντιπαραθέσεις διά του τύπου με τη χρήση προσβλητικών και απαξιωτικών χαρακτηρισμών εκατέρωθεν.²⁸⁹

Στις 23 Μαρτίου 1911 οι εκλογές πραγματοποιήθηκαν κανονικά. Οι ελληνοκυπριακές παρατάξεις, οι οποίες είχαν δεσμευτεί ενώπιον του αρχιεπισκόπου ότι δεν θα επέτρεπαν να επανεκλεγεί ξανά μουσουλμάνος εξέλεξαν ως δήμαρχο τον «κυρηνειακό» Αχιλλέα Λιασίδα και ως αντιδήμαρχο τον «κιτιακό» Νικόλαο Δέρβη.²⁹⁰

Οι δημοτικές εκλογές στη Λευκωσία αποτέλεσαν πρόβα για τις εκλογές για το Νομοθετικό Συμβούλιο. Η όλη κατάσταση μετά τη δεκαετία του διχαστικού «αρχιεπισκοπικού ζητήματος» ήταν πλέον σχετικά ήρεμη.²⁹¹

²⁸⁹ Για παράδειγμα ο *Κυπριακός Φύλαξ* του Καταλάνου υποστήριζε έντονα την πρώτη τάση και εκφραζόταν αρνητικά και για τους Τουρκοκύπριους, ενώ η *Πατρίς*, η οποία ελεγχόταν από τον Λιασίδα, ο οποίος επιδίωκε την εκλογή του στο αξίωμα του Δημάρχου, εξέφραζε τη δεύτερη τάση. Βλ. π.χ. «Μακράν οι κοινωνικοί ταραξία», *Κυπριακός Φύλαξ*, 9 Μαρτίου 1911 και *Πατρίς*, 17/2 Μαρτίου 1911.

²⁹⁰ «Πρόσκλησις Αρχιεπισκόπου για τα δημαρχιακά», *Φωνή της Κύπρου*, 26/11 Μαρτίου 1911 και 6/18 Μαρτίου 1911· SA1: 384/1908, «Δημοτικές Εκλογές, Επαρχία Λευκωσίας, από το 1908»· «Αι δημοτικά εκλογαί ανά την νήσον», *Φωνή της Κύπρου*, 12/25 Μαρτίου 1911.

²⁹¹ Βλ. ενδεικτικά: «Αι βουλευτικά εκλογαί», *Αλήθεια*, 26 Αυγούστου 1911· «Ανάγκη προγράμματος κοινού», *Κυπριακός Φύλαξ*, 6 Αυγούστου 1911· «Κοινόν πρόγραμμα», *Αλήθεια*, 2 Σεπτεμβρίου 1911, «Οι υποψήφιοι», *Φωνή της Κύπρου*, 10/23 Σεπτεμβρίου 1911.

ΣΤΟΙΧΕΙΟ 13
ΑΙΡΕΤΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ (1883-1911)

1883²⁹²

1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας

Μιχάλης Σιακαλλής

Πασχάλης Κωνσταντινίδης

Ευστάθιος Κωνσταντινίδης

Κιορογλουζαδέ Χουσεΐν Ατά

Ιωάννης Παυλίδης αντί Σιακαλλή από 04/03/1884

2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου

Κιτίου Κυπριανός

Ζήνων Πιερίδης

Θεόδωρος Περιστιάνης

Μεχμέτ Αλή

3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου

Γεώργιος Μαληκίδης

Δημήτριος Νικολαΐδης

Κιτίου Κυπριανός

Αχμέτ Ρασίτ

Δημοσθένης Χατζηπαύλου αντί Κιτίου Κυπριανού (από 17/07/1883)

Δημήτρης Πιερίδης αντί Χατζηπαύλου από 05/11/1884

Σωκράτης Φραγκούδης αντί Πιερίδη από 24/12/1885

²⁹² Στο 1^ο και 2^ο εκλογικό διαμέρισμα οι εκλογές πραγματοποιήθηκαν στις 6-7 Ιουνίου και στο 3^ο στις 7 και 8 Ιουνίου. Ο μητροπολίτης Κιτίου Κυπριανός είχε εκλεγεί τόσο στο 2^ο όσο και στο 3^ο διαμέρισμα. Κράτησε τελικά την έδρα στο 2^ο. Ο Χατζηπαύλου κέρδισε την κενωθείσα θέση κατόπιν αναπληρωματικής εκλογής στις 17 Ιουλίου 1883. Στις 4 Μαρτίου 1884 λόγω του θανάτου του Σιακαλλή, ο Παυλίδης κατέλαβε την κενωθείσα θέση στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα. Στις 5 Νοεμβρίου 1884 ο Πιερίδης εξελέγη στο 3^ο εκλογικό διαμέρισμα στη θέση του Χατζηπαύλου που παραιτήθηκε. Στη συνέχεια παραιτήθηκε κι αυτός και τη θέση κατέλαβε στις 24 Δεκεμβρίου 1885 ο Σωκράτης Φραγκούδης. SA1: 6333/1883· SA1: 6329/1883· SA1: 6329/1883· SA1: 6280/1883· SA1: 6280/1883· SA1: 6337-38/1883· Ζαννέτος, *Ιστορία...*, ό.π., τ. Β, σ. 350· SA: 6355/1883, Επαρχιακός Διοικητής Λεμεσού προς Αρχιγραμματέα, 20 Ιουλίου 1883· *The Cyprus Gazette*, αρ. 128, Σάββατο, 15 Μαρτίου 1884· SA1: 4180/1884 και SA4182/1884· *The Cyprus Gazette*, αρ. 147, Σάββατο, 15 Νοεμβρίου 1884· SA1: 5038/1885.

1886²⁹³

1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας

Ευστάθιος Κωνσταντινίδης

Πασχάλης Κωνσταντινίδης

Ιεροδιάκονος Κύριλλος (Παπαδόπουλος)

Ουζεγκιτζή Ζαδέ Χουσεϊν

Αχιλλέας Λιασίδης αντί Κύριλλου Παπαδόπουλου από 22/12/1886

2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου

Ιωάννης Καρεμφυλάκης

Νικόλαος Ρώσος

Σωτήρης Εμφιετζής

Μεχμέτ Ναΐμ

Ριχάρδος Ματέι στη θέση Εμφιετζή από 05/09/1887

Περικλής Βοντιτσιάνος στη θέση Ματέι από 15/02/1890

Ριχάρδος Ματέι στη θέση Καρεμφυλάκη από 16/10/1890

3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου

Γεώργιος Μαληκίδης

Σωκράτης Φραγκούδης

Μητροπολίτης Κιτίου Κυπριανός

Αχμέτ Ρασίτ

Δημήτριος Νικολαΐδης στη θέση του Κιτίου Κυπριανού από Ιανουάριο 1887

Μιχάλης Ηράκλη Μιχαηλίδης στη θέση Νικολαΐδη από 3 Απριλίου 1888

Μητροπολίτης Κερυνείας Κύριλλος Παπαδόπουλος στη θέση Φραγκούδη από 12/06/1889

Αριστοτέλης Παλαιολόγος στη θέση Μαληκίδη από 25/02/1890

²⁹³ Εκλογές πραγματοποιήθηκαν μόνο για το 1^ο εκλογικό διαμέρισμα την 1^η Νοεμβρίου 1886. Οι υποψήφιοι στο 2^ο και 3^ο εκλογικό διαμέρισμα εξελέγησαν βουλευτές άνευ ανθυποψηφίων στις 18 και 19 Οκτωβρίου αντίστοιχα. Στις 22 Δεκεμβρίου ο Λιασίδης αντικατέστησε τον Κύριλλο που παραιτήθηκε. Ο Μιχαηλίδης τον Γενάρη του 1887 αντικατέστησε τον μητροπολίτη Κυπριανό που απεβίωσε. Ο Ματέι στις 5 Σεπτεμβρίου 1887 αντικατέστησε τον Εμφιετζή που παραιτήθηκε. Στις 3 Απριλίου εξελέγη βουλευτής στο 3^ο εκλογικό διαμέρισμα ο Μιχαηλίδης προς αντικατάσταση του αποβιώσαντος στις 6 Μαρτίου 1888 Δημήτριου Νικολαΐδη. Ο μητροπολίτης Κερυνείας πλέον Κύριλλος Παπαδόπουλος αντικατέστησε στις 12 Ιουνίου 1889 τον Φραγκούδη που παραιτήθηκε. Ο Βοντιτσιάνος στις 15 Φεβρουαρίου 1890 αντικατέστησε τον Ματέι που παραιτήθηκε. Στις 25 Φεβρουαρίου 1890 ο Παλαιολόγος αντικατέστησε τον Μαληκίδη που παραιτήθηκε. Στις 16 Οκτωβρίου 1890 ο Ματέι επανήλθε στο Νομοθετικό αντικαθιστώντας τον Καρεμφυλάκη που παραιτήθηκε. SA1: 4346/1886· SA1: 3132/1886· Ζαννέτος, *Ιστορία...*, ό.π., τ. Β, σ. 448· *The Cyprus Gazette*, αρ. 217, Σάββατο, 4 Δεκεμβρίου 1886· *The Cyprus Gazette*, αρ. 220, Σάββατο, 1 Ιανουαρίου 1887· SA1: 1797/1887· *The Cyprus Gazette*, αρ. 239, Παρασκευή, 26 Αυγούστου 1887· *The Cyprus Gazette*, αρ. 240, Παρασκευή, 9 Σεπτεμβρίου 1887· *The Cyprus Gazette*, αρ. 253, Παρασκευή, 9 Μαρτίου 1888· *The Cyprus Gazette*, αρ. 257, Σάββατο, 21 Απριλίου 1888· *Cyprus Blue Book*, 1888-89, σ. 94· SA1: 1944/1889· *The Cyprus Gazette*, αρ. 301, Παρασκευή, 29 Νοεμβρίου 1889· SA1: 179/1890· *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, Παρασκευή, 21 Φεβρουαρίου 1890· SA1: 314/1890· *The Cyprus Gazette*, αρ. 308, Παρασκευή, 7 Μαρτίου 1890· SA1: 1269/1890.

1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας

Πασχάλης Κωνσταντινίδης
μητροπολίτης Κυρηνείας Κύριλλος
ηγούμενος Κύκκου Γεράσιμος
Χατζή Χαφούζ Ζιαΐ

2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου

Αχιλλέας Λιασίδης
Γεώργιος Σιακαλλής
Νικόλαος Ρώσσοις
Τουγιουρπασιζαδέ Αχμέτ Δερβίς Πασά

3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου

Αριστοτέλης Παλαιολόγος
Σωκράτης Φραγκούδης
Ιωάννης Κυριακίδης.
Χαφούζ Ραματάν Εγιούπ

Ιωάννης Οικονομίδης στη θέση Παλαιολόγου από 8 Φεβρουαρίου 1896

Γεώργιος Παυλίδης στη θέση Κυριακίδη από 3 Φεβρουαρίου 1896.

²⁹⁴ Ψηφοφορία πραγματοποιήθηκε μόνο στο 2^ο εκλογικό διαμέρισμα στις 7 Νοεμβρίου. Στις 24 Οκτωβρίου στο 3^ο εκλογικό διαμέρισμα και στις 26 Οκτωβρίου στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα οι βουλευτές εξελέγησαν χωρίς ανθυποψηφίους. Οι Λιασίδης και Σιακαλλής εξέπεσαν του αξιώματος του βουλευτή κατόπιν προσφυγής του ανθυποψηφίου τους Arthur Young στο Ανώτατο Δικαστήριο. Επανεξελέγησαν όμως σε επαναληπτική εκλογή (11 Φεβρουαρίου 1892). Στις 3/2/1896 ο Παυλίδης αντικατέστησε στο 3^ο εκλογικό διαμέρισμα τον Ιωάννη Κυριακίδη που παραιτήθηκε. Στις 8 Φεβρουαρίου του ιδίου έτους και στο ίδιο εκλογικό διαμέρισμα ο Ιωάννης Οικονομίδης αντικατέστησε τον Παλαιολόγο που παραιτήθηκε. SA1: 101/1896. *The Cyprus Gazette*, αρ. 507, 14 Φεβρουαρίου 1896· *The Cyprus Gazette*, αρ. 356, Παρασκευή, 13 Νοεμβρίου 1891· Ζαννέτος, *Ιστορία...*, ό.π., τ. Β, σσ. 725, 739· *Αλήθεια*, 27/8 Ιανουαρίου 1891/1892 και όλες οι εκδόσεις της ίδιας εφημερίδας από 3/15 Ιανουαρίου έως και 14/26 Φεβρουαρίου 1892· «Τα εν Τρικώμω», *Αλήθεια*, 10/22 Ιανουαρίου 1892· Hill, ό.π., σσ.441-442· CO 67/73, Bulwer, Αρμοστής της Κύπρου, προς Λόρδο Kruttsford, Υπουργό Αποικιών, 21 Ιανουαρίου 1892· SA1: 72/1892· Πρωτοπαπάς, ό.π., σσ. 112-113.

1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας

Θεοφάνης Θεοδότου
Πασχάλης Κωνσταντινίδης
Ηγούμενος Κύκκου Γεράσιμος
Χατζή Χαφούζ Ζιαΐ

2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου

Ι. Οικονομίδης
Αχ. Λιασίδης
Ι. Βονιτσιάνος
Τουγιουρπασιζαδέ Αχμέτ Δερβίς Πασά

3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου

Ονούφριος Ιασονίδης
μητροπ. Κιτίου Κύριλλος
Σωκράτης Φραγκούδης
Χαφούζ Ραματάν Εγιούπ

²⁹⁵ Στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα η ψηφοφορία πραγματοποιήθηκε στις 4 Νοεμβρίου, στο 2^ο στις 5 και 6 Νοεμβρίου και στο 3^ο στις 6 Νοεμβρίου 1896· SA1: 651/1896· Ζαννέτος, *Ιστορία...*, ό.π., τ. Β, σ. 922.

1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας

Μητροπολίτης Κιτίου Κύριλλος

Θεοφάνης Θεοδότου

Γεώργιος Σιακαλλής

Ζιαΐ Χατζηχαφούζ

Μεχμέτ Σιεφκέτ Μπέη Χατζή Αχμέτ (Ποταμιαλίζαδέ) στη θέση Ζιαΐ από 23
Ιανουαρίου 1905**2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου**

Φίλιος Ζαννέτος

Ιωάννης Βοντιτσιάνος

Νικόλαος Ρώσσο

Ντερβίς Χατζηαχμέτ

Γεώργιος Πιερίδης στη θέση Ζαννέτου από 29/12/1904

3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου

Μητροπολίτης Κιτίου Κύριλλος

Ιωάννης Κυριακίδης

Χριστόδουλος Σώζος

Μεχμέτ Ρατίμπ

Σωκράτης Φραγκούδης στη θέση του Κιτίου Κύριλλου από 10/02/1902

Γεώργιος Ρωσσίδης στη θέση Σωκράτη Φραγκούδη από 12/06/1905

²⁹⁶ Η ψηφοφορία για το Νομοθετικό σε όλα τα εκλογικά διαμερίσματα ορίστηκε για τις 10 Οκτωβρίου 1901 μέσα σε μια ατμόσφαιρα που παρέπεμπε σε εμφύλιο πόλεμο λόγω του αρχιεπισκοπικού ζητήματος, δηλαδή του διχασμού του εκλογικού σώματος σε «κιτιακούς» και «κηρηνάϊκους» μετά τον θάνατο του αρχιεπισκόπου Σωφρονίου. Οι συντηρητικοί και πιο διαλλακτικοί κύκλοι προωθούν για αρχιεπίσκοπο τον μητροπολίτη Κυρηνείας Κύριλλο (Βασυλείου) ή αλλιώς «Κυριλλούδιν» και οι νέοι και εθνικιστικοί κύκλοι που έχουν ως αίτημα την ένωση με την Ελλάδα, τον δυναμικό μητροπολίτη Κιτίου Κύριλλο (Παπαδόπουλο) ή αλλιώς «Κυριλλάτσο». Οι «Κιτιακοί» επικράτησαν και στα 3 εκλογικά διαμερίσματα εκλέγοντας και τους 9 «μη μουσουλμάνους» βουλευτές το 1901. Στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα εξασφάλισαν το 53,4%, στο 2^ο το 69,5% και στο 3^ο το 65,2% των ψήφων. Το εκκλησιαστικό ζήτημα θα διαρκέσει μέχρι το 1910. Ο Σωκράτης Φραγκούδης στις 10 Φεβρουαρίου 1902 θα εκλεγεί άνευ ανθυποψηφίου στο 3^ο εκλογικό διαμέρισμα στη θέση του Κύριλλου, ο οποίος είχε εκλεγεί και στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα. Στις 29 Δεκεμβρίου 1904 ο Γεώργιος Πιερίδης χωρίς ανθυποψήφιο πήρε τη θέση του Φίλιου Ζαννέτου στο 2^ο εκλογικό διαμέρισμα, ο οποίος παραιτήθηκε. Στις 12 Ιουνίου 1905 ο Γεώργιος Ρωσσίδης, επίσης χωρίς ανθυποψήφιο, πήρε τη θέση του Σωκράτη Φραγκούδη που παραιτήθηκε. Στις 23 Ιανουαρίου 1905 ο μωαμεθανός Μεχμέτ Σιεφκέτ Μπέη Χατζή Αχμέτ (Ποταμιαλίζαδέ) αντικατέστησε τον Χατζή Χαφούζ Ζιαΐ στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας, ο οποίος είχε παραιτηθεί αποδεχόμενος διορισμό στο γραφείο του Καδή της εκλογικής του περιφέρειας. SA1: 2490/1901, «Γενικές Εκλογές, Διευθετήσεις για την Λευκωσία» SA1: 2519/1901, «Γενικές Εκλογές, Επαρχία Λάρνακας» SA1: 2518/1901, «Γενικές Εκλογές, Εκλογική περιφέρεια Λεμεσού» Ζαννέτος, *Ιστορία...*, ό.π., τ. Γ, σ. 320. *The Cyprus Gazette*, αρ. 721, Παρασκευή, 28 Φεβρουαρίου 1902. Επιστολή Φ. Ζαννέτου από το Παρίσι, ημερ. 1 Δεκεμβρίου 1904 στο SA1: 2986/1904. *The Cyprus Gazette*, αρ. 812, Παρασκευή, 30 Δεκεμβρίου 1904. *The Cyprus Gazette*, αρ. 814, Παρασκευή, 27 Ιανουαρίου 1905. Επιστολή Σωκράτη Φραγκούδη ημερ. 17 Μαΐου 1905, στο SA1: 1826/1905. *The Cyprus Gazette*, αρ. 827, Παρασκευή, 16 Ιουνίου 1905.

1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας

Αντώνιος Θεοδότου

Θεοφάνης Θεοδότου

Μητροπολίτης Κιτίου Κύριλλος

Μεχμέτ Σιεφκέτ Μπέη

2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου

Λούης Λοΐζου

Μιχαήλ Νικολαΐδης

Ευάγ. Χατζηιωάννου

Μουσταφά Χαμί Εφέντης

3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου

Μητροπ. Κιτίου Κύριλλος

Ιωάννης Κυριακίδης

Σπύρος Αραούζος

Μεχμέτ Ζιαΐ Εφέντης

Χριστόδουλος Σώζος στη θέση του Κιτίου Κύριλλου από 09/02/1907

²⁹⁷ Οι εκλογές και στα τρία εκλογικά διαμερίσματα πραγματοποιήθηκαν στις 9-10 Οκτωβρίου 1906. Υπήρξε και πάλι η τυπική αντιπαράθεση «κιτιακών»-«κυρηνειακών» με εξαίρεση το 2^ο εκλογικό διαμέρισμα όπου από τους επτά υποψηφίους μόνο ένας ήταν κυρηνειακός. Στο 1ο και 2^ο εκλογικό διαμέρισμα οι «κιτιακοί» εξασφάλισαν όλες τις έδρες των διαμερισμάτων. Στο 3^ο εκλογικό διαμέρισμα ο «κυρηνειακός» Σπύρος Αραούζος κατάφερε να σπάσει το μονοπώλιο των «κιτιακών» στο Νομοθετικό. Στις 9 Φεβρουαρίου 1907 ο Σώζος χωρίς ανθυποψήφιο πήρε τη θέση του Κιτίου Κύριλλου στο 3^ο εκλογικό διαμέρισμα, καθώς ο τελευταίος είχε εκλεγεί και στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα. Στις 22 Μαΐου 1907 οι «κιτιακοί» βουλευτές του 1^{ου} εκλογικού διαμερίσματος επανεξελέγησαν μετά που οι «κυρηνειακοί» ανθυποψήφιοι τους προσέφυγαν στο ανώτατο δικαστήριο και κέρδισαν την προσφυγή. *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 865, Πέμπτη, 13 Σεπτεμβρίου 1906· *The Cyprus Gazette (Extraordinary)*, αρ. 867, Δευτέρα 24 Σεπτεμβρίου 1906· SA1: 1621/1906, «Νομοθετικό Συμβούλιο», Διοικητής Λευκωσίας προς Αρχιγραμματέα, 16 Οκτωβρίου 1906· SA1: 1621/1906, «Νομοθετικό Συμβούλιο», Διοικητής Λάρνακας προς Αρχιγραμματέα, 1 Σεπτεμβρίου και 15 Οκτωβρίου 1906· SA1: 1621/1906, «Νομοθετικό Συμβούλιο», Διοικητής Λεμεσού προς Αρχιγραμματέα, 23 και 29 Αυγούστου 1906 και 13 Οκτωβρίου 1906· *Ελευθερία*, 7/20 Οκτωβρίου 1906· «Παράρτημα», *Αλήθεια*, 1/14 Οκτωβρίου 1906· *The Cyprus Gazette*, αρ. 870, 19 Οκτωβρίου 1906· *The Cyprus Gazette*, αρ. 880, 22 Φεβρουαρίου 1907· CO: 67/148, Sir C.A. King-Harman, Αρμοστής της Κύπρου, προς Earl of Elgin, Υπουργό Αποικιών, 4 Ιουνίου 1907· CO 67/148, «Εκλογική προσφυγή», 23 Ιουλίου 1907· *The Cyprus Gazette*, αρ. 888, Παρασκευή, 31 Μαΐου 1907.

1^ο εκλογικό διαμέρισμα Λευκωσίας-Κερύνειας

Πασχάλης Κωνσταντινίδης

Θεοφάνης Θεοδότου

Αχιλλέας Λιασίδης

Μεχμέτ Σιεφκέτ Μπέη

Μούσσα Ιρφάν Εφέντης στη θέση Σιεφκέτ από το 1913

2^ο εκλογικό διαμέρισμα Λάρνακας-Αμμοχώστου

Ιωάννης Οικονομίδης

Λούης Λοΐζου

Ευάγγελος Χατζηιωάννου

Μεχμέτ Σιεφκέτ Μπέη

Μουσταφά Χαμί Μεχμέτ Νετζίμ στη θέση Σιεφκέτ

3^ο εκλογικό διαμέρισμα Λεμεσού-Πάφου

Ιωάννης Κυριακίδης

Νικόλαος Κλεάνθη Λανίτης

Ευγένιος Ζήνων

Μεχμέτ Ζιαΐ εφέντη

Δρ Εγιούμπ Νετζμεντίν στη θέση Ζιαΐ από το 1913

²⁹⁸ Η ψηφοφορία στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα διεξήχθη στις 28-29 Σεπτεμβρίου και στις 2 Οκτωβρίου στο 2^ο. Στο 3^ο οι βουλευτές είχαν εκλεγεί χωρίς ανθυποψηφίους, καθώς το αρχιεπισκοπικό ζήτημα είχε πλέον λήξει. Ο μουσουλμάνος Νετζίμ πήρε την κενωθείσα θέση από τον Σιεφκέτ, ο οποίος είχε εκλεγεί και στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα. Το 1913 ο Μούσσα Ιρφάν Εφέντης αντικατέστησε στο 1^ο εκλογικό διαμέρισμα τον Σιεφκέτ και ο Δρ Εγιούμπ Νετζμεντίν τον Ζιαΐ στο 3^ο. SA1: 1288/1911, «Νομοθετικό Συμβούλιο» SA1: 1430/1911, «Νομοθετικό Συμβούλιο, Εκλογές 1911, Λεμεσός-Πάφος» *Πατρίς*, 22/5 Οκτωβρίου 1911· *Φωνή της Κύπρου*, 24/7 Οκτωβρίου 1911· Παπαδημητρίου-Πετρίδης, ό.π., τ. Δ, σσ. 219, 235, 239· SA1: 1431/1911, Διοικητής Λάρνακας προς Αρχιγραμματέα, 4 Οκτωβρίου 1911· *Φωνή της Κύπρου*, 7 Οκτωβρίου 1911· *The Cyprus Gazette*, αρ. 1027, 10 Νοεμβρίου 1911· *The Cyprus Gazette*, αρ. 1029, 8 Δεκεμβρίου 1911.

ΣΤΟΙΧΕΙΟ 14

Σπουδές και επαγγελματικές ενασχολήσεις ελληνοκυπρίων πολιτευτών

Νομοθετικού Συμβουλίου 1883-1914²⁹⁹

1. **Αραούζος Σπύρος:** Έμπορος και ναυτιλιακός πράκτορας, έκτος δήμαρχος Λεμεσού, γαμπρός του Μιχαήλ Ηράκλη Μιχαηλίδη.
2. **Βοντιτσιάνος Ιωάννης:** γαιοκτήμονας. Αδελφός Περικλή Βοντιτσιάνου.
3. **Βοντιτσιάνος Περικλής:** γαιοκτήμονας.
4. **Εμφιετζής Σωτήρης:** Έμπορος και δήμαρχος Αμμοχώστου.
5. **Ζαννέτος Φίλιος:** ιατρός, καπνοβιομήχανος
6. **Ζήνων Ευγένιος:** δικηγόρος.
7. **Ηγούμενος Κύκκου Γεράσιμος:** θεολογικές σπουδές
8. **Θεοδότου Αντώνιος:** γιατρός, αδελφός του Θεοφάνη Θεοδότου. Εκ των ιδρυτών του Ταμειτηρίου Λευκωσίας (μετέπειτα Τράπεζα Κύπρου), πρόεδρος της Τράπεζας Κύπρου. Δήμαρχος Λευκωσίας.
9. **Θεοδότου Θεοφάνης:** δικηγόρος.
10. **Ιασονίδης Ονούφριος:** φιλόλογος και δικηγόρος.
11. **Ιεροδιάκονος/Μητροπολίτης Κυρηναίας, κατόπιν Κιτίου και αρχιεπίσκοπος Κύριλλος Παπαδόπουλος:** σπούδασε θεολογία.
12. **Καρεμφυλάκης Ιωάννης:** σπουδές θεολογίας, φιλοσοφίας και νομικής.
13. **Κυριακίδης Ιωάννης:** δικηγόρος, ιδιοκτήτης χυτηρίου σιδήρου.
14. **Κωνσταντινίδης Ευστάθιος:** αδερφός Πασχάλη Κωνσταντινίδη. Σπουδές φιλοσοφίας και φιλολογίας.
15. **Κωνσταντινίδης Πασχάλης:** σπουδές γαλλικής γλώσσας, δικηγόρος, δανειστής χρημάτων.
16. **Λανίτης Νικόλαος Κλεάνθη:** σπουδές νομικής και αγγλικής γλώσσας.
17. **Λιασίδης Αχιλλέας** (συνεργάτης του Κωνσταντινίδη και γιος του πρώτου αντιπροσώπου της Οθωμανικής Τράπεζας στη Λευκωσία). Μόρφωση λυκειακή. Εκδότης εφημερίδας *Πατρίς*.
18. **Λοΐζου Λούης:** δικηγόρος, γαιοκτήμονας.
19. **Μαληκίδης Γεώργιος:** δάσκαλος, έμπορος, Δικαστής επί Οθωμανοκρατίας, ιδρυτής και ισόβιος Πρόεδρος του Συλλόγου Ισότης.
20. **Ματέι Ριχάρδος:** γεωπόνος-γαιοκτήμονας.
21. **Μητροπολίτης Κιτίου Κυπριανός:** σπουδές θεολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, δάσκαλος και σχολάρχης Ελληνικής Σχολής Λευκωσίας μέχρι την εκλογή του ως Μητροπολίτης.

²⁹⁹ Χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από τα ακόλουθα βιβλία: Αριστείδης Α. Κουδουνάρης, *Βιογραφικόν λεξικόν Κυπρίων, 1800-1920*, Λευκωσία: Ίδρυμα Πιερίδη, ⁶2010· Βασίλης Πρωτοπαπάς, *Εκλογική Ιστορία της Κύπρου, Πολιτευτές, κόμματα και εκλογές στην Αγγλοκρατία, 1878-1960*, Αθήνα: Θεμέλιο, 2012· Γιάννος Ν. Κατσουρίδης, *Το κομματικό σύστημα στην Κύπρο 1878-1931: συγκρότηση και ιδιομορφίες* (διδακτορική διατριβή), Λευκωσία: Τμήμα Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών Πανεπιστημίου Κύπρου, 2009.

- 22. Μιχαηλίδης Μιχαήλ:** εμπορικές σπουδές, έμπορος και γαιοκτήμονας. Δήμαρχος Λεμεσού.
- 23. Νικολαΐδης Δημήτριος:** έμπορος, σπουδές φιλολογίας στην Αθήνα. Διετέλεσε Διευθυντής του Σχολαρχείου Λεμεσού, πρόξενος της Ελλάδας στη Λεμεσό.
- 24. Νικολαΐδης Μιχαήλ:** σπουδές νομικής στην Αθήνα. Αντιδήμαρχος Λάρνακας. Διετέλεσε συντάκτης και Διευθυντής εφημερίδων.
- 25. Οικονομίδης Ιωάννης:** σπουδές νομικής, δικαστής και Διευθυντής του Ταμειυτηρίου Λευκωσίας (μετέπειτα Τράπεζα Κύπρου), ιδρυτής της πρώτης Αγροτικής Τράπεζας στο Λευκόνοικο, αντιπρόεδρος Εμπορικού Επιμελητηρίου, ανιψιός Κιτίου Κυπριανού.
- 26. Παλαιολόγος Αριστοτέλης:** δάσκαλος και εκδότης της εφημερίδας *Αλήθεια*. Δικαστής σε διάφορες επαρχίες, Δημοτικός Σύμβουλος Λεμεσού, Πρόεδρος Ελληνικών Εκπαιδευτηρίων Λεμεσού, Πρόεδρος του Αναγνωστηρίου Ισότης.
- 27. Παυλίδης Γεώργιος:** Έμπορος, Πρόεδρος Λαϊκής Τράπεζας Λεμεσού.
- 28. Παυλίδης Ιωάννης:** σπουδές στην Μεγάλη του Γένους Σχολή στην Κωνσταντινούπολη και φιλολογία στην Αθήνα. Διευθυντής Ελληνικής Σχολής Λευκωσίας, πρόεδρος Αναγνωστηρίου Ζήνων.
- 29. Περισιάνης Θεόδωρος:** Δικηγόρος και συνέταιρος του Πασχάλη Κωνσταντινίδη. Διετέλεσε πρόξενος Γαλλίας και Πρόεδρος του Αναγνωστηρίου Κυπριακός Σύλλογος.
- 30. Πιερίδης Γεώργιος:** έμπορος και διευθυντής του καταστήματος της Οθωμανικής Τράπεζας στη Λάρνακα
- 31. Πιερίδης Δημήτρης:** σπουδές αγγλικής φιλολογίας, έμπορος. Υποπρόξενος Μεγάλης Βρετανίας στη Λάρνακα.
- 32. Πιερίδης Ζήνων:** γιός του Δημήτρη Πιερίδη. Μεγαλέμπορος και ναυτιλιακός πράκτορας. Δήμαρχος Λάρνακας, προσωρινός Πρόξενος Μεγάλης Βρετανίας, Πρόξενος Σουηδίας και Γερμανίας.
- 33. Ρωσσίδης Γεώργιος:** σπουδές λογιστικής, επιχειρηματίας. Πρώτος Διευθυντής του Λαϊκού Ταμειυτηρίου Λεμεσού.
- 34. Ρώσσος Νικόλαος:** σπούδασε νομική. Διετέλεσε Δήμαρχος Λάρνακας, Πρόξενος Αυστροουγγαρίας και εξέδιδε εφημερίδα.
- 35. Σιακαλλής Γεώργιος:** σπούδασε ελληνική και αγγλική φιλολογία και νομική. Γαιοκτήμονας. Διετέλεσε Δήμαρχος Κερύνειας. Εκδότης εφημερίδας.
- 36. Σιακαλλής Μιχάλης:** μεγαλέμπορος σιτηρών.
- 37. Σώζος Χριστόδουλος:** συγγενής της οικογένειας Χατζηπαύλου. Σπουδές νομικής, Δήμαρχος Λεμεσού, εκ των ιδρυτών του Λαϊκού Ταμειυτηρίου Λεμεσού.
- 38. Φραγκούδης Σωκράτης:** έμπορος, πρόξενος της Ιταλίας στη Λεμεσό.
- 39. Χατζηιωάννου Ευάγγελος:** δικηγόρος, διετέλεσε Δήμαρχος Λάρνακας, διευθυντής και συντάκτης εφημερίδας.
- 40. Χατζηπαύλου Δημοσθένης:** μεγαλέμπορος, ιδρυτής του ομώνυμου εργοστασίου οίνων. Διετέλεσε Δήμαρχος Λεμεσού.

15. ΠΗΓΕΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αρχειακές πηγές

1. Κρατικό Αρχείο Κύπρου, Λευκωσία

- α) Αρχείο Αρχιγραμματείας–Secretarial Archive 1 (SA1): 6280/1883, 6298-99/1883, 6329/1883, 6333/1883, 6336-39/1883, 6355/1883, 4180/1884, 4182/1884, 5038/1885, 3132/1886, 4346/1886, 1797/1887, 1944/1889, 179/1890, 314/1890, 1269/1890, 2546/1891, 72/1892, 101/1896, 141/1896, 651/1896, 1728/1901, 2490/1901, 2518-19/1901, 6323/1901, 2986/1904, 1826/1905, 229/1906, 1621/1906, 3852/1906, 843/1907, 384/1908, 1245/1908, 1288/1911, 1430-31/1911, 849/1912.
- β) Υπουργείο Αποικιών–Colonial Office (CO 67): 21, 60, 73, 128, 135, 138, 146, 148, 151, 173, 174.
- γ) *The Cyprus Gazette*: 1881, 1882, 1883, 1884, 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 1891, 1895, 1896, 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907, 1908, 1911, 1912, 1913.
- δ) *Cyprus Blue Book*: 1888-1889, 1891-1892, 1911-1912.

2. Εφημερίδες

- α) *Αλήθεια* (Λεμεσός): 1883, 1887, 1888, 1889, 1891, 1892, 1894, 1895, 1896, 1901, 1905, 1906, 1909, 1911.
- β) *Ελευθερία* (Λευκωσία): 1906, 1925.
- γ) *Ενωσις* (Λάρνακα): 1886.
- δ) *Ευαγόρας* (Λευκωσία): 1896, 1901.
- ε) *Κυπριακός Φύλαξ* (Λευκωσία): 1906, 1907, 1911.
- στ) *Κύπριος* (Λάρνακα): 1901, 1905, 1906.
- ζ) *Νέον Έθνος* (Λάρνακα): 1894, 1901, 1911.
- η) *Νέον Κίτιον* (Λάρνακα): 1883.
- θ) *Πατρίς* (Λευκωσία): 1909, 1911.
- ι) *Σάλπιγξ* (Λεμεσός): 1885, 1889, 1891, 1896, 1909.
- ια) *Στασίνο* (Λάρνακα): 1883.
- ιβ) *Φωνή της Κύπρου* (Λευκωσία): 1889, 1891, 1901, 1905, 1906, 1911.

3. *Cyprus Census*

- α) *Report on the Census of Cyprus, 1881*, London: Eyre and Spottingwoode, 1884.
- β) *Report on the Census of Cyprus, 1891*, London: Colonial Office, Eyre and Spottingwoode, 1893.

γ) *Cyprus, Census of 1901, Report and General Abstracts*, Nicosia: Government Printing Office, 1901.

δ) *Cyprus, Census of 1911, Report and General Abstracts*, London: Waterlow and sons, 1912.

Βιβλία

1. **Attalides, Michael**, *Social Change and urbanization in Cyprus: A study of Nicosia*, Nicosia: Social Research Centre, 1981.
2. **Brey, Hansjorg**, «The Cypriot Economy under British Rule and the Economic Heritage of the British Period», στο Hubert Faustmann–Nicos Peristianis (επιμ.), *Britain in Cyprus, Colonialism and Post-Colonialism, 1878-2006*, Mannheim-Möhnesee: Bibliopolis, 2006.
3. **Christodoulou, Demetrios**, *Inside the Cyprus Miracle, the Labours of an Embattled Mini-Economy*, Minneapolis: University of Minnesota, 1992.
4. **Constantinou, Stavros**, «Evolution of the Population Centers of Cyprus, 1878-1960», *Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, Πρακτικά του Τρίτου Διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου*, τ. Γ', Λευκωσία: Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, 2001.
5. **Demetriades, Evros**, «The population of Cyprus during the British Rule, 1878-1960», *Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, Πρακτικά του Τρίτου Διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου*, Λευκωσία: Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, 2001.
6. **Faustmann, Hubert**, «Clientelism in the Greek Cypriot Community of Cyprus Under British Rule», *The Cyprus Review*, Vol. 10, No. 2 (Fall), Nicosia: Intercollege, 1998, σσ. 44-46.
7. **Georghallides, George S.**, *A political and administrative history of Cyprus, 1918-1926: With a survey of the foundations of British rule*, Nicosia: Cyprus Research Centre, 1979.
8. **Hill, George Sir**, *A History of Cyprus*, vol. IV, *The Ottoman Province and the British Colony, 1571-1948*, Cambridge: Cambridge University Press, 1972.
9. **Howard, John C., Gerahty, Charles C.**, *The imperial orders in council applicable to Cyprus: orders by the High Commissioner in Council, rules, regulations, etc., and rules of court, 1878-1st November, 1923/compiled in accordance with the reprint of statutes law 1922*, London: Waterlow, 1923.
10. **Katsiaounis, Rolandos**, «Social and Political Change in Cyprus: 1878-1924», σσ. 223-251, *Επετηρίς του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών*, XXI, Λευκωσία: Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, 1995.

11. **Katsiaounis, Rolandos**, *Labour, Society and Politics in Cyprus during the Second Half of the Nineteenth Century*, Nicosia: Cyprus Research Center, 1996.
12. **Kitromilides, Paschalis**, «The dialectic of intolerance: ideological dimensions of ethnic conflict», *Journal of the Hellenic Diaspora* 6, αρ. 4, New York: Pella Publishing Company, 1979.
13. **Landau, Jacob**, *Παντουρκισμός, Το Δόγμα του Τουρκικού επεκτατισμού*, Αθήνα: Θετίλη, 1985.
14. **Lyssiotis, Marios**, «An analysis of the Cyprus Legislative Council», *The Cyprus Review*, vol. 2, Nicosia: Intercollege, 1990.
15. **Nevjat, Altay**, *Nationalism amongst the Turks of Cyprus: the first wave*, διδακτορική διατριβή, Oulu: Πανεπιστήμιο Oulu, Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, Τμήμα Ιστορίας, 2005.
16. **Orr, James Williams Charles**, *Cyprus Under British Rule*, Λονδίνο: Zeno Publishers, 1972.
17. **Storrs, Ronald**, *Orientations*, London: Nicholson & Watson, 1945.
18. **Wallace, Paul-Orphanides, Andreas** (επιμ.), *Sources for the History of Cyprus, Volume XI, Enosis and the British: British Official Documents 1878-1950*, New York: Greece and Cyprus Research Center, 2004.
19. **Γεωργαλλίδης, Γεώργιος Σ.** «Ο Χαρακτήρας της Κυπριακής Πολιτικής, Οι Διχόνοιες των Κυπρίων και η Κρίση του 1931», σσ. 81-95, Διαλέξεις Λαϊκού Πανεπιστημίου, Αρ. 5, Λευκωσία: Εκδόσεις Δήμου Λευκωσίας, 1997.
20. **Ζαννέτος, Φύλιος**, *Η Κύπρος κατά τον αιώνα της Παλιγγενεσίας, 1821-1930*, Αθήνα: Τύποις Δ. Δελή & Ι. Τσίπη, 1930.
21. **Ζαννέτος, Φύλιος**, *Ιστορία της Νήσου Κύπρου από της Αγγλικής Κατοχής μέχρι της σήμερον*, τ. Β και Γ, Λάρνακα: Τύποις Φιλοκαλίας, 1911-1912.
22. **Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000**, τ. 5, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003.
23. **Καταλάνος, Νικόλαος**, *Κυπριακόν Λεύκωμα ο Ζήνων, έτος Α*, Λευκωσία: Τύποις «Λευκωσίας» Πετρίδου και Νικολάου, 1914.
24. **Κατσιαούνης, Ρολάνδος**, «Εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις πρώτες βουλευτικές εκλογές της Αγγλοκρατίας το 1883», *Επετηρίς του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών*, τ. XX, Λευκωσία: Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, 1994.

25. **Κατσουρίδης, Γιάννος Ν.**, *Το κομματικό σύστημα στην Κύπρο 1878-1931: συγκρότηση και ιδιομορφίες* (διδασκαρική διατριβή), Λευκωσία: Τμήμα Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών Πανεπιστημίου Κύπρου, 2009.
26. **Καυκαρίδης, Χαράλαμπος**, *Τουρκία-Κύπρος, 1923-1960: Η τουρκική πολιτική στο Κυπριακό από τον Αττατούρκ στον Μεντερές*, Λευκωσία: Αμοργός, 2010.
27. **Κιτρομηλίδης, Πασχάλης**, «Το ιδεολογικό πλαίσιο της πολιτικής ζωής της Κύπρου: κριτική θεώρηση», στο Γ. Τενεκίδης-Γ. Κρανιδιώτης (επιμ.), *Κύπρος: ιστορία, προβλήματα και αγώνες του λαού της*, Αθήνα: Εστία, 1981.
28. **Κουδουνάρης, Αριστείδης Α.**, *Βιογραφικόν λεξικόν Κυπρίων, 1800-1920*, Λευκωσία: Ίδρυμα Πιερίδη, 2010.
29. **Κτωρής, Σώτος**, *Τουρκοκύπριοι: Από κηδεμονευόμενη μειονότητα σε πολιτική ισότιμη κοινότητα (1923-1960)*, αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Λευκωσία: Πανεπιστήμιο Κύπρου, Τμήμα Τουρκικών και Μεσανατολικών Σπουδών, 2011.
30. **Μενάρδος, Σίμος**, *Τοπωνυμικόν της Κύπρου*, (Σύγγραμμα Περιοδικόν της Εν Αθήναις Επιστημονικής Εταιρείας, Τόμος Δέκατος Όγδοος), Αθήνα: Τυπογραφείο Π.Δ. Σακελλάριου, 1907.
31. **Μιχαήλ, Μιχάλης**, «Το Αρχιεπισκοπικό Ζήτημα (1900-1910), Το ιδεολογικό του περιεχόμενο και η ανάδειξη της εκκλησίας της Κύπρου ως εθνικής αρχής στο βρετανικό πλαίσιο διοίκησης», *Επετηρίδα του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών*, τ. XXXI, Λευκωσία: Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, 2005.
32. **Μυριανθόπουλος, Κλεόβουλος**, *Κυπριακαί Σελίδες*, Λεμεσός: Τυπ. Χρ. Γεωργίου, 1949.
33. **Μυριανθόπουλος, Κλεόβουλος**, *Η Παιδεία εν Κύπρω επί Αγγλοκρατίας, 1878-1946*, Λεμεσός: χ.ε., 1946.
34. **Οικονομίδης, Χριστοφής**, «Η ιστορία του χρήματος στην Κύπρο (1571-1960)», *Εταιρεία Κυπριακών σπουδών, Πρακτικά του Δεύτερου Διεθνούς Κυπριολογικού Συνεδρίου*, Λευκωσία: Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, 1987.
35. **Παπαγεωργίου, Στέφανος**, *Η πρώτη περίοδος της «Αγγλοκρατίας» στην Κύπρο, 1878-1914: πολιτικός εκσυγχρονισμός και πολιτικές αδράνειες*, Αθήνα: Παπαζήσης, 1996.
36. **Παπαδημήτρης, Παναγιώτης-Πετρίδης, Πέτρος**, *Ιστορική Εγκυκλοπαίδεια της Κύπρου, 1878-1978*, τ. Α-Δ, Λευκωσία: Εκδόσεις Κ. Επιφανίου, 1979.
37. **Παπαδημητρίου, Γιώργος**, *Το Συνταγματικό πρόβλημα της Κυπριακής Δημοκρατίας*, Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, 1997.

38. **Παπαπολυβίου, Πέτρος**, «Εκλογές που άφησαν εποχή», *Χρονικό* (ένθετο στην εφημερίδα *Πολίτης*), τχ. 90, Λευκωσία: Εκδόσεις Αρκτίνος Λτδ, 16 Φεβρουαρίου 2003.
39. **Παπαπολυβίου, Πέτρος**, *Η Κύπρος και οι Βαλκανικοί Πόλεμοι, Συμβολή στην Ιστορία του Κυπριακού Εθελοντισμού*, Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, Λευκωσία: Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, 1997.
40. **Παπαπολυβίου, Πέτρος**, *Φαεινόν Σημείον Ατυχούς Πολέμου: η συμμετοχή της Κύπρου στον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897*, Λευκωσία: Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, 2001.
41. **Πρωτοπαπάς, Βασίλης**, *Εκλογική Ιστορία της Κύπρου, Πολιτευτές, κόμματα και εκλογές στην Αγγλοκρατία, 1878-1960*, Αθήνα: Θεμέλιο, 2012.
42. **Ρίχτερ, Χάιντς Α.**, *Ιστορία της Κύπρου: 1878-1949* (μετάφραση Κώστας Σαρρόπουλος), Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2007.
43. **Σοφοκλέους, Ανδρέας** (επιμ.), *Η ιστορία της κυπριακής διαφήμισης*, Λευκωσία: Πολιτιστικό Κέντρο Ομίλου Λαϊκής, 2004.
44. **Σοφοκλέους, Ανδρέας**, *Οι πρώτες κυπριακές εφημερίδες και τα ανθρώπινα δικαιώματα των Ελλήνων της Κύπρου*, Λευκωσία: Intercollege, 1995.
45. **Τζεργιάς Παύλος**, *Ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας*, τ. Ι, Αθήνα: Εκδόσεις Libro, 2001.
46. **Τορναρίτης, Χριστόφορος**, *Ιστορία του συγκεκριμένου κυπριακού τεκτονισμού και άλλαι τεκτονικαί πραγματεΐαι και ομιλΐαι*, Λεμεσός: χ.ε, 1948.
47. **Φραγκούδης, Γεώργιος**, *Ιστορία του Αρχιεπισκοπικού Ζητήματος Κύπρου, 1900-1910*, Αλεξάνδρεια: Εκδόσεις Αιχμή, 1911 (επανεκδοση 2002).
48. **Χαραλάμπους, Δημήτρης**, *Ιστορία του Διδασκαλικού Συνδικαλισμού στην Κύπρο (1898-1960)*, τ. Α΄, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα-Π.Ο.Ε.Δ, 2001.
49. **Χατζηβασιλείου, Ευάνθης**, *Το Κυπριακό ζήτημα, 1878-1960: Η συνταγματική πτυχή*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1998.
50. **Χατζημάρκου, Παύλος**, «Απομνημονεύματα ή αυτοβιογραφία Νικολάου Καταλάνου», *Κυπριακαί Σπουδαί*, τ. ΜΓ, Λευκωσία: Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, 1979.
51. **Χριστοδούλου, Νίκος**, *Το Αρχιεπισκοπικό ζήτημα της Κύπρου κατά τα έτη 1900-1910*, Λευκωσία: Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, 1999.